

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 152

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

65. évfolyam

2022. április 6.

Tartalom

I Állásfoglalások, ajánlások és vélemények

VÉLEMÉNYEK

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az EGSZB 565. plenáris ülése – INTERACTIO, 2021.12.8.–2021.12.9.

2022/C 152/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A digitális átalakulás lehetőségei a kiskereskedelmi vállalkozások számára és előnyei az európai fogyasztók számára (saját kezdeményezésű vélemény)	1
2022/C 152/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A GDP-n túli mutatók a sikeres helyreállítás és a fenntartható és reziliens uniós gazdaság érdekében (saját kezdeményezésű vélemény)	7
2022/C 152/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társasági adók szerepe a vállalatirányításban (saját kezdeményezésű vélemény)	13
2022/C 152/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Önkéntesek – Az Európa jövőjét építő polgárok (saját kezdeményezésű vélemény)	19
2022/C 152/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan garantálható a tisztességes munka a fiatalok számára, és hogyan biztosítható a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek megfelelő kidolgozása révén? (saját kezdeményezésű vélemény)	27
2022/C 152/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Atipikus foglalkoztatás és platform-szövetkezetek az ipar digitális átalakulásában (saját kezdeményezésű vélemény)	38
2022/C 152/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan tudják az eei-k (európai erőforrás- és energiaigényes iparágak) kihasználni az uniós helyreállítási terv előnyeit a dekarbonizációra és a digitalizációra való, társadalmilag elfogadható átállás során? (saját kezdeményezésű vélemény)	44

2022/C 152/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A strukturális és ágazati változásokra való felkészülés és az ipari kultúrák átalakítása – a helyreállítás és a reziliencia új határai felé Európa különböző részein (saját kezdeményezésű vélemény)	50
2022/C 152/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A demokrácia és a jogállamiság közös értékein alapuló, erős transzatlanti partnerség a globális kihívások kezelése és a nemzetközi rend fenntartása érdekében (saját kezdeményezésű vélemény)	56
2022/C 152/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az élelmiszer-vállalkozási stratégiák és tevékenységek összehangolása a fenntartható fejlődési célkitűzésekkel a Covid19 utáni fenntartható helyreállítás érdekében (saját kezdeményezésű vélemény)	63

III Előkészítő jogi aktusok

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az EGSZB 565. plenáris ülése – INTERACTIO, 2021.12.8.–2021.12.9.

2022/C 152/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európai Bizottság iránymutatása a dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódex megerősítéséről [COM(2021) 262 final]	72
2022/C 152/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – 2020. évi jelentés a versenypolitikáról (COM(2021) 373 final)	77
2022/C 152/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a rádióberendezések forgalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok harmonizációjáról szóló 2014/53/EU irányelv módosításáról (COM(2021) 547 final – 2021/0291 (COD))	82
2022/C 152/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2017/746 rendeletnek az egyes in vitro diagnosztikai orvostechikai eszközökre vonatkozó átmeneti rendelkezések vonatkozásában és a házon belüli eszközökre vonatkozó követelmények késleltetett alkalmazása tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 627 final – 2021/0323 (COD))	85
2022/C 152/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a pénzügyi rendszer pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről (COM(2021) 420 final – 2021/0239 (COD)) – Javaslat európai parlamenti és a tanácsi rendeletre a pénzátutalásokat és egyes kriptoeszköz-átutalásokat kísérő adatokról (átdolgozás) (COM(2021) 422 final – 2021/0241 (COD)) – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a pénzügyi rendszer pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzése érdekében a tagállamok által létrehozandó mechanizmusokról és az (EU) 2015/849 irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2021) 423 final – 2021/0250 (COD))	89
2022/C 152/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fenntartható gazdaságra való átállás finanszírozási stratégiája (COM(2021) 390 final)	97
2022/C 152/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat a zöldkötvényekről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre (COM(2021) 391 final – 2021/0191 (COD))	105

2022/C 152/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az 575/2013/EU rendeletnek és a 2014/59/EU irányelvnek a több pontból kiinduló szanalási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportok prudenciális kezelése, valamint a szavatolóitókére és a leírható, illetve átalakítható kötelezettségekre vonatkozó minimumkövetelménynek való megfelelés szempontjából figyelembe vehető instrumentumok közvetett jegyzésére vonatkozó módszertan tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 665 final – 2021/0343 (COD))	111
2022/C 152/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A Covid19-világjárványból levont korai tanulságok (COM(2021) 380 final) .	116
2022/C 152/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az ifjúság európai évről (2022) (COM(2021) 634 final – 2021/0328(COD))	122
2022/C 152/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az (EU) 2018/2001 európai parlamenti és tanácsi irányelvnek, az (EU) 2018/1999 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek és a 98/70/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a megújuló energia előmozdítása tekintetében történő módosításáról, valamint az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2021) 557 final – 2021/0218 (COD))	127
2022/C 152/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az energiahatékonyságról (átdolgozás) (COM(2021) 558 final – 2021/0203 (COD))	134
2022/C 152/23	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről, valamint a 2014/94/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2021) 559 final – 2021/0223 (COD)); A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának gyors kiépítését támogató kiegészítő intézkedések ismertetését célzó, stratégiai megvalósítási terv (COM(2021) 560 final)	138
2022/C 152/24	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a megújuló és alacsony kibocsátású tüzelőanyagok tengeri közlekedésben való alkalmazásáról, valamint a 2009/16/EK irányelv módosításáról (COM(2021) 562 final – 2021/0210 (COD)) .	145
2022/C 152/25	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a 2003/87/EK irányelvnek a légi közlekedésnek az uniós gazdaság egészére vonatkozó kibocsátáscsökkentési célhoz való hozzájárulása tekintetében történő módosításáról és egy piaci alapú globális intézkedés megfelelő végrehajtásáról (COM(2021) 552 final)	152
2022/C 152/26	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Szociális Klímaalap létrehozásáról (COM(2021) 568 final – 2021/0206 (COD))	158
2022/C 152/27	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Unió területére történő jogellenes belépéssel összefüggésben az emberkereskedelmet vagy migráncsempésztést elősegítő vagy abban részt vevő fuvarozókkal szembeni intézkedésekről (COM(2021) 753 – 2021/0387 (COD))	166
2022/C 152/28	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A 2030-ig tartó időszakra szóló új uniós erdőgazdálkodási stratégia (COM(2021) 572 final)	169

2022/C 152/29	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Unión belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról szóló 2003/87/EK irányelv, az üvegházhatású gázok uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeréhez piaci stabilizációs tartalék létrehozásáról és működtetéséről szóló (EU) 2015/1814 határozat és az (EU) 2015/757 rendelet módosításáról (COM(2021) 551 <i>final</i> – 2021/0211 (COD)) valamint Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az (EU) 2015/1814 határozatnak a 2030-ig az uniós üvegházhatásúgázkibocsátás-kereskedelmi rendszerhez tartozó piaci stabilizációs tartalékba helyezendő kibocsátási egységek mennyisége tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 571 <i>final</i> – 2021/0202 (COD))	175
2022/C 152/30	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az importáruk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus létrehozásáról (COM(2021) 564 <i>final</i> – 2021/0214 (COD))	181
2022/C 152/31	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a tagállamok által 2021-től 2030-ig kötelezően teljesítendő, az éghajlat-politikai fellépéshez hozzájáruló éves üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentések meghatározásáról szóló (EU) 2018/842 rendelet módosításáról (COM(2021) 555 <i>final</i> – 2021/0200 (COD))	189
2022/C 152/32	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2018/841 rendeletnek a hatály, a megfelelési szabályok egyszerűsítése, a 2030-ra vonatkozó tagállami célértékek meghatározása, továbbá a földhasználati, erdőgazdálkodási és mezőgazdasági ágazat klímasemlegességének 2035-ig történő közös megvalósítására irányuló kötelezettségvállalás tekintetében, valamint az (EU) 2018/1999 rendeletnek az ellenőrzés, a jelentéstétel, az előrehaladásra vonatkozó nyomon követés és a felülvizsgálat javítása tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 554 <i>final</i>)	192
2022/C 152/33	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló (EU) 2019/1021 európai parlamenti és tanácsi rendelet IV. és V. mellékletének módosításáról (COM(2021) 656 <i>final</i> – 2021/0340 (COD))	197

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EGSZB 565. PLENÁRIS ÜLÉSE – INTERACTIO, 2021.12.8.–2021.12.9.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A digitális átalakulás lehetőségei a kiskereskedelmi vállalkozások számára és előnyei az európai fogyasztók számára

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/01)

Előadó: **Felipe MEDINA MARTÍN**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.18.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	190/1/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözlöi, hogy az Európai Bizottság az uniós iparpolitikai stratégia nemrégiben előterjesztett felülvizsgálatában a kiskereskedelmi ágazatot az európai fellendülés stratégiai ökoszisztémájának tekinti. Az EGSZB úgy véli, hogy az ökoszisztéma-megközelítés megfelelő keretet biztosít, amely egyrészt tükrözi az egységes piacon működő ágazatok és vállalkozások közötti összetett kapcsolatokat az adott értékláncokban, másrészt pedig azt, hogy támogatni kell őket a digitális és fenntarthatósági átállás sikeres kiaknázásában és a helyreállítási stratégiához való hozzájárulásban. Az EGSZB elismeri a kiskereskedelmi vállalatok által a zöld és digitális átállás támogatása érdekében elindított olyan kezdeményezések fontosságát, sokféleségét és nagyságrendjét, amelyek a fogyasztók új igényeire és szükségleteire történő reakálás érdekében új technológiákba ruháznak be.

1.2 Az európai kiskereskedelmi ágazat – a legnagyobb magánszférabeli munkáltató Európában – a digitális transzformáció kellős közepén tart. A folyamatot a Covid19-világjárvány drasztikusan felgyorsította. A digitális transzformáció alapjaiban változtatja meg a kiskereskedelmi üzleti modelleket, de a vásárlókkal való kapcsolattartást is, és a legsikeresebb vállalkozások zökkenőmentesen integrálják omnicsatornáikba az online és az offline környezetet. Az EGSZB megállapította, hogy a Covid19 előtt a kiskereskedők kétharmada nem folytatott online tevékenységet, és hogy a világjárvány megmutatta, hogy az omnicsatornákra vonatkozó stratégia mennyire fontos számos vállalat, különösen – de nem csak – a kkv-k túlélése szempontjából.

1.3 Az EGSZB kiemeli, hogy a kiskereskedelmi ágazat előtt álló egyik legnagyobb kihívás az, hogy az online térben nincsenek egyenlő versenyfeltételek a harmadik országbeli kereskedőkkel szemben; ez tisztességtelen verseny elé állítja az uniós székhelyű kereskedőket, akik megfelelnek a fogyasztóknak értékesített termékek biztonságosságát és a fogyasztói jogok tiszteletben tartását előíró uniós szabályoknak.

1.4 Az EGSZB egyetért azzal, hogy Európában szilárd, ambiciózus digitális politikára van szükség ahhoz, hogy a kiskereskedelmi ágazat ki tudja használni a digitális innovációban rejlő lehetőségeket Európa versenyképességének fokozására. A zöld átállás felvállalása lehetőséget kínál a kiskereskedelmi ágazat számára, hogy egyúttal segítse a fogyasztókat a fenntarthatóbb fogyasztási döntések meghozatalában. Az EGSZB kiemeli, hogy a valódi egységes piac és a hatékony és eredményes határokon átnyúló jogszabályok léte lehetővé teszi a kis- és nagykereskedelmi szektor számára, hogy reagáljon a fogyasztói igényekre, és egy globálisan versenyképes, digitálisabb környezetben versenyezzen.

1.5 Az EGSZB támogatja a kiskereskedelmi és a nagykereskedelmi ágazat szociális partnerei által az európai kereskedelmi paktumban megfogalmazott közös nyilatkozatot, amely szerint az EU célzott támogatási intézkedések bevezetésével, valamint a digitális és a zöld átállás felgyorsításával segítheti az ágazat hosszú távú rezilienciájának javítását, és elismeri a kiskereskedelmi üzletek szerepét a városközpontok és a vidéki közösségek életben tartásában. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, miként lehetne kialakítani egy olyan, a helyreállítási tervekre alapuló integrált helyreállítási és iparpolitikai stratégiát, amely tükrözi a szolgáltatások és a feldolgozóipar egymást erősítő szerepét a növekedés előmozdításában és az uniós gazdaság hatékony működésében, valamint támogatja a kiskereskedelmi szektor digitalizációját, különös tekintettel a kkv-kra.

1.6 Az EGSZB sürgeti az uniós intézményeket és a tagállamokat, hogy tervezzék újra a foglalkoztatást és a készségeket támogató intézkedéseket, és az új munkahelyekhez igazodó jobb szakképzés és oktatás, az egyéni tanuláshoz és a szociális gazdaság ágazatának nyújtott támogatás, valamint tanulási számlák révén ruházzanak be a jövő kiskereskedelmi munkavállalóinak készségeibe, és támogassák a vállalatokat olyan módon, hogy azok a digitális technológiák használatára irányuló képzéssel meg tudják tartani munkaerejük nagy részét. Az átképzés mások számára lehetővé teheti, hogy egyéb ágazatokban kapjanak munkalehetőséget. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a mesterséges intelligencia és a robotika bővíteni és növelni fogja a gazdaság digitalizációjának a munkaerőpiacokra gyakorolt hatásait, és hozzájárulhat a gazdasági és társadalmi fejlődéshez is.

2. Bevezetés

2.1 A kiskereskedelmi ágazat, amely kiskereskedelmi üzleteket (B2C) és nagykereskedelmi vállalatokat (B2B) foglal magában, a legnagyobb magánszférabeli munkáltató Európában, mivel ebbe az ágazatba tartozik minden hetedik munkahely és minden negyedik európai vállalat. A kiskereskedők és a nagykereskedők jelentik a kapcsolatot a termelők és a gyártók, valamint az Európai Unió (EU) 450 millió fogyasztója között.

2.2 A kiskereskedelem a fogyasztói igények által vezérelt ágazat. A fogyasztók számára élelmiszereket és nem élelmiszer jellegű termékeket értékesítő online és hagyományos üzletek változatos ágazatáról van szó, amely üzletek gyorsan olvadnak össze egy a fogyasztókat célzó omnicsatornás üzleti modellé. Az ebben az ágazatban működő vállalkozások 99 %-a kkv, amelyek megpróbálnak eligazodni az egységes piacon, igyekeznek túlélni egy rendkívül versengő piacon, rugalmasságot kínálnak az innovációhoz és a kísérletezéshez, és azt csinálják, amihez a legjobban értenek: kiszolgálják az ügyfeleiket.

2.3 Az európai kiskereskedelmi ágazat a digitális transzformáció kellős közepén tart. A Covid19-világjárvány drámai mértékben felgyorsította ezt az átalakulást. Számos fogyasztónak online kellett megvásárolnia a nem élelmiszer jellegű termékeket, mert a boltok bezártak. Az élelmiszerüzletek gyakran nyitva tudtak maradni, de szigorú korlátozások vonatkoztak rájuk, amelyek a fogyasztók és az alkalmazottak biztonságának megőrzése érdekében magas költségekkel jártak. Sok olyan kiskereskedőnek, amely korábban nem rendelkezett online webáruházsal, el kellett kezdenie az online termékértékesítést, hogy a lezárások alatt ismét el tudja érni az ügyfeleket. Gyakran az online piacterek jelentették a kkv-k számára az egyetlen lehetőséget a gyors online megjelenésre, és ez a tendencia a közeljövőben várhatóan tovább fog erősödni.

2.4 Ugyanakkor a zöld átállás lehetőséget jelent a kiskereskedelem számára, mivel az ágazat ezáltal újragondolhatja az üzleti modelleket, alternatív termékeket kínálhat, valamint támogathatja a fenntarthatóbb életmódot és ebbe az irányba ösztönözheti az embereket. Így tehát egyszerre reagál a társadalmi változásokra, és elő is idézi azokat. A fenntarthatóbb alternatívák iránti növekvő fogyasztói kereslet és az ezeket előíró szabályozói követelmények mellett a zöld átállás lehetőséget kínál arra is, hogy újragondoljuk, hogyan állítja elő, gyártja, értékesíti, használja és selejtezi le a társadalom a termékeket.

3. Digitális transzformáció

3.1 A digitális transzformáció alapjaiban változtatja meg a kiskereskedelmi üzleti modelleket: módosítja az ügyfelekkel való kapcsolattartást, a marketinget, magát az ellátási láncot, az ellátási láncban keresztül áramló információkat és még sok minden mást. Az ágazat hagyományosan a termékek viszonteladójaként működik, de egyre inkább a viszonteladás köré szerveződő támogató szolgáltatások együttesévé alakul, emellett pedig az adatok egyik vezető előállítója és feldolgozója, valamint a mesterséges intelligencia (MI) fontos felhasználója is. Ez elengedhetetlen a fogyasztói kereslet kielégítéséhez és a relevánsabb, személyre szabott kínálat biztosításához.

3.2 Míg sokan még mindig online és offline értékesítési csatornákról beszélnek, a legsikeresebb vállalkozások zökkenőmentesen integrálják omnicsatornába az online és az offline környezetet, ezáltal egyetlen felhasználói élményt kínálva a fogyasztóknak. Ez hozzájárul a különböző üzleti modellek közötti verseny fokozódásához, és nagyobb választékot és átláthatóságot teremt a fogyasztók, a munkahelyek és a növekedés szempontjából.

3.3 A kiskereskedelmi ágazat előtt álló egyik legnagyobb kihívás az, hogy az online térben nincsenek egyenlő versenyfeltételek a harmadik országbeli kereskedőkkel szemben. Ezeknek a kérdéseknek a némelyikével már foglalkoznak különféle európai bizottsági kezdeményezések. A médiában rendszeresen jelennek meg olyan beszámolók, amelyek szerint egyes harmadik országbeli kereskedők által online értékesített nem uniós termékek nem felelnek meg az uniós szabályoknak, nem biztonságosak vagy akár veszélyesek. Mindez tisztességtelen verseny elé állítja az uniós székhelyű kereskedőket, akik megfelelnek a fogyasztók számára értékesített termékek biztonságosságát és a fogyasztói jogok tiszteletben tartását előíró uniós szabályoknak. A problémát a hiányos piacfelügyelet és vámellenőrzés, valamint a jogkövető kereskedőket sújtó magas megfelelési költségek súlyosbítják. A fogyasztók nehezen tudnak ellenállni az alacsonyabb árak kísértésének. Egy 2020-as tanulmány szerint a határokon átnyúló vásárlást végző uniós fogyasztók közel 70 %-a vásárolt Kínából származó termékeket – ez az arány 2014-ben még 15 % volt ⁽¹⁾.

3.4 A kiskereskedők és a nagykereskedők folyamatosan újítanak, alkalmazkodnak és kísérleteznek, hogy új termékeket, szolgáltatásokat és üzleti modelleket fedezzenek fel, és így lépést tartsanak a vásárlói kereslettel. A Covid19 előtt három kiskereskedőből kettő nem folytatott online tevékenységet, a világválság pedig rámutatott, hogy mennyire fontosak az omnicsatornák számos vállalat, különösen – de nem csak – a kiskereskedő és nagykereskedő kkv-k számára.

3.5 A digitális innováció javítja Európa globális versenyképességét. Minden második európai fogyasztó már vásárol online, és évente 424 milliárd EUR-t költ ⁽²⁾, de az online vásárlások aránya terméktípusonként jelentősen eltér; jelenleg a vevőknek csak 15 %-a bonyolít le határokon átnyúló vásárlásokat, a kkv-knak pedig csak a 7 %-a értékesít saját országán kívül. Európában szilárd, ambiciózus digitális politikára van szükség ahhoz, hogy az ágazat ki tudja használni ezeket a lehetőségeket, és biztosítani tudja, hogy minden vállalat részévé váljon a folyamatnak, javuljanak a munkavállalók munkakörülményei, és a fogyasztók Európa-szerte egyértelműen érzékeljék a kiskereskedelem digitalizációs folyamatából fakadó előnyöket, eközben pedig fennmaradjon a fogyasztóvédelem magas szintje valamennyi értékesítési csatornában.

4. Zöld átállás

4.1 A Covid19-válság rámutatott a fenntartható termékek és üzletviteli módok iránti megnövekedett fogyasztói igényre. A kiskereskedők és a nagykereskedők alapvető fontosságú kapcsolódási pontot jelentettek a végső felhasználókkal, és kulcsszerepet játszottak a fenntarthatóbb, újrahasznosítható és/vagy újrafelhasználható termékek és csomagolások iránti kereslet előrejelzésében és ösztönzésében. A kiskereskedők és a nagykereskedők már évek óta aktívan ösztönözték a fenntartható fogyasztást, valamint csökkentették működésük és ellátási láncuk CO₂-kibocsátását. Ebben a magas fix költségekkel és alacsony haszonkulccsal rendelkező ágazatban azonban kihívásokkal kellett szembenéznük ezen átállás előmozdítása során.

4.2 A kiskereskedelmi ágazat jelentősen hozzájárul a hulladékgyűjtéshez és -újrahasznosításhoz. A kiterjesztett gyártói felelősség rendszerei egy adott hulladéka mennyiségén alapulnak, amelyet egy vállalat forgalomba hoz azon a piacon, ahol jelen van. Ez a felelősség nem ilyen egyértelmű olyankor, amikor az EU-ban fizikailag telephellyel nem rendelkező kereskedők hoznak be termékeket az uniós piacra, vagy amikor a fogyasztók ezt közvetlen behozatal útján teszik. Ezekben az esetekben a hulladékaáramba kerülő termékhulladékot az európai kiskereskedők költségén hasznosítják újra vagy távolítják el. Ez magában foglalja a harmadik országbeli gazdasági szereplők által előállított hulladékot is, akik nem fizetnek semmit. Megerősített együttműködésre van szükség az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaira vonatkozó rendszerek és az EU-n kívül letelepedett online eladók között, valamint lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy ezek a vállalatok tisztában legyenek a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszerek szerinti kötelezettségeikkel. Az újrahasznosítási folyamatokkal és költségekkel kapcsolatos fogyasztói ismeretek is döntő fontosságúak az online vásárlás hatásainak átláthatóbbá tételéhez.

5. Készségek

5.1 Az EGSZB támogatja az európai kereskedelmi paktumot szorgalmazó, április 8-i közös nyilatkozatot ⁽³⁾, amelyet a kis- és nagykereskedelmi ágazat szociális partnerei, a UNI-Europa és a EuroCommerce adtak ki. Ez rávilágított a Covid19-válság által a kiskereskedők és nagykereskedők életképességére gyakorolt példátlan hatásra, valamint az általuk foglalkoztatott munkaerő rezilienciájára. A szociális partnerség hagyománya és az ágazaton belül a – gyakran kollektív szerződésben rögzített – testre szabott munkafeltételek elterjedtsége lehetővé tette a vállalatok számára, hogy hatékonyan kezeljék az „új normákhoz” való hirtelen és radikális alkalmazkodást. A szociális partnerek egy „európai kereskedelmi paktumot” javasoltak az uniós és a kormányzati hatóságoknak, hogy célzott támogatási intézkedésekkel, valamint a digitális és zöld átállás felgyorsításával segítsék az ágazat hosszú távú rezilienciájának javítását.

⁽¹⁾ E-commerce in Europe 2020 [E-kereskedelem Európában 2020-ban]

⁽²⁾ <https://www.eurocommerce.eu/about-us/the-narratives.aspx>

⁽³⁾ 2020. 04. 08. – EuroCommerce_UniEuropa_statement.pdf

5.2 A McKinsey Global Institute legutóbbi jelentése⁽⁴⁾ szerint a Covid19 és az automatizálás együttesen több mint 5 millió munkahelyet sodor veszélybe a kis- és nagykereskedelemben. Ez sok nő és fiatal foglalkoztatását érintheti. A gazdaság stabilizálása mellett az EU-nak és a tagállamoknak be kell ruházniuk ezeknek a munkavállalóknak a készségeibe, például jobb szakképzés és oktatás, egyéni tanulási számlák és átképzés révén. A célzott továbbképzés lehetővé tenné, hogy az ágazat megtartsa a munkaerő nagyobb részét azáltal, hogy kiképzzi őket a digitális technológiák használatára, míg mások az átképzésnek köszönhetően más ágazatokban kaphatnának munkalehetőséget.

5.3 Az uniós foglalkoztatási és készségtámogatási intézkedéseket ezért át kell alakítani annak érdekében, hogy az ágazat szerkezetátalakításához szükséges finanszírozáshoz könnyen és gyorsan hozzá lehessen férni, és kezelni lehessen a Covid19 által okozott felgyorsult piaci változások miatt módosuló készségigényeket. A helyreállítási terveket fel kell használni arra, hogy a kis- és a nagykereskedelmi munkavállalók készségeit ugyanúgy fejlesszék, mint a közsférában dolgozókéit.

6. Iparpolitikai stratégia – kiskereskedelmi ökoszisztéma

6.1 Az Európai Bizottság által nemrégiben közzétett aktualizált iparpolitikai stratégia⁽⁵⁾ új középponti elemét alkotják az alapvető ökoszisztémák, köztük a kiskereskedelem és az agrár-élelmiszeripar. A kis- és nagykereskedők létfontosságú szerepet játszanak az európai gazdaságban és számos más ökoszisztéma, például a logisztikai ágazat működésében. A digitális és a zöld átállásnak elő kell segítenie a Covid19 utáni helyreállítást, a kiskereskedőket és a nagykereskedőket pedig számos ökoszisztéma – például az online kereskedelem és a logisztika – fontos részeként kell elismerni. A logisztika az online kereskedelem elengedhetetlen ipari eleme, amely szimbiotikus, mivel a két alrendszer egyike sem tudja a másik hozzájárulása nélkül folytatni üzleti tevékenységét. Ezért közérdek, hogy a logisztikai ágazat a munkavállalóknak, a fogyasztóknak és a környezetnek megfelelően fejlődjön.

6.2 Az Európai Bizottság elismerte, hogy a kis- és nagykereskedelmi ökoszisztéma az egyik legsúlyosabban érintett ágazat, és a második helyen áll a beruházási támogatási igények tekintetében. A kis- és nagykereskedők nagy forgalom mellett, magas fix költségekkel és alacsony árrésszel (1–3 %) működnek, ami azt jelenti, hogy különösen érzékenyek a likviditáshiányra. 2020 májusában a világjárvány első hullámához kapcsolódó becsült veszteségek a nem élelmiszer jellegű kiskereskedelemben elérték az éves forgalom 16–20 %-át (250–320 milliárd EUR). A kis- és nagykereskedelmi ökoszisztémában számos vállalkozás szenvedett el drasztikus veszteségeket a rájuk kiszabott közvetlen vagy közvetett kormányzati korlátozások miatt, például mivel ügyfeleikre kijárási vagy más mobilitási korlátozások vonatkoztak. Az online működő vállalkozások mérsékelni tudták a veszteségek egy részét, de csak nagyon korlátozott mértékben. Az online értékesítés jelentősen nőtt, és várhatóan tovább fog növekedni, ahogy a fogyasztók egyre több tapasztalatot szereznek az online vásárlással kapcsolatban.

6.3 Az ökoszisztéma-megközelítés megfelelő keretet biztosít, amely egyrészt tükrözi az egységes piacon működő ágazatok és vállalkozások közötti összetett kapcsolatokat az adott értékláncokban, másrészt pedig azt, hogy támogatni kell őket a digitális és fenntarthatósági átállás sikeres kiaknázásában és a helyreállítási stratégiához való hozzájárulásban. Mivel a magánfogyasztás az EU GDP-jének több mint 50 %-át teszi ki, a kiskereskedők és a nagykereskedők biztosítják a gyártók hozzáférést a fogyasztói és szakmai piacokhoz; a vevők megvásárolhatják, amire szükségük van, és mindez folytonos és létfontosságú ellátási láncot alkot.

7. A kiskereskedelem szerepe a városközpontok és vidéki közösségek életben tartásában

7.1 A kiskereskedők hosszú évek során bizalmi kapcsolatot építettek ki az európai fogyasztókkal, és magas minőségű termékeket kínálnak nekik versenyképes áron, folyamatosan arra törekedve, hogy új hatékonysági előnyöket teremtsenek és adjanak tovább a fogyasztók vásárlóerejének növelése érdekében. A kiskereskedők környezetbarát termékeket hoznak létre, amelyek segítik a fenntartható fogyasztást, de ennél többre van szükség.

7.2 A kiskereskedelmi üzleteknek központi szerepe van a városközpontok és vidéki közösségek életben tartásában is. Ez arra is felhívja a figyelmet, hogy a hagyományos üzlethelyiségek mennyire relevánsak a társadalom számára, és mennyire azok lesznek a jövőben is. A kiskereskedelmi üzletek postaként, bankként és gyógyszertárként is szolgálhatnak, és segíthetnek az élénk helyi közösségek megőrzésében. A bevásárlóutcák üres üzlethelyiségei óhatatlanul vandalizmusba és bűnözésbe torkolló lassú hanyatlásra ítélik a városokat, egy falusi bolt pedig élő vidéki közösséggé változtathat egy csökkenő népességű vidéki térséget.

7.3 Az európai kiskereskedőknek képesnek kell lenniük arra, hogy növeljék és felgyorsítsák az automatizálásba, a fogyasztói interfészbe és a mesterséges intelligenciába történő beruházásaikat, hogy versenyképesek maradhassanak. Az ilyen beruházások és az online értékesítés bővítésének támogatása, különösen pedig a kkv-k és a kisvárosok központjaiban működő kiskereskedők online működésének segítése átalakítaná a helyi közösségeket, valamint lényegi hatással lenne számos olyan kiskereskedelmi vállalat túlélésére és ellenálló képességére is, amelyek intenzív – és egyre inkább globális – versennyel néznek szembe.

⁽⁴⁾ The future of work in Europe [A munka jövője Európában] (mckinsey.com)

⁽⁵⁾ COM(2020) 102 final; Közlemény a 2020. évi iparstratégia frissítéséről.pdf (europa.eu)

8. Egyenlő versenyfeltételek az európai kiskereskedelemben

8.1 Az Európai Unió a maga 450 millió fogyasztójával digitális belső piacként hatalmas potenciállal rendelkezik. Az európai digitális egységes piaci stratégia célja az uniós tagállamok közötti, határokon átnyúló e-kereskedelem ösztönzése volt. Az Unión belüli határokon átnyúló e-kereskedelem azonban nem nőtt olyan gyorsan, mint a harmadik országokból érkező e-kereskedelem. A digitális szolgáltatások európai piaca egyértelműen elmarad az USA-tól és Kínától, különösen a globális piacon való jelenlétet illetően, és ez tükröződik az egyes nem uniós országokból, különösen Kínából az európai fogyasztóknak történő online értékesítés robbanásszerű növekedésében is. Az évek során azt láttuk, hogy egyre több innovatív digitális formátum és technológia jön létre a szóban forgó országokban. Az EU-nak és tagállamainak fokozniuk kell erőfeszítéseiket annak érdekében, hogy egy olyan megfelelő keretet teremtsenek, amelyben a vállalatok versenyezhetnek, innoválhatnak, kiszolgálhatják ügyfeleiket és biztosíthatják a fogyasztóvédelmet. Ennek a legjobb módja az, ha biztosítjuk, hogy az EU vonzóbb befektetési és vállalkozási helyszín legyen, mint a világ más részei.

8.2 Az online értékesítés a kiskereskedelmi piac leggyorsabban növekvő része, és bár az offline értékesítéshez képest még mindig viszonylag korlátozott mértékű, számos nem élelmiszer jellegű ágazatban kezd nagyon jelentőssé válni. Immár nem a kiskereskedők jelentik az egyetlen csatornát a vásárlók felé: a gyártók is elkezdtek e-kereskedelem útján értékesíteni, és más módokon is közvetlen kapcsolatba lépnek a fogyasztókkal. A méretgazdaságosság és a folyamatok széles körű gépesítése, valamint a hálózati hatások és az, hogy szinte korlátlan termékválasztékot képesek kínálni, a nagy online szereplők és platformok előnyére váltak, amelyek növekvő piaci részesedése közelíti a helyi üzletek hagyományos kapuőri szerepéhez.

8.3 Minden, az EU-ban értékesített árunak meg kell felelnie az uniós szabályoknak, és ezt az uniós fogyasztóknak értékesítő összes kereskedőnek biztosítani kell. A közvetlen behozatal új kihívásokat jelent az uniós jogszabályok betartatása terén, egészségügyi és biztonsági kockázatokkal jár az európai fogyasztók számára, és tisztességtelen versenynek teszi ki az uniós kereskedőket. Az EU határozott üzenetet fogalmazott meg arra vonatkozóan, hogy a vállalat székhelyétől függetlenül az Unióban értékesített áruknak – értéküktől függetlenül – meg kell felelniük a szabályoknak. Többek között a digitális szolgáltatásokról szóló javasolt jogszabály, az általános termékbiztonsági irányelv felülvizsgálata, a piacfelügyeleti rendelet és más uniós jogszabályok megfelelő végrehajtása és érvényesítése is fontos szerepet fog játszani.

8.4 Alapvető fontosságú, hogy az egységes piac és ez az ágazat megfelelően működjön, mivel ez teszi lehetővé, hogy a kis- és nagykereskedelem reagáljon a fogyasztói igényekre, és versenyezzen egy globális szinten versengő és egyre inkább digitális környezetben. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós szintű fellépés rendkívül fontos a belső piac további széttagolódásának megakadályozása, a termékekre és szolgáltatásokra vonatkozó új, gyakran protekcionista nemzeti szabályok bevezetésének elkerülése, valamint az uniós jog eltérő végrehajtásának és értelmezésének megakadályozása érdekében.

9. Mesterséges intelligencia a kiskereskedelemben és a nagykereskedelemben

9.1 A kiskereskedők és a nagykereskedők már évek óta alkalmazzák az automatizálást olyan területeken, mint a szállítás, a rendelés és a készletgazdálkodás, illetve a fogyasztókkal való kapcsolattartás. A mesterséges intelligencia segítségével az automatizálás sokkal kifinomultabbá vált, ami jobb információkat és nagyobb hatékonyságot tesz lehetővé. A mesterséges intelligencia sokféleképpen befolyásolja a kiskereskedelmi és a nagykereskedelmi ágazatot. Itt említhető az ügyfelekkel folytatott kapcsolattartás javítása, a csomagkézbesítés felgyorsítása, az ügyfelek viselkedésének előrejelzése, a készletek optimalizálása, a csalások felderítése és az ágazat fenntarthatóbbá tétele.

9.2 A mesterséges intelligencia terjedése a kiskereskedelemben évről évre erőteljesen gyorsul. 2016-ban a kiskereskedők mindössze 4 %-a használt MI-technológiákat, míg 2017-ben ez az arány 17 %-ra, 2018-ban pedig 28 %-ra nőtt. Nem meglepő módon leginkább a 10 milliárd dolláros vagy annál nagyobb éves forgalommal rendelkező nagy kiskereskedők és nagykereskedők alkalmazzák ezt a technológiát. A mesterséges intelligenciát a kiskereskedők az autópár (19 %), az elektronikai és háztartási eszközök (25 %), a barkácsolás (26 %), az élelmiszerek (29 %) és a ruházat és lábbelik (33 %) területén, valamint a több kategóriát érintő (42 %) területeken használják.

9.3 Ahogy azt az EGSZB a mesterséges intelligenciáról szóló véleményében ⁽⁶⁾ kifejtette, a mesterséges intelligencia és a robotika bővíteni és növelni fogja a gazdaság digitalizációjának munkaerőpiacokra gyakorolt hatásait, és hozzájárulhat a gazdasági és társadalmi fejlődéshez is. Az elmúlt években a mesterséges intelligencia a vállalkozások, a döntéshozók és a társadalom figyelmének középpontjába került. A mesterséges intelligencia végtelen lehetőségeket kínál a kis- és nagykereskedelmi vállalatok számára az operatív növekedéshez, az ellátási láncok javításához, a döntéshozatalhoz, a fogyasztói igények megértéséhez és az ügyfélélmény javításához. Ez csak néhány ok a sok közül, amiért oly sok kiskereskedő és nagykereskedő vizsgálja a mesterséges intelligencia nyújtotta lehetőségeket, és fektet be azokba.

⁽⁶⁾ HL C 440., 2018.12.6., 1. o.

9.4 Számos MI-alkalmazásnak nincs hatása az egyénekre. Az orvosi diagnózishoz használt mesterséges intelligencia és a raktárban a polcok beolvasásához használt mesterséges intelligencia hasonló technológiák, amelyek komplex adathalmazok alapján hoznak döntéseket – de alapvetően eltérő kockázatokat hordoznak, és eltérő biztosítékokat igényelnek. A mesterséges intelligencia esetében olyan szabályozásra van szükség, amely foglalkozik az MI-rendszerek használatával járó különböző kockázati szintekkel, garantálva a fogyasztók biztonságát és a rendszerek iránti bizalmukat.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A GDP-n túli mutatók a sikeres helyreállítás és a fenntartható és reziliens uniós gazdaság érdekében

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/02)

Előadó: **Petru Sorin DANDEA**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.23.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	209/2/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB szerint elkerülhetetlen, hogy egy olyan gazdasági rendszerről, amelyben a növekedés volt a fő mozgatórugó, egy olyan modellre térjünk át, amelyben a fenntartható fejlődésen van a hangsúly. Tekintettel arra, hogy ez az átalakulás igen összetett és óriási kihívásokkal jár, az új mutatókkal kapcsolatban ebben a véleményben szereplő javaslatok csak egy példát jelentenek a szociális, a gazdasági vagy a környezetvédelmi területen alkalmazható mérőeszközök lehetséges megközelítésére.

1.2. Az EGSZB egy sor mutató kidolgozását javasolja a politikai döntéshozók jobb tájékoztatása érdekében, akik így képesek lesznek a körforgásos gazdaság fejlesztését célzó szakpolitikák előmozdítására. Tartós fogyasztási cikkek esetében például a természeti erőforrásból származó anyagtartalomra vonatkozó adatok az átlagos használati idővel és az említett anyagok lehetséges hasznosíthatósági arányával összevetve releváns információkat nyújthatnak a politikai döntéshozók számára arról, hogy miért érdemes az újrahasznosítási ágazatba beruházni.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy érdemes lenne kidolgozni egy tömör, „a GDP-n túl” jellegű eredménytáblát, amelyet azután bele lehetne építeni az európai zöld megállapodás eredménytáblájába. A ZOE nevű német intézet által kidolgozott „EU Doughnut by 2030” modellt is fel lehetne használni ennek az eredménytáblának az összeállításához. A tábla fontos szerepet kaphat az európai kormányzási folyamatban annak okán, hogy segít értékelni az elért eredményeket és meghatározni az európai szemeszter célkitűzéseinek eléréséhez szükséges fellépéseket. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai kormányzási folyamatnak új, a polgárok jóllétére összpontosító perspektívát kellene követnie.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak prioritásként az ENSZ által javasolt mutatók némelyikét kellene alkalmazniuk, nemzeti sajátosságaik függvényében, és arra ösztönzi őket, hogy használják fel a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetnek a jóllét és a boldogulás mérésének javítására vonatkozó jelentéseiben megfogalmazott javaslatokat.

1.5. Az EGSZB egyetért azzal az európai szociális partnerek által a portói csúcstalálkozón kifejtett véleménnyel, hogy a javasolt 14 mutató megfelelő egy, a GDP-t kiegészítő eredménytábla összeállításához, amely felhasználható olyan politikák kialakításához, amelyek támogatnak egy a fenntartható növekedésen alapuló modellt.

1.6. Az összetartó társadalomba, a fenntartható fejlődésbe, a humán és társadalmi tőkébe, valamint az életminőségbe való beruházás elengedhetetlen lesz ahhoz, hogy lehetőségeket teremtsünk a modern vállalkozások számára, előmozdítva a jövőben a foglalkoztatást, a jólétet és a fenntartható növekedést. Ezért az EGSZB úgy véli, hogy a GDP-n túli mutatóknak nemcsak a nyomon követés és a mérés eszközeivé kell válniuk, hanem információt is kell szolgáltatniuk a szakpolitikák kidolgozásához, a kommunikáció javításához és a célok meghatározásának ösztönzéséhez.

1.7. Az Európai Bizottság nemrégiben közleményt⁽¹⁾ terjesztett elő azzal a céllal, hogy a finanszírozást a fenntartható tevékenységek felé irányítsa. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság e kezdeményezését, és úgy véli, hogy szükség van egy olyan mutatókészlet kidolgozására, amellyel egyrészt nyomon követhető a finanszírozás „zöldebbé tételének” folyamata, másrészt kimutatható a gazdasági ágazatok környezetbarátabbá válásának mértéke. Ezek a mutatók a politikai döntéshozók számára jobb iránymutatást nyújtanának a fenntartható tevékenységek állami ösztönzőinek tervezéséhez. Ezenfelül a tagállamok kormányai számára fontos nyomonkövetési eszközt is jelenthetnek. Ilyen nyomon követésre azért van szükség, mert szabályoznunk kell, hogy milyen gyorsan tereljük át a beruházásokat a fenntartható ágazatokba. Ha ugyanis túl lassan fektetünk be, fennáll a veszélye, hogy még azelőtt kimerítjük a rendelkezésre álló erőforrásokat, hogy az alternatív megoldások napvilágot látnának. Ez árrobbanáshoz vezetne, ami drámai hatással lenne a gazdasági rendszerre. Ha viszont túl gyorsan fektetünk be, fennáll a veszélye, hogy számos ágazatot megfosztunk a beruházásoktól, és ezáltal lelassítjuk a gazdasági tevékenységet, amely a beruházásokhoz szükséges erőforrásokat állítja elő.

1.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az éghajlatváltozás elleni küzdelem területén ezenkívül felül kell vizsgálni a meglévő mutatókat annak érdekében, hogy jobban nyomon lehessen követni az elért előrelépéseket. Vannak olyan mutatók, amelyek nem tükrözik teljes mértékben az egyes gazdasági tevékenységek által a környezetre gyakorolt negatív hatásokat. Ugyanígy másokat azért kellene kiigazítani, hogy jobban tükrözzék az Európai Unió célkitűzéseit.

1.9. A gazdasági rendszer digitalizálása és környezetbarátabbá tétele a különböző ágazatok jelentős átszervezését igényli. Annak érdekében, hogy ezek a változások a lehető legalacsonyabb társadalmi költséggel valósuljanak meg, olyan munkaerő-védelmi szakpolitikákat kell bevezetni, amelyek közép- és hosszú távon biztosítják a szükséges munka igazságos elosztását az aktív népességben belül. Az európai szociális partnerek javaslatával összhangban az EGSZB úgy véli továbbá, hogy mutatókat kell kidolgozni a kollektív tárgyalásra vonatkozóan is, hiszen az általánosságban védi a munkavállalókat, de a szakképzési programokban is képes biztosítani és előmozdítani a munkavállalók mobilitásának szavatolásához szükséges intézkedéseket, ami a gazdaság átalakulása által támasztott kihívásokra tekintettel elengedhetetlen. Hasonlóképpen, az elérhető munka teljes gazdaságon belüli igazságos elosztása intelligens munkaidő-szervezési programokkal valósítható meg; ezekről a szociális partnerek tárgyalhatnak.

1.10. A gazdasági rendszer jelentős átalakítása csak a társadalom egészének támogatásával valósítható meg. Az EGSZB úgy véli, hogy új, Eurobarométer-típusú felmérésekre van szükség ahhoz, hogy nyomon lehessen követni, hogyan érzékeli a társadalom a gazdasági modell változását.

1.11. A tagállamoknak és az Európai Bizottságnak támogatniuk kell a jóllét jobb mérésére és a gazdasági tevékenységek környezetre gyakorolt hatásának elemzésére irányuló kezdeményezések fejlesztését is, mint amilyen például az, amelyet a „fánk-közgazdaságtan” (Doughnut Economics) néven ismert mutatórendszer kidolgozó ZOE nevű német kutatóintézet fejlesztett ki.

2. Bevezetés

2.1. Világszerte továbbra is a bruttó hazai termék (GDP) az elsődleges makrogazdasági mutató, amelyet a gazdasági tevékenység számszerűsítésére használnak. Széles körben elterjedt azonban az a nézet, hogy nem tükrözi sem a társadalom jóllétének és fejlettségének valódi szintjét, sem az egyes gazdasági tevékenységek környezetre gyakorolt negatív hatásait.

2.2. Így – bár már maguk a GDP koncepciójának megalkotói is tisztában voltak annak korlátaival –, az 1990-es években egyre nagyobb teret nyertek a „GDP-n túl” témaköréről szóló viták. Ezért felmerült az igény olyan megfelelő mutatók iránt, amelyek képesek kezelni a 21. század globális kihívásait, például az éghajlatváltozást, a szegénységet, az erőforrások kimerülését, az egészséget és az életminőséget. „A GDP-n túl” című⁽²⁾, az Európai Bizottság, az Európai Parlament, a Római Klub, az OECD és a WWF által 2007-ben szervezett magas szintű konferencia fontos lépés volt az e területeken tett előrehaladás mérésére legalkalmasabb mutatók megtalálása felé, amelyek a legjobban integrálhatók a döntéshozatali folyamatba, és amelyekről nyilvános vitát lehetne folytatni. Ezt követően a gazdasági teljesítmény és a társadalmi haladás mérésével foglalkozó bizottság, amelynek elnöke Joseph E. Stiglitz, Amartya Sen és Jean-Paul Fitoussi, valamint e bizottság végleges jelentése⁽³⁾ hangsúlyozta a GDP további korlátait (kétségeknek adva hangot a termelékenység mérésének módját illetően és amiatt, hogy a humán tőkét nem veszik figyelembe).

⁽¹⁾ COM (2021) 188 final, *Uniók taxonómia, a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás, a fenntarthatósági preferenciák és a vagyonkezelői kötelezettségek: a finanszírozási forrásoknak az európai zöld megállapodás felé történő irányítása* (HL C 517., 2021.12.22., 72. o.).

⁽²⁾ „A GDP-n túl” című konferencia összefoglalója – https://ec.europa.eu/environment/beyond_gdp/proceedings/bgdp_proceedings_summary_notes.pdf (angol nyelvű).

⁽³⁾ Az Európai Bizottság jelentése a gazdasági teljesítmény és a társadalmi haladás méréséről (angol nyelvű) <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>

2.3. Az elmúlt években számos új prioritás merült fel az európai döntéshozók számára, mint például a digitális és környezeti átalakulás, valamint a társadalmi megfontolások előtérbe helyezése számos szakpolitikai területen. Továbbá, bár a COVID-19 járvány kétségtelenül súlyos és negatív hatással lesz az európai gazdaságra, fontos, hogy ne feledkezzünk meg arról sem, hogy más kihívások, például az éghajlatváltozás, a növekvő egyenlőtlenségek és a lassú termelékenységnövekedés, nem szűntek meg. Az összetartó társadalomba, a fenntartható fejlődésbe, a humán és társadalmi tőkébe, valamint az életminőségbe való beruházás elengedhetetlen lesz ahhoz, hogy lehetőségeket teremtsünk a modern vállalkozások számára, előmozdítva a jövőben a foglalkoztatást, a jólétet és a fenntartható növekedést. Ezért a GDP-n túli mutatóknak nemcsak a nyomon követés és a mérés eszközeivé kell válniuk, hanem információt is kell szolgáltatniuk a szakpolitikák kidolgozásához, a kommunikáció javításához és a célok meghatározásának ösztönzéséhez.

2.4. Ezzel a saját kezdeményezésű véleménnyel az EGSZB értékes hozzájárulást kíván nyújtani annak meghatározásához, hogy milyen jóléti és fejlődési mutatókat kell figyelembe venni a klasszikus gazdasági mutatók kiegészítéseként. A vélemény rámutat a hiányzó adatokra is, és felvázolja, hogyan lehetne ezeket a mutatókat jobban integrálni az európai és nemzeti szintű politikai döntéshozatali folyamatokba annak érdekében, hogy az EU megerősödve kerüljön ki a jelenlegi válságból, miközben ellenállóbbá válik a jövőbeli sokkhatásokkal szemben.

2.5. Minden bizonnyal még soha nem volt ilyen égető szükség olyan mutatók kidolgozására, amelyek lehetővé teszik a bolygó összes lakosának jólétét biztosítani képes, fenntartható gazdaság globális modelljének kialakítására irányuló politikák megtervezését és végrehajtását. A jelenlegi gazdasági modell, amely a rendszer stabilitásához fő mozgatórugónak tekintett örökös növekedésen alapul, nem tartható fenn többé egy korlátozott erőforrásokkal rendelkező bolygón.

2.6. Az Európai Bizottság júniusban vitaanyagot⁽⁴⁾ tett közzé, amelyben megerősítette, hogy a GDP-t kiegészítő mutatókat kell kidolgozni annak érdekében, hogy jobban nyomon lehessen követni az európai zöld megállapodás előmozdítására irányuló politikák végrehajtásának köszönhetően a társadalomban és a gazdaságban végbemenő átalakulást. A dokumentum bemutatja továbbá, hogy egyes tagállamok milyen erőfeszítéseket tettek az elmúlt években a jólét és a gazdasági tevékenységek környezeti hatásainak nyomon követésére szolgáló kiegészítő eszközök kialakítására.

2.7. Globális szinten számos olyan kezdeményezés létezik, amelynek célja olyan mutatók kidolgozása, amelyek egyrészt lehetőséget adnak a politikai döntéshozóknak arra, hogy a fenntarthatóságot előmozdító politikákat dolgozzanak ki és hajtsanak végre, másrészt pedig jobb tájékoztatást nyújtanak a gazdasági modell átalakításának folyamatáról. Az egyik ilyen figyelemre méltó kezdeményezés az „EU Doughnut by 2030”⁽⁵⁾, amely egy új koncepció a meglévő eredménytáblák és 30 kiválasztott mutató szakpolitikai összegzésének bemutatására annak érdekében, hogy elősegítse a szakpolitikák hatékonyabb kialakítását, illetve azt is, hogy a közvélemény jobban megértse a gazdasági rendszer átalakításának szükségességét.

3. Általános és részletes megjegyzések

3.1. A „GDP-n túl” témájáról folytatott vita jelentős reakciókat váltott ki az intézmények, a kutatók és a politikai döntéshozók részéről. Ezért az OECD, az ENSZ, az Európai Bizottság és az Eurostat is javaslatokat tett a jólét és a boldogulás jobb egyéni, kollektív vagy nemzeti szintű mérésére szolgáló mutatókra. 2015-ben az ENSZ elfogadta a fenntartható fejlődési célokat, amelyekhez 169 célt és 200 mutatót határozott meg. 2018-ban az OECD magas szintű szakértői csoportja két jelentést⁽⁶⁾ tett közzé, amelyekben a jólét hatékonyabb mérését ajánlotta a meglévő mutatók javítása vagy újak bevezetése révén. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak prioritásként az ENSZ által javasolt mutatók némelyikét kellene alkalmazniuk, nemzeti sajátosságaik függvényében, és arra ösztönzi őket, hogy használják fel a jólét és a boldogulás mérésének javítására vonatkozó OECD-jelentésekben megfogalmazott javaslatokat.

3.2. A közelmúltban az európai szociális partnerek, nevezetesen a BusinessEurope, az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ), az Állami és Köszolgáltatási Vállalatok Európai Központja (SGI Europe) és az Európai Kis- és Középvállalkozások Szövetsége (UEAPME) közös dokumentumot⁽⁷⁾ írtak alá, amelyben a GDP-t kiegészítő mutatók használatát ajánlották szociális, gazdasági és környezetvédelmi területen. Az EGSZB egyetért az európai szociális partnerek

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/economic-policy-making-beyond-gdp-introduction_en

⁽⁵⁾ <https://zoe-institut.de/en/publication/a-compass-towards-2030>

⁽⁶⁾ OECD (2018), *Beyond GDP: Measuring what counts for economic and social performance* (A GDP-n túl: a gazdasági és társadalmi teljesítmény szempontjából fontos tényezők mérése) OECD Publishing, Párizs – <https://doi.org/10.1787/9789264307292-en>
OECD (2018), *For Good Measure: Advancing Research on Well-Being Metrics Beyond GDP* (A jó mértékegységért: a jólét GDP-n túli mérőszámaival kapcsolatos kutatás elősegítése), OECD Publishing, Párizs – https://www.oecd-ilibrary.org/economics/for-good-measure_9789264307278-en

⁽⁷⁾ <https://est.etuc.org/wp-content/uploads/2021/05/FINAL-BEYOND-GDP-SOCIAL-PARTNERS-EU.pdf>

azon véleményével, hogy a javasolt 14 mutató megfelelő egy, a GDP-t kiegészítő eredménytábla összeállításához, amely felhasználható olyan politikák kialakításához, amelyek támogatnak egy a fenntartható növekedésen alapuló modellt.

3.3. Az EGSZB már 2011 óta részt vesz a „GDP-n túl” témájáról folytatott európai szintű vitában. Egy sor véleményt⁽⁸⁾ dolgozott ki, amelyekben új mutatókat javasolt a jóllét és a boldogulás mérésére, és felméréseket végzett, hogy alaposabban feltárja azokat a tényezőket, amelyek az európai polgárok számára a minőségi és tartalmas élet érzését adják. Az EGSZB szükségesnek tartja olyan új mutatók kidolgozását, amelyek nemcsak az alkalmazkodásra és az átalakulásra való képesség szempontjából mérik a gazdasági rezilienciát, hanem figyelembe veszik a „senki ne maradjon le” elvet is.

3.4. Ahhoz, hogy biztosak legyünk abban, hogy a jövő nemzedékeire olyan bolygót hagyunk, amelynek állapota a jelenleginél legalábbis nem rosszabb, újra kell gondolnunk a természeti erőforrások ellenőrizetlen kiaknázásán alapuló gazdasági modellt. Tény, hogy a körforgásos gazdaság, amely egyre nagyobb érdeklődésre tart számot, biztosítja a természeti erőforrások észszerűbb felhasználását. Az EGSZB továbbá egy sor mutató kidolgozását javasolja a politikai döntéshozók jobb tájékoztatása érdekében, akik így képesek lesznek az ezen ágazat fejlesztését célzó szakpolitikák előmozdítására. Ha például bizonyos tartós fogyasztási cikkek esetében feltűntetik, hogy mennyi természeti erőforrásból származó anyagot tartalmaznak, és ezt kiegészítik az átlagos használati idejükkel és az említett anyagok lehetséges hasznosíthatósági arányával, akkor a politikai döntéshozók számára releváns információkat lehet nyújtani arról, hogy miért érdemes az újrahasznosítási ágazatba beruházni.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy érdemes lenne kidolgozni egy tömör, „a GDP-n túl” jellegű eredménytáblát, amelyet azután bele lehetne építeni az európai zöld megállapodás eredménytáblájába. A ZOE nevű német intézet által kidolgozott „EU Doughnut by 2030” modell is fel lehetne használni ennek az eredménytáblának az összeállításához. A tábla fontos szerepet kaphat az európai kormányzati folyamatban annak okán, hogy segít értékelni az elért eredményeket és meghatározni az európai szemeszter célkitűzéseinek eléréséhez szükséges fellépéseket. Az EGSZB úgy véli, hogy az európai kormányzati folyamatnak új, a polgárok jóllétére összpontosító perspektívát kellene követnie.

3.6. Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak, hogy minden egyes mutató kapcsán határozzanak meg célkitűzéseket. Ezáltal fel tudnák használni a „céltól való távolság” koncepcióját arra, hogy jobban nyomon kövessék és jobban megértsék az elért eredményeket.

3.7. Az éghajlatváltozással kapcsolatban az Európai Unió ambiciózus célt tűzött ki, vagyis azt, hogy a légkörbe kibocsátott szén-dioxid tekintetében 2050-re el kell érni a semlegességet. Ez többek között azt jelenti, hogy a beruházásokat olyan gazdasági tevékenységekre kell átirányítani, amelyeknek nincs hatása a környezetre. Az Európai Bizottság nemrégiben közleményt⁽⁹⁾ terjesztett elő azzal a céllal, hogy a finanszírozást a fenntartható tevékenységek felé irányítsa. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság e kezdeményezését, és úgy véli, hogy szükség van egy olyan mutatókészlet kidolgozására, amellyel egyrészt nyomon követhető a finanszírozás „zöldebbé tételének” folyamata, másrészt kimutatható a gazdasági ágazatok környezetbarátabbá válásának mértéke. Ezek a mutatók a politikai döntéshozók számára jobb iránymutatást nyújtanának a fenntartható tevékenységek állami ösztönzőinek tervezéséhez. Ezenfelül a tagállamok kormányai számára fontos nyomonkövetési eszközt is jelenthetnek. Ilyen nyomon követésre azért van szükség, mert szabályoznunk kell, hogy milyen gyorsan tereljük át a beruházásokat a fenntartható ágazatokba. Ha ugyanis túl lassan fektetünk be, fennáll a veszélye, hogy még azelőtt kimerítjük a rendelkezésre álló erőforrásokat, hogy az alternatív megoldások napvilágot látnának, és ez árrobbanáshoz vezetne, ami drámai hatással lenne a gazdasági rendszerre. Ha viszont ezt túl gyorsan tesszük, fennáll a veszélye, hogy számos ágazatot megfosztunk a szükséges beruházásoktól, és ezáltal lelassítjuk a gazdasági tevékenységet, amely a beruházásokhoz szükséges erőforrásokat állítja elő.

3.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az éghajlatváltozás elleni küzdelem területén ezenkívül felül kell vizsgálni a meglévő mutatókat annak érdekében, hogy jobban nyomon lehessen követni az elért előrelépéseket. Erre példa az üvegházhatásúgáz-kibocsátás mutatója. Egyes ágazatok, például a légi közlekedés kibocsátásai nem szerepelnek az Eurostat által kidolgozott mutatóban. Ugyanígy számos mutatót ki kellene igazítani annak érdekében, hogy jobban tükrözzék az Európai Unió célkitűzéseit.

⁽⁸⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A GDP-n innen és túl – a civil társadalom bevonása a kiegészítő mutatók kidolgozásának folyamatába (saját kezdeményezésű vélemény)(HL C 181., 2012.6.21., 14. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Központi Banknak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A gazdaságpolitikai koordináció erősítése a stabilitás, a növekedés és a munkahelyteremtés érdekében – az európai uniós gazdasági irányítás megszilárdításának eszközei (COM(2010) 367 végleges)(HL C 107., 2011.4.6., 7. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A GDP-n túl – a fenntartható fejlődés mércéi (HL C 100., 2009.4.30., 53. o.).

⁽⁹⁾ COM (2021) 188 final, *Uniói taxonómia, a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolás, a fenntarthatósági preferenciák és a vagyonkezelői kötelezettségek: a finanszírozási forrásoknak az európai zöld megállapodás felé történő irányítása* (HL C 517., 2021.12.22., 72. o.).

3.9. A gazdasági rendszer digitalizálása és környezetbaráttá tétele a különböző ágazatok jelentős átszervezését igényli, mind a GDP-hez, mind a foglalkoztatáshoz való hozzájárulásuk tekintetében. Annak érdekében, hogy ezek a változások a lehető legalacsonyabb társadalmi költséggel valósuljanak meg, olyan munkaerő-védelmi szakpolitikákat kell bevezetni, amelyek közép- és hosszú távon biztosítják a szükséges munka igazságos elosztását az aktív népességben belül. Az európai szociális partnerek javaslatával összhangban az EGSZB úgy véli továbbá, hogy mutatókat kell kidolgozni a kollektív tárgyalásra vonatkozóan is, hiszen az általánosságban védi a munkavállalókat, de a szakképzési programokban is képes biztosítani és előmozdítani a munkavállalók mobilitásának szavatolásához szükséges intézkedéseket, ami a gazdaság átalakulása által támasztott kihívásokra tekintettel elengedhetetlen. Hasonlóképpen, az elérhető munka teljes gazdaságon belüli igazságos elosztása intelligens munkaidő-szervezési programokkal valósítható meg; ezekről a szociális partnerek tárgyalhatnak.

3.10. A gazdasági rendszer jelentős átalakítása csak a társadalom egészének támogatásával valósítható meg. Ezért elengedhetetlen, hogy e nehéz folyamat során a statisztikai mutatók mellett olyan felmérések és statisztikai kutatások is a politikai döntéshozók rendelkezésére álljanak, amelyek segítségével ellenőrizni tudják a változások társadalmi megértésének és elfogadásának szintjét. Az EGSZB úgy véli, hogy új, Eurobarométer-típusú felmérésekre van szükség ahhoz, hogy nyomon lehessen követni, hogyan érzékeli a társadalom a gazdasági modell változását. A tagállamoknak és az Európai Bizottságnak támogatniuk kell a jóllét jobb mérésére és a gazdasági tevékenységek környezetre gyakorolt hatásának elemzésére irányuló kezdeményezések fejlesztését is, mint például az „EU Doughnut by 2030” mutatórendszer kidolgozó ZOE nevű német kutatóintézet munkáját ⁽¹⁰⁾.

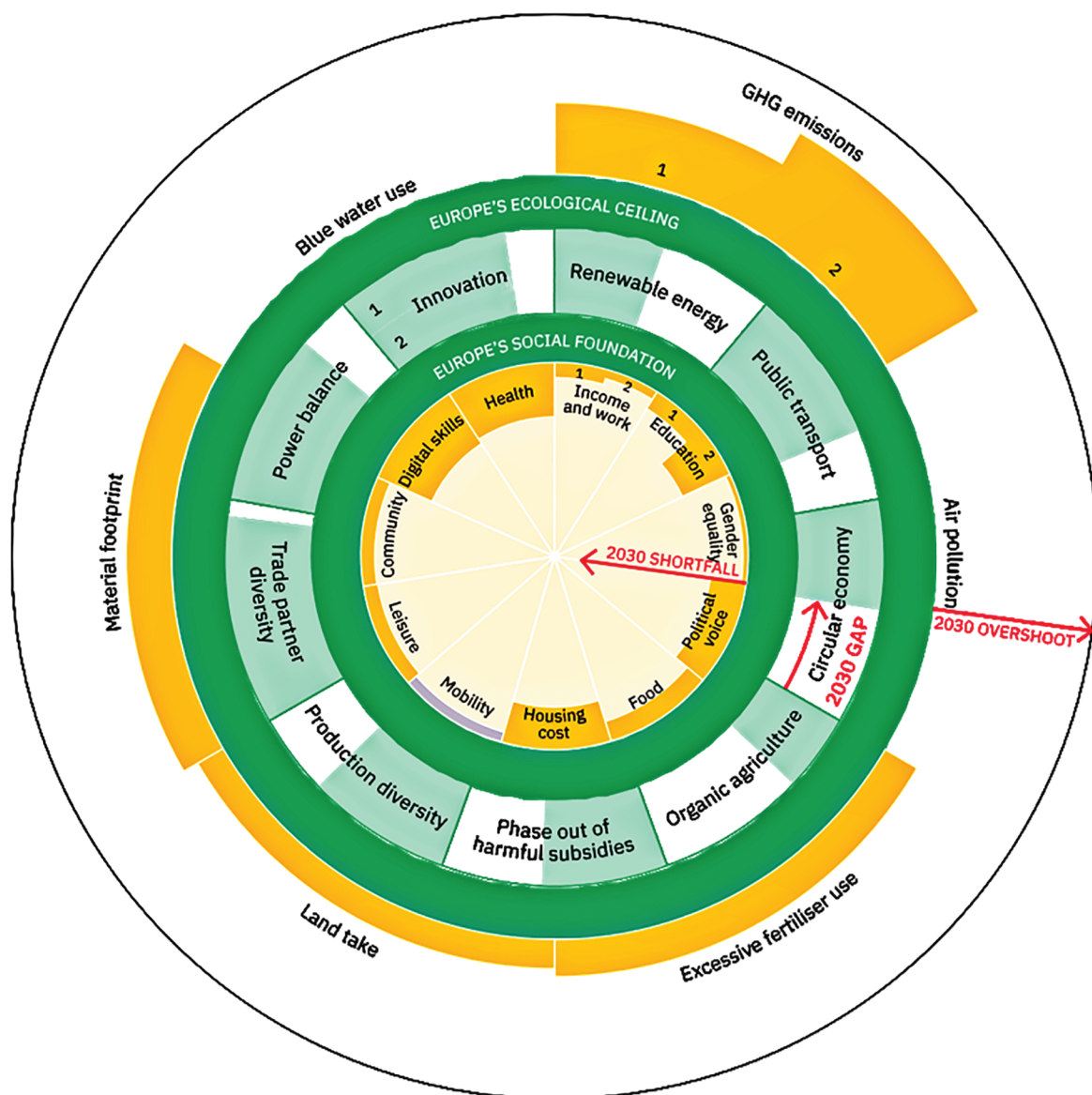
3.11. Az EGSZB szerint elkerülhetetlen, hogy egy olyan gazdasági rendszerről, amelyben a növekedés volt a fő mozgatórugó, egy olyan modellre térjünk át, amelyben a fenntartható fejlődésen van a hangsúly. Tekintettel arra, hogy ez az átalakulás igen összetett és óriási kihívásokkal jár, az új mutatókkal kapcsolatban ebben a véleményben szereplő javaslatok természetesen csak egy példát jelentenek a szociális, a gazdasági vagy a környezetvédelmi területen alkalmazható mérőeszközök lehetséges megközelítésére.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁰⁾ A ZOE intézet jelentése: *A Compass towards 2030 (Iránytű 2030-ig)* (<https://zoe-institut.de/en/publication/a-compass-towards-2030/>).

MELLÉKLET

Az „EU Doughnut by 2030” modell első elemzése és ismertetése

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A társasági adók szerepe a vállalatirányításban**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2022/C 152/03)

Előadó: **Krister ANDERSSON**

Közyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény állásfoglalás
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió”
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.23.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	223/4/11

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a magánszektorban a helyreállítási tervre és a Next Generation EU-ra adott válasza kulcsfontosságú lesz a zöldebb és digitalizált gazdaság kialakítása és hatékony megvalósítása során. A közpolitikáknak ezért biztosítaniuk kell a megfelelő ösztönzőket. A gazdaságpolitikáknak, különösen az adópolitikáknak és a vállalatirányítást befolyásoló politikáknak biztosítaniuk kell az eredményes döntéshozatali folyamatot és a források hatékony elosztását, így segítve elő a társadalmi célok elérését.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a fenntartható, zöld és digitalizált gazdaság létrehozása érdekében kezelni kell a hitelfinanszírozás adóelőnyét az adózásban.

1.3. Az EGSZB sürgeti a tagállamokat, hogy tegyék semlegesebbé adórendszerüket a hitelből és saját tőkéből végzett finanszírozással kapcsolatban. Ez ösztönözné a finanszírozási források diverzifikációját, és ellenállóbbá tenné az európai gazdaságot.

1.4. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság olyan intézkedések előterjesztésére irányuló kezdeményezéseit, amelyek 2022 első negyedévéig kezelik a társaságiadó-rendszerekben a hitelfinanszírozás adóelőnyét.

1.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az új vállalkozások és a zöldebb és digitalizált beruházási lehetőségeket kereső befektetők számára elengedhetetlen a jól működő tőkepiac. Az EGSZB ezért további lépéseket sürget a tőkepiaci unió (CMU) megvalósítása felé.

1.6. Az új, zöld technológiákba való beruházásokat magas kockázatúnak tartják, ezért gyakran finanszírozzák saját tőkével. Az osztalékok hozzájárulnak a piac likviditásának növeléséhez – még akkor is, ha ez túl rövid távúnak tekinthető –, és fontos finanszírozási forrást jelentenek.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a tőkepiacok és a magánforrások döntő szerepet játszhatnak a vállalatok fenntartható, zöldebb és digitalizált gazdaság felé vezető átalakításának ösztönzésében. Az európai jogalkotó minden, az adózással, a társasági joggal és a vállalatirányítással kapcsolatos szakpolitikai intézkedésének erősítenie kell ezt a szerepet.

1.8. Az EGSZB megjegyzi, hogy az európai irányelvek és rendeletek által befolyásolt nemzeti társasági jog az egyes tagállamok igazságszolgáltatási rendszerének szerves részét képezi, ami a jogokat és az elszámoltathatóságot a jogi struktúra megfelelő szintjeihez rendeli. Az igazgatótanácsok összetételére vonatkozó szabályoknak országspecifikusnak kell lenniük, és lehetővé kell tenniük, hogy a tulajdonosok hozzájáruljanak a döntésekhez.

1.9. Az EGSZB arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy a szén-dioxid-szint hatékony csökkentésének elérését célzó erőfeszítések harmonizációja érdekében tegyen konkrét kezdeményezéseket arra, hogy a tagállamokban hasonló szén-dioxid-adókat vezessenek be. Ideális esetben egységes feltételek jönnének létre az EU egységes piacán a megadózttatandó kibocsátások/csökkentések, valamint a konkrét adózási módszerek és mértékek tekintetében, hogy azonos hatást lehessen gyakorolni a légkörben lévő szén-dioxid-szintre.

1.10. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak különösképpen átfogó és szimmetrikus környezetvédelmi adópolitikát kell elfogadniuk a szén-dioxid globális felmelegedésre gyakorolt hatása miatt. Pozitív és negatív kulcsokat egyaránt tartalmazó adók bevezetésére van szükség. A szén-dioxid-adókból származó bevételeket a szén-dioxid mennyiségének csökkentését szolgáló technológiák ösztönzésének finanszírozására kell használni helyi, regionális és nemzeti szinten.

1.11. Az EGSZB megjegyzi, hogy miközben az erdészeti termékek értékesítésekor a tulajdonosnak jövedelemadót kell fizetnie, el kell ismerni, hogy a fák ültetése és az erdők növekedése csökkenti a légkör szén-dioxid-tartalmát, ezért ezt a globális felmelegedés szimmetrikus adózási megközelítése alapján negatív szén-dioxid-adóval kell ösztönözni. Ez fontos intézkedés lenne az éghajlatpolitikai célkitűzések eléréséhez.

1.12. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy egyetemes megállapodásra és az OECD/G20-csoport adócsomagjának globálisan összehangolt végrehajtására van szükség. Az európai gazdaság digitalizációjának előmozdítása érdekében fontos, hogy az egyoldalú európai szabályok ne akadályozzák meg az új üzleti modellek további átvételét.

2. Bevezető

2.1. A Covid19-világjárvány alatt az európai gazdaságot egyszerre érte kínálati sokk, az ellátási láncokban bekövetkező zavarok miatt, és keresleti sokk, amelyet a fogyasztói kereslet csökkenése okozott. Ennek eredményeként az európai vállalatok beruházásai jelentősen csökkentek a világjárvány idején, miközben a bankbetétek állománya összességében növekedett.

2.2. A helyreállítás azonban egyre nagyobb lendületet vesz, és jó úton halad. Az európai gazdaságnak az Európai Bizottság által meghatározott, a fenntarthatóbb, környezetbarátabb és digitalizált gazdaság elérésére irányuló célkitűzéseivel összhangban történő átalakítása érdekében a beruházásoknak támogatniuk kell a környezetvédelmi célokat, a digitalizáció pedig a termelékenység növeléséhez járul hozzá, figyelembe véve a munkaerőpiac átalakulását. A környezetvédelmi, gazdasági és társadalmi célkitűzések eléréséhez magán- és állami kezdeményezésekre egyaránt szükség van.

2.3. Az EU hosszú távú költségvetése, beleértve a *helyreállítási tervet* és a *Next Generation EU* eszközeit, Európa történelmének legnagyobb állami ösztönző csomagját hajtja végre.

2.4. A magánszektor válasza kulcsfontosságú lesz a zöldebb és digitalizált gazdaság kialakítása és hatékony megvalósítása során. A közpolitikáknak ezért biztosítaniuk kell a megfelelő ösztönzőket. A gazdaságpolitikáknak, különösen az adópolitikáknak és a vállalatirányítást befolyásoló politikáknak biztosítaniuk kell az eredményes döntéshozatali folyamatot és a források hatékony elosztását.

2.4.1. A Covid19-világjárványra való reakció keretében a tagállamok számára kiutalt források tekintetében kulcsfontosságú mutatókat kell meghatározni annak megértésére, hogy a befektetett pénzt hogyan költik el az egyes tagállamokban ⁽¹⁾.

2.5. A nemzetközi adózási környezet az elmúlt száz évben története legnagyobb változásain ment keresztül. A legnagyobb vállalatok némelyikének adóköteles nyeresége a székhely szerinti országból abba az országba kerül át, ahol az értékesítés, valamint a termékek kiszállítása és a szolgáltatásnyújtás történik. Továbbá az OECD átfogó keretrendszerében mintegy 136 ország állapodott meg legalább 15 %-os globális tényleges társaságiadó-kulcsról. Fontos változás az is, hogy Európában a héát a rendeltetési helyen alapuló megközelítés szerint kell kivetni.

3. A megfelelő ösztönzők jelentősége

3.1. A környezetvédelmi célok eléréséhez a vállalkozásoknak, a háztartásoknak és a befektetőknek megfelelő ösztönzőket kell biztosítani, a kínálat szűkösségét és a külső hatásokat tükröző árak formájában. A gazdasági vagy társadalmi célkitűzéseket meghatározó gazdaságpolitikákat tükrözniük kell azoknak az áraknak, amelyekkel a magán- és az állami befektetők szembesülnek a piacon.

⁽¹⁾ Az eredményesség érdekében a pénzt költséghatékony módon kell előteremteni, és megfelelő célokra kell elkölteni a tagállamokban, olyan beruházásokhoz járulva hozzá, amelyek az átcsoportosítások nélkül nem jöttek volna létre.

3.2. A társaságiadó-rendszerek azonban a hitelből történő finanszírozást kedvezőbben kezelik, mint a saját tőkéből történőt, mivel a kamatok levonhatók az adóból, míg a saját tőkéből történő finanszírozás költségei nem. Ez megnövekedett tőkeáttételt (adósságszintet) eredményez, és ezáltal növeli a vállalkozások sebezhetőséget gazdasági nehézségek idején.

3.3. A fenntartható, zöld és digitalizált gazdaság megteremtése érdekében foglalkozni kell a hitelfinanszírozás adóelőnyével. Az osztalékok, amelyek kettős adóztatás alá esnek (először vállalati, majd részvényesi szinten), nemcsak azért fontosak, mert egyes nyugdíjasok számára jövedelmet biztosítanak és kutatóintézeteket finanszíroznak, hanem finanszírozási forrást jelentenek például zöldmezős beruházásokhoz is.

3.4. Az új, környezetbarátabb beruházási projektek finanszírozása magas szintű kockázattal jár. Ezért ehhez a sajáttőke-finanszírozást részesítik előnyben. A magánszektor zöld és digitális beruházásokban való részvételének fokozása szempontjából kulcsfontosságú terület az új beruházási célú tőkeforrások előtt álló akadályok megszüntetése.

3.5. Az új vállalkozások és a zöldebb és digitalizált beruházási lehetőségeket kereső befektetők számára elengedhetetlen a jól működő tőkepiac. A sikeres végeredmény érdekében elengedhetetlen a rendelkezésre álló tőke. Az osztalékok segítik növelni a piac likviditását.

3.6. A fenntarthatóság már most is piacvezérelt versenyképességi tényező, amely kulcsfontosságú ahhoz, hogy a vállalatok képesek legyenek ügyfeleket, alkalmazottakat és befektetőket vonzani. A fenntarthatóság figyelembevétele kedvező hatással jár a vállalatok hosszú távú fennmaradásának szempontjából. A szabályozási eszközöket úgy kell kialakítani, hogy azok támogassák e célok megvalósítását, összhangban a vállalkozások működésének alapelveivel.

3.7. Az osztalékpolitikába ugyan nem szabad beavatkozni, és indokolatlanul befolyásolni az igazgatótanácsok összetételét vagy a vezetők vállalattal szembeni felelősségének érvényesítését, azonban megfelelő ösztönzőkre van szükség a zöldebb gazdaság érdekében. A vállalatirányításnak szem előtt kell tartania a vállalatok társadalmi felelősségét, a vonatkozó európai irányelveket és az OECD multinacionális vállalatokra vonatkozó iránymutatásait.

3.8. A globális felmelegedés mindannyiunk problémája, és a vállalatoknak megfelelő piaci árat kell fizetniük a károsanyag-kibocsátásért és a légkörben lévő szén-dioxid csökkentéséért. Ez nemcsak a szén-dioxid-kibocsátás után fizetendő adókat jelenti, hanem a légkörben lévő szén-dioxid csökkentésére irányuló tevékenységek támogatását is.

3.9. Egy másik fontos terület a zöldebb és digitalizált gazdaság célkitűzéseinek eléréséhez az egyre inkább digitalizált cégek adózása. Globális, konszenzuson alapuló megoldásra van szükség, és az év vége előtt várhatóan egy átfogó megállapodásra kerül sor. A digitális szolgáltatásokra kivetett adók nem sérthetik az innovációt, és nem akadályozhatják a digitális technológiákba történő beruházásokat.

4. A hitelfinanszírozás adóelőnye a társasági adózásban

4.1. A társasági adórendszerekben a hitelfinanszírozás adóelőnye hatással van a társadalmi-gazdasági költségekre, valamint a vállalatok tőkeáttételére és a vállalatirányításra. Az adósságfinanszírozásra való túlzott támaszkodás alááshatja az Európai Bizottság célkitűzéseinek elérését, mivel a vállalatok pénzügyileg sebezhetővé válnak, és az új és kockázatos környezetbarát beruházási projektek indításának lehetősége is csökken. Így csökken az osztalékfizetési képesség, ami pedig meghatározó a befektetők új projektekbe irányuló beruházásokkal kapcsolatos döntéseiben.

4.2. A jelenlegi adószabályok lehetővé teszik a hitelek után fizetett kamat levonását az adóalapból, míg a tőkefizetések esetében nem ez a helyzet. A tőkefizetések két részből állnak: osztalékfizetés és tőkenyeresség. Ezek a nemzeti szabályok egyértelműen előnyösebbé teszik a hitelből történő finanszírozást, mint a saját tőkéből történőt.

4.3. Egy olyan célzott kedvezmény, amelynek célja, hogy a vállalatok a saját tőkéből finanszírozott beruházások esetében is hasonló adóügyi elbánásban részesüljenek, mint amilyenben jelenleg a hitelből finanszírozott beruházások esetében, csökkentheti a vállalatok sebezhetőségét, és alkalmas eszköz lehet a fenntartható, zöldebb és digitális beruházások előmozdítására.

4.4. Érdemes megjegyezni, hogy ha az előírt társasági adókulcsok emelkednek, a vállalat számára gazdaságilag előnyösebb hitelből beruházni, ami arra ösztönzi a vállalatokat, hogy a korábbinál is jobban összpontosítsanak a hitelből történő finanszírozásra. A magasabb inflációs ráta és a magasabb kamatlábak hasonló hatást gyakorolnának, azaz jobban ösztönöznének a hitelből történő finanszírozásra.

4.5. Az EGSZB sürgeti a tagállamokat, hogy tegyék semlegesebbé adórendszerüket a hitelből és saját tőkéből végzett finanszírozással kapcsolatban. Ez ösztönözné a finanszírozási források diverzifikációját, és ellenállóbbá tenné az európai gazdaságot.

4.6. A közös összevont társaságiadó-alapról szóló, felülvizsgált irányelvre tett 2016-os javaslatban bevezetésre került a növekedési és beruházási kedvezmény (AGI) a hitel és a saját tőke közötti egyenlőtlenség csökkentése, valamint a K+F-be történő befektetések előmozdítása érdekében. Az AGI-t úgy biztosítanák, hogy a saját tőke növekedésével, bizonyos feltételek mellett, csökkenthető lenne az adóalap ⁽²⁾.

4.7. Az Európai Bizottság bejelentette, hogy 2022 első negyedében terjeszti elő a hitelfinanszírozás adóelőnyének csökkentésére vonatkozó irányelv tervezetét ⁽³⁾. Az EGSZB érdeklődéssel várja, hogy a részletes javaslat elkészüljön, és észrevételeket fűzhessen hozzá.

5. Vállalatirányítás a társasági jogban

5.1. Az adók mellett a jogszabályok is növelhetik vagy csökkenthetik a más eszközökkel létrehozott ösztönzők hatását. A tulajdonjogra és a pénzeszközök befektetők és a vállalati vezetőség által történő felhasználására vonatkozó közvetlen szabályozás megnehezítheti bizonyos kívánt célok elérését.

5.2. Fontos egy jól működő gazdaság számára, hogy megfelelő szabályokkal és előírásokkal rendelkezzen a vállalkozások és a piacok működését illetően. A részvényeseknek felelősségre kell vonniuk a vezetőséget, ha az eszközöket személyes haszonszerzésre és nem a vállalkozás értékének növelésére használják ⁽⁴⁾. Számos jogszabály, és a vállalati magatartásra vonatkozó piaci kódexekről szóló kiterjedt tagállami megállapodások szabályozzák az elfogadható vállalati magatartást az adócsalás, az adókikerülés és a pénzmosás ⁽⁵⁾ elleni küzdelem terén. Amint az európai zöld megállapodásban és az Európai Bizottság (Covid19 utáni) helyreállítási tervéről szóló közleményében is elhangzott, fontos, hogy a fenntarthatóság beépítésre kerüljön a vállalatirányítási keretbe. Az Európai Bizottság nyilvános konzultációt szervezett, hogy összegyűjtse az érdekelt felek véleményét egy a fenntartható vállalatirányításról szóló lehetséges kezdeményezéssel kapcsolatban ⁽⁶⁾.

5.3. Az EGSZB osztja azt az elképzelést, hogy a jövőben zöldebb, digitalizált európai gazdaságra van szükség, amelyet méltányosság, növekedés és eredményes adóztatás jellemez, és ezáltal olyan környezet jön létre, amely kedvez a beruházásoknak és a munkahelyteremtő növekedésnek. A beruházások átirányítása érdekében rendkívül fontos, hogy az új zöld gazdaság számára rendelkezésre álljon a szükséges tőke. A befektethető alapok rendelkezésre állása, a szabályok kiszámíthatósága és a jogállamiság fenntartása fontos tényező az európai gazdaság sikeres átalakulásához.

5.4. Az EGSZB osztja az Európai Bizottság nézetét, miszerint a vállalatoknak hozzá kell járulniuk egy zöldebb, fenntartható és digitalizált gazdaság megvalósításához, és ennek során a hosszú távú célokra, valamint az országok és a polgárok közötti igazságos elosztásra kell összpontosítaniuk.

5.5. Az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy a vállalati tevékenységek feletti végső ellenőrzést és az ezért való elszámoltathatóságot a részvényeseknek kell vállalniuk. A vállalat tulajdonosait felelősségre kell vonni. A tagállamok vállalatirányítási kódexeinek és társasági törvényeinek jelenlegi rendszere valóban a részvényesekre támaszkodik, akik a vállalat tulajdonosaiként végső soron a társaság igazgatótanácsának kinevezésével gyakorolják az ellenőrzést a társaság stratégiai és prioritásai felett. Ez az elszámoltathatóság azt jelenti, hogy a részvényesek felelősek a vállalat pénzügyeiért és magatartásáért, és veszíteniük kell tőkéjükből, ha a vállalat veszteséges. Egy ilyen jól megalapozott alapelvet nem szabad megváltoztatni vagy aláásni.

⁽²⁾ Az adóalapból a növekedési és beruházási kedvezmény sajáttőke-alapjának növekedése után számított, meghatározott hozammal megegyező összeg lenne levonható. A meghatározott hozam megegyezne az euróövezet 10 éves referencia-államkötvényének az adott adóévet megelőző év decemberében mért, két százalékpontos kockázati prémiummal megnövelt hozamával. Lásd a közös társaságiadó-alapról szóló tanácsi irányelvet, COM(2016) 685 final, 2016/0337 (CNS) (2016).

⁽³⁾ A hitelfinanszírozás adóelőnyét csökkentő támogatás (DEBRA), A 21. század társasági adózásáról szóló közlemény, COM(2021) 251 final.

⁽⁴⁾ Meg kell tiltani, hogy a vállalati pénzeszközöket a vezetők a vállalati célkitűzésekhez nem kapcsolódó luxuskiadások finanszírozására használják fel.

⁽⁵⁾ Lásd az EGSZB véleményét: Az adócsalás, az adókikerülés és a pénzmosás elleni küzdelem (HL C 429., 2020.12.11., 6. o.).

⁽⁶⁾ Konzultáció a fenntartható vállalatirányításról 2020. október 26. és 2021. február 8. között.

5.6. A hosszú távú célkitűzéseket és a pozitív társadalmi hatásokat a vállalatoknak természetesen kellőképpen figyelembe kell venniük a napi működésük és a beruházási döntéseik során egyaránt. Ezt világszerte egyre inkább megkövetelik a piaci normák, a termelést szabályozó ágazati szabályok és a befektetők, akik gyakran környezeti, társadalmi és irányítási szabványokat várnak el a vállalatoktól⁽⁷⁾.

5.7. Az európai irányelvek és rendeletek által befolyásolt nemzeti társasági jog az egyes tagállamok igazgatszolgáltatási rendszerének szerves részét képezi, ami a jogokat és az elszámoltathatóságot a jogi struktúra megfelelő szintjeihez rendeli. Az igazgatótanácsok összetételére vonatkozó szabályoknak is országspecifikusnak kell lenniük. Az uniós irányításnak és ajánlásoknak biztosítaniuk kell a tisztességes versenyt és a vállalatok működésével kapcsolatos valós értékeket.

5.8. Annak érdekében, hogy elősegítsék a magánforrásoknak az Európai Bizottság prioritásaihoz szükséges szerepét, alapvető fontosságú, hogy a tőke ne maradjon bezárva a vállalatokban, és hogy könnyen be lehessen fektetni az EU által meghatározott kulcsfontosságú szektorokba.

5.9. Különösen az új beruházások számára alapvető az EU jól működő tőkepiacának megteremtése. Az EGSZB ezért további lépéseket sürget a tőkepiaci unió (CMU) megvalósítása felé⁽⁸⁾.

5.10. A tőkepiac likviditása fontos a beruházások megvalósítása érdekében. Az osztalékfizetések, még akkor is, ha ez túl rövid távúnak tekinthető, növelik a zöld és a digitális szektorban az új befektetésekhez rendelkezésre álló forrásokat⁽⁹⁾. Ezért amennyiben befektetésre kerülnek – akár új vállalkozásokba, akár magába az osztalékot fizető cégbe –, döntő fontosságúak a jól működő tőkepiac szempontjából. Ha osztalékot fizetnek egy befektetőnek, a befektető bármikor dönthet úgy, hogy újra befektet a már meglévő, vagy egy másik vállalatba. Ha azonban a nyereséget felhalmozzák, a befektetőnek részvényeket kell értékesítenie, mivel ez az egyetlen módja annak, hogy új vállalkozásokba fektethessen be. A régi vállalatok és befektetők számára előnyös lehet, ha a megtartott tőke felértékelődik, ám ez nem fog új forrásokat elérhetővé tenni új vállalkozások vagy zöldmezős beruházások számára.

5.11. Az osztalékfizetések lehetőséget adnak a befektetőknek arra, hogy folyamatosan fejlesszék befektetési stratégiájukat, hozzájárulva a zöld, fenntartható, etikus és digitális projektekhez. Ez már számos esetben megfigyelhető volt a tőkepiacokon és a magántőke területén (például az elektromos autók akkumulátorainak gyártásába vagy a szénmentes acélgyártásba történő befektetések).

5.12. Teljeskörűen biztosítani kell, hogy az új vállalkozások növekedhessenek, és a régi, működő vállalatok részvényeseinek kifizetett osztalékokból finanszírozhassák őket, ezáltal lehetővé téve a tőke újraelosztását, összhangban az Európai Bizottság prioritásaival. Fontolóra lehetne venni adókedvezmények nyújtását új, környezetbarát beruházásokhoz.

5.13. Az EGSZB úgy véli, hogy a tőkepiacok és a magánforrások döntő szerepet játszhatnak a vállalatok fenntartható, zölddebb és digitalizált gazdaság felé vezető átalakításának ösztönzésében. Az európai jogalkotó minden, a társasági joggal és vállalatirányítással kapcsolatos szakpolitikai intézkedésének erősítenie kell ezt a szerepet.

6. Ösztönzők a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére

6.1. Az európai gazdaság átalakításának támogatása, és az éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzések elérése érdekében adókat kell alkalmazni⁽¹⁰⁾. Fontos, hogy a vállalkozások és a háztartások ugyanolyan ösztönzőkkel szembesüljenek, hogy a légköri szén-dioxid-kibocsátás csökkentése a lehető legalacsonyabb költséggel valósuljon meg.

6.2. Az EGSZB arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy a szén-dioxid-szint hatékony csökkentésének elérését célzó erőfeszítések harmonizációja érdekében tegyen konkrét kezdeményezéseket arra, hogy a tagállamokban hasonló szén-dioxid-adókat vezessenek be. Ideális esetben egységes feltételek jönnének létre az EU egységes piacán a megadóztatandó kibocsátások/csökkentések, valamint a konkrét adózási módszerek és mértékek tekintetében, hogy azonos hatást lehessen gyakorolni a légkörben lévő szén-dioxid-szintre.

⁽⁷⁾ Ezek a követelmények olyan környezeti, társadalmi és vállalatirányítási tényezőkre vonatkoznak, amelyeket figyelembe vesznek egy vállalatba történő befektetés során. Bár eredetük több évtizedes múltra tekint vissza, az utóbbi időben a társadalmilag felelős befektetés referenciájává váltak.

⁽⁸⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: *Tőkepiaci unió a polgárok és a vállalkozások számára (új cselekvési terv)* (HL C 155., 2021.4.30., 20. o.).

⁽⁹⁾ Számos kutató kétségbe vonta, hogy az osztalékpolitika rövid távú-e, lásd például Martin Carlsson-Wall és mtsai: *Corporate Governance and Short-Termism: An in-depth Analysis of Swedish data*, Stockholm School of Economics, 2021. A 2000 és 2019 közötti időszakban 786 vállalkozás és 7 389 pénzügyi év vizsgálatán alapuló tapasztalatok nem mutatják semmi jelét a rövid távú pénzügyi szemléletnek.

⁽¹⁰⁾ Lásd az EGSZB véleményét: *Adózási mechanizmusok a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére* (HL C 364., 2020.10.28., 21. o.).

6.3. A tagállamoknak különösképpen átfogó és szimmetrikus környezetvédelmi adópolitikát kell elfogadniuk a szén-dioxid globális felmelegedésre gyakorolt hatása miatt. Pozitív és negatív kulcsokat egyaránt tartalmazó adók bevezetésére van szükség. A szén-dioxid-adókból származó bevételeket a szén-dioxid mennyiségének csökkentését szolgáló technológiák ösztönzésének finanszírozására kell használni helyi, regionális és nemzeti szinten.

6.4. Miközben az erdészeti termékek értékesítésekor a tulajdonosnak jövedelemadót kell fizetnie, el kell ismerni, hogy a fák ültetése és az erdők növekedése csökkenti a légkör szén-dioxid-tartalmát, ezért ezt a globális felmelegedés szimmetrikus adózási megközelítése alapján negatív szén-dioxid-adóval kell ösztönözni. Ez fontos intézkedés lenne az éghajlatpolitikai célkitűzések eléréséhez.

6.5. Ideális esetben világszerte egységes feltételek jönnének létre a megadóztatandó kibocsátások/csökkentések, valamint a konkrét adózási módszerek és mértékek tekintetében, hogy azonos hatást lehessen gyakorolni a légkörben lévő szén-dioxid-szintre.

7. A digitalizációt gátló tényezők elkerülése

7.1. Az adatok felhasználása és az új üzleti modellek szükségessé tették az adóbevételek országok közötti elosztására vonatkozó nemzetközi adózási elvek felülvizsgálatát. Fontos, hogy globális konszenzusra jussunk és azt végre is hajtsuk ⁽¹¹⁾.

7.2. Az adócsomag legalább 15 %-os globális tényleges társaságiadó-kulcsot javasol. Az OECD/G20-megállapodás célja, hogy korlátozza az adóversenyt, különösen azon országok részéről, ahol az adókulcsok nem érik el a küszöbértéket, és kimondja, hogy a többoldalú egyezmény előírja valamennyi fél számára, hogy minden vállalat tekintetében szüntessék meg a digitális szolgáltatásokra kivetett valamennyi adót és más hasonló intézkedést, és vállaljanak kötelezettséget arra, hogy a jövőben nem vezetnek be ilyen intézkedéseket. Az, hogy mi értendő más hasonló intézkedés alatt, a többoldalú egyezmény és a hozzá fűzött indokolás elfogadása keretében kerül véglegesen és részletesen meghatározásra ⁽¹²⁾.

7.3. Az EGSZB fontosnak tartja az európai gazdaság további digitalizálását elősegítő, megfelelő szabályok bevezetését annak érdekében, hogy elérhessük a zöldebb és nagyobb mértékben digitalizált gazdaság célkitűzését.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹¹⁾ Lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: A 21. század társasági adózása (ECO/558).

⁽¹²⁾ Az OECD/G20 adóalap-erózióval és nyereségátcsoportosítással kapcsolatos projektje: Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy [Nyilatkozat a gazdaság digitalizálásából eredő adókihívások kezelésére szolgáló kétpilléres megoldásról], 2021. október 8., 7. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Önkéntesek – Az Európa jövőjét építő polgárok**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2022/C 152/04)

Előadó: **Krzysztof PATER**

Közyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.24.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	214/3/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európa jövőjéről szóló viták során a politikai döntéshozóknak tisztában kell lenniük azzal, hogy Európa jövőjét nemcsak a politikusok és az intézmények – többek között civil társadalmi szervezetek –, hanem azon polgárok milliói is alakítják, akik a civil társadalmi szervezeteken belül és kívül, önkéntesként, a szolidaritás jegyében tevékenykedve, nap mint nap a közjónak szentelik idejüket és energiájukat.

1.2. Az önkéntességben – mind egyénileg, mind szervezett módon (hivatalos és nem hivatalos keretek között egyaránt) – európai uniós polgárok milliói vesznek részt, másokért vállalt szolidaritásból. Ez a mozgalom mind uniós, mind tagállami szinten szisztematikus és átgondolt támogatást igényel, mivel a társadalmi fejlődésre gyakorolt hatása sokszorosan meghaladja az esetleges költségeket. Az EGSZB szeretne az elkövetkező években ennek támogatása terén olyan kedvező minőségi változásokat látni, amelyek jobban tükrözik, mennyire értékesek az önkéntesek Európa jövője szempontjából.

1.3. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy tegyen lépéseket arra irányulóan, hogy 2025 az önkéntesek európai éve legyen, ami az alábbiakat jelentené:

- egyfajta tisztelgés az önkéntesek milliói előtt, akik jelentős társadalmi szerepvállalásukról tettek tanúbizonyságot, különösen az elmúlt hónapokban a világiárvány hatásainak leküzdéséért végzett munkájukkal,
- az önkéntesség gondolatának további előmozdítása a tagállamok társadalmaiban, több ember ösztönzése önkéntes tevékenységekre, valamint annak bemutatása, hogy olyan inkluzív, egyetemes tevékenységről van szó, amely életkortól és társadalmi hovatartozástól, illetve háttértől függetlenül minden ember előtt egyformán nyitva áll,
- lehetőség arra, hogy a tagállamok hatóságai megoszthassák egymással az önkéntes tevékenységet támogató jogi és politikai eszközökkel kapcsolatos tapasztalatokat és szakértelmet,
- az Európai Bizottság ösztönzése arra, hogy bővítse a programok körét, és új, minden korosztály önkénteseit célzó programokat hozzon létre,
- az Európa és polgárai jövője szempontjából kritikus fontosságú projektek megértésének elősegítése, objektív adatok és tények szolgáltatása, valamint a hamis és torzított információk elleni küzdelem.

1.4. Az önkéntesek tevékenysége valós gazdasági értékkel bír (sok országban a GDP több mint 2 %-át teszi ki); számos társadalmi területen önkéntesekre van szükség az emberek alapvető szükségleteinek – többek között biztonságának – biztosításához; az önkéntesek döntő szerepet játszanak az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak megvalósításában; és az önkéntesek minden társadalmi és korcsoportban jelen vannak. Az EGSZB ezért úgy véli, indokolatlan lenne kizárólag a fiatalokra korlátozni az európai uniós szintű és finanszírozású önkéntes programok támogatását.

1.5. Egy 2013-ban elfogadott véleményt⁽¹⁾ követően az EGSZB ismételten kéri az Európai Bizottságot, hogy tegyen döntő fontosságú lépéseket olyan részletes szabályok megalkotására irányulóan, amelyek valamennyi tagállamra kiterjedő, összehasonlítható adatgyűjtést tesznek lehetővé az önkéntes tevékenységre vonatkozóan, és hangsúlyozza, hogy megbízható adatok hiányában semmilyen területen nem lehet hatékony szakpolitikát alkotni.

2. Az önkéntesség fogalma

2.1. Az „önkéntesség” fogalmának nincs hivatalos uniós meghatározása, de általánosságban úgy értelmezik, hogy magában foglal minden olyan formális vagy nem formális önkéntes tevékenységet, amelyet egy személy saját elhatározásából és anyagi haszonszerzés nélkül végez, és amely hozzájárul a közjóhoz.

2.2. Az önkéntes munkának a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet által 2011-ben közzétett, az önkéntes munka méréséről szóló kézikönyve szerinti definíciója az önkéntesség általános értelmezésének felel meg. Itt ugyanis az önkéntes munka „a nem kötelezően és nem fizetség ellenében végzett munkát jelenti, vagyis arra az időre utal, melyet az egyén fizetetlenül szán olyan tevékenységekre, melyeket valamilyen szervezeten keresztül vagy közvetlenül a saját háztartásához nem tartozó személyek érdekében végez”⁽²⁾. Ez a meghatározás használható a különféle kulturális és jogi rendszerekben végzett nemzetközi összehasonlító kutatásokban a (gyakran közvetett önkéntes munkának nevezett) formális önkéntesség és (az ILO által „közvetlen önkéntes munkaként”⁽³⁾ emlegetett) informális önkéntesség mérésére. Az EGSZB rámutat, hogy a Munkaügyi Statisztikusok 19. ILO Nemzetközi Konferenciája által 2013 októberében elfogadott, a munka, a foglalkoztatás és a munkaerő kihasználatlanságára vonatkozó statisztikákról szóló állásfoglalásnak⁽⁴⁾ köszönhetően (amely új definíciót tartalmaz a munkáról, különbséget téve a fizetett és a nem fizetett munka között, valamint módosítja a munkával kapcsolatos adatok gyűjtését) javulni fog a mérhetőség az önkéntes munka vonatkozásában, amely elkülönül a nem fizetett munka más formáitól, például a saját háztartásban élő személyek gondozásától.

2.3. Az önkéntességről készült elemzések nagyon gyakran a formális és az informális önkéntesség megkülönböztetésén alapulnak. A formális önkéntességben – amely a szervezeti keretek között végzett tevékenységeket foglalja magában – az emberek szervezett (strukturált) szervezeteken, például nem kormányzati szervezeteken, klubokon vagy közintézményeken keresztül vesznek részt. Az informális önkéntesség az egyének által a saját háztartásukon vagy közeli családjukon kívül álló, más embereknek nyújtott, de nem hivatalos szervezet keretében végzett, nem fizetett segítséget jelent. Az EGSZB sajnálja, hogy egyes európai uniós tagállamokban gyakran sem a segítségüket felajánló személyek, sem a tevékenységeik kedvezményezettjei, sem pedig az önkéntességre vonatkozó jogi keretek nem ismerik el önkéntes tevékenységként az informális önkéntességet. Ez az egyik oka annak, hogy jelenleg alábecsülik az önkéntesek szerepét.

2.4. Az önkéntes munkára sor kerülhet alkalmi jelleggel, egy esemény vagy katasztrófa kivédése kapcsán, például egy tűzvész vagy árvíz után. Az önkéntesség folyamatosabb elkötelezettséget is jelenthet. Érinthet „emberekkel kapcsolatos” ágazatokat, például a szociális szolgáltatások, az egészségügy, az oktatás, a sport stb. területén, de környezetvédelmi és infrastrukturális projekteket is, mint például a természeti erőforrások védelme és helyreállítása vagy a köztertek fenntartása. Ilyen kontextusokban alkalmi jellegű önkéntesség is előfordulhat, de ezeket az ágazatokat inkább rendszeresen dolgozó önkéntesek támogatják.

2.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az európai önkéntesség jogi kereteinek támogatniuk kell a minőségi önkéntességet, és nem szabad szükségtelen akadályokat gördíteniük az önkéntesség elé. Mindenképpen meg kell felelni az olyan követelményeknek, mint az önkéntes biztosítás, az önkéntes megállapodások megléte és a bűnügyi nyilvántartás ellenőrzése, szem előtt tartva a minőség és a hozzáférés irányuló elveit.

2.6. Az EGSZB 2013-as véleményében rámutatott, hogy „[a]z önkéntességről jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján nem lehet elvégezni az Európai Bizottság, az Európai Parlament, a Tanács és az EGSZB dokumentumaiban kért elemzéseket. Egyelőre nincs lehetőség arra, hogy megbízhatóan nyomon kövessük az önkéntesség gazdasági jelentőségét, vagy hozzájárulását az uniós szintű politikákhoz. Nem lehet megállapítani, hogy az emberek összességében mennyi időt szánnak önkéntes munkára és ennek mi a pénzületi értéke, így az sem becsülhető meg, hogy az általános gazdasági mutatók, például a nemzeti foglalkoztatottság (az adott nemzetgazdaságban dolgozó emberek száma) vagy a GDP szempontjából mekkora

⁽¹⁾ ECO/343 – Statisztikai eszközök az önkéntesség mérésére (HL C 170., 2014.6.5., 11. o.).

⁽²⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-/dgreports/-/stat/documents/publication/wcms_162119.pdf

⁽³⁾ Indicator Description: Volunteer Work. ILO.

⁽⁴⁾ ILO International Conference of Labour Statisticians Resolution.

részt képvisel az önkéntesség.” Az EGSZB előkészítő munkát is szorgalmazott, amely az elképzelések szerint az ILO keretjavaslata alapján az EU-ban végzett kutatásra vonatkozó részletes szabályok kidolgozásához vezetne. Az EGSZB sajnálja, hogy azóta sem történt előrelépés az európai önkéntesség értékének mérésére szolgáló közös rendszer létrehozása terén. Az EGSZB ezért ismételten kéri az Európai Bizottságot, hogy tegyen határozott lépéseket az EGSZB-ajánlások végrehajtására irányulóan, hangsúlyozva, hogy megbízható adatok nélkül semmilyen területen nem lehet hatékony politikát folytatni.

2.6.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy komoly előnyökkel járna az olyan hatékonyabb adatgyűjtés, amely túlmutat a GDP-n és a gazdasági értéken, és ennek jegyében figyelembe venné például azt, hogy az önkéntesek mennyi időt szentelnek az ilyen tevékenységnek, milyen korúak, neműek, mik a tevékenységi területeik és milyen hozzáadott értéket jelentenek a társadalom számára. Figyelembe lehetne tehát venni például az egészséggel és a jóléttel, az életminőséggel és a társadalmi kohézióval kapcsolatos mutatókat.

2.6.2. Csupán néhány nemzeti statisztikai intézet kezdeményezett és végzett kutatást az önkéntes munkáról az ILO módszertana alapján, és Lengyelország az egyetlen olyan ország, amelynek nemzeti statisztikai intézete kétszer is – 2011-ben és 2016-ban – végzett már ilyen kutatást, illetve tervez még egyet 2022 elejére. A 2011-es tanulmány⁽⁵⁾ az önkéntes munka értékét a GDP mintegy 2,8 %-ára, a 2016-os tanulmány⁽⁶⁾ pedig a GDP mintegy 1,2 %-ára becsülte. Ez a jelentős eltérés a módszertan bizonyos változásaiból eredt. Ezek egyike az volt, hogy míg 2011-ben a kérdések kitértek a válaszadó által egy másik háztartásban élő családtagok javára végzett önkéntes tevékenységre is, 2016-ban ezt a tevékenységet nem vették figyelembe. A másik az volt, hogy a 2011. évi kérdések a 2010-es év egészére vonatkoztak, míg 2016-ban csak az első negyedévben, a felmérést közvetlenül megelőző négyhetes időszakban vállalt önkéntességet vették figyelembe. Ez a példa világosan mutatja, hogy az Eurostat által kezdeményezett uniós szintű közös módszertan kidolgozása nélkül lehetetlen lenne összehasonlítható adatokhoz jutni.

2.7. Az önkéntesség – a szolidaritás egyik leglátványosabb megnyilvánulásaként – az egyének, a közösségek, a környezet, a gazdaság és a társadalom egésze számára értéket képvisel. Elősegíti és megkönnyíti a társadalmi befogadást, társadalmi tőkét épít, és átalakító hatást gyakorol a társadalomra. Egy elkötelezett önkéntesekkel bíró, virágzó civil társadalom kialakítása kreatív és innovatív megoldásokat kínálhat a közös kihívásokra. Az önkéntesség hozzájárul a gazdasági növekedéshez, és mint ilyen, mind a gazdasági, mind a társadalmi tőke tekintetében konkrét és célzott mérésre érdemes. Emellett egyre nagyobb szerepet játszik a környezetvédelemben, és számos önkéntes számára kulcsfontosságú tanulási forrást is jelent. Ezt szem előtt tartva a közpolitikáknak – bár közvetlenül az önkéntesek támogatására irányulnak – tükrözniük kell azt is, hogy az önkéntességet támogató infrastruktúrára is szükség van, elegendő és megfelelő finanszírozást biztosítva a támogatási intézkedésekhez, például a képzési és biztosítási költségekhez.

3. Európai uniós szintű önkéntes tevékenységek

3.1. Az EGSZB sajnálja, hogy az önkéntesség európai évének (2011) vége óta az önkéntesség fokozatosan lekerül az európai napirendről. A hivatalos dokumentumokban csak szórványosan – az uniós segítségnyújtási önkéntesek programja és az Európai Szolidaritási Testület létrehozása során, valamint az „Európa a polgárokért” program kiemelt témájaként – jelent meg.

3.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az önkéntességgel kapcsolatban csak korlátozott kutatást végeztek a tagállamokban. Azok az önkéntesség különböző aspektusaival foglalkoztak (ideértve például az önkéntes munkában való részvétel szintjét, a résztvevők demográfiai profilját és indíttatását). Ezek a kutatások nem használhatók arra, hogy az EU egészére kiterjedő elemzés készüljön belőlük, mivel nem egységesek a módszertani megközelítések, így még az önkéntesség meghatározásának köre is eltér, és a kutatási dátumok is különbözőek. A GHK tanácsadó cég által az Európai Bizottság felkérésére 2010-ben készített jelentés⁽⁷⁾ – noha az adatok összehasonlíthatósága tekintetében korlátozott – továbbra is a legfrissebb rendelkezésre álló, átfogó és értékelhető adatforrásnak számít.

3.2.1. A GHK-jelentés szerint a 15 év feletti uniós polgárok 22–23 %-a vesz részt önkéntes tevékenységben, és azt olyan tevékenységként határozzák meg, amelyet egy személy szabad akaratából, főként nem kormányzati szervezeten belül, nonprofit cél érdekében végez.

3.2.2. A jelentés ugyanakkor rámutatott, hogy a módszertani különbségek miatt az eredmények között gyakran akár 30–40 százalékpontos eltérés is lehet.

⁽⁵⁾ Lengyelországi statisztikák – Önkéntesség, 2011.

⁽⁶⁾ Lengyelországi statisztikák – Önkéntesség, 2016.

⁽⁷⁾ Volunteering in the European Union [Önkéntesség az Európai Unióban], a GHK jelentése, 2010.

3.3. Az Eurostat *jövedelmekről és életkörülményekről* szóló éves felmérését 2015-ben kiegészítő, a *társadalmi részvételre és a kulturális eseményeken való részvételre, valamint az anyagi deprivációra* vonatkozó 2015. évi ad hoc modul ⁽⁸⁾ tartalmazott néhány kérdést az önkéntes tevékenységekre vonatkozóan. Az említett felmérésből származó adatok alapján készült becslések szerint az uniós polgárok mintegy 18,9 %-a vett részt formális önkéntes tevékenységben és mintegy 22,5 %-a informális önkéntes tevékenységben, ami a GHK-jelentésben bemutatottakhoz hasonló szintű uniós polgári részvétel.

3.4. A 2015 áprilisában közzétett „Európai ifjúság” című Eurobarométer gyorsfelmérés ⁽⁹⁾ a 15–30 év közötti fiatal uniós polgárok aktivitásáról rendelkezésre álló, legfrissebb adatokat tartalmazza. Az EGSZB megjegyzi, hogy az ebben a tanulmányban a fiatalokra vonatkozó adatok és az összes felnőtt uniós polgárra vonatkozó, más tanulmányokból származó adatok közötti hasonlóságok egyértelműen azt mutatják, hogy minden korosztály egyforma mértékben részt vesz az önkéntességben.

3.4.1. Az európai ifjúsági felmérés szerint az EU-ban a fiatalok 25 %-a vett részt szervezett önkéntes tevékenységben az elmúlt 12 hónapban, de ez az arány jelentősen eltér az egyes országok között (10 % és 42 % között mozog).

3.4.2. Ugyanez a kérdőív azt is megállapítja, hogy „a fiatalok által végzett önkéntes tevékenységek két fő területre összpontosulnak: jótékonyági, humanitárius és fejlesztési segítségnyújtás (44 %), valamint oktatás, képzés és sport (40 %).” Ezek egyúttal a fiatalok által leggyakrabban végzett önkéntes tevékenységeket is jelentik a tagállamok mindegyikében.

3.4.3. A válaszadók 93 %-a nyilatkozta, hogy még soha nem dolgozott önkéntesként külföldön.

3.4.4. Az új Európai Szolidaritási Testületnek, amely immár kiterjed a humanitárius segítségnyújtási helyzetekben vállalt önkéntes munkára is (amelyet korábban az EU Segítségnyújtási Önkéntesszolgálat fedett le), kellően erősnek és széles illetékességi körrel rendelkezőnek kell lennie ahhoz, hogy növelje a fiatalok körében az önkéntes tevékenységet, különösen más országokban, a programon belül és azon kívül is. Biztosítani kell az e cél eléréséhez szükséges forrásokat. Meg kell vizsgálni azt a lehetőséget is, hogy a programot kiterjesszék a 30 év feletti önkéntes szerepvállalásának támogatására is, vagy pedig további uniós forrásokat kell biztosítani egy párhuzamos program kidolgozásához, életkori korlátozás nélkül.

3.5. 2021 januárjában az Európai Bizottság közzétette az *idősödésről szóló zöld könyvét*, amely kiemelte, hogy az idősek nagy száma továbbra is aktív és értékes hozzájárulást tesz a társadalomhoz és a gazdasághoz: a 65–74 évesek 20 %-a vesz részt formális önkéntes munkában, és – amennyire egészségi állapotuk engedi – a 75 év feletti is szerepet vállalnak.

3.6. 2020 szeptemberében az Európai Unió Tanácsa közzétette végleges következtetéseit „az időskorúak emberi jogairól, részvételéről és jóllétéről a digitalizáció korában” ⁽¹⁰⁾, amelyben többek között arra kérte az Európai Bizottságot, hogy fontolja meg egy, az „aktív évek utáni részvétel és önkéntesség” témakörével foglalkozó digitális platform létrehozását.

3.6.1. Egy ilyen platform tájékoztathatná az időseket a saját országuktól eltérő országokban kínálkozó önkéntességi lehetőségekről. Emellett arról is tájékoztatást nyújthatna a helyi közigazgatási szervek és egyéb szereplők számára, hogy hogyan vonják be az időseket az önkéntességbe, valamint útmutatással és információval szolgálna mindazoknak, akik Európa-szerte szeretnének az idősek számára megfelelő önkéntes lehetőségeket találni.

3.6.2. Az EGSZB határozottan támogatja egy ilyen platform létrehozását, amely a meglévő platformok integrálásával biztosítaná a párhuzamos munka elkerülését, ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az idősek önkéntes tevékenysége mind a tevékenységük által támogatottak, mind maguk az önkéntesek számára fontos szerepet játszik, hiszen lehetővé teszi számukra, hogy a foglalkoztatás keretein kívül is aktívak maradjanak, illetve nagyon kedvezően hat mentális egészségükre és fizikai állapotukra.

3.6.3. Az EGSZB rámutat, hogy a fiatalokra irányuló Európai Szolidaritási Testületnek és az idősebb önkéntesek támogatására javasolt platformnak egy olyan átfogóbb és több területet érintő, európai önkéntességi politika alapját kell képeznie, amely minden korosztályban elősegíti a szolidaritást és a felelősségvállalást azok között és azok számára, akik a szolidaritás és az európai értékek jegyében, szabadon tesznek Európa jövőjéért.

3.6.4. Az EGSZB azt ajánlja, hogy ez a platform fokozatosan vonja be az önkéntesek szélesebb korcsoportjait, és történjenek fokozott erőfeszítések a határokon átnyúló önkéntesség előtt álló akadályok mérséklésére irányulóan, ideértve például az állami ellátásokhoz és támogatási rendszerekhez való jogok és a tartózkodási jogok elvesztését, valamint a kapcsolódó, például a mobiltelefon- és internethozzáférésre vonatkozó szerződésekről szóló rendelkezéseket.

⁽⁸⁾ Az EU-SILC társadalmi részvételre és kulturális eseményeken való részvételre, valamint az anyagi deprivációra vonatkozó 2015. évi modulja.

⁽⁹⁾ 408.sz. Eurobarométer gyorsfelmérés – Európai ifjúság.

⁽¹⁰⁾ A Tanács következtetései, 2020. október 9..

3.7. Európa-szerte számos önkéntes vesz részt olyan tevékenységekben, amelyek összhangban vannak az Európai Bizottság régóta fennálló uniós projektjeivel (Európa jövője szempontjából döntő fontosságú projektekkel, például a védőoltásokkal, a digitalizációval, az éghajlatváltozással, a pénzügyi reformokkal, a nukleáris vitákkal, a munkaügyi reformokkal stb. kapcsolatban). Mivel a polgároknak tényszerű és elfogulatlan képet kell kapniuk az uniós intézmények kulcsfontosságú javaslatairól, mielőtt támogatni tudnák azokat, az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy aktívan támogassa az önkéntesek által végzett tevékenységeket, amelyek segíthetnek megnyerni a polgárok támogatását a kulcsfontosságú uniós projekteknek, többek között a hamis és torzított információk kockázatának csökkentése révén.

3.8. Az átalányfinanszírozással és az egyösszegű kifizetésekkel finanszírozott projektek elterjedésével lehetővé kellene válnia, hogy az önkéntesek hozzájárulását az uniós támogatások társfinanszírozásaként ismerjék el. Ez azonban a gyakorlatban nem működik jól, mivel az önkéntesek időráfordítása általában nem szerepeltethető a szervezeti elszámolásokban. Ezenkívül számos, uniós támogatásokat kezelő ügynökség megköveteli, hogy a kifizetési bizonylatokat az átalány- és egyösszegű kifizetések teljes összegéről nyújtsák be, ami ellentétes a finanszírozási megközelítés mint számítási módszer szándékával és szellemével. Az EGSZB ismételten hangot ad a 2006-ban ⁽¹¹⁾ és 2013-ban ⁽¹²⁾ elfogadott véleményeiben megfogalmazott kéréseinek, és sajnálja, hogy azok teljeskörű végrehajtására még mindig nem került sor. Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európa Tanács finanszírozási programjai valóban rendelkeznek egy olyan mechanizmussal, amely lehetővé teszi az önkéntes tevékenységgel töltött idő beszámítását a támogatások társfinanszírozására.

3.9. Az EGSZB határozottan támogatja az Európai Önkéntesközpont által az önkéntesség 2011-es európai évének hagyatékaként 2013-ban indított Európai Önkéntesség Fővárosa versenyt ⁽¹³⁾, amely a helyi önkéntességi politikákat és gyakorlatokat európai kontextussal, valamint európai értékekkel és politikai keretekkel kapcsolja össze. Az EGSZB kéri, hogy valamennyi uniós intézmény ösztönözze és támogassa a kezdeményezést, de a szubnacionális szint is kapjon külön hangsúlyt, hogy ezáltal a polgárok közelebb kerülhessenek az uniós döntéshozókhoz, továbbá hogy ezzel is jelezni lehessen a szolidaritáson alapuló tevékenységek és az Európa jövőjéhez hozzájáruló aktív polgárok uniós szintű támogatását. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy aktívan támogassa a helyi szintű önkéntes tevékenységeket támogató közpolitikák bevált gyakorlatainak terjesztését, különösen az európai önkéntesség fővárosa pályázatra jelentkező és nyertes települések példáinak felhasználásával.

4. Az önkéntes tevékenységben mutatkozó tendenciák

4.1. Az EGSZB rámutat, hogy a most zajló demográfiai változások hatással lesznek az önkéntesek tevékenységére az elkövetkező években.

4.1.1. Európában öregszik a népesség, és csökken a születések száma. Ez azt jelenti, hogy nagyobb számban és hosszabb ideig állnak rendelkezésre képzett önkéntesek, de egyúttal több idős ember szorul önkéntesek támogatására, mivel egyre tovább élünk. A csökkenő születési arányszámok miatt azonban nem biztos, hogy lesznek fiatalabb önkéntesek, és több, felnőtt és idősebb önkénteseket tömörítő projektre lesz igény.

4.1.2. Európa népessége egyre sokszínűbb és egyre gyorsabban változik, és egyre nagyobb erőfeszítésekre lesz szükség a társadalmi befogadás biztosításához. A tagállamok nem képesek mindezt az államháztartásból finanszírozni, és még ha rendelkeznének is a forrásokkal, ennél a kérdésnél nem csak a pénzről van szó. A valódi befogadáshoz emberibb és szolidárisabb megközelítésre van szükség. Ehhez olyan önkéntesek kellenek, akik az egymás iránti szolidaritástól vezérelve cselekednek. Több erőfeszítés kell az elmagányosodás elleni küzdelemhez és szociális szolgáltatások nyújtásához egy olyan korban, amikor a családok egyre inkább szétszóródnak az országok és a kontinens különböző pontjain. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós, tagállami és helyi szintű közigazgatási szerveknek fel kell készülniük erre, és a folyamatnak az önkéntes tevékenységek kiterjesztéséhez szükséges kedvező feltételek megteremtésére is ki kell terjednie.

4.1.3. A tagállamokban kevesebb adót szednek be, csökkennek az állami költségvetések, a szolgáltatások iránti igény viszont ezzel egyidejűleg megnövekedett. A növekvő egyenlőtlenség és szegénység miatt fokozódnak a szükségletek a lakosság körében, ám ennek ellentmondva csökken a civil társadalmi szervezetek finanszírozása, pedig azok – az önkéntesek támogatásával – sokat tehetnének az egyes polgárok és családok helyzetének javításáért. Az EGSZB szerint jobb egyensúlyt kell teremteni.

4.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az életmódban és a társadalmi elismeréssel járó tevékenységtípusokban bekövetkező folyamatos változások, illetve a fiatalabb generációk számára szakmailag hasznos új készségek elsajátításának igénye azt eredményezheti, hogy a polgárok önkéntesség iránti érdeklődése nem felel meg az önkéntes lehetőségek valós kínálatának, és ezért az önkéntesség szintje a nagy „kereslet és kínálat” ellenére is csökkenhet. Ezt a jelenséget folyamatosan nyomon kell követni, hogy a közpolitikák kiigazítása kellő időben megtörténhessen.

⁽¹¹⁾ SOC/243 – Az önkéntes tevékenység szerepe az európai társadalomban és kihatásai (HL C 325., 2006.12.30., 46. o.).

⁽¹²⁾ ECO/343 – Statisztikai eszközök az önkéntesség mérésére (HL C 170., 2014.6.5., 11. o.).

⁽¹³⁾ Európai Önkéntes Fővárosa.

4.3. Széles körben elmozdulás látható a hagyományos, rendszeres, hosszú távú, tervezett és hosszabb távú kötelezettségvállalásokon alapuló önkéntességtől az alkalmi jellegű önkéntesség felé. Sok olyan önkéntes van, aki kész akár egy egyszeri esemény erejéig alkalmi tevékenységet vállalni, ám a hosszú távú személyes elkötelezettség vállalásától elzárkózik. Ez a tendencia tükröződik az ún. „önkéntességi turizmus” térnyerésében is, amikor az emberek valamilyen önkéntes tevékenység céljából utaznak valahova, vagy nyaralásuk során vállalnak önkéntes munkát. Figyelni kell arra, hogy az ilyen fajta önkéntesség valódi társadalmi szükségletek kielégítésére irányuljon. Amennyiben az önkéntesség nagyobb kárt okoz, mint amennyi haszonnal jár, például gyermekgondozási vagy más kiszolgáltatott személyek megsegítését célzó intézményi környezetben (például árvaházakban), akkor meg kell tiltani az ilyen tevékenységet.

4.4. Egy másik, az utóbbi években megfigyelhető tendencia az olyan közvetítők megjelenése, mint a jóléti vagy oktatási intézmények, az egyházi szervezetek, a családi önkéntesség szervezői, a helyi önkéntes központok vagy a munkavállalói (vállalati) önkéntesség. Ezek a szervek segítenek az önkénteseknek helyszínt találni a tevékenységükhöz, megkeresve azokat a szervezeteket, amelyek közvetlenül elhelyezik az önkénteseket. Ez segítséget nyújt azoknak, akik az önkéntes tevékenységük megkezdéséhez keresnek lehetőséget. Ugyanakkor fennáll annak a veszélye, hogy e közvetítők tevékenységei hátrányosan hathatnak az önkéntesség társadalmi megítélésére – különösen ha például a tevékenységük kereskedelmi jellegűvé válik.

4.5. Az online kapacitás és a közösségi média fejlődése az ad hoc önkéntes munkákra való szerveződést is megkönnyíti az emberek számára. Az emberek ugyanis könnyebben és gyorsabban kezdenek bármilyen önkéntes tevékenységbe azáltal, hogy az online platformok összekapcsolják egymással a keresletet és a kínálatot. Az új technológiák gyors fejlődésének köszönhetően az önkéntesség új formái terjednek el; ilyen például az online önkéntesség, amely nem függ konkrét időponttól és helyszíntől, és amely minden olyan helyen elvégezhető, ahol az önkéntes online hozzáféréssel és internetcsatlakozással lehetővé tevő eszközzel rendelkezik.

4.5.1. Az EGSZB azonban felhívja a figyelmet, hogy ügyelni kell arra, hogy az online hozzáféréssel nem rendelkezőket se zárjuk ki az önkéntességből.

4.5.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a tagállamok önkéntességre vonatkozó jogi kereteinek lépést kell tartaniuk ezzel a változással, és biztosítaniuk kell – például az adatvédelem tekintetében –, hogy a kiszolgáltatott személyek továbbra is védelmet élvezzenek, és az önkéntesek megfelelő képzésben részesüljenek, még akkor is, ha informális és ad hoc módon végzik önkéntes tevékenységüket. A politikai döntéshozóknak nem szabad azt gondolniuk, hogy amikor az emberek számára adott az online önszerveződés lehetősége, akkor ne lenne szükség finanszírozást biztosítani az önkéntességet támogató és infrastrukturális szervezetek számára.

4.6. Az EGSZB úgy látja, hogy a munkavállalói önkéntesség keretében több ágazatközi együttműködésre lenne szükség a szociális partnerek között. A legnagyobb hatás elérése érdekében a munkáltatóknak és a munkavállalóknak ahelyett, hogy közvetlenül maguk próbálnának önkéntes programokat megvalósítani, inkább olyan civil társadalmi szervezetekkel kellene együttműködniük, amelyek szakértői az általuk támogatni kívánt területnek és/vagy ügynek.

4.7. Az EGSZB elismeri, hogy az „önkéntességi turizmus” növekvő iparág Európában, amelyet az önkéntesség, a potenciális önkéntesek és a helyi közösségek integrálásának védelme érdekében szabályozni kell.

4.8. Az Eurobarométer felmérésében⁽¹⁴⁾ részt vevő fiatalok 54 %-a mondta azt, hogy önkéntes tevékenységei során semmilyen költsége nem merült fel, míg 28 %-uk jelezte, hogy felmerültek költségei, de semmilyen pénzügyi hozzájárulást nem kapott, 16 %-uk pedig azt, hogy felmerültek költségei és kapott is hozzájárulást ezekhez a költségekhez. A kedvezményezetteknek, illetve az önkéntes tevékenységek koordinátorainak figyelembe kell venniük ezeket az adatokat, hogy a költségek ne váljanak olyan tényezővé, amely korlátozza a fiatalok részvételét. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az önkéntesek számára még a kisebb költségeket is meg kell téríteni, a tagállamok nemzeti és helyi hatóságaitól pedig azt várja, hogy ezt a megközelítést anélkül érvényesítsék és támogassák, hogy az az önkéntesek vagy az érintett szervezetek számára kedvezőtlen adóvonzatokkal járna.

4.9. Európa-szerte eltérések mutatkoznak a jogi keretek, valamint az önkéntesekre és kedvezményezettjeikre vonatkozó jogi és biztonsági követelmények terén. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy mindenki biztonsága és haszna érdekében lépéseket kell tenni a rendszer észszerűbbé tételére irányulóan. Minden ország biztosítási piacán elérhetővé kell tenni az önkéntesek felelősségbiztosítását, és a költségek fedezésére kormányzati és/vagy alapítványi támogatást kellene biztosítani. Minden tagállamban kötelezővé kellene tenni az erkölcsi bizonyítványt a gyermekekkel vagy kiszolgáltatott személyekkel önkéntes munkát végző személyek számára, és azt a potenciális önkéntesek számára könnyen és olcsón hozzáférhetővé kellene tenni. Az EGSZB minden tagállamtól ezeknek a megoldásoknak az alkalmazását kéri, és sürgeti az Európai Bizottságot, hogy támogassa a legjobb gyakorlatokat ezen a területen. Ezek a tevékenységek a határokon átnyúló önkéntességet is elő fogják mozdítani.

⁽¹⁴⁾ 408.sz. Eurobarométer gyorsfelmérés – Európai ifjúság.

4.10. Az EGSZB úgy véli, hogy minél fiatalabb korban ismerhetik meg az emberek az önkéntességet, annál valószínűbb, hogy társadalmilag elkötelezett felnőttekké válnak, akik kiveszik a részüket Európa jövőjének jobbá tételéből. Ösztönözni kellene az olyan kezdeményezéseket, mint az iskolai szolgálati tanulási programok és a családi önkéntesség. Szükség esetén ki kell igazítani a jogi kereteket oly módon, hogy a fiatalabbak és a gyermekek számára is lehetővé tegyék az önkéntes munkát. Az ifjúsági szervezetek nagyon fontos szerepet játszanak ebben a folyamatban, ezért megfelelő és elégséges támogatást kell kapniuk a hatóságoktól.

5. Az önkéntesek szerepe a közösségben

5.1. Az önkéntesek kétségtől jelentős gazdasági, környezeti és társadalmi értéket teremtenek. A nonprofit szervezetekben az önkéntesek gyakran nélkülözhetetlenek a feladatok hatékony ellátásához, mivel e szervezetek egyik legfontosabb erőforrását jelentik. A külvilág gyakran e szervezetek tevékenységének szimbólumaként tekint rájuk. Sokan vannak, főként a fiatalok körében, akik különleges dologként tekintenek az önkéntességre. Gyakran ez az első olyan tevékenység, amelynek során képessé válnak arra, hogy valódi társadalmi szükségletekre reagáljanak, és gyorsan láthatják az elkötelezett állampolgárként végrehajtott tetteik hatását, ami jelentősen csökkenti a társadalmi kirekesztés kockázatát.

5.2. Sok esetben láthatjuk, hogy jogilag egyre nehezebbé válik a polgárok számára, hogy közös ügyek köré szerveződjenek, és önkéntesként szolgálják a társadalmat anélkül, hogy személyes haszonra törekednének. Biztosítani kellene az egyesülési jogokat, valamint a civil társadalmi szervezetek állami finanszírozását és támogatását. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a civil társadalmi szervezetek állami finanszírozása nemcsak a működésükhöz és a társadalomban betöltött szerepükhöz járul hozzá nagymértékben, hanem a függetlenségük megőrzéséhez és ahhoz is, hogy képesek legyenek olyan belső demokratikus folyamatokat biztosítani, amelyek lehetővé teszik, hogy tagjaik kívánságait külső beavatkozás nélkül ismerjék el és képviseljék.

5.2.1. A jól működő civil társadalom az egészséges demokrácia jele, és nagyban hozzájárul az életminőséghez, a békéhez és a stabilitáshoz. A részvételi demokrácia nem jelent fenyegetést a képviseleti demokráciára, hanem kiegészíti azt.

5.2.2. Az önkéntesek tevékenységét koordináló szervezetek estében a közfinanszírozás sokkal nagyobb előnyöket hozhat a társadalom számára: olyan előnyöket, amelyek – egy sajátos tőkeáttételi mechanizmus révén – valódi gazdasági értékkel bírnak.

5.3. Az európai emberek egyre inkább hajlamosak inkább olyan rövid távú önkéntes tevékenységekre vállalkozni – például önkéntes munkát vállalni egy fesztiválon vagy koncerten –, amelyek gyakran egyértelmű személyes haszonnal járnak ahelyett, hogy egy beazonosított társadalmi szükséglet kezelésére hosszú távú elkötelezettséget vállalnának. Az EGSZB azt szeretné, ha a politikai döntéshozók többet tennének annak érdekében, hogy az önkéntesség mint társadalmi tőke hozzáadott értékét népszerűsítsék, és az ne csupán személyes lehetőségként vagy a humánerőforrás-költségek megtakarításának mechanizmusaként jelenjen meg. A közigazgatási szerveknek segíteniük kell az önkénteseket és a tevékenységüket támogató szervezeteket abban, hogy jobban megmutathassák értékeiket és hatásukat, hogy vonzókká maradjanak az önkéntesek számára, hiszen a polgárok egyre több lehetőség közül választhatnak a szabadidejük felhasználása terén.

5.4. A Covid19-világjárvány idején – mind a közintézmények vagy szervezetek által koordinált strukturált tevékenységek, mind a spontán, segítő szándék által vezérelt, egyéni ad hoc tevékenységek esetében – számos politikai döntéshozó és átlagpolgár láthatta az önkéntességben rejlő különleges lehetőségeket és annak valós hatását. Az EGSZB tisztelettel adózott annak a több százezer önkéntesnek Európa-szerte, akik 2020-ban a világjárvány miatt rászoruló embereket segítették, és ennek jegyében olyan szervezeteknek és magánszemélyeknek ítélte oda a civil szolidaritási díját⁽¹⁵⁾, amelyek a Covid19-világjárvány hatásaihoz kapcsolódó önkéntes tevékenységet végeznek.

5.5. A kevésbé rendszeres munkaidőben dolgozók és a kevésbé stabil munkával rendelkezők nehezebben tudnak hosszú távú kötelezettséget vállalni az önkéntesség mellett. Azok a bolti dolgozók például, akiket csak 24 órával előre értesítenek arról, hogy éppen dolgozniuk kell, rendkívül nehezen tudnak önkéntes munkát vállalni. Ugyanez vonatkozik például számos ügyeletben dolgozó munkavállalóra is. Az EGSZB rámutat arra, hogy az önkéntes szervezeteket szakértelemmel, többek között bevált gyakorlatokkal kell támogatni, hogy kiépíthessék azt a többletkapacitást, amely a potenciális önkéntesek változó kínálatának menedzseléséhez és az új önkénteskoordinálási módszerek kialakításához szükséges.

5.6. Az orvosi javallatra végzett önkéntes tevékenység/szociális tevékenységekben való részvétel (úgynevezett „szociális gyógyszerfelírás” „social prescribing”⁽¹⁶⁾) egy olyan eszköz, amely – a gyógyszerek felírása nélkül vagy a gyógyszerek felírása mellett – a rossz egészségi állapot orvoslására szolgál. Az önkéntesség egyre hatékonyabb és elterjedtebb részét képezi a „szociális gyógyszerfelírási” rendszereknek. Kutatások bizonyítják, hogy az önkéntesség pozitív hatással van a mentális

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB civil szolidaritási díja.

⁽¹⁶⁾ The Healing Power of Social Prescribing and Policy Statement on Volunteering & Social Prescribing – CEV 2019.

egészségre, és hogy előnyös az orvosi javallatra végzett önkéntes tevékenységekben való részvétel. Az EGSZB úgy véli, hogy a Covid19-világjárványból való kilábalás részeként Európában szélesebb körben kellene alkalmazni az önkéntességet orvosi terápiás gyakorlatként, és gondosan nyomon kellene követni annak hatását. Biztosítani kell, hogy a szociális tevékenységekben való terápiás részvétel keretében önkéntes gyakorlatot kínáló szervezetek tiszteletben tartsák az etikai elveket és a nagy hatású, szükségletorientált, hozzáadott értéket teremtő, önkéntes alapú tevékenységekre vonatkozó minőségi iránymutatásokat.

5.7. Figyelembe véve az önkéntesség európai évének (2011) pozitív hatásait, az önkéntesség fejlesztéséhez szükséges jogi és társadalmi keret megteremtésének fokozott igényét, valamint az önkéntesek és a potenciális önkéntesek magatartásában bekövetkezett jelentős változásokat, az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy tegyen lépéseket arra irányulóan, hogy 2025-öt az önkéntesek európai évévé nyilvánítsák.

5.7.1. Az önkéntesek európai éve méltó tisztelgés lenne az önkénteseknek a Covid19-válság idején tett erőfeszítései és az általuk kifejtett hatás előtt, és rámutatna, mennyire nagy hatással bírnak és mennyire fontos szerepet töltenek be a szolidaritáson, tiszteleten, egyenlőségen és közös értékeken alapuló Európa helyreállításában és jövőjében.

5.7.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság által koordinált intézkedéscsomag – figyelembe véve az EGSZB javaslatait – lendületet adna a tagállamoknak az önkéntes tevékenységek átfogó támogatásához, és hogy az önkéntesek által végzett tevékenységek kérdése nem alkalmi, hanem állandó eleme lesz az európai politikának.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan garantálható a tisztességes munka a fiatalok számára, és hogyan biztosítható a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek megfelelő kidolgozása révén?

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/05)

Előadó: Nicoletta MERLO

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.24.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	152/13/48

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveket, hiszen ezek a változás, valamint a fenntartható növekedésbe és a színvonalas munkahelyek létrehozására irányuló beruházások ösztönzésére szolgáló példátlan lehetőségek, amelyeket inkluzív kormányzás révén ki kell használni. Ehhez párbeszédre, nyitottságra és átláthatóságra van szükség.

1.2. Az EGSZB sajnálattal veszi tudomásul, hogy egyes tagállamokban a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek kidolgozása során nem folytattak érdemi és célzott konzultációt a szociális partnerekkel és az érdekelt felekkel. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy vezessen be olyan intézkedéseket, amelyek garantálják a szociális partnerek, a szervezett civil társadalom és az ifjúsági szervezetek strukturált és érdemi bevonását a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásába és nyomon követésébe. A szociális párbeszéd nemzeti szintű védelme és megerősítése kulcsfontosságú annak biztosítása érdekében, hogy a közpénzeket megfelelően, az inkluzív helyreállításra fordítsák.

1.3. Az EGSZB javasolja, hogy értékeljék és rendszerezék a nemzeti szinten bevált módszerek gyűjtését. A szociális partnerekkel és ifjúsági szervezetekkel – erre szakosodott bizottságokon és szociális párbeszéden keresztül – folytatott konzultáció ugyanis kiváló eredményeket hozott nemzeti szinten az ifjúságpolitikák terén, illetve a fiatalok számára minőségi munkahelyeket és karrierlehetőségeket teremtő intézkedések tekintetében.

1.4. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy már a korai iskolai oktatás keretében biztosítsanak színvonalas és inkluzív útmutatást és tanácsadást minden fiatal, de különösen a fogyatékkal élő fiatalok számára annak érdekében, hogy több információhoz jussanak a továbbtanulási, majd a munkaerőpiac zöld és digitális átállásával összefüggésben rendelkezésükre álló karrierlehetőségekről.

1.5. Az EGSZB üdvözlí a szakképzés mint az innovációs gyakorlatok, a STEM-készségek, az egész életen át tartó tanulás és a hatékony munkaerő-közvetítés motorja szerepének és profiljának előmozdítására és népszerűsítésére irányuló intézkedéseket, mivel ezek kulcsfontosságúak a meglévő készséghiány áthidalásához. Fontos továbbá a készségek értékelésének fejlesztése, hogy előzetesen proaktívan azonosítani lehessen azokat a készségeket, amelyekre a jövőbeli munkaerőpiacokon szükség lesz. Megfelelő intézkedéseket kell hozni annak biztosítása érdekében, hogy a szakképzés a fogyatékkal élő fiatalok számára is hozzáférhető legyen. Ezen intézkedéseknek az egyéni képességek elismerésén kell alapulniuk, és lehetővé kell tenniük valamennyi polgár számára, hogy megszerezzék a személyes fejlődésük szempontjából hasznos szakmai készségeket, ugyanakkor a szakképesítést igénylő betöltetlen munkakörök kapcsán ki kell elégténiük a vállalatok sajátos igényeit is.

1.6. Az EGSZB azt ajánlja, hogy vezessenek be személyre szabott támogatást a célcsoportok, különösen a NEET-fiatalok számára. E támogatásnak lehetővé kell tennie, hogy holisztikusan kezeljék a munkaerőpiaci integrációhoz kapcsolódó összes kérdést – például a lakhatást, a közlekedést és az egészséggügyet.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy célzott beruházások és szükség esetén reformok révén mindenképpen garantálni kell, hogy az aktív munkaerőpiaci intézkedések kulcsszereplőinek számító állami foglalkoztatási szolgálatok hatékonyak és megfelelőek legyenek, hogy így mindenkit – különösen a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévő és a munkaerőpiacoktól legtávolabb került személyeket – támogatni lehessen álláskeresése vagy esetleges pályamódosítása során.

1.8. Az EGSZB sajnálja, hogy nem sikerült maradéktalanul kiaknázni a növekvő ifjúsági munkanélküliség elleni küzdelem legfontosabb szakpolitikai eszközének számító ifjúsági garanciában rejlő lehetőségeket. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy fokozzák a megerősített ifjúsági garancia végrehajtását célzó erőfeszítéseiket, ideértve a munkaerőpiaci integrációt elősegítő színvonalas képzéseket is, az Európai Bizottságtól pedig azt kéri, hogy adjon áttekintést arról, hogy milyen lépések történtek a megerősített ifjúsági garanciáról szóló tanácsi ajánlások nemzeti szinten történő végrehajtása és a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekkel való hatékony szinergiák biztosítása érdekében.

1.9. Az EGSZB üdvözlöi a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt azon rendelkezéseket, amelyek támogatják a színvonalas képzést, ideértve a tanulószerveződéses gyakorlati képzéseket vagy szakmai gyakorlatokat is, mivel ezek hatékony eszközök a korai iskolai lemorzsolódás csökkentésére, és biztosíthatják a fiatalok (és mások) jobb munkaerőpiaci beilleszkedését. Kéri továbbá a tagállamokat, hogy hajtsák végre a színvonalas és eredményes tanulószerveződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről szóló tanácsi ajánlást⁽¹⁾. Az EGSZB azonban kéri a fizetés nélküli szakmai gyakorlatok betiltását. A szakmai gyakorlatok minőségi keretrendszeréről szóló tanácsi ajánlás közelgő felülvizsgálata során minden gyakornok számára tisztességes díjazást kell biztosítani. Az EGSZB javasolja továbbá a színvonalas szakmai gyakorlatok európai keretrendszerének kidolgozását, hogy garantálják az ilyen jellegű tanulási tapasztalatok oktatási értékét.

1.10. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy vegyék igénybe a helyreállítási alapokat a minőségi munkahelyek létrehozását és szükség esetén a fiatalok továbbképzését célzó beruházásokhoz, külön szem előtt tartva a határozatlan idejű munkaszerződéseket és a tisztességes munkafeltételeket, amelyek csökkentik a bizonytalanság kockázatát. Ezenkívül az EGSZB hangsúlyozza, hogy fel kell számolni a szociális biztonság hiányát, és arra ösztönzi a tagállamokat, hogy megfelelően hajtsák végre a szociális védelemhez való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlást⁽²⁾, valamint minden munkaformát illetően vezessenek be egy olyan korszerű rendszert, amely képes a jövőbeli nyugdíjasok számára megfelelő jövedelmet biztosítani, különös tekintettel azokra, akik nem rendelkeznek folyamatos munkaviszonnyal.

1.11. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a munkahelyek bizonytalanságának elkerülése érdekében a foglalkoztatási támogatásokat határozatlan idejű szerződésekhez vagy stabilizációs programokhoz kössék. Ezenkívül a foglalkoztatási ösztönzők hatékonyak lehetnek a „hátrányos helyzetű” álláskereső foglalkoztatási lehetőségeinek megteremtésében, valamint az elbocsátott munkavállalók átcsoportosításában, elősegítve az új ágazatokra és szakmákra való áttérésüket.

1.12. Az EGSZB úgy véli, hogy fokozott figyelmet kell fordítani a mentális egészség és a pszichoszociális zavarok kérdésére, különösen a fiatalok körében. Ennek érdekében megelőzés és figyelemfelhívás révén korlátozni kell a mentális egészséggel kapcsolatos problémákhoz fűződő megbélyegzést – az ezzel kapcsolatos munkát már az iskolákban el kell kezdeni, továbbá ki kell terjeszteni a vállalatokra is –, valamint megfelelő finanszírozást kell biztosítani az érintett szolgáltatóknak.

1.13. Az EGSZB megjegyzi, hogy a munka világában továbbra is fennálló nemi egyenlőtlenségek miatt a fiatal nők még inkább kiszolgáltatottak a Covid19 gazdasági következményeivel szemben. Az EGSZB üdvözlöi az egyes tagállamok által a nők foglalkoztatásának és vállalkozásának ösztönzésére és előmozdítására, a megfelelő szociális infrastruktúrába való beruházásokra és a gyermekgondozási rendszerek, különösen a korai gyermekgondozás és -nevelés reformjára irányuló intézkedéseket, és kéri, hogy a nők, különösen a fiatal anyák teljes foglalkoztatottságának támogatása érdekében uniós szinten is fokozzák ezeket a bevált gyakorlatokat.

2. Háttér

2.1. A Covid19-világjárvány óriási hatással volt társadalmainkra és gazdaságainkra, és ez a hatás még mindig fennáll. Az Európai Unió jelentős lépéseket tett a helyreállítás érdekében: a tagállamok a válság leküzdése érdekében most először a megszorítások helyett az európai szolidaritást és konvergenciát választották.

2.2. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (a továbbiakban: eszköz) – amely a Next Generation EU legnagyobb eleme – 672,5 milliárd EUR vissza nem térítendő támogatást és kölcsönt biztosít a tagországok által vállalt reformok és beruházások támogatására. E példátlan összeg célja a Covid19-világjárvány gazdasági és társadalmi hatásainak enyhítése, valamint az európai gazdaságok és társadalmak fenntarthatóbbá és ellenállóbbá tétele és annak biztosítása, hogy felkészültebbek legyenek a zöld és digitális átállással kapcsolatos kihívásokra és lehetőségekre.

⁽¹⁾ A Tanács 2018. március 15-i ajánlása a színvonalas és eredményes tanulószerveződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről (HL C 153., 2018.5.2., 1. o.).

⁽²⁾ A Tanács ajánlása a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről. (HL C 387., 2019.11.15., 1. o.).

2.3. A megállapodás értelmében a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveknek a kiadások legalább 37 %-át az éghajlatváltozással kapcsolatos célkitűzések, 20 %-át pedig a digitális átállás támogatására kell fordítaniuk. Ezenkívül minden beruházásnak és reformnak tiszteletben kell tartania a jelentős károkozás elkerülését célzó elvet, biztosítva, hogy ne károsodjon jelentősen a környezet. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveknek az európai szemeszter szerinti országspecifikus ajánlásokban meghatározott releváns kihívások hatékony kezeléséhez is hozzá kell járulniuk; itt azonban nem állapítottak meg alsó küszöbértéket, illetve nem hoztak létre eljárást a különböző prioritásokra, például a fiatalokra fordított kiadások nyomon követésével kapcsolatban.

2.4. A különböző szinteken és minden olyan szakpolitikai területen, amely közvetlenül vagy közvetve befolyásolja a foglalkoztatást és a munkaerőpiacot, kulcsfontosságú a szociális partnerek időben történő és érdemi bevonása az európai szemeszter folyamatába a szakpolitikák kialakításában való részvétel javítása érdekében, beleértve a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben szereplő intézkedéseket is. A szociális párbeszéd a sikeres és tisztességes politikai döntéshozatal hajtóereje, amennyiben képes hatékony megoldásokat előterjeszteni és adott esetben tükrözni a kollektív tárgyalások folyamatban lévő szakpolitikai változásait és reformjait.

2.5. Az eszköz kiegészíti a fiatalokat célzó egyéb tevékenységeket ⁽³⁾, és szorosan illeszkedik az Európai Bizottság 2019–2024-es időszakra vonatkozó prioritásaihoz, amelyek egyértelműen kimondják, hogy az Uniónak vonzóbb befektetési környezetet és növekedést kell teremtenie, amely minőségi munkahelyeket eredményez, különösen a fiatalok és a kisvállalkozások számára ⁽⁴⁾. Az Európai Bizottság új ALMA-programja ⁽⁵⁾ (Aim, Learn, Master, Achieve), egy olyan új, a NEET-fiatalokat célzó – Erasmushoz hasonló – gyakornoki program, amely a más tagállamokban élő európai fiatalok számára nyújt rövid távú munkatapasztalatot. Ez a program pozitív eredményekkel járhat, ha gondoskodnak arról, hogy minőséggel kapcsolatos szabványok védjék a kedvezményezetteket – ilyen például a szociális védelem, az útmutatás és a felügyelet, valamint a tisztességes bérek.

2.6. Január 22-én az Európai Bizottság közzétette azokat az új iránymutatásokat, amelyeket az uniós tagállamoknak a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveik kidolgozása során követniük kell ahhoz, hogy hozzáférjenek az úgynevezett Helyreállítási Alaphoz. Az iránymutatásokból kiderül, hogy a fiatalok érdekeit szolgáló közpolitikák már nem csupán a tervek „horizontális” célkitűzései közé tartoznak, azaz más fő célkitűzések megvalósítása során figyelembe veendő szempontok, hanem a Next Generation EU előfeltételévé és abszolút prioritásává váltak, és nem egyszerűen átfogó prioritásként, hanem egész pillérként kell szerepelniük.

2.7. Az uniós országoknak 2021. április 30-ig kellett volna hivatalosan benyújtaniuk nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervüket. Az Európai Bizottság azonban meghosszabbította a határidőt és beleegyezett, hogy az országok 2022 közepéig nyújthassák be terveiket. 2021. október 15-én a benyújtott tervek száma 26 volt.

2.8. Az eszköz egy generációnként egyszer rendelkezésre álló lehetőség a tagállamok számára, amely nemcsak a közegészségügyi válság leküzdésére, hanem a digitális és karbonszegény gazdaságra való kettős átállás folytatására, az erős szociális jólét megeremtésére és a kohézió előmozdítására is szolgál. Valóban lehetőséget kínál arra, hogy kézzelfogható változásokat hozzon a fiatal munkavállalók számára, és megakadályozza, hogy olyan „elveszett” generációvá váljanak, amelynek nem jutnak méltányos lehetőségek a jövő Európájában. Mindazonáltal nagy szükség van inkluzív kormányzásra nemzeti és európai szinten, ahol a társadalmi párbeszédnek és a civil társadalom bevonásának jelentős és érezhető hatása van.

2.9. A Covid19-válság tovább növelte az egyenlőtlenségeket, a munkavállalók, különösen a fiatal munkavállalók pedig még nagyobb hátrányba kerültek. Ezzel a saját kezdeményezésű véleményével az EGSZB – az egyes tagállamok által benyújtott nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben szereplő generációs intézkedések elemzése alapján, és így azonosítva a bevált gyakorlatokat és a hiányosságokat – ajánlásokat kíván kidolgozni arra vonatkozóan, hogy miként garantálható a tisztességes munka a fiatalok számára, és miként biztosítható a NEET-fiatalok bevonása a projektek végrehajtásával.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az európai fiatalok a világválság által a leg súlyosabban érintett személyek közé tartoznak: iskolákat, egyetemeket és közösségi tereket zártak be, megfosztva a fiatalokat az oktatástól, a kultúrától és a társas kapcsolatoktól; minden hatodik fiatal elvesztette állását a Covid19 gazdasági következményei miatt ⁽⁶⁾; 2021 augusztusában a fiatalok munkanélküliségi rátája 16,5 % volt az Unióban ⁽⁷⁾; számos országban a fiatalokat különösen súlyosan érintette a válság, ami a munkanélküliségi ráta emelkedését idézte elő – hogy csak néhány példát említsünk: Spanyolország (40,5 %), Olaszország

⁽³⁾ Az EU ifjúsági stratégiája (2018) (HL C 456., 2018.12.18., 1. o); Az ifjúsági foglalkoztatást támogató intézkedéscsomag (2020) (HL C 372., 2020.11.4., 1. o); Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése (2020); ALMA (2021); Az ifjúság európai éve (várhatóan 2022-ben).

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_hu.

⁽⁵⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1549&langId=hu>.

⁽⁶⁾ Fiatalok alatt általában a 15 és 29 év közöttieket értik.

⁽⁷⁾ Eurostat.

(29,7 %), Bulgária (18,3 %) és Franciaország (19,6 %). Emellett a munkanélküli fiatalok egy bizonyos százalékát nem veszik figyelembe a hivatalos adatokban, mivel vagy nem folyamodnak munkanélküli ellátásért, vagy nem jelentkezik munkaközvetítő ügynökségeknél, hanem színlelt önálló vállalkozóként keresik kenyerüket, illetve platformalapú munkavégzésből vagy a párhuzamos gazdaságból élnek. Ezért feltételezhető, hogy a valós adatok még rosszabbak is lehetnek, mint az Eurostat által közölt adatok.

3.2. Ezenkívül a Covid19-válság tovább súlyosbította a NEET-fiatalok helyzetét. A NEET-fiatalok száma Európában – különösen olyan országokban, mint Olaszország, Görögország, Bulgária és Románia – kritikus, és ismét emelkedik az iskolai lemorzsolódások, a megfelelő útmutatás hiánya, a munkahelyek elvesztése és a munkalehetőségek hiánya miatt. A legkiszolgáltatottabb helyzetben levő fiatalok e kategóriája esetében nagyobb a marginalizáció, a szegénység és a foglalkoztatásból való tartós kirekesztés kockázata.

3.3. A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülők csoportja (NEET) egy átfogó kategória, amely heterogén népességet ölel fel, beleértve a munkanélkülieket, az iskolából lemorzsolódottakat, mindazokat a csüggedt egyetemi diplomásokat, akik még mindig nem találtak munkát, és a többi olyan fiatal, akik különböző okokból inaktívak. A munkanélküliek mindössze a NEET-fiatalok tágabb kategóriájának egy alcsoportját jelentik, és a munkanélküliek és a NEET-fiatalok csoportja közötti átfedés időben és országonként eltérő ⁽⁸⁾.

3.4. A NEET-fiatalok magas száma nagy veszteséget jelent gazdaságaink és társadalmaink számára. Az érintettek által érzett kiábrándultság vagy kirekesztettség egyúttal demokratikus társadalmaink stabilitása szempontjából is óriási politikai kockázatot jelent. Az oktatási és szociális rendszerek képtelenek megelőzni a jelenséget, illetve csökkenteni a NEET-fiatalok számát, ami arra utal, hogy az esélyegyenlőséget Európa-szerte előmozdító, széles körben támogatott, hatékony szakpolitikák kudarcot vallottak.

3.5. A jelenlegi válság különösen a nem hagyományos és változatos típusú foglalkoztatási formákban ⁽⁹⁾ (alkalmi munka, utalványalapú foglalkoztatás, platformalapú munkavégzés, hakenimunka és kollaboratív foglalkoztatás stb.) dolgozókat érinti ⁽¹⁰⁾, és sajnos az ilyen módon foglalkoztatott munkavállalók kategóriájában túlsúlyban vannak a fiatalok. Az ilyen munkahelyeket alacsony fizetés, szabálytalan munkaidő, elégtelen állásbiztonság és elégtelen szociális védelem (fizetett szabadság, nyugdíj, betegszabadság stb.) vagy annak teljes hiánya jellemezheti. Az ilyen munkát végzők gyakran nem jogosultak munkanélküli ellátásra vagy a kormányok által alkalmazott csökkentett munkaidejű foglalkoztatásra ⁽¹¹⁾. Ilyen típusú munka leginkább a Covid19-világjárvány által különösen érintett ágazatokat és iparágakat jellemzi, például a turizmust, a nagykereskedelmet, a kiskereskedelmet, a szálloda- és élelmiszeripart ⁽¹²⁾. Másrészt az új munkavégzési formák lehetőséget jelenthetnek a vidéki vagy távoli területeken élő fiatalok, a fogyatékossgal élő fiatalok, a diákok és a fiatal szülők számára, ezért mindenképpen garantálni kell a tisztességes béreket és a szociális biztonságot.

3.6. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben azonosítani kell és figyelembe kell venni a foglalkoztatás olyan mellékes akadályait, mint a mobilitás, a digitális jártasság, az egészségi állapot és a bizonytalan életkörülmények, beleértve a lakhatás vagy a társadalombiztosítás hiányát is. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamok minőségi és mennyiségi szempontból nyomon követhetnék a fiatalok munkaerőpiaci integrációjának ezen akadályait, és a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben konkrét javaslatokat tehetnének ezek orvoslására.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A Covid19 utáni helyreállításra lehetőségként kellene tekinteni. A gazdaságot és a munkaerőpiacot egyaránt nagy megrázkódtatás érte.

4.2. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek példátlan lehetőséget jelentenek a változás ösztönzésére és támogatására, amelyet inkluzív kormányzással kell felhasználni. Ehhez párbeszédre, nyitottságra és átláthatóságra van szükség. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretében finanszírozott intézkedésekbe be kell vonni a helyi hatóságokat, a szociális partnereket és a civil társadalmat, többek között az ifjúsági szervezeteket annak érdekében, hogy olyan részvételi kormányzás jöjjön létre, amely konszenzust, bizalmat és igazságérzetet hozhat a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek vonatkozásában.

⁽⁸⁾ Konle-Seidl, R. és Picarella, F. (2021), Youth in Europe: Effects of COVID-19 on their economic and social situation, Európai Parlament, Luxembourg.

⁽⁹⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/topic/non-standard-employment>.

⁽¹⁰⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/blog/new-forms-of-employment-in-europe-how-new-is-new>.

⁽¹¹⁾ Eurofound (2021), COVID-19: Implications for employment and working life, az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

⁽¹²⁾ Spasova S., Bouget D., Ghailani, D. és Vanhercke B. (2017), Access to social protection for people working on non-standard contracts and as self-employed in Europe.

4.3. Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell a szociális partnerekkel, a civil társadalommal és különösen az ifjúsági szervezetekkel való folyamatos konzultációt a fiatal munkavállalókra és a NEET-fiatalokra szabott intézkedések tervezésekor, végrehajtásakor és nyomon követése során, hogy a fiatalabb generáció szemszögéből értékelni lehessen, hogy a szakpolitikák megfelelnek-e, illetve mennyire felelnek meg az oktatási és karrierlehetőségeknek, valamint biztosítják-e, illetve milyen mértékben biztosítják a munkaerőpiacra való zökkenőmentes belépést.

4.4. Az EGSZB üdvözlöi a tagállamok eddigi kezdeményezéseit, amelyek a közpolitika generációs hatásainak felmérését célozzák: ilyen például Ausztriában „az ifjúsági szempontú ellenőrzésről szóló”, 2013 óta hatályos törvény⁽¹³⁾, amely szerint minden új jogalkotási és szabályozási javaslatot értékelni kell a gyermekekre és fiatalokra gyakorolt lehetséges következmények szempontjából, többek között a nemzeti ifjúsági szervezet bevonásával, Olaszországban pedig a COVIGE⁽¹⁴⁾, az Ifjúságpolitikai Minisztérium által nemrégiben létrehozott bizottság, amely közigazgatási vezetőkből és egyéb szereplőkből, egyetemi tanárokból és ifjúságpolitikai szakértőkből áll, beleértve a nemzeti ifjúsági szervezet képviselőit is, és amelynek célja minden közpolitika generációs hatásának előzetes és utólagos felmérése konkrét mutatók és modellek, valamint más uniós országok legjobb gyakorlataival való összehasonlítás révén.

4.5. Az EGSZB azt javasolja a tagállamoknak, hogy hozzanak hasonló intézkedéseket, vagy ténylegesen és generációs szempontból kövessék nyomon az elfogadandó és már jóváhagyott szakpolitikákat, biztosítva a fiatalok megfelelő bevonását a konzultációba.

4.6. A Cedefop által végzett kutatás⁽¹⁵⁾ azt jósolja, hogy 2022-ig az EU-ban csaknem 7 millió munkahely fog megszűnni, illetve nem létrejönni a Covid19-világjárvány következtében, miközben egyes ágazatokban⁽¹⁶⁾, például az egészségügyben, a tudomány és az innováció, az információtechnológia és a digitális kommunikáció terén jelentős növekedési és munkahelyteremtési lehetőségekkel lehet majd számolni. A világjárvány az olyan ágazatokon és szakmákon belüli munkahelyeknek kedvezett, amelyek elég rugalmasak ahhoz, hogy alkalmazkodjanak a közösségi távolságtartás és a távmunka jelentette új normákhoz. Ezek valószínűleg a világjárvány után is fennmaradnak, megváltoztatva a munka jellegét, amely hagyományosan fizikai helyet igényelt⁽¹⁷⁾.

4.7. Egy OECD-jelentés⁽¹⁸⁾ szerint a világjárvány a gyermekek és fiatalok tanulási hozzáállását is befolyásolhatja. A rendszeres iskolai tanulmányok megszakításai miatt sok gyermek a vártnál kisebb előrelépést ért el a készségfejlesztésben. Rövid távon a világjárvány az iskolai lemorzsolódás növekedéséhez vezethet, míg közép- és hosszú távon az elkötelezettség csökkenése azt eredményezheti, hogy a diákok jelenlegi generációja mélyreható szerkezeti változások idején nem tud pozitív tanulási attitűdöket kialakítani, jóllehet szükségessé válik, hogy az egyének egész életük során frissítsék készségeiket. Ezenkívül a jelentés feltárja, hogy mik lehetnek a nemek között az oktatási lehetőségek terén fennálló egyenlőtlenség okai. A jelentés szerint sürgősen növelni kell az egész életen át tartó tanulásba irányuló beruházásokat, hogy az egyének alkalmazkodni tudjanak és ellenállóvá váljanak a külső sokkhatásokkal szemben.

4.8. Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy a munkának a globalizáció és a Covid19-világjárvány következményei által alakított, gyorsan változó világában kulcsfontosságú a strukturális munkaerőhiány megelőzése. Ezt a kompetenciákra és a humán készségekre összpontosítva lehet megvalósítani, megfelelő forrásokat befektetve az oktatásba és a tanácsadásba, az oktatás és a munka világa közötti jobb kapcsolat és átmenet előmozdításába – többek között olyan eszközök népszerűsítésével, mint az iskolapadból a munkahelyre való bekerülés, a gyakornoki programok és tanulószervezős gyakorlati képzések –, valamint az egész életen át tartó tanulás programjainak előmozdításába. Ehhez minden kulcsfontosságú érdekelt fél bevonására szükség van, továbbá a kiszolgáltatott csoportokra, különösen a fiatalokra, a NEET-fiatalokra és azokra kell összpontosítani, akiknek a munkahelyét a leginkább veszélyezteteti az átalakulás. A megfelelő szakpolitikai válasz egy olyan integrált aktív munkaerőpiaci intézkedéscsomag, amelyet az inkluzív és fenntartható helyreállítás előmozdítása érdekében összekapcsolnak az állami foglalkoztatási szolgálatokkal és a képzési rendszerekkel.

4.9. Az érdekelt felek széles körben egyetértenek abban, hogy a pályaválasztási tanácsadás még soha nem volt ilyen fontos, mint most, különösen azon fiatalok esetében, akik a középiskola befejezésével valószínűleg munkát keresnek majd. Az EGSZB csatlakozik azokhoz, akik határozott beruházásokat szorgalmaznak a pályaválasztási tanácsadás terén⁽¹⁹⁾, hiszen bizonyított, hogy a pályaválasztási tanácsadás értékes szerepet játszik a diákok olyan munkaerőpiacra való felkészítésében, amely gyorsan változik, és elképzelhető, hogy nem is felel meg az elvárásaiknak vagy a korábban megszerzett készségeiknek.

⁽¹³⁾ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/54-young-peoples-participation-in-policy-making>.

⁽¹⁴⁾ <https://www.giovani.gov.it/it/comunicazione/notizie/comitato-per-la-valutazione-dell-impatto-generazionale-delle-politiche-pubbliche/>.

⁽¹⁵⁾ <https://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/coronavirus-impact-jobs-eu-sectors-and-occupations-skills-forecast-analysis>.

⁽¹⁶⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/four-job-sectors-high-demand-result-covid-19-pandemic-2021-02-19_hu.

⁽¹⁷⁾ Cedefop skills and jobs forecast.

⁽¹⁸⁾ <https://www.oecd.org/skills/covid-19-pandemic-highlights-urgent-need-to-scale-up-investment-in-lifelong-learning-for-all-says-oecd.htm>.

⁽¹⁹⁾ https://www.oecd.org/education/career-readiness/Investing%20in%20Career%20Guidance_en.pdf.

4.10. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben horizontális jelleggel hivatkoznak a fiatalokra a szakképzés kapcsán. A munkaalapú képzés és tanulás, például a tanulószerveződéses gyakorlati képzések és a szakmai gyakorlatok, amelyek rendszerint kritikus belépési pontok a fiatalok számára, szintén komoly károkat szenvedtek a válság során, jóllehet ezek mértéke ágazatonként és régióként jelentősen eltér. Az EGSZB mindig is szorgalmazta a szakképzés korszerűsítését, ezért üdvözlöi, hogy a gyakorlati készségek oktatása – például a munkához kapcsolódó képzési és tanulmányi szerződések formájában – és a távoktatás bővítése érdekében nemzeti szinten alternatív megoldásokat keresnek és népszerűsítene. Néhány ország új szakpolitikai intézkedéseket is elfogadott annak biztosítására, hogy a műszaki és szakképzési rendszerek jobban fel legyenek készítve a jövőbeli sokkokra ⁽²⁰⁾.

4.11. A tájékoztatási stratégiák a helyreállítási tervek kulcsfontosságú részei, és az ifjúsági szolgáltatók és az állami foglalkoztatási szolgálatok esetében célzott befektetést igényelnek. A legújabb adatok szerint a NEET-fiatalok közel fele nem ismeri a rendelkezésükre álló kormányzati támogatási intézkedéseket. ⁽²¹⁾

4.12. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek keretében meg kell erősíteni az ifjúsági szolgáltatókat, és ösztönözni kell az ifjúsági szolgáltatók és az állami foglalkoztatási szolgálatok (áfsz-ek) közötti horizontális együttműködést. A hatékony és eredményes állami foglalkoztatási szolgálatok fontos szerepet játszanak a munkavállalás terén akadályokba ütköző emberek támogatásában és a zökkenőmentes munkahelyváltás biztosításában, de a kiszolgáltatottabb helyzetben lévő NEET-fiatalok eléréséhez az állami foglalkoztatási szolgálatok és a különböző helyi szereplők – az egyesületektől és oktatási intézményektől a mentálhigiénés kérdésekben képzett szaktanácsadókig – között együttműködésre van szükség. Ez hatékony és megfelelő információ- és adatcsere igényel, és azt jelenti, hogy az állami foglalkoztatási szolgálatok üzemeltetőinek és tanácsadóinak több időt kell fordítaniuk a partnerségek kezelésére ⁽²²⁾.

4.13. Az Unióban az ifjúsági munkanélküliség elleni küzdelem fő eszköze továbbra is a – legutóbb az ESZA+ által finanszírozott – ifjúsági garancia, amely esetében a források legalább 12 %-át kötelezően azokba a tagállamokba kell eljuttatni, ahol az uniós átlagnál ⁽²³⁾ magasabb a NEET-fiatalok aránya. A program megerősítésének módjáról szóló, 2020 októberében elfogadott tanácsi ajánlás ⁽²⁴⁾ egy sor intézkedést tartalmaz a program keretében kínált szolgáltatások minőségének a szavatolására, a tájékoztatás javítására és az eredmények nyomon követésének a megerősítésére. A cél, hogy így könnyebb legyen magának a programnak az értékelése. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveknek ezért számba kell venniük az ifjúsági garancia nemzeti végrehajtási terveit, és kapcsolatokat kell kialakítaniuk a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekkel. Ennek elmulasztása elszalasztott lehetőségeket jelent, és olyan intézkedések kialakításával járhat, amelyek nem fognak megoldást nyújtani a NEET-fiatalok számára.

4.14. Az EGSZB megjegyzi, hogy az ifjúsági garancia nemzeti végrehajtási terveinek legutóbbi frissítésére 2014-ben került sor, és hogy eddig nem minden uniós tagállam kezdte meg nemzeti ifjúsági stratégiájának frissítését a megerősített ifjúsági garancia figyelembevétele érdekében ⁽²⁵⁾. A tagállamoknak fokozniuk kell erőfeszítéseiket, fel kell használniuk a levont tanulságokat, és stratégiai módon mozgósítaniuk kell az uniós forrásokat annak érdekében, hogy ez az eszköz valóban hatékony és működőképes legyen.

4.15. A fiatal munkavállalókra összpontosítva egyedi helyreállítási intézkedéseket kell kidolgozni, hogy minőségi munkahelyek létrehozásával fel lehessen venni a harcot az ifjúsági munkanélküliséggel és a fiatalok körében jellemző bizonytalan munkával ⁽²⁶⁾ szemben, valamint védelmet lehessen nyújtani azoknak a munkavállalóknak ⁽²⁷⁾, akik nem rendelkeznek megfelelő társadalombiztosítással. Ezenkívül egyedi intézkedéseket kellene fontolóra venni a fiatal egyéni vállalkozók tekintetében, hogy támogatni lehessen a fiatal vállalkozókat és az induló innovatív vállalkozásokat, valamint növelni lehessen a számukat.

4.16. A világiárvány idején a szociális védelmi rendszerekben végrehajtott tagállami változtatásokkal kapcsolatos kutatások ⁽²⁸⁾ szerint a legtöbb tagállam könnyebbé tette a munkavállalók számára a jövedelemtámogatási intézkedéseket, például a csökkentett munkaidős foglalkoztatási programokat, a munkanélküli ellátást és a hasonló intézkedéseket, különösen az összeg növelésével, a jogosultsági feltételek enyhítésével és időtartamuk meghosszabbításával.

⁽²⁰⁾ Skills development in the time of COVID-19: Taking stock of the initial responses in technical and vocational education and training, Nemzetközi Munkaügyi Hivatal – Genf: ILO, 2021.

⁽²¹⁾ Moxon, D., Bacalo, C. és Șerban, A. (2021), Beyond the pandemic: The impact of COVID-19 on young people in Europe, Brüsszel, Európai Ifjúsági Fórum.

⁽²²⁾ PES partnership management, Eamonn Davern (2020. szeptember).

⁽²³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1549&langId=hu>.

⁽²⁴⁾ A Tanács ajánlása az „Út a munka világába – Az ifjúsági garancia megerősítése” témájában és az ifjúsági garancia létrehozásáról szóló, 2013. április 22-i tanácsi ajánlás felváltásáról (HL C 372., 2020.11.4., 1. o.).

⁽²⁵⁾ Konle-Seidl, R. és Picarella, F. (2021), Youth in Europe: Effects of COVID-19 on their economic and social situation, Európai Parlament, Luxembourg.

⁽²⁶⁾ Az Európai Parlament 2017. július 4-i állásfoglalása a munkakörülményekről és a bizonytalan foglalkoztatásról (2016/2221(INI)) (HL C 334., 2018.9.19., 88. o.).

⁽²⁷⁾ Nemzetközi Munkaügyi Hivatal. World Social Protection Report 2020–22: Social Protection at the Crossroads – in Pursuit of a Better Future. Genf: ILO, 2021.

⁽²⁸⁾ Európai Szakszervezeti Intézet (2021), Non-standard workers and the self-employed in the EU: Social protection during the Covid-19 pandemic.

Bár ezek az intézkedések nem kifejezetten a fiatalokat célozzák, támogatják azokat a fiatalokat, akik nagyobb valószínűséggel válnak munkanélkülivé, és akik foglalkoztatás hiányában gyakran ki vannak zárva a szociális védelem köréből, így például a munkanélküli ellátásból.

4.17. A fenti okok miatt és figyelembe véve azt a tényt, hogy az összes változtatás ideiglenes jellegű, ráadásul közülük sok már meg is szűnt, így a fiatalok ismét a szociális védelem hiányával szembesülnek, az EGSZB úgy véli, hogy létfontosságú, hogy a döntéshozók egy egyetemes szociális védelmi rendszer kialakítására összpontosítsanak annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi (hagyományos és nem hagyományos, fiatal és felnőtt) munkavállaló egyformán részesüljön szociális védelemben. E hiányosságok kezelése biztosítaná a fiatalok szegénységgel, valamint a jövőbeli munkaerőpiaci sokkhatásokkal szembeni védelmét.

4.18. Az EGSZB a fiatalok szociális biztonsággal kapcsolatos támogatását is fontosnak tartja, ezért arra ösztönöz minden tagállamot, hogy megfelelően hajtsa végre a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlást⁽²⁹⁾, amely azt javasolja a tagállamoknak, hogy minden foglalkoztatási formában biztosítsák az emberek számára a megfelelő szociális védelemhez való hozzáférést.

4.19. További erőfeszítéseket kell tenni a foglalkoztatás biztonságának és a munka minőségének a dinamikus munkaerőpiacon történő összeegyeztetése érdekében, a szociális párbeszéd megerősítése pedig kulcsfontosságú a hatékony intézkedések meghatározása szempontjából. Bevált gyakorlatokat találunk például a következő országokban: 1) Portugália, ahol a kormány rendszeres konzultációt folytat a szociális partnerekkel és az ifjúsági szervezetekkel. Az olyan intézkedések, mint például a NEET-fiatalokra vonatkozó kvóta a sok szakmai gyakorlati helyet kínáló vállalatok esetében, illetve a határozott idejű szerződések esetén alkalmazott csökkentett foglalkoztatási támogatás⁽³⁰⁾ mind hozzájárult az ifjúsági foglalkoztatás fellendítéséhez az országban. 2) Spanyolország, ahol a társadalmi párbeszéd eredményeként a társadalombiztosítást kiterjesztették a szakmai gyakorlatokra is⁽³¹⁾.

4.20. A bizonytalanság, az aggodalom és a szorongás, amely depresszióhoz vezethet, a válság kezdetén megugrott a fiatalok körében, és néhány országban tovább nő. Az oktatási intézmények ideiglenes bezárása, valamint a társadalmi, kulturális és sporttevékenységek átmeneti tilalma meggyengítette azokat a közösségi kapcsolatokat, amelyek elősegítik a megfelelő mentális egészség megőrzését. Az iskolákban és egyetemeken nyújtott mentálhigiénés támogatások sok országban szenvedtek súlyos zavarokat, és a fiatalok egyre gyakrabban használnak más platformokat, például telefonvonalakat és ifjúsági központokat a támogatás igénybevételére. A mentálhigiénés szolgáltatások telekonzultációkat és távollátási formákat is kínálnak a szolgáltatások folytonosságának a fenntartása érdekében. Ugyanakkor e szolgáltatások nyújtóit is súlyosan érintették a lezárások, és sokan nem tudták folytatni tevékenységüket a pénzügyi és emberi erőforrások hiánya miatt. Az EGSZB rendkívül fontosnak tartja, hogy fenntarthatóbb finanszírozással támogassák ezt az ágazatot, amely nagymértékben függ az önkéntességtől és a projektfinanszírozástól, és amely a válság idején társadalmi szövetünk döntő elemének bizonyult.

4.21. Van még tennivaló a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek nemi dimenziójának kezelése terén is, különösen a NEET-fiatalok esetében, akik aránya általában magasabb a fiatal nők, mint a fiatal férfiak körében. 2020-ban a nők aránya a NEET-fiatalok körében a férfiak arányának átlagosan 1,3-szorosa volt, míg az inaktív NEET-fiatalok esetében a nők aránya 1,7-szer volt magasabb. Ez az arány különösen magas a kelet-európai országokban (Bulgária, Románia, Magyarország, Cseh Köztársaság, Szlovákia és Lengyelország) és Olaszországban⁽³²⁾. Ezekben az országokban a NEET-fiatalok többsége családi kötelezettségek miatt tartozik ebbe a csoportba, vagy pedig azért, mert fogyatékkal él. A fiatal nők nagyobb arányban fordítanak időt a gyermekek és más családtagok gondozására. A fiatal nők csaknem háromszor annyi időt fordítanak fizetés nélküli gondozásra és háztartási munkára, mint a fiatal férfiak. Az EGSZB üdvözlí az egyes tagállamok által a nők foglalkoztatásának és vállalkozásának ösztönzésére és előmozdítására, a megfelelő szociális infrastruktúrába való beruházásokra és a gyermekgondozási rendszerek, különösen a korai gyermekgondozás és nevelés reformjára irányuló intézkedéseket, és kéri, hogy a nők, különösen a fiatal anyák teljes foglalkoztatottságának támogatása érdekében uniós szinten is fokozzák e bevált gyakorlatot. Kéri továbbá, hogy alakítsanak ki egy megfelelő mutatókat tartalmazó, stabil rendszert az előrejelzések és a nemek közötti egyenlőségre a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben elkülönített és felhasznált források éves szintű nyomon követésére.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²⁹⁾ A Tanács 2019. november 8-i ajánlása a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről (HL C 387., 2019.11.15., 1. o.).

⁽³⁰⁾ <https://www.iefp.pt/apoios-a-contratacao>.

⁽³¹⁾ 121/000066. Törvénytervezet a nyugdíjak vásárlóerejének garantálásáról és az állami nyugdíjrendszer pénzügyi és társadalmi fenntarthatóságát erősítő egyéb intézkedésekről (congreso.es).

⁽³²⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training.

MELLÉKLET

Az alábbi, a vita során elutasított módosító indítványoknál a támogató szavazatok száma elérte az összes leadott szavazat számának legalább egynegyedét (Esz. 59. cikk (3) bekezdés):

3. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

HOŠTÁK Martin

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/689 – Tisztességes munka a fiatalok számára és a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek révén

4.17. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
A fenti okok miatt és figyelembe véve azt a tényt, hogy az összes változtatás ideiglenes jellegű, ráadásul közülük sok már meg is szűnt, így a fiatalok ismét a szociális védelem hiányával szembesülnek, az EGSZB úgy véli, hogy létfontosságú, hogy a döntéshozók egy egyetemes szociális védelmi rendszer kialakítására összpontosítsanak annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi (hagyományos és nem hagyományos, fiatal és felnőtt) munkavállaló egyformán részesüljön szociális védelemben. E hiányosságok kezelése biztosítaná a fiatalok szegénységgel, valamint a jövőbeli munkaerőpiaci sokkhatásokkal szembeni védelmét.	A fenti okok miatt és figyelembe véve azt a tényt, hogy az összes változtatás ideiglenes jellegű, ráadásul közülük sok már meg is szűnt, így a fiatalok ismét a szociális védelem hiányával szembesülnek, az EGSZB úgy véli, hogy létfontosságú, hogy a döntéshozók szilárd és eredményes szociális védelmi rendszerek kialakítására összpontosítsanak annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi munkavállaló megfelelő módon részesüljön szociális védelemben. E hiányosságok kezelése biztosítaná a fiatalok szegénységgel, valamint a jövőbeli munkaerőpiaci sokkhatásokkal szembeni védelmét.

Indokolás

Teljes mértékben egyetértünk azzal, hogy a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveket fel lehetne használni a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló ajánlás végrehajtására irányuló tagállami törekvések és erőfeszítések fokozására és támogatására, tiszteletben tartva a tagállamok társadalmi-gazdasági feltételeit és gyakorlatait. Egy egyetemes szociális védelmi rendszer szorgalmazása nem egyeztethető össze e vélemény céljával.

A szavazás eredménye:

Mellette: 74

Ellene: 101

Tartózkodott: 19

4. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

HOŠTÁK Martin

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/689 – Tisztességes munka a fiatalok számára és a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek révén

1.9. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB üdvözlí a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt azon rendelkezéseket, amelyek támogatják a színvonalas tanulószersződéses gyakorlati képzéseket vagy szakmai gyakorlatokat, mivel ezek hatékony eszközök a korai iskolai lemorzsolódás csökkentésére, és biztosíthatják a fiatalok (és mások) jobb munkaerőpiaci beilleszkedését. Kéri továbbá a tagállamokat, hogy hajtsák végre a színvonalas és eredményes tanulószersződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről szóló tanácsi ajánlást⁽¹⁾. Az EGSZB azonban kéri, hogy a színvonalas szakmai gyakorlatok keretrendszerének közelgő felülvizsgálata során tiltsák be a fizetés nélküli szakmai gyakorlatot, és biztosítsanak tisztességes díjazást minden gyakornok számára. ⁽¹⁾ A Tanács 2018. március 15-i ajánlása a színvonalas és eredményes tanulószersződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről.	Az EGSZB üdvözlí a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt azon rendelkezéseket, amelyek támogatják a színvonalas tanulószersződéses gyakorlati képzéseket vagy szakmai gyakorlatokat, mivel ezek hatékony eszközök a korai iskolai lemorzsolódás csökkentésére, és biztosíthatják a fiatalok (és mások) jobb munkaerőpiaci beilleszkedését. Kéri továbbá a tagállamokat, — hogy hajtsák végre a színvonalas és eredményes tanulószersződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről szóló tanácsi ajánlást⁽¹⁾, — hogy a színvonalas szakmai gyakorlatok keretrendszerének közelgő felülvizsgálatát használják ki arra, hogy a tisztességtelen gyakorlatok elkerülése érdekében – a tagállamokkal együttműködve és különösen a Foglalkoztatási Bizottságon keresztül, a szociális partnerekkel konzultálva – mérjék fel, hogy miként kerülnek alkalmazásra a munkafeltételekre és a képzési célkitűzésekre vonatkozó ajánlások, valamint hogy a gyakornok foglalkoztatója biztosít-e juttatást vagy kompenzációt a gyakornok számára. ⁽¹⁾ A Tanács 2018. március 15-i ajánlása a színvonalas és eredményes tanulószersződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről.

Indokolás

Javasoljuk a szöveg két részre bontását, és azt, hogy ne keverjük össze a tanulószersződéses gyakorlati képzést és a szakmai gyakorlatot.

Az első rész a tanulószersződéses gyakorlati képzésről szól. Az erre vonatkozó uniós keret jól működik, és nincs szó a felülvizsgálatáról. A második rész a szakmai gyakorlatok keretrendszerének felülvizsgálatához kapcsolódik, ami lehetőséget jelenthet a tagállami végrehajtás és eredmények ellenőrzésére.

A szavazás eredménye:

Mellette: 69

Ellene: 112

Tartózkodott: 15

5. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

HOŠTÁK Martin

POTTIER Jean-Michel

VADÁSZ Borbála

SOC/689 – Tisztességes munka a fiatalok számára és a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek révén

1.11. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a munkahelyek bizonytalanságának elkerülése érdekében a foglalkoztatási támogatásokat határozatlan idejű szerződésekhez vagy stabilizációs programokhoz kössék. Ezenkívül a foglalkoztatási ösztönzők hatékonyak lehetnek a „hátrányos helyzetű” álláskereső foglalkoztatási lehetőségeinek megteremtésében, valamint az elbocsátott munkavállalók átcsoportosításában, elősegítve az új ágazatokra és szakmákra való áttérésüket.	Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a munkahelyek bizonytalanságának elkerülése érdekében a foglalkoztatási támogatásokat határozatlan idejű vagy olyan szerződésekhez kössék, amelyek ilyen szerződésekhez vezető karrierkilátások részét képezik . Ezenkívül a foglalkoztatási ösztönzők hatékonyak lehetnek a „hátrányos helyzetű” álláskereső foglalkoztatási lehetőségeinek megteremtését célzó munkáltatói képzési törekvések kiegészítésében , valamint az elbocsátott munkavállalók átcsoportosításában, elősegítve az új ágazatokra és szakmákra való áttérésüket.

Indokolás

A foglalkoztatási támogatás segíthet a fiataloknak munkahelyet találni, a munkáltatóknak pedig elérni a potenciális munkavállalókat. Ugyanakkor mindkét félnek rugalmasságra van szüksége ahhoz, hogy olyan képzési és karriertervet dolgozzanak ki, amely stabilabb szerződési formát eredményez. Ez utóbbi a készségektől, a teljesítménytől, az elkötelezettségtől és más objektív kritériumoktól is függ. A munkaerő-felvételi támogatások a duális munkaszerződések olyan formáira is kiterjednek, amelyek a képzés és a szakmai előmenetel részét képezik. Ezért az álláskereső – különösen a NEET-fiatalok – integrációjának előmozdítása érdekében az ajánlást a fenntartható foglalkoztatással kapcsolatos feltételességre kell összpontosítani.

A szavazás eredménye:

Mellette: 69

Ellene: 120

Tartózkodott: 16

A szekcióvélemény alábbi pontja a Közgyűlés által elfogadott módosító indítványnak megfelelően módosult, ugyanakkor a leadott szavazatok több mint egynegyede az alábbi szöveg megtartását támogatta (eljárási szabályzat 43. cikk (2) bekezdés):

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

Előterjesztő:

BABRAUSKIENĖ Tatjana

SOC/689 – Tisztességes munka a fiatalok számára és a NEET-fiatalok bevonása a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek révén

1.9. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB üdvözli a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt azon rendelkezéseket, amelyek támogatják a színvonalas tanulószereződéses gyakorlati képzéseket vagy szakmai gyakorlatokat, mivel ezek hatékony eszközök a korai iskolai lemorzsolódás csökkentésére, és biztosíthatják a fiatalok (és mások) jobb munkaerőpiaci beilleszkedését. Kéri továbbá a tagállamokat, hogy hajtsák végre a színvonalas és eredményes tanulószereződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről szóló tanácsi ajánlást ⁽¹⁾. Az EGSZB azonban kéri, hogy a színvonalas szakmai gyakorlatok keretrendszerének közelgő felülvizsgálata során tiltsák be a fizetés nélküli szakmai gyakorlatot, és biztosítsanak tisztességes díjazást minden gyakornok számára. ⁽¹⁾ A Tanács 2018. március 15-i ajánlása a színvonalas és eredményes tanulószereződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről.	Az EGSZB üdvözli a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt azon rendelkezéseket, amelyek támogatják a színvonalas képzést, ideértve a tanulószereződéses gyakorlati képzéseket vagy szakmai gyakorlatokat is, mivel ezek hatékony eszközök a korai iskolai lemorzsolódás csökkentésére, és biztosíthatják a fiatalok (és mások) jobb munkaerőpiaci beilleszkedését. Kéri továbbá a tagállamokat, hogy hajtsák végre a színvonalas és eredményes tanulószereződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről szóló tanácsi ajánlást ⁽¹⁾. Az EGSZB azonban kéri a fizetés nélküli szakmai gyakorlatok betiltását. A szakmai gyakorlatok minőségi keretrendszeréről szóló tanácsi ajánlás közelgő felülvizsgálata során minden gyakornok számára tisztességes díjazást kell biztosítani. Az EGSZB javasolja továbbá a színvonalas szakmai gyakorlatok európai keretrendszerének kidolgozását, hogy garantálják az ilyen jellegű tanulási tapasztalatok oktatási értékét. ⁽¹⁾ A Tanács 2018. március 15-i ajánlása a színvonalas és eredményes tanulószereződéses gyakorlati képzés európai keretrendszeréről.

A szavazás eredménye:

Mellette: 127

Ellene: 62

Tartózkodott: 8

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Atipikus foglalkoztatás és platform-szövetkezetek az ipar digitális átalakulásában

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/06)

Előadó: **Giuseppe GUERINI**

Társelőadó: **Erwin DE DEYN**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.10.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	219/0/10

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A digitális platformgazdaság gyorsan terjedő jelenség, amely túlmutat az Európai Unió határain. Ennek a jelenségnek a növekedésével azok a formák is megszorodtak, amelyek révén munkaviszony jön létre az ezen platformokon keresztül foglalkoztatott személyek számára. Önfoglalkoztatás, szakaszos együttműködési kapcsolatok, egyéni munkaszerződések. Ebben az összefüggésben a munkavállalók között létrejött szövetkezetek érdekes eszközei lehetnek a digitális platformok foglalkoztatási feltételeinek stabilabbá tételének.

1.2. Mivel fontos területről van szó, az EGSZB hasznosnak és szükségesnek tartja, hogy az Európai Unió és a tagállamok koordinálják a megfelelő szabályozás végrehajtását annak érdekében, hogy biztosítsák az egyensúlyt az innovációs igények és a digitálisplatform-munkavállalók jogainak védelme között, ahogyan azt a digitális szolgáltatásokról és a digitális piacokról szóló jogszabályra vonatkozó rendelettervezetekben a fogyasztók és a felhasználók esetében teszik.

1.3. A digitális platformok olyan új vállalkozási formák kialakulását is elősegítik, amelyek sok ember számára bővíthetik az aktív részvétel lehetőségeinek körét az új digitális piacokon. E vállalkozási formák közül különösen a szövetkezeti forma hasznos, mivel előmozdítja a digitális platformok irányításában való inkluzív részvételt.

1.4. A szövetkezeti forma tulajdonképpen lehetővé teszi az olyan önfoglalkoztatók által létrehozott vállalkozások fejlődését, akik meg kívánják őrizni önállóságukat és kreativitásukat, ugyanakkor javítanák jövedelmüket, munkafeltételeiket és a szociális védelemhez való hozzáférésüket, elkerülve a nem szokványos munkavégzési formákat.

1.5. Az EGSZB megállapítja, hogy a szövetkezeti forma ötvözni tudja a digitális platformok jellemzőit a szövetkezeti munkavégzés szerkezeti modelljével, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy ha a körülmények megkívánják, a foglalkoztatott tagok munkavállalói státusza fennmaradjon, valamennyi olyan védelemmel együtt, amelyet a kollektív szerződések biztosítanak a munkavállalók számára.

1.6. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, az EU tagállamait és a szociális párbeszédben részt vevő érdekelt feleket, hogy hozzanak létre olyan kezdeményezéseket, amelyek olyan platform-szövetkezetek kialakítására irányulnak, amelyek az új technológiákat felhasználva szövetkezetekbe tömörítik a fiatal munkavállalókat és vállalkozókat, és ezáltal előmozdítják a vállalkozói szellemet.

1.7. E kezdeményezések hatékony végrehajtásához valamennyi érdekelt fél bevonására szükség van. Ezért a szociális párbeszéd kulcsfontosságú lehet, és az EGSZB kész hozzájárulni a platform-szövetkezetek előmozdításához.

1.8. A digitális platformok nem ismernek szárazföldi határokat. Ezenkívül európai területünkön a származási ország elve érvényesül. Ezek a kezdeményezések csak akkor lehetnek sikeresek, ha meg tudunk állapodni e kérdések közös megközelítésében és végrehajtásának kezelésében. Az EGSZB felhívja a figyelmet a belső piac széttagozottságának veszélyére, amely egyaránt káros a platformok és munkavállalók számára.

1.9. Az EGSZB hasznosnak tartja, hogy a digitális átállásra vonatkozó európai stratégia végrehajtása olyan kezdeményezésekre is kiterjed, amelyek támogatják a digitális platformok irányításával foglalkozó szövetkezetek létrehozását, ami előmozdítaná a digitális szolgáltatások, az adatok és a technológiai infrastruktúrák kollektív tulajdonjogát is, ezáltal lehetővé téve a gazdaság nagyobb mértékű diverzifikációját és a gazdasági demokrácia terjedését.

1.10. Az EGSZB szerint a szövetkezetek mint olyan személyek autonóm szervezetei, akik önként tömörültek abból a célból, hogy egy demokratikus és részvételi szervezet keretében elégtételt ki közös társadalmi, gazdasági és kulturális szükségleteiket, érdekes megoldást kínálnak a digitális platformok irányításával és demokratikus ellenőrzésével kapcsolatos problémákra.

1.11. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a platform-munkavállalókra vonatkozó szabályozási javaslatának kidolgozása során olyan megközelítést alkalmazzon, amely figyelembe veszi az innovációt és nyitott arra, valamint támogatja a vállalkozások versenyképességét anélkül, hogy szem elől tévesztené az érintett munkavállalók jogainak védelmét. Különösen arról van szó, hogy a digitális platformokon dolgozókat képezni kell, hogy jobban megértsék és ellenőrizzék a foglalkoztatásukat szabályozó algoritmusok működését.

2. Bevezetés és előzmények

2.1. A gazdaság és a vállalkozások gyors átalakulásának folyamatában a digitalizáció fontos stratégiai szerepet játszik, ugyanis minden ágazatban elterjedt, és a termékek és szolgáltatások értékláncának teljes ciklusára hatással van, legyen bár szó nagyvállalatokról vagy kis- és mikrovállalkozásokról. Ami az új lehetőségeket és az új kihívásokat illeti, a következmények a munka világára nézve jelentősek, mind tartalmi szempontból, mind pedig a változások gyorsasága miatt.

2.2. A gyors digitalizáció eredményeként a munkavégzési módok és a vállalkozások szervezésének új formái jelennek meg. A platformalapú munkavégzés többek között olyan új és rugalmas megoldásokat igényel, amelyeket a jelenlegi jogi keretek nem mindig tudnak szabályozni.

2.3. A folyamatban lévő gyors átalakulás rávilágított a jogbiztonság terén tapasztalható hiányosságokra, ezért a „szociális párbeszéd” és a kollektív tárgyalások fontos keretet jelentenek a platformmunkára vonatkozó új szabályok megtárgyalásához. Számos tagállam lépéseket tett a platformmunkások foglalkoztatási státuszának tisztázására. Ebben az értelemben az Európai Bizottság szabályozási kezdeményezésének olyan megállapodásokat kellene előmozdítania, amelyek lépést tartanak a munkaerőpiac változásaival, ugyanakkor biztosítják a munkavállalók szociális védelméhez szükséges garanciákat.

2.4. Bár a „digitális platformok” jelensége sokféle modellt takar – pl. közösségi hálózatok, e-kereskedelmi weboldalak, pénzügyi közvetítést, illetve erőforrásokhoz és adatokhoz való hozzáférést és azok kezelését biztosító weboldalak – ebben a véleményben kifejezetten a foglalkoztatással kapcsolatos szempontokat vizsgáljuk és különösen az alkalmazásokon vagy weboldalakon keresztül működő vállalatokra összpontosítunk. Különösen a szövetkezeti formában működő digitális platformok egyedi modelljét vesszük górcső alá.

2.5. Az Európai Bizottság egy konzultáció keretében vizsgálja a platformmunkások foglalkoztatási feltételeire gyakorolt hatást. A konzultáció első szakaszát február 24-én nyitották meg, a második pedig 2021. június 15-től szeptember 15-ig tartott. A konzultációk keretében az Európai Bizottság arra kérte a szociális partnereket, hogy jelezzék, szükségesnek tartják-e jogalkotási intézkedések bevezetését. A konzultáció hét beavatkozási területet határoz meg: 1. foglalkoztatási státusz, 2. munkafeltételek, 3. szociális védelemhez való hozzáférés, 4. képviselethez és kollektív tárgyalásokhoz való hozzáférés, 5. határokon átnyúló dimenzió, 6. algoritmikus irányítás, 7. egész életen át tartó tanulás és szakmai lehetőségek a platformokon dolgozó emberek számára.

2.6. A digitális platformok egyfajta „virtuális teret” hoznak létre, amelyben olyan interakciók és cserék zajlanak, amelyek jócskán meghaladják a kereslet és a kínálat pusztá találkozását, egyre kifinomultabb módon képesek ellenőrizni és befolyásolni a munkavállalókat, a beszállítókat és a felhasználókat, miközben új szolgáltatásokat kínálnak az ügyfeleknek, és új foglalkoztatási lehetőségeket biztosítanak. Ezt profilalkotó rendszerekkel és széles körű adatfelhasználással lehet elérni, mesterségesintelligencia-rendszerek és a platformok irányítói által meghatározott algoritmusok alkalmazásával.

2.7. Kifinomult marketingpolitikával, amely a platformokon tevékenykedő személyekben azt az illúziót kelti, hogy egy horizontális partneri folyamat főszereplői, a platformok találkozási terekként tüntetik fel és definiálják magukat, ahol a kapcsolatok közvetlenek és közvetítés nélkül jönnek létre. Valójában azonban a platformok sohasem teljesen decentralizáltak és nem is semlegesek.

2.8. Az igazság az, hogy a platformon közvetítők révén tevékenykednek a szereplők, jól kialakított, bár gyakran nem nyilvánvaló hierarchiákon belül. Jóllehet vannak olyan átfogó uniós és nemzeti jogszabályok, amelyek a foglalkoztatás különböző formáira terjednek ki, ezek a szabályozási keretek nem mindig alkalmazhatók könnyen a platformokra. Ösztönözni kell a tájékoztatást, a szociális párbeszédet és az egymástól való tanulást a digitális platformok szilárd és fenntartható fejlődésének elősegítése és támogatása érdekében, hogy fokozható legyen a digitális piaci szereplők közötti együttműködés és bizalom. A szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások jobban tudják szabályozni a gyorsan változó helyzeteket, mint az elhamarkodott jogalkotási intézkedések, amelyek akadályozhatják az innovációt.

2.9. Egyértelmű azonban, hogy a jó szabályozásnak mozgásteret kell biztosítania a digitális technológiákból adódó jelentős innovációknak és az ilyen új munkaszervezési formákban dolgozó munkavállalók jogai elismerésének. A változásokkal kapcsolatos fellépés azt jelenti, hogy aktívan irányt szabunk a fejlődési modellnek, amelyben – véleményünk szerint – kiemelt figyelmet kell fordítani a környezetre és a társadalomra.

2.10. A világszerte zajló digitális átalakulással összefüggésben minden szinten fontolóra kell venni olyan intézkedéseket, amelyekkel támogatni lehet a fenntartható digitális átállást, ehhez pedig megfelelő és egyértelmű, a digitális piac és különösen a platformpiac különböző szereplőire irányuló európai szabályozási keretet kell kidolgozni. Az európai intézmények több szempontból is foglalkozni kezdtek ezzel a témával ⁽¹⁾, az EGSZB pedig már számos véleményt elfogadott adózási kérdésekről ⁽²⁾, a digitális piac szabályozásáról ⁽³⁾ és foglalkoztatási kérdésekről ⁽⁴⁾.

2.11. Most, amikor általában változóban vannak a munkafeltételek, egyre többen kerülnek olyan helyzetbe, hogy digitális platformokon keresztül önálló vállalkozóként nyújthatnak szolgáltatásokat, ahogy erre az Európai Bizottság 2021 januárjában közzétett hatásvizsgálata is rámutat ⁽⁵⁾. A megfelelő szabályozási keret hiánya oda vezethet, hogy nem korrekt formákban valósul meg az önfoglalkoztatás. Önfoglalkoztatásnak ugyanis csak azt a munkát nevezhetjük, amely teljesíti az alábbi kritériumokat: autonómia, a felek szabad akaratból való részvételének kifejezésre juttatása, önrendelkezés a munkaszervezés során és függetlenség.

2.12. Az Európai Bizottság elemzése azt mutatja, hogy a digitális platformokon dolgozó személyek nem feltétlenül rendelkeznek megfelelő információkkal és ismeretekkel arról, hogy hogyan alkalmazzák az algoritmusokat bizonyos olyan döntések meghozatalához, amelyek hatással lehetnek munkakörülményeikre. A megértés és a tájékoztatás hiánya problémás lehet, különösen a digitális felügyelet és az adatkezelés összefüggésében, amikor az algoritmikus tervezés és irányítás befolyásolja a munkakörülményeket. Ezért alapvető fontosságú a szociális párbeszéd.

2.13. Mind a vállalatoknak, mind a munkavállalóknak szükségük van a platformokon dolgozóakra alkalmazandó munkaszerződésekkel kapcsolatos tudatosságra és jogbiztonságra, amelyek garantálják a tisztességes bérfeltételeket, valamint a szociális védelemhez és a kollektív tárgyalásokhoz való hozzáférést. Ugyanilyen egyértelműsége van szükség a vállalkozók és az önfoglalkoztatók képesítési kritériumai tekintetében is. Ezekről a szempontokról az EGSZB egyértelműen kifejtette nézeteit *A platformgazdaságban végzett munka méltányos feltételei* című, SOC 645/2021. sz. véleményében, amelyet az EU Tanácsa német elnökségének felkérésére 2020 második félévében készített.

⁽¹⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/data/platform-economy/dossiers>

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye (kiegészítő vélemény) (HL C 364., 2020.10.28., 62. o.).

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: A digitális piacokról szóló jogszabály (HL C 286., 2021.7.16., 64. o.).

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Irányelv a munkafeltételekről (HL C 283., 2018.8.10., 39. o.).

⁽⁵⁾ Bevezető hatásvizsgálat – Kollektív szerződések önfoglalkoztatóknak – az uniós versenyszabályok alkalmazási köre (2021. január 6.). Lásd: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12483-Kollektiv-szerzodesek-onfoglalkoztatotoknak-az-unios-versenyszabalyok-alkalmazasi-kore_hu

2.14. A digitálisplatform-alapú gazdaság keretében, amint azt maga az Európai Bizottság is elismeri, a szövetkezeteknek sikerült olyan modelleket létrehozniuk, amelyek lehetővé teszik a vállalkozói szellem, a szociális jogok és a megfelelő munkakörülmények eredményes ötvözését⁽⁶⁾.

3. Általános megjegyzések

3.1. A gazdaság és a társadalmi élet digitalizálását kísérő erőteljes és gyors átalakulások új igényeket támasztanak a rugalmasságot és az alkalmazkodási sebességet illetően, ami az autonóm munkaformák megválasztásának lehetőségeit is kibővíti. Ugyanakkor ezek az átalakulások alkalmanként fragmentáltabb és jobban lebontott új munkavégzési formákat is jelentenek, ami nemcsak fázisokra bontott folyamatként jelentkezik (mint a klasszikus gyári futószalagok esetében), hanem térben és időben bontott folyamatként is. Ez gyakran megzavarja az e folyamatok egyes szakaszaiban részt vevő személyek munkaidejének és magánéletre fordított idejének elkülönítését.

3.2. Ezek a szempontok egy összetett jelenség részét képezik, amely olyan, magas képzettséget igénylő szakmákat is érint, ahol a gyártási folyamat egyes részeire megbízási szerződést kötnek önálló vállalkozókkal vagy „szabadfoglalkozásúakkal”. Gondolhatunk itt például a számítógép-programozók, az adatelemzők és az alkalmazásfejlesztők világára, vagy az egyre inkább decentralizált kiegészítő szolgáltatást nyújtókra.

3.3. A Covid19-válság rámutatott, hogy sok tagállamban továbbra is kihívást jelent azoknak a nemzeti és uniós szabályoknak a megfelelő alkalmazása és érvényesítése, amelyek elismerik az úgynevezett „atipikus szerződéssel”⁽⁷⁾ foglalkoztatott munkavállalók védelmének szükségességét.

3.4. A digitális platformoknak mint munkaerő-felvételi eszközöknek a megjelenése sok esetben oda vezetett, hogy önfoglalkoztatóként kötöttek szerződést a munkavállalóval, akkor is, ha azok valójában nem autonóm és független módon dolgoznak. Ez a megközelítés egyes esetekben inkább a munkaerőköltségek visszaszorításának szükségességéből, mintsem a munkaszervezés autonómiájának optimalizálása iránti igényből fakadt. Így különböző európai országokban egyre szaporodnak a bíróság elé vitt jogviták is. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy egy ilyen gyorsan változó jelenséget nem lehet bírósági eszközökkel és jogvitákkal szabályozni. Inkább olyan megvalósítható megoldásokat kell találni, amelyek megfelelően ragadják meg és értelmezik a folyamatban lévő mély változásokat.

3.5. Ebben az összefüggésben a szövetkezeti forma lehetővé teszi az olyan önfoglalkoztatók által létrehozott vállalkozások (például a független munkavállalók szövetkezetei) fejlődését, akik meg kívánják őrizni önállóságukat és kreativitásukat, ugyanakkor javítanák jövedelmüket, munkafeltételeiket és a szociális védelemhez való hozzáférésüket. Ezenkívül a klasszikusabb szövetkezeti forma (a munkaszövetkezet) ötvözheti a digitális platformok jellemzőit a szövetkezeti munkaszervezési modellel, amelyet demokratikus struktúra és a munkavállalók számára nemzeti munkaszervezésekben biztosított védelem jellemez.

3.6. A platformszövetkezet egy szövetkezeti formában, demokratikusan irányított, a részt vevő érdekelt felek bevonásával létrehozott társaság, amely egy informatikai infrastruktúrán és azonos interfészt használó protokollokon keresztül összeköti a különböző, vezetékes és mobil eszközöket, így szervezve meg az áruk és szolgáltatások előállítását és cseréjét.

3.7. Mint minden szövetkezet esetében, a platformszövetkezetek tulajdonosai és irányítói is azok a személyek, akik a leginkább függenek a szövetkezetektől, vagyis a dolgozók, a felhasználók és más érdekelt felek. A tagi jogviszonnyal rendelkező munkavállalók természetesen megfelelő szerződéses keretek között dolgoznak, függetlenül attól, hogy munkavállalók vagy önfoglalkoztatók.

3.8. A szövetkezeti modell mellett, hogy a társadalmi formát és a szereplők közötti kapcsolatot meghatározza, döntően befolyásolja a működési algoritmus döntéshozatali folyamatait is, többek között azáltal, hogy „semleges közvetítőként” működve jobban elosztja a hasznokat a gyártók/szolgáltatók között, és bevonja az irányításba, a döntéshozatalba és a hasznok elosztásába a polgárokat/fogyasztókat⁽⁸⁾, ahogy azt a közelmúltban az EGSZB NAT/794. sz. véleménye megállapította⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Jellegzetes példái ennek a CoopCycle szövetséghez tartozó szövetkezetek. Olyan kerékpáros futárok szövetkezeteiről van szó, akik szövetkezetükkel tagi jogviszonyban is álló munkavállalók, és ahol a más-más városokban működő szövetkezetek közösen használják azt a szoftvert, amelynek segítségével a munkavállalók, a beszállítók és a felhasználók között tranzakciók jöhetnek létre, valamint a kereslet és a kínálat találkozhat: <https://coopcycle.org/en/>

⁽⁷⁾ Az atipikus munka olyan fogalom, amely egyre nagyobb politikai figyelmet kap, különösen az elmúlt évtizedekben. Lásd pl. az All for one témájával foglalkozó tanulmányt: <https://cecop.coop/works/cecop-report-all-for-one-reponse-of-worker-owned-cooperatives-to-non-standard-employment>.

⁽⁸⁾ Az EGSZB véleménye: Digitalizáció és fenntarthatóság – a jelenlegi helyzet és a szükséges fellépések a civil társadalom szemszögéből (HL C 429., 2020.12.11., 187. o.).

3.9. Ebből a szempontból az új vállalkozások létrejöttének ösztönzése, amelyek ezeket a munkavállalókat szervezetekbe tömörítik, segíthet új vállalkozási formák kialakításában. A tömörülés azért előnyös az érintettek számára, mert így bővülnek az üzleti lehetőségek (egymás között, de kifelé is), ugyanakkor megoszlanak a költségek és a haszon. Gyakran, ha a nemzeti jogszabályok megengedik, e szervezetek lehetővé teszik a tagságukba tartozó önálló vállalkozók számára, hogy hozzáférjenek a meglévő szociális védelmi rendszerekhez.

3.10. A vállalkozószellem, a vállalkozói készségek, az önálló vállalkozás a növekedés alapvető eszközei közé tartoznak; azonban egyedül, különösen fiatalon nem könnyű vállalkozást alapítani. Ezért ésszerű fejleszteni azokat a szervezeti formákat, amelyek az új technológiáknak köszönhetően támogatni tudják a vállalkozói szellemet azáltal, hogy a fiatal munkavállalókat szervezetbe tömörítik, függetlenül attól, hogy erre milyen jogviszonyban (munkavállalóként vagy önfoglalkoztatóként) kerül sor.

3.11. Úgy tűnik, hogy a hagyományos foglalkoztatási formákkal összhangban kialakított munkaügyi szabályok és társadalombiztosítási rendszerek immár nem képesek kielégíteni az atipikus szerződések alapján dolgozó munkavállalók igényeit, akiknek ezzel együtt szociális védelemre és a kollektív tárgyalások megfelelő formáira van szükségük. A munkahelyek átalakításával és digitalizálásával járó számos kihívás arra ösztönözte a szervezeteket, hogy reagáljanak a munkavállalók azon igényeire, amelyeket a jelenlegi intézményi rendelkezések nem elégítenek ki, ugyanakkor törekedjenek a munkavállalók önmegvalósításának ösztönzésére azáltal, hogy tulajdonosi részvételre buzdítják őket.

3.12. Azokra a munkavállalókra vonatkozóan, akik garantálni kívánják saját önállóságukat (és így nem tartoznak a „kényszervállalkozók” körébe), új együttműködési modellek jelentek meg a közelmúltban, az új munkaformák jelentős növekedésére reagálva. Ezek az új szervezeti formák kiváló eszközt jelenthetnek a vállalkozói készségek jobb terjedésének, valamint a költségek és a haszon kölcsönös megosztásának az ösztönzésére. Az új technológiáknak köszönhetően az új gazdaság bizonyos formái – például az úgynevezett platformgazdaság – a szervezetet eszközként használhatják arra, hogy sok önfoglalkoztatót a platformok tulajdonosává tegyenek, amivel elébe mehetnek a szétaprózódás tendenciájának ⁽⁹⁾.

3.13. A platformszervezetek alap gondolata egyértelmű: az interneten alapuló új vállalkozási modellek és online platformok kombinálhatók a szervezeti modellel olyan módon, hogy tulajdonjogot és irányítási jogot biztosítanak ugyanazoknak a személyeknek, akik online platformokat használnak és ezek keretében dolgoznak. Ezek az innovatív vállalkozási formák bővíthetik a minőségi foglalkoztatást a platformgazdaságban, és több részvételi lehetőséget biztosítanak a digitális gazdaságban.

3.14. A szervezeti formában működő digitális platformok ezzel olyan „vállalkozási modellt” hoznak létre, amely digitális technológiákat, weboldalakat és elosztott mobilalkalmazásokat használ, és működését egy demokratikus döntéshozatali folyamatra és az érdekelt felek közös szerepvállalására alapozza.

3.15. A digitális platformok keretében szerveződő szervezeti jogi forma így jól alkalmazkodik az adatcserével és adatmegosztással foglalkozó ügynökségek szerkezetéhez is, aminek egyre több vállalat – különösen kvv – veheti hasznát. Ez utóbbiak ugyanis nehezebben tudnak közvetítőket találni az adatkezeléshez és az adatmegosztáshoz, így viszont lehetővé válik számukra például, hogy megtartsák a szóban forgó struktúrák irányítását.

3.16. Ezzel a lehetőséggel az Európai Bizottság is foglalkozott: az európai adatkormányzásról szóló, 2020. november 25-én benyújtott rendeletjavaslat (adatkormányzási rendelet) 9. cikkében kifejezetten rendelkezik az „adatszervezetek szolgáltatásai” megszervezésének lehetőségéről, ahogy azt az EGSZB is hangsúlyozta INT/921. sz. véleményében ⁽¹⁰⁾.

3.17. A digitális gazdaságról szóló, 2019. évi jelentésében az ENSZ ⁽¹¹⁾, valamint nemrégiben egy ILO-jelentés ⁽¹²⁾ is határozottan utal arra a szerepre, amelyet a szervezetek a digitális gazdaság demokratizálásában játszhatnak.

3.18. Fontos, hogy a platformokon keresztül dolgozók számára biztosítsuk azokat az eszközöket, amelyekkel irányítani tudják karrierjüket, és amelyekkel elérhetővé válik számukra a szakmai fejlődés és a készségfejlesztés. Amint azt az Európai Bizottság megjegyezte, a digitális platformokon dolgozó és/vagy szolgáltatásokat nyújtó személyek foglalkoztatási státuszától függetlenül folyamatos képzéssel és átképzéssel, valamint a szociális védelemhez és különösen a munkahelyi egészségvédelemhez és biztonsághoz való hozzáférés biztosításával kell támogatni őket.

⁽⁹⁾ <https://cecop.coop/works/cecop-report-all-for-one-reponse-of-worker-owned-cooperatives-to-non-standard-employment>

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB véleménye az adatkormányzásról (HL C 286., 2021.7.16., 38. o.).

⁽¹¹⁾ https://unctad.org/system/files/official-document/der2019_en.pdf

⁽¹²⁾ <https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/2021/lang-en/index.htm>

3.19. A digitális platformok modellje, akár kooperatív formában is, alkalmazható a távoktatási ajánlatok fejlesztésére és hozzáférhetőségének javítására, ami megkönnyítheti a személyre szabott tanulást.

3.20. A digitalizációhoz szükséges eszközök kiterjedt használata nemcsak a munka, hanem a mindennapi élet számos területén is széles körű képzési kapacitást igényel az alapvető digitális készségek terén. A szociális párbeszéd szereplőinek és az európai intézményeknek ösztönözniük kell az e téren bevált gyakorlatok cseréjét a kölcsönös tanulás előmozdítása és a gazdaság digitalizációjában rejlő lehetőségekkel kapcsolatos tudatosság növelése érdekében. Az alkalmazott munkavállalók továbbképzését elsősorban a szociális párbeszéd és a kollektív tárgyalások keretében kell előmozdítani.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan tudják az eei-k (európai erőforrás- és energiaigényes iparágak) kihasználni az uniós helyreállítási terv előnyeit a dekarbonizációra és a digitalizációra való, társadalmilag elfogadható átállás során?

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/07)

Előadó: **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Társelőadó: **Enrico GIBELLIERI**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.10.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	151/0/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az uniós helyreállítási eszköznek és a kapcsolódó nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveknek hozzá kell járulniuk az uniós erőforrás- és energiaigényes iparágak igazságos átállásához. Minőségi munkahelyek létrehozásához és fenntartásához kell vezetniük ezekben az iparágakban, be kell vonniuk a szociális partnereket a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek végrehajtásába, és – az át- és továbbképzések révén – támogatniuk kell a munkaerőpiaci átmeneteket.

1.2. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot és a többi uniós intézményt, hogy biztosítsanak egyenlő versenyfeltételeket az egységes piacon belül annak elkerülése érdekében, hogy az egyes tagállamok megközelítésétől függően kiegyenlítetlen előnyökhöz jussanak az iparágak.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az ipari átállás nem valósulhat meg energetikai átállás nélkül. Ehhez kulcsfontosságú lesz, hogy elegendő, megfizethető, alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrás álljon rendelkezésre, amely lehetővé teszi az alacsony szén-dioxid-kibocsátású ipari termelést. Az uniós jogalkotóknak és a tagállamoknak egyensúlyt kell teremteniük az energetikai vektorok rendelkezésre állása és azok költségei között annak érdekében, hogy az eei-k (európai erőforrás- és energiaigényes iparágak) ipari átállása megvalósulhasson, és azok a nemzetközi szinten versenyképesek lehessenek. Ezenkívül a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek megfelelő végrehajtásának biztosítása érdekében – az EU 2030-ra és 2050-re vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzéseinek és az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak való megfelelés mellett – a technológiasemlegesség is kulcsfontosságú lesz.

1.4. Az automatizáció és a digitalizáció ennek az átalakulási folyamatnak a horizontális alapjai közé tartozik az ipari átállás során. Nem szabad azonban félreértetni a digitalizáció erőforrás- és energiaigényes iparágakban (eei-k) betöltött szerepét: nem önmagáért való végcélként, hanem csupán eszközként kell tekinteni arra.

1.5. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottságnak a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervekről szóló, tagállamok számára kidolgozott iránymutatásában meghatározott hét kiemelt területet, valamint annak igényét, hogy a teljes költségvetés legalább 37 %-át az éghajlatbarát beruházások és legalább 20 %-át a digitalizáció területén megvalósuló intézkedésekre fordítsák. Arra ösztönzi az uniós intézményeket, hogy az említett követelmények teljesítése érdekében szorosan kövessék nyomon az előírt források felhasználását.

1.6. Az erőforrás- és energiaigényes iparágakhoz tartozó vállalkozások ipari átállásához szükséges idő hosszabb, mint a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz (RRF) időtartama. Az EGSZB arra ösztönzi az uniós intézményeket, hogy vegyék ezt figyelembe, és hozzanak létre új, megfelelő pénzügyi eszközöket és szabályozásokat annak érdekében, hogy 2026 utánra teljes mértékben megvalósuljon az alacsony szén-dioxid-kibocsátású iparra való átállás.

1.7. Mivel az erőforrás- és energiaigényes iparágakhoz tartozó vállalkozásoknak kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a K+F +I tevékenységekre, az EGSZB sürgeti az uniós intézményeket, hogy hozzanak külön intézkedéseket azon kihívások kezelésére, amelyekkel az erőforrás- és energiaigényes iparágakhoz tartozó vállalkozások a szén-dioxid-semleges ipar felé vezető úton szembesülnek.

1.8. A szén-dioxid-semleges társadalom 2050-ig történő megvalósításához szükséges energiahatékonyság – jelentős mértékben – az épületek felújítása révén lesz biztosított. Az EGSZB támogatja azokat a munkálatokat és projekteket, amelyek a homlokzatok és tetők – vagyis az épület teljes burkolata – és a berendezések felújítása révén az épületek energiahatékonyságának javítására irányulnak.

1.9. Az EGSZB határozottan támogatja egy olyan saját uniós felhőrendszer kifejlesztését, amely technológiai függetlenséget biztosítana az EU számára.

1.10. A tehetséggondozás kulcsfontosságú az uniós iparban a sikeres ipari átalakulás megvalósításához. Az Európai Bizottságnak ezért nyomon kell követnie, hogy az új készségek fejlesztésére kidolgozott programok és tevékenységek hozzájárulnak-e a sikeres átalakuláshoz ezen a téren.

2. Háttér-információk

2.1. A Covid19-világjárvány nemcsak világméretű egészségügyi vészhelyzetet, hanem gazdasági és társadalmi válságot is eredményezett. Ez a súlyos helyzet jelentős politikai intézkedések végrehajtására kényszerítette az európai politikai döntéshozókat az összes európai tagállam gazdaságának stabilizálása érdekében.

2.2. Az Európai Unió számos mechanizmust hozott létre a NextGenerationEU program (NGEU) keretében azzal a céllal, hogy az eddigi legnagyobb ösztönző csomaggal támogassa a tagállamokat abban, hogy megerősödve kerüljenek ki a válságból. Hosszú távú költségvetésében 1,8 billió eurót biztosít, amelyet különféle, modernizációra, kutatásra, éghajlatvédelmi átállásra és a szociális védelemre összpontosító eszközökön keresztül fog felhasználni.

2.3. A NextGenerationEU eszközeinek egyike a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, amely a Covid19-világjárvány által okozott közvetlen gazdasági és társadalmi károk helyreállítására, valamint a szén-dioxid-mentes és digitális társadalomra való „kettős átállás” előmozdítására összpontosít.

2.4. Az eszköz összesen 672,5 milliárd euróból áll, amelyet kölcsönök (360 milliárd euro) és támogatások (312,5 milliárd euro) formájában osztanak szét, és amely a tagállamok által végrehajtandó, fenntartható fellendülésre irányuló reformok és beruházások támogatására fog szolgálni.

2.5. A pénzügyi keretösszeg szétosztására a tagállamok nemzeti reformprogramjainak keretén belül kerül sor, amelyek – az EU 2021-es éves fenntartható növekedési stratégiájához való hozzájárulás érdekében – szükséges reformokat és beruházásokat tartalmaznak, valamint az európai szemeszter irányítási keretének részeként megfogalmazott, ország-specifikus tanácsi ajánlásokat is tükrözik.

2.6. Az Európai Bizottság meghatározta, melyek azok a fő kiemelt területek, amelyeken az egyes tagállamoknak konkrét cselekvési irányvonalakat kell meghatározniuk:

1. MEGÚJULÁS – tiszta technológiák és megújuló energiaforrások;
2. KORSZERŰSÍTÉS – az épületek energiahatékonysága;
3. TÖLTÉS – fenntartható közlekedés és töltőállomások;
4. KAPCSOLÓDÁS – gyors széles sávú szolgáltatások kiépítése;
5. MODERNIZÁLÁS – a közigazgatás digitalizációja;
6. KAPACITÁSBŐVÍTÉS – adatfelhő-kapacitások és fenntartható processzorok;
7. ÁTKÉPZÉS és TOVÁBBKÉPZÉS – a digitális készségek támogatására irányuló oktatás és képzés.

A fő kiemelt területeket úgy határozták meg, hogy a vállalt intézkedések jelentősen hozzájáruljanak az EU zöld és digitális átállásához.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz a tagállamok által támogatott fejlesztési területeken keresztül – az európai szemeszter országspecifikus ajánlásaihoz igazodva – megfelelő mozgásteret biztosít a világjárvány okozta gazdasági helyzet által sújtott szervezetek számára. Különösen az olyan gazdasági ágazatokat fogja segíteni – ideértve például a az erőforrás- és energiaigényes iparágakat – amelyek már eddig is nehéz helyzetben voltak (a súlyos szabályozási terhek és az egyes harmadik országok tevékenysége miatti tisztességtelen verseny következtében), és amelyeket a jelenlegi körülmények súlyosan érintettek.

2.7. Az EU ipari stratégiájára és az annak a 2021-es, aktualizált változatára épülő helyreállítási stratégia hozzájárul az európai zöld megállapodás célkitűzésének, a 2050-re teljesítendő klímasemlegességi célkitűzésnek és az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2030-ig történő csökkentésére vonatkozó, felülvizsgált célkitűzésnek a megvalósításához. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz kulcsszerepet fog játszani azon beruházások kezelésében, amelyeket az erőforrás- és energiaigényes iparágak e célok elérése érdekében hajtanak végre. Az EU helyreállítását lehetővé tevő, erősebb egységes

piac kiépítéséhez szükséges erőfeszítéseket az EU, a tagállamok, a szociális partnerek, az ipar és más érdekelt felek közötti, erős partnerségeknek kell támogatniuk. A helyreállítási stratégia megerősíti az igazságos átmenet mechanizmust is, amely támogatja az eei-kre támaszkodó és strukturális átalakuláson áteső régiókat.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EU helyreállítási terve a szén-dioxid-mentes és digitalizált gazdaságra való fenntartható átállás egyik kulcsfontosságú alkotóeleme, és rávilágít arra, hogy az EU kettős átállásra való törekvése során a politikai kötelezettségvállalás és/vagy az arany szabályok mellett politikai felelősségvállalásra is szükség van. Az EGSZB egyetért a javasolt fő kiemelt területekkel, amelyek – az uniós jogszabályokban meghatározott, 2030-ra (az üvegházhatású gázok [ÜHG-k] kibocsátásának az 1990-es szinthez képesti legalább 55 %-os csökkentése) és 2050-re (nettó zéró ÜHG-kibocsátás) vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzés elérésének biztosítása mellett – az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak elérése szempontjából legfontosabb területekre összpontosítják a beruházásokat.

3.2. A világválság olyan közös útvonal kialakítását teszi szükségessé, amelyen a szabályok meghatározása globálisan történik, és azokat valamennyi régió egységes módon alkalmazza, megelőzve azokat az esetleges kockázatokat, amelyek az erőforrások eltérő elosztása miatti széttagoltságból eredhetnek. A világválság miatt kialakult válság és a fenntartható, reziliens és rugalmas gazdaságra való átállás szükségessége egyszerű lehetőséget kínálhat arra, hogy egyenlő versenyfeltételeket biztosító szabályok kerüljenek meghatározásra az EU-ban.

3.3. Megfelelően fel kell mérni ezért az erőforrás- és energiaigényes iparágak jelenlegi bizonytalan helyzetét, valamint azt, hogy milyen hatása lehet e körülmények folyamatos fennállásának az európai gazdaság egészére nézve. Nem szabad megfedkezünk arról, hogy az erőforrás- és energiaigényes iparágak hozzájárulnak az Európai Unió bruttó hazai termékéhez (GDP), továbbá vezető szerepet játszanak az innováció terén, magas színvonalú munkahelyeket teremtenek és a társadalom egészének hosszú távú jólétét is elősegítik. Az erős közszolgáltatás biztosításához a magánszektorból érkező ösztönzésre van szükség. Az EGSZB ugyanakkor aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy néhány már jóváhagyott nemzeti reformprogram esetében pontatlanság mutatkozik az erőforrás- és energiaigényes iparágakat illetően, mivel a beruházásokat időnként más gazdasági ágazatokhoz irányítják át.

3.4. Figyelembe veendő továbbá, hogy az erőforrás- és energiaigényes iparágak lendületet adhatnak a K+F számára, hiszen ez az a kulcsfontosságú terület, ahol az innováció kikerül a laboratóriumból, és ipari léptékűvé válik.

3.5. Az erőforrás- és energiaigényes iparágak potenciálisan az egyik legnagyobb hozzájárulást adhatják az ipari átálláshoz, amely alacsony szén-dioxid-kibocsátást fog biztosítani Európában. Az iparnak fokoznia kell erőfeszítéseit az alacsony szén-dioxid-kibocsátású termelési folyamatok kifejlesztésére és bevezetésére, továbbá azok összetett ellátási láncok mentén történő szorgalmazására irányulón. Ez olyan belső és külső munkát jelent, amely nélkül nehéz lenne elérni a Párizsi Megállapodásban meghatározott létfontosságú, ugyanakkor nagyratörő célokat és az EU által meghatározott célkitűzéseket.

3.6. Az automatizáció és a digitalizáció kulcsfontosságú szerepet fog játszani ezen ipari átállás megvalósításban. Nem szabad viszont összekevernünk a fogalmakat: az átalakulás a cél, a digitalizáció pedig egy eszköz. A digitális megoldások megvalósítása észszerűsíteni fogja az emberek gondolkodását, döntéshozatalát és teljesítményét: jóllehet a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköznek előtérbe kell helyeznie a digitalizációt, a hangsúlyt arra kell fektetni, hogy hogyan közelíthetjük meg hatékonyabban az előttünk álló kihívásokat ezen eszközök segítségével.

3.7. A digitális átalakuláshoz az szükséges, hogy a kísérleti vagy laboratóriumi léptékben bevált technológiák ipari mértékűvé váljanak. Éppen ezért szükséges, hogy a köz- és magánszféra közötti partnerségek a kutatásra, a fejlesztésre és az innovációra összpontosítsanak. A beruházásoknak azokra a technológiákra kell irányulniuk, amelyek esetében már a korai szakaszban kézzelfogható az innovatív megoldások mérhetősége, megvalósíthatósága és megbízhatósága az értékláncok felsőbb részein, és mindeközben a fenntarthatósági célokkal is összhangban állnak. Be kell tervezni továbbá egy átállási időszakot, amely alatt az innovatív megoldások ipari léptékűvé alakulhatnak.

3.8. Annak érdekében, hogy ezt a helyzetet hatékonyan lehessen kezelni, az átállásnak a megszerzett szakértelemre, a már rendelkezésre álló erőforrásokra és az esetleges szinergiákra kell összpontosítania. Az átalakulás innovációt, találmányokat, tervezést, építést és tulajdonképpen fejlesztést foglal magában, de ez önmagában nem feltétlenül jelent új alkotásokat.

3.9. Az EGSZB tisztában van vele, milyen beruházásokat igényel ez az átállás. Sem a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, sem pedig a NextGenerationEU program nem tekinthető csodaszernek. Ahhoz, hogy az erőforrás- és energiaigényes iparágak – a kettős átállás teljesítése érdekében – átalakuljanak, számos további finanszírozási forrást (pl. állami támogatás, közös európai érdeket szolgáló fontos projektek, az uniós költségvetés új saját forrásai, az EU jövőbeli, kibocsátáskereskedelmi rendszerből származó bevételei, magánberuházások stb.) mozgósító, hatalmas beruházási tervre van szükség. Ahhoz tehát, hogy a karbonsemleges gazdasági modellre való átálláshoz szükséges, hatalmas befektetéseket mozgósítani lehessen, elengedhetetlen az ipar- és energiapolitikáknak az éghajlat-politikával való összehangolása.

3.10. Az EGSZB szerint törekedni kellene arra, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében az erőforrás- és energiaigényes iparágak átalakítására nyújtott támogatásokat a meglévő köz- és magánfinanszírozási programokkal – például a SPIRE programmal vagy a „tisztta acél” partnerséggel – is összehangolják. Az ipari szövetségeket platformként kellene használni a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből finanszírozott projektek és a meglévő uniós programok közötti hosszú távú szinergiák előmozdítására, hogy az erőforrás- és energiaigényes iparágak átalakulása felgyorsuljon.

3.11. Megállapították, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközön keresztül nyújtott pénzügyi támogatást ambiciózus adóreformnak kell kísérnie. Ezt össze kell hangolni az OECD-megállapodással annak biztosítása érdekében, hogy a rendkívül nyereséges vállalatokra 2023-tól 15 %-os tényleges társaságiadó-kulcs vonatkozzon.

3.12. A vállalatoknak nyújtott támogatások folyósításának fő célja az uniós ipar nemzetközi versenyképességének megőrzése az EU szociális, gazdasági és környezetvédelmi normáinak tiszteletben tartása mellett, annak biztosítása érdekében, hogy a kettős átállás az európai polgárok javát szolgálja.

3.13. A fent említettek szerint az EU helyreállítása terve tehát kulcsfontosságú lesz az erőforrás- és energiaigényes iparágak átalakulása szempontjából, és a kettős átállás tekintetében más gazdasági ágazatok átalakulásához is hozzá fog járulni. Egy ilyen széles körű átalakulás – különösen a humán tőkével kapcsolatos kérdések terén – hosszú távú alkalmazkodást igényel, és átmeneti időszakokat is szükségessé tesz. Az EGSZB határozottan javasolja a beruházási mechanizmusok 2026 utánra való kiterjesztését, és hogy határozzanak meg szoros és egyértelmű kapcsolódási pontokat az egyes mechanizmusok között.

4. Részletes megjegyzések

Az EGSZB kéri a tagállamokat és az ipari szereplőket, hogy az Európai Bizottság által meghatározott fő kiemelt területeken olyan beruházásokat és reformokat javasoljanak, amelyek a kitűzött végső célok elérése szempontjából a legnagyobb átalakító hatással járnak. Arról sem feledkezhetünk meg, hogy a kettős átállással kapcsolatos célok kapcsán felmerülő költségeknek a társadalom egésze számára megfizethetőnek kell lenniük.

4.1. MEGÚJULÁS – tiszta technológiák és megújuló energia

4.1.1. Az ipari átállás nem valósulhat meg energetikai átállás nélkül. Az ipar dekarbonizációja közvetlenül attól függ, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású ipari termeléshez elegendő mennyiségben rendelkezésre áll-e megfizethető, alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrás. A dekarbonizált energia megfelelő mennyiségű és megbízható előállításának biztosítása kulcsfontosságú lesz az éghajlat-politikai és digitális célok eléréséhez. Hasonlóképpen, az alacsony szén-dioxid-kibocsátású energia eddig példátlan mennyiségének szállításához, tárolásához és elosztásához szükséges infrastruktúra fejlesztése vagy kialakítása is hatalmas beruházásokat igényel. A nemzeti helyreállítási tervek és különösen a javasolt reformok végrehajtása során arra kell törekedni, hogy versenyképes, stabil és kiszámítható energiaárakat biztosítsunk, és korlátozzuk a magas energiaárak inflációra gyakorolt hatását, hiszen ez veszélyeztetheti az eei-k és általában a társadalom helyreállítását.

4.1.2. Az EGSZB egyetért azzal, hogy a nemzeti helyreállítási tervek végrehajtása során elengedhetetlen a technológiai semlegesség: minden alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiát (megújuló energia, zöld hidrogén, fúziós reaktor stb.) be kell vonni ebbe az átállásba, amennyiben azok a 2030-ra és 2050-re vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésekkel, valamint az ENSZ fenntartható fejlődési céljaival összhangban vannak. Egyetlen technológiát sem szabad előzetesen vagy önkényesen kizárni. Az erőforrás-elosztás kritériumainak arra kell összpontosítaniuk, hogy – függetlenül magától a technológiától – versenyképes energiaárak legyenek biztosítottak a végfelhasználók számára.

4.1.3. Ehhez nemcsak a különféle, versenyképes megújuló energiaforrások kombinálása lehet megfontolandó, hanem azoknak a szén-dioxid-leválasztási, -tárolási és -felhasználási technológiákkal való kombinálása is, és a különböző tagállamok közötti energiahálózatok összekapcsolásának szerepéről sem feledkezhetünk meg. Megfelelő, homogén szabályozásra van szükség ahhoz, hogy a beruházások üzleti modelltől kialakulhasson, és e technológiák bevezetése lehetővé váljon.

4.1.4. A megfizethető energetikai és a technológiai megoldások elérhetősége mellett az energiahatékonyság is kellő figyelmet igényel. Az EU hosszú távú kibocsátáscsökkentési stratégiájában minden, a 2050-re teljesítendő klímasemlegességi célkitűzések eléréséhez meghatározott forgatókönyv fontos szerepet tulajdonít az energiamegtakarításnak⁽¹⁾. A fokozottan körforgásos gazdaságra való átállás szintén fontos szerepet játszik az erőforrás- és energiaigényes iparágak energia- és erőforrás-felhasználásának csökkentésében.

⁽¹⁾ https://knowledge4policy.ec.europa.eu/publication/depth-analysis-support-com2018-773-clean-planet-all-european-strategic-long-term-vision_en.

4.1.5. Ami a fent említett tisztességtelen verseny kockázatát illeti – és a kibocsátáshelyezésekkel járó esetleges kockázatok megelőzése és mérséklése céljából – ezt megfelelően kezelni kell a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében. Fontos, hogy ne hagyjuk figyelmen kívül azokat az intézkedéseket vagy rendszereket, amelyek a kibocsátás csökkentésében működőképesnek bizonyultak, hanem szükség esetén inkább erősítsük meg őket további vagy kiegészítő (nem alternatív) mechanizmusokkal.

4.1.6. Értékelve mindazon lehetséges kulcstényezőket, amelyekkel a MEGÚJULÁS kiemelt területen foglalkozni kell majd, a legfőbb kétség az, hogy az EU hogyan lesz képes biztosítani azt a példátlan mennyiségű energiát, amelyre a társadalomnak szüksége lenne.

4.2. KORSZERŰSÍTÉS – az épületek energiahatékonysága

4.2.1. A meglévő és új épületek energiahatékonyságának javítása érdekében a fenntartható átálláshoz hozzájáruló, intelligens anyagokra és berendezésekre lesz szükség. Intelligens anyagok alatt zöld anyagokat, illetve az előállításukhoz használt, fenntartható gyártási folyamatokat értünk.

4.2.2. Az EGSZB bízik benne, hogy – az Európai Bizottság által meghatározott célokhoz való holisztikus hozzájárulás érdekében – az intelligens anyagok (és a hozzájuk kapcsolódó fenntartható gyártási folyamatok) szorgalmazására a szokásosnál nagyobb hangsúly kerül majd. A berendezésekről sem szabad megfeledkezni: csupán az épületburkolatra összpontosítva nem érhetünk el energiahatékonyságot; a berendezéseket és rendszereket is megfelelően fel kell mérni, fel kell újítani és össze kell kapcsolni. Ez az intelligens anyagok piacának fellendüléséhez vezethet, amihez a közbeszerzési eljárások jelenthetnek gyakorlati kiindulópontot.

4.3. TÖLTÉS – fenntartható közlekedés és töltőállomások

4.3.1. Az európai stratégiának nagy erőfeszítésekre van szüksége ahhoz, hogy egyértelmű ütemtervet határozhasson meg a nehezen villamosítható ágazatok (közúti távolsági és tehergépjármű-közlekedés, légi közlekedés, tengeri közlekedés stb.) dekarbonizációjához.

4.3.2. A megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagokra vonatkozó stratégia, valamint a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok értékláncának szövetsége elő fogja segíteni a légi és tengeri közlekedési ágazat széntelenítését, és ezzel egyidejűleg a közúti közlekedés – egyéb alternatívák mellett – villamosítással történő dekarbonizációjára irányuló erőfeszítéseket is kiegészíti. Így mindenki számára biztosítható lesz a megfizethető mobilitás. A közlekedés dekarbonizációjának életciklus- és költség-haszon elemzés alapján kell történnie oly módon, hogy elsőként a legnagyobb hatású közlekedési módokat váltsák ki, és ennek során – az alacsony szén-dioxid-kibocsátású, fenntartható üzemanyagok révén – az alacsony jövedelmű felhasználók számára is elegendő átmeneti időszakot kell biztosítani.

4.4. KAPCSOLÓDÁS – gyors széles sávú szolgáltatások kiépítése

4.4.1. Az EGSZB tisztában van vele, hogy az automatizációnak és a digitalizációnak nagy jelentősége van az előttünk álló ipari átalakulásban, mivel ezek az átalakulási folyamat alapvető elemeit jelentik.

4.4.2. Elegendő erőforrásnak kell rendelkezésre állnia az ipar számára ahhoz, hogy a rendszerek automatizációja jobbá válhasson. Digitális eszközökkel minőségi információk biztosíthatók a döntéshozatali folyamatok hatékonyabb tétele érdekében.

4.4.3. Ehhez nemcsak a technológiába, de a munkavállalók és általában a társadalom digitális készségeire irányuló képzésekbe, a digitális gondolkodásmód elfogadásába, valamint a kiberbiztonságot garantáló, megfelelő szabályozás és eszközök biztosításába is be kell fektetni.

4.5. MODERNIZÁLÁS – a közigazgatás digitalizációja

4.5.1. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy az iparágra nehezedő, gyakran túlzott adminisztratív terheket a közigazgatás digitalizációja révén kellene felszámolni. Ennek a digitális átállásnak azonban olyan valódi költség-haszon elemzésen kell alapulnia, amely során az erőforrások technikai kritériumok alapján, megfelelően kerülnek elosztásra (ezt az elemzést magán a célkitűzésen túl is kell figyelembe kell venni).

4.6. KAPACITÁSBŐVÍTÉS – adatfelhő-kapacitások és fenntartható processzorok

4.6.1. A megfelelő adatkezelés fordulópontot jelent a pontos döntéshozatal, az üzleti intelligencia fejlesztése, a hatékony problémamegoldás és az erőforrások optimalizálása terén, amelyek mind kulcsfontosságúak a sikeres átállás biztosításához. Elegendő forrást kell elkülöníteni ahhoz, hogy minden típusú szervezetet be lehessen vonni e kezdeményezés megvalósításába, és méltányos átállást elősegítő, méltányos adatforrásokat lehessen garantálni.

4.6.2. Ami a stratégiai függetlenséget illeti, az EU-nak saját felhőkapacitásokat kell kifejlesztenie technológiai szuverenitása érdekében, hogy elkerülje a harmadik országoktól való technológiai függőséget.

4.7. ÁTKÉPZÉS és TOVÁBBKÉPZÉS – a digitális készségek támogatására irányuló oktatás és képzés

4.7.1. Az előttünk álló átállás csak akkor lesz lehetséges, ha a jelenlegi és a jövőbeli társadalom szükségletein és elvárásain, valamint az igazságos átmenet koncepcióján fog alapulni.

4.7.2. Az Európai Unióban a humán tőkének a legfőbb versenyelőnyünk. Európában nincsenek nyersanyagaink, a világon nekünk a legmagasabb az életszínvonalunk, és meglehetősen szigorú a szabályozási keretünk: ez azt jelenti, hogy a humán tőkéből és a gazdag sokszínűségből eredő, magas fokú termelékenység jelenti a legnagyobb előnyünket.

4.7.3. A képességfejlesztés és a kulcskompetenciák meghatározására irányuló projektek alapvető fontosságúak lesznek egy olyan hatékony ipari átállás biztosításához, amely az egyenlőségre összpontosít és senkit sem hagy hátra. Éppen ezért a társadalom minden szintjén (a jelenlegi aktív dolgozóktól a leendő munkavállalókig) szorgalmazni kell azokat a képzéseket, amelyek az újonnan megjelenő kihívásokkal kapcsolatosak.

4.7.4. Az innovatív gondolkodás kulcsfontosságú lesz a jövőbeli döntéshozatali folyamatokban. Ezeknek a készségeknek a képzési programok részét kell képezniük. Ráadásul a közeljövőben óriási igény lesz a digitális készségekre. Az emberi erőforrásoknak ezen rések betöltésére kell összpontosítaniuk, hogy a cél szempontjából is megfelelő dolgozókat tömörítő, versenyképes szervezeteket biztosítsanak.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A strukturális és ágazati változásokra való felkészülés és az ipari kultúrák átalakítása – a helyreállítás és a reziliencia új határai felé Európa különböző részein

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/08)

Előadó: **Norbert KLUGE**

Társelőadó: **Dirk JARRÉ**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága (CCMI)
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.10.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	143/1/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A szén-dioxid-kibocsátás legalább 55 %-os csökkentése 2030-ig: ez az az „igazságos átmenet” kapcsolódó, kötelező érvényű, nagy kihívást jelentő cél, amelyet az EU és a tagállami kormányok szakpolitikai intézkedései révén, valamint a vállalatok segítségével kell megvalósítani, azokban a régiókban, ahol az európai polgárok élnek és dolgoznak. Ehhez a törekvéshez most közös erőfeszítésekre van szükség a gazdasági és társadalmi életre gyakorolt hatások előrejelzése, valamint a megfelelő stratégiák és intézkedések feltérképezése érdekében.

1.2. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az EU aktualizált iparstratégiája és az Európai Bizottság által előterjesztett „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag támogatni fogja az „igazságos átmenet”. Ebben a tekintetben az EGSZB üdvözlöi a szociális hátrányok ellensúlyozását célzó új Szociális Klímaalapot a csomag részeként. A Covid19 arra is rámutatott, hogy gyorsabban kell haladnunk a fenntarthatóbb, digitálisabb és szilárdabb társadalmi, gazdasági és ipari modellre való átállás során. Az EGSZB különösen azt emeli ki, hogy a regionális különbségek és a társadalmi egyenlőtlenségek fontos szerepet játszanak ebben.

1.3. Mindezek a kérdések már szerepelnek a szakpolitikai menetrendben (pl. zöld megállapodás, körforgásos gazdaság, igazságos átmenet, strukturális programok stb.), de nem foglalkoznak velük integrált módon. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy vegyék figyelembe a különböző szakpolitikai területek, nemzetek és régiók tapasztalatait, mégpedig azok különbségeire és sajátosságaira is tekintettel.

1.4. Előfeltételt jelent az egyenlő versenyfeltételek kialakítása a gazdasági versenyben. Ennek során figyelembe kell venni a szociális partnerek közötti szociális párbeszédet és az együttműködést célzó civil párbeszédet. Ennek elő kell segítenie olyan uniós élenjárók létrehozását, amelyek pedig erősíthetik az EU gazdasági szuverenitását.

1.5. Nincs zöld megállapodás integrált „társadalmi megállapodás” nélkül⁽¹⁾. Az EGSZB ezért a szociális jogok európai pillére végrehajtásának megerősítését szorgalmazza⁽²⁾. A pillér az EU és tagállamai iránytűjének tekinthető az ipari szerkezetváltás társadalmi hatásainak enyhítésében. Elsősorban a szociális párbeszédre és a kollektív szerződéseken alapul, amelyek a vállalatok döntéseinek alapját képezik, ahol a munkavállalók kellően tájékozottak, és ahol érdekeiket konzultáció, és adott esetben a vállalat felügyeletében és irányításában való részvétel révén veszik figyelembe.

⁽¹⁾ Az EGSZB „Nincs zöld megállapodás társadalmi megállapodás nélkül” című véleménye, elfogadva 2021. június 9–10-én (HL C 341., 2021.8.24., 23. o.).

⁽²⁾ Elsősorban a három kiemelt célra utalunk: a 20–64 éves népesség legalább 78 %-ának foglalkoztatottnak kell lennie; az összes felnőtt legalább 60 %-ának évente képzésben kell részesülnie; a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett személyek számát legalább 15 millióval csökkenteni kell.

1.6. Az EGSZB rámutat arra, hogy a gazdasági és környezetvédelmi sikereket elsősorban ott kell elérni és megvalósítani, ahol az emberek élnek. Itt kell előrejelezni és közösen alakítani az éghajlatvédelemből fakadó kihívásokat. Itt születnek új ötletek, amelyeket ipari szinten globálisan versenyképes termékek és szolgáltatásokká alakítanak át.

1.7. Az EU frissített iparstratégiájában meghatározott és az EU ipari fóruma által megvitatott „átállási pályák” támogatást és iránymutatást nyújtanak az uniós polgárok számára. A regionális szintű egyedi kiindulási pontok azonban rendkívül eltérőek, és az átfogó cél eléréséhez különböző stratégiákra van szükség. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az uniós iparstratégia keretének meghatározása és értékelése során fordítson különös figyelmet ezekre a különböző követelményekre annak érdekében, hogy rugalmasan lehessen reagálni a regionális és ágazati igényekre.

1.8. A szubszidiaritásra abból a szempontból kell tekinteni, hogy erős erőforrást tud teremteni az „igazságos átmenethez”. A régiók és a nagyvárosi területek ismerik legjobban a saját problémáikat és lehetőségeiket. Ezért az EGSZB elismeri, hogy az európai iparpolitika uniós szinten közösen elfogadott kötelező erejű célkitűzéseit és elveit világosan meg kell határozni. Fontos szem előtt tartani, hogy a régiókban és nagyvárosi területeken történő végrehajtásnak a szubszidiaritás elvén kell alapulnia.

1.9. Az éghajlati, társadalmi és környezetvédelmi célok elérését tekintve rendkívül eltérőek az egyes helyzetek és kapacitások. Míg egyes iparágak és vállalatok könnyebben megvalósíthatják a célt, másoknak nehezebb lehet a továbblépés. A gyengébb régiók és egyes iparágak ezért különleges figyelmet és egyedi támogatást igényelnek. Mivel az átfogó cél a teljes értékláncra vonatkozik, fontos, hogy először a gyorsabb hatásokra és a messzebbre ható változásokra koncentráljunk.

1.10. Az EGSZB megjegyzi, hogy ez az elv, amely révén a vállalatok visszanyerhetik gazdasági és fenntarthatósági versenyképességüket elkötelezett vállalkozók és vezetők, valamint jól képzett munkavállalók segítségével. Fontos szerep jut ebben a kkv-knak. A humán tőkére épülő menetrend a vállalatok sikeres átállásának egyik előfeltétele.

1.11. A tagállamoknak az Európai Unió logisztikai és pénzügyi támogatásával meg kell erősíteniük a strukturális és folyamatorientált közberuházásokat olyan általános érdekű szolgáltatások révén, amelyek az ipari és társadalmi fejlődést lehetővé tevő feltételek folyamatos javítására irányulnak, növelve a környezeti, technológiai, gazdasági és társadalmi kihívások hatékony kezeléséhez szükséges regionális és helyi szintű kapacitásokat.

1.12. Az EGSZB mellett foglal állást, hogy az uniós iparstratégiának előre kell jeleznie és ellensúlyoznia kell a növekvő szegénységet és egyenlőtlenséget, mivel a zöld megállapodást integrált „társadalmi megállapodásnak” kell kísérnie. Ezért a forrásokat oda kell irányítani, ahol ezekre a legnagyobb szükség van. Az átfogó uniós fenntarthatósági politikának még inkább arra kell törekednie, hogy az emberek és a régiók javára növelje az igazságosságot és a gazdaságban való részvételt ⁽³⁾. Európában a civil életnek és munka világának a befogadó és fenntartható növekedésen, a tisztességes munkán és a társadalmi igazságosságon alapuló fenntarthatóság megteremtésének követelményét kell szem előtt tartania ⁽⁴⁾.

1.13. Az EGSZB támogatja a körforgásos gazdaságra való átállást, amely véget vet a nem megújuló erőforrások pazarló felhasználásának és csökkenti a nemzetközi függőségeket. Ennek az EU iparstratégiájában is központi helyen kell állnia. Következésképpen úgy kell módosítani a keretfeltételeket, hogy versenyelőnyt teremtsenek a körforgásos gazdaság elveit követő vállalkozások számára.

2. Az igazságos átmenet mint lehetőség az ipar fellendülésére és növekedésére

2.1. A zöld megállapodás egyértelmű és politikailag kötelező érvényű célt tűz ki: 2030-ra Európában 55 %-kal kell csökkenteni az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását. Ezt az Európai Bizottság által 2021. július 14-én előterjesztett „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag fogalmazta meg. További értelmezésre itt nincs lehetőség. A tisztességes nemzetközi kereskedelmi rendszernek biztosítania kell, hogy a vállalkozások globálisan versenyképesek maradhassanak, ugyanakkor megfeleljenek a zöld megállapodás céljainak. Ennek része az importáruk karbonintenzitását ellensúlyozó, határokon átnyúló és transzkontinentális rendszer is. Mindez arra ösztönzi a kereskedelmi partnereket, hogy belépjenek a bolygónk tűrőképességének határait tiszteletben tartó nemzetek klubjába.

⁽³⁾ Az EGSZB javaslatai a Covid19-válság utáni újjáépítésről és helyreállításról, 2020. június 11. (HL C 311., 2020.9.18., 1. o.).

⁽⁴⁾ Az EGSZB 2021. június 9-i állásfoglalása az Európai Bizottság 2022. évi munkaprogramjáról, 2021. június 9. (HL C 341., 2021.8.24., 1. o.).

2.2. Az Unió kívüli, gyenge környezetvédelmi szabályozásokkal rendelkező országok miatt megnő a viszonylag erős környezetvédelmi szabályozással rendelkező EU-ra nehezedő nyomás. Ezek a globális kölcsönhatások nem vezethetnek környezeti dömpinghez.

2.3. A globális helyzet olyan új fenntartható technológiák kidolgozását indíthatja el, amelyek Európa erősségeire támaszkodnak, például arra, hogy képes fokozatos és radikális innovációt megvalósítani, és így a világpiacokat olyan termékekkel ellátni, amelyek a hagyományos kompetenciákat új problémák megoldására használják fel. Ehhez a változások jellegének és mértékének gondos és előrelátó előrejelzésére, valamint a köz- és szociális szolgáltatások jelentős növelésére van szükség, hogy kezelni lehessen az olyan társadalmi problémákat, mint a szegénység és a hajléktalanság lehetséges növekedése, a fogyasztókkal élők és a kisebbségek kirekesztése, a nők esélyeinek csökkenése és a munkaerőpiacra való visszatérést elősegítő képzések visszaszorulása.

2.4. Egy statikus elemzés arra a következtetésre juthat, hogy az európai zöld megállapodás szerinti fellépés – rövid távon – költségelőnyhöz juttatja a kevésbé ambíciózus éghajlati célokkal rendelkező országokban lévő versenytársakat a már átalakulóban lévő európai vállalatokkal szemben. Egy dinamikus szemlélet azt hangsúlyozná, hogy a vállalatok ösztönzőket kapnak a fokozatos innovációra a termelési rendszereik energiahatékonyabbá tételével, valamint a megújuló energiaforrásokra való áttérésre és a megfelelő innovációk bevezetésére. Bár az EU egyértelműen az élen jár a klímaválság elleni hatékony küzdelemben, a megújuló anyagok gyors felhasználásához a körforgásos gazdaság ambíciózusabb megvalósítása és a kritikus fontosságú nyersanyagok terén megvalósuló reziliencia szükséges. Az ebből eredő átállás csak akkor fog működni, ha kellő figyelmet fordítunk a folyamat szociális dimenziójára. A Párizsi Éghajlatvédelmi Megállapodás igazságos átmenetre vonatkozó elvei és az ILO igazságos átmenetre vonatkozó iránymutatásai^(?) adnak útmutatást a tekintetben. Az igazságos átmenet elvei így iránytűként szolgálnak a helyreállítási intézkedésekhez, mivel valamennyi érdekelt fél egyértelmű felelősségévé teszik az emberi és a szociális jogok, a demokratikus értékek és a jogállamiság tiszteletben tartását, azzal a szándékkal, hogy senki se maradjon le.

2.5. Végül, de nem utolsósorban, az ilyen léptékű változások és a korábbi átalakulások tanulságai azt sugallják, hogy a politikusok, a közigazgatás, a szociális partnerek, a civil társadalmi szervezetek, a vállalatok és a nyilvánosság tagjainak bevonásával közös alkotási folyamatra van szükség az EU-ban és a vállalatokon belül, minden irányítási szinten. Az Európában élő emberekben rejlő, eddig kiaknázatlan kreativitás és innovációs potenciál becsatornázása fogja megteremteni az előttünk álló kihívások megválaszolásához szükséges megoldásokat. Az ötletek sokfélesége felbecsülhetetlen értékű innovációs forrás a gazdaság minden ágazatában, és jelentősen elő fogja mozdítani a műszaki-tudományos fejlődést.

2.6. A múltbeli tapasztalatok azt mutatják, hogy a sikeres és tartós gazdasági és társadalmi változásoknak akkor van a legnagyobb esélyük a megvalósításra, ha a célokat világosan megfogalmazzák, az átalakulási folyamatban részt vevő különböző szereplők felelősségét pontos stratégiában határozzák meg, és a társadalom főbb erői elfogadják, megerősítik és támogatják az egész projektet. Következésképpen a politikai erőknél, a gazdasági érdekelt feleknél és a civil társadalomnak együtt kell fellépniük a hatékony szociális párbeszéd, kollektív megállapodásokon és kölcsönös információmegosztáson, a konzultáción és a döntéshozatalban és a közös alkotási folyamatokban való tényleges részvételen alapuló rendszerben.

2.7. A szociális partnerek közötti és a civil érdekelt feleket bevonó civil párbeszéd különösen fontos szerepet játszhat a társadalmi, ökológiai és gazdasági érdekek egyensúlyát célzó projektekben. Ezért elengedhetetlen a szociális jogok európai pillérének konkrét végrehajtása.

3. A régiók a munka, az élet és a társadalmi-gazdasági változásokra való felkészülés fő helyszínei – nem csupán ökoszisztémák

3.1. A Covid19-világjárvány eltérő hatást gyakorolt a különböző ökoszisztémákra, amint azt az Európai Bizottság az új uniós iparstratégiáról szóló közleményében is elismeri. Emellett tovább gyorsította a digitalizáció és a dekarbonizáció irányába mutató, meglévő tendenciákat, növelve a régiók közötti széttagoltság elmélyülésének kockázatát, mivel a gazdasági jólét és az iparágak átalakításába való beruházáshoz szükséges erőforrások szintje eltérő. Ezért alapvető fontosságú, hogy az ipari fórum és a tervezett átállási pályák kapcsán figyelembe vegyék ezeket a különböző hatásokat.

3.2. Az európai civil társadalom érdeke az, hogy az ipari átalakulás által érintett régiók polgárai számára megfelelő munkahelyi és jövedelmi kilátásokat teremtsen. Ehhez meg kell értenünk a különböző régiók eltérő kiinduló helyzetét, és azt, hogy a meglévő ipari kompetenciákból hogyan lehet pozitív kölcsönhatásokat generálni. Ebben fontos szerepet játszik a globálisan jelentős értékláncokba történő integráció, különösen pedig a szóban forgó értékláncokhoz hozzájáruló különböző szempontok. Az Európai Bizottság ökoszisztéma-megközelítése makropolitikai szemléleten alapul, amely az

^(?) https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/publications/WCMS_432859/lang-en/index.htm

összes iparágat globálisan osztályozza. Ez a megközelítés nem veszi figyelembe az eltérő helyzeteket vagy a különböző ökoszisztémákban fennálló kölcsönös függőségeket. Aligha tud igazságot tenni a különböző régiókban felmerülő igények sokfélesége között, és ki kell egészíteni egy regionális politikai perspektívával.

3.3. Az Európai Bizottság jelenleg olyan fő teljesítménymutatókon dolgozik, amelyek az EU iparstratégiájának sikerét hivatottak bemutatni ⁽⁶⁾. Jelenleg az Európai Bizottság elsősorban a gazdasági növekedésre összpontosít, és figyelmen kívül hagyja az európai zöld megállapodásban meghatározott célokat, a körforgásos gazdaságra való átállás által megkövetelt változásokat és az átalakulási folyamat társadalmi dimenzióját. Rendkívül fontos, hogy az EU iparstratégiája egyértelműen elismerje és értékelje a regionális szinten rendelkezésre álló ipari készségek, lehetőségek és kompetenciák értékét. Ezt megfelelően figyelembe kell venni. Különben, ha ilyen szűk körűen csak a gazdasági növekedésre és az ahhoz kapcsolódó intézkedésekre és eszközökre összpontosítunk, akkor ez a klímacélok és az ipari átalakulással kapcsolatos lehetőségek elmulasztásához vezethet, továbbá veszélyeztetheti a körforgásos gazdaságot.

3.4. Az iparstratégia és a szakpolitikák kialakítása során mindezen előfeltevések alapján figyelembe kell venni a bizonytalanságot és a kiszámíthatatlanságot. A szakpolitikai intézkedéseknek és az egyes helyzetekhez igazodó különféle pályáknak rugalmasnak kell lenniük, és a régióon belül vagy a más régiókkal és országokkal folytatott cserék révén a régió rendelkezésére álló összes kompetenciát alapul kell venniük. Fontos stratégiai forrásként nyitottságra van szükség annak megállapításához, hogy mi hiányzik, és mire van azonnal szükség.

3.5. Az éghajlatvédelmi célú ipari szerkezetváltás súlyos társadalmi problémákat fog okozni, ha a zöld megállapodás céljait a hátralévő rövid idő alatt kívánjuk elérni. A környezeti szempontból káros erőforrások fogyasztása olyan kérdés, amellyel foglalkozni kell és meg kell vizsgálni annak érdekében, hogy szociális és társadalmi szempontból igazságos megoldást találjunk.

3.6. A körforgásos gazdaság pozitívan járul hozzá az ipari szerkezetváltáshoz a régiókon belül, valamint az ellátási és értékláncok mentén is. Bár a legnagyobb hozzáadott érték a legfejlettebb iparágakkal rendelkező régiókban található, a kevésbé tudásalapú és energiaigényesebb gazdasággal rendelkező helyeken olyan anyagokat állítanak elő és dolgoznak fel, amelyek bekerülnek a körforgásos gazdaságba. A gyengébb régiók egyértelműen nagyobb előnyt kovácsolhatnak a körforgásos gazdaságból, és jelentős szereplőkké válhatnak ezen a területen.

3.7. Az ipari szerkezetváltás regionális szintű sikerének előtérbe helyezése egyértelműen szükségessé teszi az erős összekapcsolódást, a szoros együttműködést és a kompetenciák megosztását más régiókkal, akár az uniós tagállamok nemzeti határain is túllépve. Kölcsönhatások átfogó rendszeréről van szó, amely egyértelműen magában foglalja a helyi kkv-k és a határokon átnyúló tevékenységet folytató vállalatok közötti kölcsönhatást.

3.8. A meglévő regionális ipari kompetenciák önmagukban nem teljesen hatékonyak a társadalmi-ökológiai változások összefüggésében. Ezeket azonban tovább kell és lehet fejleszteni a tudásba, a felszerelésbe és a személyzetbe való beruházás révén, és a megváltozott körülmények között is termelékennyé kell és lehet tenni őket. Mindez új termékek, szolgáltatások, technológiák és lehetőségek létrehozását fogja szolgálni, ami gazdaságilag stabil vállalatokat és vonzó munkahelyeket biztosít a régiókban. Az európai iparstratégiának pontosan erre a célra kell törekednie.

3.9. Egy régiót széles körben meghatároznak ipari struktúrái, vállalatai, munkaereje, polgárainak kompetenciái, K+F képességei, valamint a vállalatok által gyártott vagy feldolgozott konkrét termékek. Az ipari kompetenciák történelmi okokból kifolyólag igen különböző sajátosságokkal rendelkeznek.

Az ellátási és értékláncok Európa-szerte nagyon eltérő regionális hatásokat fejtenek ki. A globális kontextus ugyanolyan fontos, mint az Európán belüli szerveződés, de eltérő hatásai vannak. Az Ipar 4.0 és a digitalizáció, valamint az információs és kommunikációs technológiák jelentős, de nagyon eltérő hatással lesznek az európai iparágakra és általában a gazdaságokra. Ebben az értelemben az innovációs és fejlesztési alapok még inkább központi szerepet fognak játszani a regionális különbségek csökkentésében.

3.10. Az ipari szerkezetváltást előmozdító szolgáltatók, köztük az induló innovatív vállalkozások és a kkv-k még kevésbé központi régiók esetén is összekapcsolhatók ügyfeleikkel, és ilyen helyeken is létrehozhatók vonzó munkahelyek. A tudásalapú vállalatok az értékláncokhoz nyújtott hozzájárulásukat a vevőkhöz való közelségüktől nagymértékben függetlenül tudják megvalósítani. Ráadásul a nagyobb üzemek gépeit gyakran távolról is irányítani lehet.

⁽⁶⁾ Lásd az INT/935 jelű EGSZB-véleményt a következő tárgyban: „Az új iparstratégia frissítése” (2021) (a Hivatalos Lapban még nem tették közzé).

3.11. Az Európai Bizottság ökoszisztéma-megközelítése nem terjed ki minden releváns szintre és szempontra. Egyértelműen annak fontosságát hangsúlyozza, hogy az átállás fejleményeit regionális perspektívából is meg kell vizsgálni, és hogy a vállalatoknak – beleértve a szociális gazdaságban tevékenykedőket is – kell az egész politikai művelet alapját képeznie. Fontos rámutatni arra, hogy ez hogyan kapcsolódik az értékláncokhoz, és hogy az egyes ökoszisztémák különböző összetevői hogyan felelnek meg más ökoszisztémák összetevőinek.

4. Lehetséges átállási pályák a társadalmi-gazdasági és ipari fejlődés holisztikus megközelítése alapján

4.1. Bár az innovációt széles körben az új technológiákhoz vagy a tudományos kutatásban elért áttörésekhez kötik, arra is van lehetőség, hogy a meglévő kompetenciákat jobb vagy új termékek és szolgáltatások alapjaként használják fel. Az új technológiák összefonódnak a meglévő hagyományos technológiákkal. További egyértelmű példák vannak a jól bevált hagyományos gyártási módok és a fokozatos innováció, valamint az iparágak korszerűsítése közötti kapcsolatra: a repülőgépiparból származó új és könnyebb anyagok felhasználása a járművekben, a könnyebb járműipari anyagok használata, valamint a biotechnológia alkalmazása új orvosi műszerek vagy szolgáltatások tervezésében.

4.2. A fejlett ikt-infrastruktúrák az új lehetőségek bevezetésének mozgatórugói, és segítenek olyan innovatív és fenntartható megoldások létrehozásában, amelyek a regionális sajátosságokhoz kapcsolódnak. A 3D nyomtatók használata például lehetőséget nyújt arra, hogy egy terméket egy helyen fejlesszenek ki és tervezzenek meg, és ott tegyék fizikailag elérhetővé, ahol szükség van rá, több különböző helyszínen. Ez segít csökkenteni a szállítással kapcsolatos környezeti hatásokat.

4.3. A szociális gazdaság koncepciói fontos szerepet játszhatnak a társadalmi-gazdasági változásokban azáltal, hogy új tanulási, megélhetési és foglalkoztatási lehetőségeket, valamint alternatív szolgáltatási és támogatási infrastruktúrákat teremtenek a helyi közösségekben, különösen a hátrányos helyzetű csoportok és a veszélyeztetett személyek számára. Az általános érdekű közszolgáltatásokkal együtt e koncepciókban jelentős potenciál rejlik azt illetően, hogy kompetensen és hatékonyan készítsék fel a társadalmi és gazdasági szereplőket az innováció és a változás követelményeire és következményeire, különösen regionális szinten.

4.4. Az állami struktúráknak nagy felelősségük van abban, hogy megteremtsék a változást és a fejlődést lehetővé tevő feltételeket azáltal, hogy valamennyi gazdasági szereplő számára hozzáférhető általános érdekű szolgáltatásokat nyújtanak.

4.5. Ez is része a közérdekű szolgáltatások terén szükséges előrelépésnek. E körbe tartozik például a munkaerő szükséges készségfejlesztését biztosító továbbképzési ügynökségek megszervezése, a munkavállalók kompetenciáinak javítása céljából, valamint a vállalatok segítése abban, hogy lépést tartsanak az innovációval és a változásokkal. Következésképpen a képzett munkavállalók is jobban megvetik majd a lábukat a régióban, és hozzájárulnak a folyamatban lévő – és ökológiai – szerkezetváltás alakításához.

4.6. Az energaintenzív iparágak esetében számos közös megoldás létezik a dekarbonizációra, és így megvan a lehetőség a közös beruházásokra (pl. tiszta hidrogén, szén-dioxid-leválasztás és -tárolás). A nagyobb fokú körforgásos jelleg és az ipari szimbiózis szintén fontos szempontok az ipar dekarbonizációjában és abban, hogy fokozottan termelékeny, hatékony vállalatokkal készüljünk fel a jövőre.

5. A regionális munkaerőpiacok jelentősége abban, hogy a fenntartható gyártó és szolgáltató vállalatok tisztességes munkahelyeket biztosítsanak

5.1. Fel kell ismerni és részletes elemzést kell készíteni arról, hogy milyen alapvető kompetenciákkal bírnak a régiók, a vállalatok és ezek gazdasági teljesítménye az iparágakban és a munkaerő terén. Ez a szerep magában foglalja az infrastruktúrát, a helyszínt, az erőforrás-ellátottságot, a vállalkozói szellemet és az intézményi felépítést is. Ez fontos a magasan képzett munkaerő rendelkezésre állásához, valamint annak előrejelzéséhez, hogy a jövőben milyen készségekre lesz szükség a készséghiányok elkerüléséhez (pl. mérnökök).

5.2. Az egyetemekkel – beleértve az alkalmazott tudományokra szakosodott egyetemeket is – és a kutatóintézetekkel folytatott együttműködések fontos szerepet játszhatnak olyan új ipari lehetőségek megteremtésében, amelyek új munkahelyeket eredményezhetnek a már működő vállalkozásoknál, a multinacionális vállalatoknál, a kkv-knál és az induló innovatív vállalkozásoknál.

5.3. Humán szinten azok a régiók vannak előnyös helyzetben, amelyek könnyen befogadják és integrálják az újonnan érkezőket a jól működő társadalmi-gazdasági struktúrákba.

5.4. Azok a régiók, ahol a képzett munkaerő mélyen be van ágyazódva a társadalmi-gazdasági struktúrákba, és ott otthon érzi magát, a hatékony formális és informális kompetenciahálózatokon alapuló, magas hozzáadott értékű és dinamikus iparágak és vállalatok otthonává is válhatnak. Következésképpen a munkaerő jelentős mértékben hozzájárul egy régió innovatív ipari kompetenciáinak meghatározásához, és alapvetően segíti a korszerűsítési és átalakulási folyamatokat.

5.5. A munkavállalók készségei és egyedi kompetenciái, valamint azok folyamatos fejlesztése alapot nyújthatnak az átszervezéshez és az üzleti modellek megváltoztatásához, beleértve a jövőbeli növekedést és az új piacokat is. Ha nem ismerik fel és használják ki a regionális fejlesztési lehetőségeket, az gyakran a munkavállalók folyamatos elvándorlásához vezet, ami mindig gyengíti a régiók azon képességeit és kompetenciáit, amelyek az európai zöld megállapodás által teremtett lehetőségek fejlesztéséhez és megragadásához szükségesek.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A demokrácia és a jogállamiság közös értékein alapuló, erős transzatlanti partnerség a globális kihívások kezelése és a nemzetközi rend fenntartása érdekében

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/09)

Előadó: **Christian MOOS**

Társelőadó: **Peter CLEVER**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Jogalap:	az eljárási szabályzat 35. cikke állásfoglalás
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.17.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	211/3/5

1. Következtetések és ajánlások

- 1.1. Az olyan világrend, ahol a jog, és nem az erősebb joga uralkodik, valamint a demokrácia és a jogállamiság elválaszthatatlanul összekapcsolódik egymással.
- 1.2. A demokrácia és a jogállamiság nem létezhet egy pluralista, független és élénk civil társadalom – többek között autonóm szociális partnerek – bevonása nélkül. Ezért olyan fontos, hogy a gyakorlatban is megvalósuljanak ennek a transzatlanti civil társadalomról szóló véleménynek az ajánlásai, különösen az, amelyik egy transzatlanti platform előmozdítását szorgalmazza.
- 1.3. Az EU-n belül törekényebbé vált egyes tagállamok demokratikus berendezkedése.
- 1.4. Az elmúlt két évtizedben bekövetkezett geopolitikai változások komoly károkat okoztak a multilaterális világrendben, és jelentősen gyengítettek fontos nemzetközi szervezeteket. Különösen Kína, de Oroszország és régiós szinten Törökország is különös kihívásokat támaszt, amelyeket Európa csak egy ismét megerősített transzatlanti partnerségben tud kezelni, de ugyanígy az USA is rá van utalva demokratikus szövetségeseire – különösen Európára – a világban.
- 1.5. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja a demokráciák szövetségének elképzelését, és önkritikusan elismeri, hogy sürgősen fokozni kell az erőfeszítéseket az egyetemes értékek és jogok védelmében. Az EU-nak és az USA-nak együtt kell a demokrácia, a béke és a biztonság, illetve a jogállamiság és az emberi jogok alapját képeznie a világon.
- 1.6. Az amerikai erők és szövetségeseik Afganisztánból való elhamarkodott kivonása a maga szörnyű valójában mutatja, hogy a szabad világ mennyire rá van utalva az USA biztonsági garanciájára.
- 1.7. Az Európai Uniónak egységesen kell fellépnie a kül- és biztonságpolitika területén, és a stratégiai cselekvőképesség jegyében át kell gondolnia a „stratégiai autonómia” többértelmű koncepcióját.
- 1.8. Európa nem tarthat egyenlő távolságot a világ nagyhatalmaitól. Az Európai Uniónak az USA-val közösen és a demokráciák szövetségének keretében meg kell védenie a liberális világrendet és az „együttműködésen alapuló megfékezés stratégiáját” kell követnie Kínával szemben.

1.9. A páneurópai biztonsági architektúra egyik alappillére az EBESZ, amelyet ebbéli minőségében meg kell erősíteni az Oroszországgal folytatandó párbeszédhez. Az Északi Áramlat 2. projektjét mindaddig jegelni kell, amíg Oroszország Ukrajnában nemzetközi jogot sért, mert különben Moszkvának további eszközök kerülnek a kezébe, amelyekkel nyomást gyakorolhat a kelet-európai államokra.

1.10. Az európai biztonsági architektúrát a NATO-val közösen meg kell erősíteni; emellett az értékekről is párbeszédet kell folytatni a NATO-n belül.

1.11. Tovább kell erősíteni a transzatlanti civil társadalmi együttműködést. Ennek keretében különösen fontos a polgárok jogairól, a dezinformációval szembeni felkészültségről, a média szabadságáról, az éghajlatvédelemről, a szociális jogokról és a fogyasztóvédelemről, valamint a demokrácia támogatásáról szóló közös párbeszéd, amelyet az EU-ban az EGSZB garantál. Hosszú távon a transzatlanti partnerségből egyfajta transzatlanti integráció lehet.

2. Jogállamiság és szabad világrend

2.1. Az EGSZB meglátása szerint a szabad világrend és a belső jogállami és demokratikus berendezkedés elválaszthatatlanul összefügg egymással. Amennyiben a jogállami–demokratikus szereplők nem tudnak kellően érvényesülni az autoriter vagy totalitárius berendezkedésű szereplőkhöz képest, a szabad világrend nem tartható fenn. Megfordítva pedig amennyiben a szabályokon alapuló szabad kereskedelem helyébe a merkantilizmus és a protekcionizmus lép, akkor belül is lendületet nyernek azok az erők, amelyek megkérdőjelezzik a szabadságon és jogállamiságon alapuló demokráciát.

2.2. Az EGSZB véleménye szerint a társadalmi igazságosság és az esélyegyenlőség, a nemek közötti egyenlőség és a megkülönböztetésmentesség vonatkozásában a szabad világrend jelenti a szabályokon alapuló, méltányos és fenntartható kereskedelemnek, valamint a párizsi éghajlati célok és az ENSZ fenntartható fejlődési céljai elérésének az előfeltételét. Egy olyan világrend, amelynek alapját az erősebb joga, az elzárkózás, az önellátásra való törekvés és a hatalmi hierarchiából kiinduló kereskedelmi kapcsolatok képezik, nem eredményezhet gazdaságilag tartósan sikeres, kreatív és innovatív vállalkozásokat, és nem is képes megerősíteni ezeket, de nem képes ambiciózus környezetvédelmi és szociálpolitikai célok megvalósítására sem.

2.3. Az EGSZB ezért szorgalmazza, hogy erősítsék meg az államok közötti, az ENSZ és szakosított szervezetei keretén belüli együttműködés alapvető szabályait, és üdvözlje a demokráciák szövetségének ötletét, mivel voltaképpen a második világháború után csak az USA hathatós demokratikus fellépésének köszönhetően tudtak létrejönni a nemzetközi intézmények, és jövőjük is csak egy, a világra nyitott és demokratikus USA-val együtt van.

2.4. Az EGSZB önkritikusan megállapítja, hogy a hidegháború végét követően nemcsak az európai politika, hanem a szervezett európai civil társadalom is túlságosan hosszú ideig feltételezte, hogy tartósan biztosított a demokrácia és a jogállamiság garantált egyetemes értékeinek érvényesülése. A világon azonban vannak olyan erős szereplők, akik – bár a nemzetközi jog szerint magukra nézve is kötelezőnek fogadták el ezeket az értékeket – a gyakorlatban alapvetően figyelmen kívül hagyják azokat. A saját értékalapú rend megőrzése nem magától értetődő.

2.5. A demokratikus-jogállami berendezkedésű államok és államszövetségek alapjául szolgáló értékek meghatározzák a multilaterális rendet, amely mellett az EU – jóllehet korlátozott saját befolyással – továbbra is kiáll. Az értékek olyan tényezőkben gyökereznek, mint a világi és az egyházi hatalom elválasztása, a Magna Charta, a habeas corpus, valamint az ENSZ Kögyűlése által elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Ezek a liberális demokrácia és a jogállamiság alapfeltételei. Az EU és az USA, valamint a baráti liberális demokráciák osztják ezeket az értékeket. Az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 30. cikke kifejezetten kimondja: „A jelen Nyilatkozat egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy az valamely állam, valamely csoport, vagy valamely egyén részére bármilyen jogot adna arra, hogy az itt kinyilvánított jogok és szabadságok megsemmisítésére irányuló tevékenységet fejtsen ki, vagy ilyen cselekményt elkövessen.”

2.6. A liberális demokráciák közös vonása, hogy létük elválaszthatatlanul összekapcsolódik a plurális, független és élénk civil társadalommal.

3. A transzatlanti kapcsolatok jelentősége Európa világban elfoglalt helye szempontjából

3.1. Az elmúlt két évtizedben bekövetkezett geopolitikai változások komoly károkat okoztak a szabad világrendben, és jelentősen gyengítettek fontos nemzetközi szervezeteket. A meghatározó hatóerő a Kínai Népköztársaság egyre agreszívebben fellépő hatalmi elitje és az USA veszélyesen növekvő elszigetelődése volt.

3.2. Saját társadalmi feszültségei és a kihívás globális dimenziója miatt az USA nem tudja egyedül megőrizni a szabad világrendet. Az Egyesült Államok lakossága komoly szkepticizmussal szemléli a világ távoli részein megvalósuló költséges katonai műveleteket. Afganisztán példája brutális módon világít rá arra, hogy a liberális demokráciáknak sürgősen új, hiteles stratégiát kell felmutatniuk, és az Egyesült Államok tehermentesítése érdekében nagyobb európai szerepvállalásra van szükség. Ez nem korlátozódhat pusztán a katonai képességekre, bár azok elengedhetetlenek.

3.3. Az USA 2011-ben kiábrándultan fordult el a destabilizálódott Közel-Kelettől. Az így keletkezett légüres térbe nyomult be elsőként az „Iszlám Állam”. Amikor Irakban és Szíriában szinte teljesen szétzúzták az Iszlám Államot, akkor elsősorban Oroszország töltötte be az így keletkezett űrt. Ugyanabban a sorsdöntő évben nyilatkozta Hillary Clinton akkori amerikai külügyminiszter, hogy a politika jövőjét Ázsiában fogják eldönteni, nem Afganisztánban vagy Irakban. Európa és a Közel-Kelet az amerikai érdekek és az amerikai stratégia perifériájára szorult. Afganisztán tekintetében úgy tűnik, hogy Biden elnök vezetése alatt is folytatódik ez a politika, amely veszélyes Európa stabilitására és biztonságára.

3.4. Európa továbbra sem áll az Egyesült Államok külpolitikájának középpontjában. Az Egyesült Államok a teljes figyelmét és erőforrásait Kínára fordítja, amely szakadatlanul, sőt a világjárvány következtében talán még gyorsabban növekszik. Emellett ismét nehezzé vált a helyzet Latin-Amerikában, amelyet önkényuralom és korrupció mellett az államok teljes kudarca jellemez. Latin-Amerika már csak az ottani menekültáramlatok miatt is közelebb áll az Egyesült Államokhoz, mint Európa vagy Afrika. Afrika – a világon a leggyorsabb ütemben növekvő népességével – alig kap figyelmet Amerika részéről, miközben a szomszédos Európa érdeklődne ugyan, de a kontinensen rendkívül aktív Kínával ellentétben semmiféle stratégiával nem rendelkezik.

3.5. Kínában folytatódott az 1980-as évek végén Teng Hsziao-ping által elindított gyors gazdasági felívelés, és Hszi Csin-ping hivatalba lépése óta az ország egyre öntudatosabban fogalmazza meg igényét, hogy új világhatalommá kíván válni. Az ország a külvilág irányába békésen megnyilvánuló, fejlődő diktatúrából egy Ázsiában katonailag fölényeskedő, sőt akár fenyegetőleg fellépő, az országon belül pedig (újra) totalitárius berendezkedésű rendőrállammá vált. Kínát illetően az EU nem rendelkezik egyértelmű stratégiával. A Tanács német elnöksége alatt az Unió politikailag szorgalmazott és keresztülnyomott egy olyan kétoldalú beruházási megállapodást, amely Kínát túlságosan kevésbé köti (ideértve az alapvető jogok, például az egyesülési szabadság érvényesítését), az európai érdekeket pedig a legjobb esetben is csak felületesen szolgálja. Az EGSZB-t nagyon aggasztja, hogy ennek milyen következményei lehetnek, különösen a dezinformáció és a befolyásolás tekintetében, mivel a megállapodás a hír-, média- és szórakoztatási ágazatot is nagyban megnyitja a kínai beruházások előtt.

3.5.1. Kína masszív fegyverkezést folytat. Az immár nyíltan agresszív új világhatalom egyre erőteljesebben fenyeget még Tajvan esetleges megszállásával is, igyekszik ellenőrzése alá vonni a világ gazdaság szempontjából központi jelentőségű tengeri kereskedelmi útvonalakat, a saját nemzetközi jogi kötelezettségvállalásaival is szembemenve rombolja a demokráciát és a szabadságot Hongkongban, emellett tömegesen és nehezen elképzelhető brutalitással nyomja el a muszlim lakosságot az észak-nyugati tartományaiban. Ez utóbbi nem akadályozza meg a Kínai Kommunista Pártot abban, hogy az afgán összeomlás pillanatában azonnal jó kapcsolatokat kínáljon a tálibok számára. A Hindukus hegységben bekövetkezett totális nyugati vereség ugyanis megerősíti a Kínai Kommunista Pártot abban, hogy olyan világrendre törekedjen, amely ugyan multilaterálisnak mondható, de semmiképp nem szabad. Az eddig pozitív csengésű multilateralizmus koncepciója ezáltal ártétkelődik.

3.5.2. Európában gazdaságilag és politikailag is szembetűnő tényezővé vált a kínai befolyás. Peking kitartóan folytatja a Selyemút projektjét, lépésről lépésre foglal el stratégiai pozíciókat, és csupán a felületes szemlélő számára nagyvonalúnak tűnő, a valóságban viszont az érintetteket kiszolgáltatott helyzetbe hozó hitelszerződésekkel politikai függőségbe taszítja Afrika és Ázsia egyes országait. Emellett Peking már Délkelet-Európában is ellenőrzést szerzett fontos infrastruktúrák felett. Példa erre az Európai Unión belül a pireuszi kikötő Görögországban, illetve a montenegrói autópálya-építés és az 5G-s hálózat kiépítése.

3.5.3. Az európai gazdaság egyes részei, különösen német konszernek mostanra fenyegető mértékben váltak függővé a kínai piactól, amely először egyfajta kiterjesztett gyártósorként kínálkozott az európai ipar számára anélkül, hogy ténylegesen megnyílna előtte. Jogosan gondolja át néhány konszern a beszállítói láncát, amely túlságosan egyoldalú és végső soron a kínai vezetők önkényességétől függ.

3.5.4. A kínai piacokhoz való hozzáférés Kína WTO-hoz való csatlakozását követően továbbra is nehéz, vagy akár lehetetlen. Méltányosságról és viszonyosságról még messze nem beszélhetünk. Az ország torzíja a globális versenyt azáltal, hogy támogatásokat nyújt, és makacsul megtagadja többletkapacitásainak leépítését. A Kínai Kommunista Párt által uralt állam kezdettől fogva szisztematikus ipari kémkedést folytatott, és közös vállalkozások révén tudástranszfert kényszerített ki. Mostanra Kína már csak azon külföldi beruházók előtt nyílik meg, amelyek know-how-jára szüksége van, és a kínai vállalatokat versenytorzító módon továbbra is minden kockázattal szemben bebiztosítja. Mindez nem egyeztethető össze a kölcsönösen nyitott és tisztességes piacszervezéssel.

3.6. Sajnos Vlagyimir Putyin müncheni biztonságpolitikai konferencián 2007-ben elmondott emlékezetes beszéde óta Oroszország egyre nagyobb léptekkel távolodik a Nyugattal való együttműködéstől. Moszkva már korán a nyomásgyakorlás eszközeként kezdte használni azt, hogy a szomszédai függnek a földgázszállítványoktól. Ahol ez már nem volt elegendő, és a korábbi szovjet köztársaságok túlságosan közeledtek az Európai Unióhoz és ezáltal a Nyugathoz, vagy nagyobb önállóságra törekedtek, a moszkvai vezetés a határvidékén, illetve a Szovjetunió egykori hatalmi övezetében leplezett és nyílt háborúkat indított, és a Krím esetében a nemzetközi joggal ellentétesen és saját szerződéses vállalásaival szembemenve ukrán területet annektált. A Kreml vezetői brutálisan kihasználták saját céljaikra a 2011-es rövid arab tavasz utáni instabilitást. Ezen túlmenően kiberháborúkat indítanak liberális demokráciákkal szemben, célzott dezinformációs

kampányokat folytatnak, szélsőséges mozgalmakat és pártokat támogatnak, és bizonyítottan befolyásolják ezen országokban a választásokat, így különösen a brexit-kampányt és a 2016-os amerikai elnökválasztást. Világszerte üldözik az őket bírálókat és támadásokat követnek el ellenük – akár az Európai Unióban is.

3.7. Törökország Recep Tayyip Erdoğan uralma alatt – a menekültügyi egyezmény ellenére – politikailag nemcsak az Európai Uniótól távolodott el messzire, hanem egyre inkább a demokratikus berendezkedésű államok alapvető egységétől is, ami miatt az ország egyre problematikusabb NATO-partnerré válik. A Földközi-tenger keleti részén, a görög szigetek körül célzottan keltett feszültségek, a ciprusi partoknál végzett fúrások, valamint Törökországnak a kurdok lakta észak-szíriai területeken és a líbiai háborúban betöltött szerepe miatt az ország egyre jobban eltávolodik az Európai Uniótól. A nők erőszakkal szembeni védelméről szóló isztambuli egyezmény felmondása aggodalmat keltő politikai jelzés. Noha az eleve nehezen és legfeljebb nagyon hosszú távon elképzelhető uniós csatlakozás egyre távolabbra került, most újra vannak arra irányuló törekvések, hogy korszerűsítsék a vámegegyezményt, a vízumliberalizációs lépések előfeltételeként teljesítsék az ismert mérföldköveket, továbbra is folytassanak magas szintű konzultációkat, valamint erősítsék a civil társadalmon belüli kapcsolatokat. Érdemes megjegyezni, hogy a közelmúltban végzett felmérések tanúsága szerint a török közvélemény nagyon is Európa-párti. A fenti törekvések azonban nem vihetők végbe, amíg a török államvezetés a kívánt enyhülést és közeledést nem támasztja alá tartósan hathatós tettekkel.

3.8. Ezek a különösen Európa számára releváns fejlemények – az egyre agresszívabb putyini revizionizmus, a neooszmán álmokat dédelgető török elnök Európától való elfordulása, a rend felbomlása a Közel- és Távol-Kelet jelentős részében, valamint Európa Kínával való, egyre egyoldalúbb gazdasági összefonódása – bő egy évtizeden belül következtek be. Mindez azzal párhuzamosan történt, hogy Európa veszített jelentőségéből az USA politikájában, és a 2002-ben kezdődött „terrorellenes háború” nyomán kölcsönös politikai elidegenedés volt tapasztalható. Mégis mindig is az USA és az EU voltak és lesznek továbbra is messze a legszorosabb partnerek – politikai, kulturális és gazdasági szempontból egyaránt. Az EU sokat tud kínálni ebben a transzatlanti partnerségben, amely alapvető fontosságú a szabad világrend szempontjából.

3.9. Az USA körülbelül 2010-ig aktívan részt vett a demokrácia előmozdításában az új uniós tagállamokban. 2010-re az Egyesült Államok nézőpontjából úgy tűnt, hogy Közép-Kelet-Európa átalakuló országai stabil piacgazdaságú demokráciákká fejlődtek, annak ellenére, hogy – különösen Délkelet-Európában – továbbra is fennállnak korrupciós problémák. Miután azonban 2010-ben Orbán Viktor korábbi magyar miniszterelnök ismét hatalomra került, az országban elindult egy folyamat az „illiberális demokrácia” irányába. Magyarország volt az első olyan uniós ország, amely több okból is erre az útra tért. Néhány évvel később Lengyelország is elindult az önkényuralmi demokrácia felé vezető úton, ahol a kormány befolyása miatt sérül a médiapluralizmus és a média szabadsága, valamint az igazságszolgáltatás függetlensége. Eltérő intenzitással ugyan, de más uniós országokban is megfigyelhetők ebbe az irányba mutató tendenciák, ami egyre inkább feszültségekhez vezet az Egyesült Államokkal is.

3.10. Számos uniós tagállamban jelenleg már nem biztosított a demokratikus rend stabilitása. Egyes kormányok olyan autoriter kormányzási modellek és módszerek felé orientálódnak, amelyek semmiképpen nem egyeztethetők össze az EU alapvető értékeivel. Ehhez jönnek még harmadik országok jelentős befolyásszerzési kísérletei, amelyek Európa destabilizálását célozzák.

3.11. A NATO egyes európai tagállamai – köztük a népességét és gazdasági teljesítőképességét tekintve legnagyobb uniós tagállam, Németország – sok éven át nem ruháztak be eleget a védelmi képességeikbe, ezáltal nem teljesítették a szövetségen belüli kötelezettségeiket, és Brüsszelben valójában azt az irányvonalat támogatták, hogy egyenlő távolságot kell tartani a 21. század nagyhatalmaitól. Az az „elképzelés”, amely egyidejűleg akarta az USA-t biztonsági partnernek, Oroszországot nyersanyagforrásnak, Kínát gazdasági eldorádónak, Európát pedig morális szuperhatalomnak látni anélkül, hogy saját kül- és biztonságpolitikai képességeket kellene fejleszteni, hogy a meghatározott érdekeket meg lehessen védeni és szükség esetén a stabilitást határozottan elő is lehessen mozdítani, szemmel láthatólag se nem hatásos, se nem időtálló. Európa részben önmagát gyengíti, amikor tévóvázva reagál a szabad világrenddel, a demokráciával és a jogállamisággal szembeni egyes támadásokra, amelyek esetében egyértelműsége van szükség. Ezzel sebezhetővé teszi magát és teret nyit harmadik országok befolyása előtt – többek között a Nyugat-Balkánon, amelynek a jövőben az EU szerves részévé kell válnia.

3.12. Úgy tűnik, hogy az EU tartja magát a Trump-időszak alatt kialakított koncepcióhoz, amelyet Brüsszelben „stratégiai autonómiának” neveznek, és amely legalábbis nem egyértelmű. A kül- és biztonságpolitikában a stratégiai autonómia nem állna összhangban az erős transzatlanti partnerség szellemével. Az Európai Unióban továbbra is számos politikus álmodozik egyenlő távolságtartásról, amely az USA, Oroszország és Kína tekintetében lenne alkalmazandó. A lakosság körében – és a szervezett civil társadalom egyes szereplői közül is – sokan gondolkodnak ugyanígy. Európa viszont sokkal közelebb van az Egyesült Államokhoz, mint Kínához vagy Oroszországhoz. Képtelenség egyenlő távolságot tartani ezekről a nagyhatalmaktól.

3.13. Az EU-nak és az USA-nak együtt kell a demokrácia, a béke és a biztonság, illetve a jogállamiság és az emberi jogok alapját képeznie a világon. Afganisztánban azonban teljes kudarcot vallottak. Az amerikai katonai erők és európai szövetségeik Afganisztánból való elhamarkodott kivonása a maga szörnyű valójában mutatja, hogy a szabad világ és ezzel Európa mennyire rá van utalva az USA hatalmi érdekérvényesítő képességére. Ebben a helyzetben az EU-ról az derül ki, hogy riasztó stratégiai hiányosságok jellemzik, és nem rendelkezik közös kül- és biztonságpolitikával.

4. Intézkedésekre irányuló ajánlások

4.1. Az Európai Uniónak élnie kellene Biden amerikai elnök javaslatával a demokráciák szövetségének létrehozásával kapcsolatban, és támogatnia kellene azt, megerősítve az USA-t abban, hogy ismét határozottan töltsön be vezető szerepet az emberi méltóság, a szabadság, a demokrácia és a jogállamiság érvényesítése érdekében.

4.2. A demokráciák szövetségében való részvétel feltételül kellene szabni, hogy tagjainak jogállami és demokratikus berendezkedését illetően nem állhatnak fenn megkérdőjelezhetetlen kétségek.

4.3. Az Európai Uniónak a világ demokráciáival és az USA-val vállvetve, erős és hiteles világhatalomként kellene követnie az „együttműködésen alapuló megfélekezés stratégiáját⁽¹⁾” Kínával szemben. Kína együttműködésen alapuló megfélekezése azt jelenti, hogy – a hidegháború alatti feltartóztatással szemben – a demokráciák szövetsége tiszteletben tartja és védelmezi Kína jogos érdekeit, egyidejűleg azonban diplomáciailag egyértelműen és keményen reagál, ha – mint az ujugrok esetében – súlyos emberi jogi jogsértésekre kerül sor, vagy ha – mint Hongkong esetében – Kína akár az általa megkötött nemzetközi szerződéseket is megsérti. Ezeknek az értékeknek tükröződnie kell az EU és Kína közötti beruházási megállapodás kezelésében is, és az EU-nak mindaddig fel kellene függesztenie ezt a megállapodást, amíg továbbra is súlyosan sérülnek az emberi jogok, és nem érvényesítik az olyan alapvető jogokat, mint az egyesülés szabadsága.

4.4. A páneurópai biztonsági architektúra egyik tartópillére az EBESZ. Azt különösen az Oroszországgal folytatandó párbeszéd érdekében meg kellene erősíteni, hogy el lehessen kerülni a nyílt és a befagyott konfliktusok (például a Dnyeszter-melléki konfliktus) további eskalálódását, és a nemzetközi jogrend elismerésének feltétele mellett le lehessen fektetni a jövőbeli újbóli közeledés alapjait. A nemzetközi joggal ellentétes hatalmi politika eredményeit nem szabad elismerni – sem Ukrajnában, sem Fehéroroszországban, sem máshol. Ennek teljes mértékben összhangban kell lennie a közös transzatlanti stratégiával és a demokráciák szövetségének politikájával.

4.5. Az Európai Uniónak mindaddig fel kellene függesztenie az „Északi Áramlat 2” már majdnem elkészült projektjét, amíg meg nem oldódik az ukrajnai konfliktus, és amíg a nemzetközi jogrendbe ütköző egyéb alapvető jogsértések történnek, ideértve például – mint a Navalnij-ügyben – a demokratikus ellenzék üldöztetésével és letartóztatásokkal történő önkényes elnyomását. Az EU energiaellátása tekintetében következetesen meg kell valósítani a zöld megállapodás céljait, és diverzifikálni kell az energiaforrásokat. Az egykori szovjet befolyási övezetben fekvő uniós tagállamok Oroszországgal kötött földgázszerveződésekkel kapcsolatos jogos érdekeit teljes mértékben figyelembe kell venni.

4.6. Noha a NATO- és az uniós tagság nem fedi egymást egy az egyben, ez az a katonai szövetség, amely biztosítja az észak-amerikai és az európai demokráciák biztonságát. Az európai országok számára a semlegesség csak a NATO árnyékában és ezáltal ténylegesen is csak annak védőernyője alatt lehetséges. Ezért az uniós államoknak olyan közös biztonságpolitikai struktúráról kell megegyezniük, amelyek összeegyeztethetők az észak-atlanti szövetség megszilárdításával, illetve tartósan erősítik azt.

4.7. A NATO-tagsággal rendelkező uniós tagállamoknak tartaniuk kell magukat a szövetségben meghatározott hozzájárulásokhoz és kötelezettségvállalásokhoz, így konkrétan a kétszázalékos célértékhez is, amelyet a 2014. évi walesi NATO-csúcson erősítettek meg. A NATO nem azonos a javasolt „demokráciák szövetségével”, amely a csendes-óceáni térségre is kiterjed. Emellett vannak és mindig is voltak nem demokratikus berendezkedésű tagjai. Mindazonáltal a NATO-nak is el kell mélyítenie és pontosabban kell irányítania az értékeiről szóló belső vitafolyamatát. A demokrácia és a jogállamiság figyelmen kívül hagyása a NATO szövetségén belül sem maradhat következmények nélkül. A jövőbeni biztonságpolitikai veszélyek már nem csupán a terrorista erők aszimmetrikus fenyegetéseiben rejlenek, hanem különösen a nemzetközi jogrend megkérdőjelezésében is, amely jogrend elválaszthatatlanul összekapcsolódik a benne részt vevő államok szabadságon alapuló és demokratikus berendezkedésével.

4.8. Henry Kissinger nem ok nélkül kérdezte meg, hogy mi Európa telefonszáma. Az EU-nak erőteljesebben össze kell hangolnia kül- és biztonságpolitikáját, amelyet hosszabb távon az Európai Parlament és egy általa ellenőrzött és felhatalmazott végrehajtó hatalom kezébe kell adnia. A Tanácsban a kül- és biztonságpolitikai kérdésekről minősített többséggel kell döntenie. Az uniós tagállamoknak fel kell ismerniük, hogy a nem egységes fellépés teljességgel megfosztja őket a hatékonyan érvényesíthető szuverenitástól. Utóbbi csak a szuverenitás összevonásával és az eszközök megosztásával érhető el.

⁽¹⁾ Christian Moos és Peter Clever: »China »kooperativ eindämmen«, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2021. április 30.

4.9. Az Uniónak át kell gondolnia a „stratégiai autonómia” koncepcióját, mivel az legalábbis félreérthető. Az EU politikailag és katonailag egyaránt nagyon távol áll az autonómiától. Egy szükségszerűen szabad, tisztességes és fenntartható kereskedelmen nyugvó multilaterális rendben az autonómia nem is kívánatos. A stratégiai autonómia nem jelentheti a többi hatalomtól való egyenlő távolságot. Az USA mint egyértelműen demokratikus berendezkedésű jogállam továbbra is Európa nélkülözhetetlen gazdasági és biztonsági partnere, amely az esetleg felmerülő érdekellentétek ellenére a fontos részletkérdésekben osztja az Európa által vallott alapvető értékeket. Míg Peking kifejezetten méltatja a stratégiai autonómia homályos európai koncepcióját, számos transzatlanti partner reakciói egyértelműen azt mutatják, hogy vagy elutasítják, vagy kétértelműnek tekintik azt. A kétértelműség azonban megmérgezi minden stratégiai partnerséget.

4.10. Stratégiai autonómia helyett az Európai Uniónak a stratégiai cselekvőképesség célját kell követnie. Az EU jelenleg az „asszertivitás” fogalmával operál, amely ebbe az irányba mutat. Ennek során azonban búcsút kell intenie azoknak a szuperlatívuszoknak, amelyek legalább a liszaboni stratégia óta jellemzik tízéves terveit. Eddig az EU egyetlen lényegi célt sem volt képes elérni az ezek keretében meghatározottak közül. Nagyobb szerénységet kellene tanúsítania, és egyidejűleg határozottabban és proaktívabban kellene fellépnie. Azt, hogy az EU cselekvőképes, vagy hogy érvényesíteni tudja az érdekeit, nem lehet egyszerűen csak kijelenteni vagy eldönteni – ezt tényekkel kell tudni igazolni.

4.11. A kétoldalú kereskedelmi és beruházási megállapodásokat az EGSZB véleménye szerint úgy kellene kialakítani, hogy azok a megújított világkereskedelmi rendszerbe illeszkedjenek. Nem állhatnak egy szabad multilaterális világrend útjába, hanem éppen hogy szavatolniuk és előmozdítaniuk kell az ilyen világrendet. A transzatlanti partnerségnek egy megújult világkereskedelmi rend alapját is kell képeznie. Az EU-nak és az USA-nak közös felelősséget és vezető szerepet kell vállalniuk a WTO-ban, és ki kell állniuk a többoldalú kapcsolatok hatékony modellje és egy olyan modern kereskedelmi menetrend mellett, amely környezetvédelmi és szociális szempontokat is figyelembe vesz.

4.12. A jogon és a békén alapuló nemzetközi rend fenntartásának döntő előfeltétele a megbízható transzatlanti partnerség. Minden olyan kísérlet, amely mindezt az USA-val történő szoros együttműködéstől elszakadva próbálná megvédeni, bukásra van ítélve, mert Európának egymagában nincs meg a kellő súlya egy olyan hierarchián alapuló hatalmi rend megakadályozásához, amelynek középpontjában Kína állna.

4.13. Az EU az Egyesült Államokkal, az Egyesült Királysággal, Kanadával, Japánnal, Dél-Koreával, Ausztráliával és a világ más, liberális berendezkedésű államaival közösen tudja az Uniót belül is biztosítani a demokráciát és a jogállamiságot, valamint hozzájárulni a helyreállításukhoz ott, ahol azok csorbát szenvedtek.

4.14. Az Európai Uniónak szorgalmaznia és támogatnia kellene a szervezett civil társadalom – észak-amerikai és európai kapcsolattartó pontokkal rendelkező – transzatlanti platformjának a kialakítását, ahogy azt az EGSZB tagjai a nem uniós államok, köztük az Egyesült Királyság bevonásával is kezdeményezték. A közös értékeket ugyanis csak egy élénk civil társadalom tudja vonzóvá tenni és megvédeni.

4.14.1. Minél előbb kezdeményezni kellene egy transzatlanti párbeszédre irányuló fórumot a demokrácia jövőjéről, valamint közös párbeszédet a jogállamiságról. A közös transzatlanti politikai napirenden kiemelkedő helyet kell elfoglalnia annak, hogy közösen előmozdítsuk a demokráciát Európában, az USA-ban és más baráti államokban.

4.14.2. A transzatlanti civil társadalomnak közös párbeszédet kellene kezdenie a polgári jogokról, hogy ezáltal növelje a tudatosságot a nem megfelelő irányú fejleményekkel kapcsolatban, és a bevált gyakorlatok példái alapján az Atlanti-óceán mindkét partján hatással legyen a politikára.

4.14.3. Különös jelentőséget kellene tulajdonítani a civil társadalom transzatlanti párbeszédének a dezinformációval szembeni jobb reziliencia érdekében. Ehhez kapcsolódóan közös erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy a liberális demokráciákban megvédjék a médiaszabadságot, illetve helyreállítsák ott, ahol az bármilyen okból sérült, mivel a médiaszabadság a demokrácia és a jogállamiság egyik tartópillére és a közös transzatlanti értékek közvetlen folyamánya.

4.14.4. A civil társadalom transzatlanti párbeszédének keretében ugyancsak foglalkozni kellene az éghajlatvédelemmel és a globális felmelegedés lelassítására irányuló együttes erőfeszítésekkel, hogy közösen azonosítani lehessen a fenntartható, technológiasemleges megoldásokat.

4.14.5. Az Atlanti-óceán két partjának civil társadalmi közötti közös párbeszéd további elengedhetetlen témája az éghajlat-politika és a digitalizáció összefüggésében felmerülő új társadalmi kérdés. Az, hogy miként lehet világszerte biztosítani a szociális jogokat, valamint javítani az esélyeket és a hozzáférést – ideértve mindenekelőtt az önálló vállalkozók és a munkavállalók jogait is –, olyan kérdés, amelyre sürgősen közös választ kell adni, különös tekintettel a liberális intézmények jövőjére és a szabad világrend stabilitására.

4.14.6. A jövőbeli kereskedelmi megállapodásokra és a megerősített multilaterális rend iránti törekvésre figyelemmel meg kellene erősíteni a transzatlanti párbeszéd már meglévő formáit és adott esetben újakat is ki kellene alakítani. Ennek kapcsán komoly szerep hárul a közelmúltban létrehozott Transzatlanti Kereskedelmi és Technológiai Tanácsra, amelynek viszont teljesen átlátható módon kell működnie.

4.15. Európának ebből ki kell vennie a részét, több terhet kell viselnie, valamint vállalnia kell a rá eső felelősséget. Ehhez mindenekelőtt túl kell lépnie azon, hogy a kül- és biztonságpolitika terén egymástól eltérő nézeteket hangoztat, és fel kell hagynia a hipermoralizmus és az oportunizmus közötti ingadozással. Az Európai Uniónak világos stratégiával kell támogatnia a jog uralmát a nemzetközi kapcsolatokban, egységesen kell fellépnie a kül- és biztonságpolitika területén, valamint tevékenyen hozzá kell járulnia a multilaterális rend stabilizálásához.

4.16. Hosszú távon tovább kellene fejleszteni a transzatlanti partnerséget egyfajta gazdasági integráció irányába, amely Kanadára, az Egyesült Királyságra és más olyan európai országokra is kiterjedne, amelyek nem vagy még nem tagjai az EU-nak. Ennek fontos előfeltételei a civil társadalom nagyon sokféle szereplőjével folytatott párbeszéd transzatlanti fórumai (amilyen Európában az EGSZB), illetve az egyes parlamentek között elmélyített párbeszéd is.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az élelmiszer-vállalkozási stratégiák és tevékenységek összehangolása a fenntartható fejlődési célkitűzésekkel a Covid19 utáni fenntartható helyreállítás érdekében

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2022/C 152/10)

Előadó: **Andreas THURNER**

Társelőadó: **Peter SCHMIDT**

Közgyűlési határozat:	2021.3.25.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.25.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	564.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	209/0/02

1. Következtetések és ajánlások

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB):

1.1. elismeri, hogy az élelmiszer-vállalkozások az ellátási lánc egészében (beleértve az európai mezőgazdasági termelőket és halászokat, szövetkezeteket, agrár-élelmiszeripari vállalkozásokat, kiskereskedőket és nagykereskedőket és más vállalatokat) eleve arra törekszenek, hogy előrelépést érjenek el a fenntarthatóság terén, és hogy az európai zöld megállapodással összhangban egészséges és fenntartható termékeket kínáljanak a fogyasztóknak. Mindazonáltal a fenntartható fejlődési célok megvalósítása érdekében még többet kell tenni;

1.2. hangsúlyozza, hogy szükség van egy olyan innovációt támogató keretrendszerre, amely megfelelő eszközökkel és megoldásokkal segíti a gazdasági szereplőket a fenntarthatóbb üzleti gyakorlatokra való áttérésben. Meg kell szüntetni az innováció előtt álló akadályokat;

1.3. megállapítja, hogy a gazdasági szereplők manapság gyakran inkább bonyolultnak és terhesnek, mintsem lehetőségként élik meg a fenntarthatósági követelményeket, ezért ennek megváltoztatása érdekében egy könnyebben érthető nyelvezet („fenntarthatósági nyelvhasználat”) kidolgozását ajánlja;

1.4. úgy véli, hogy az élelmiszer-veszteség és élelmiszer-pazarlás csökkentése, a fenntartható beszerzés, a jobb csomagolási és logisztikai rendszerek, a körforgásos és erőforrás-hatékony élelmiszerláncok, valamint a biogazdasági megoldások hatékony belépési pontokat jelentenek a nagyobb fenntarthatóság felé;

1.5. hangsúlyozza a fogyasztó fontos szerepét ebben az összefüggésben. Az átlátható élelmiszer-címkézési gyakorlatokkal kombinált tájékoztatási és nevelési intézkedések lehetővé teszik a fogyasztók számára, hogy a fenntarthatóbb opciót válasszák⁽¹⁾. Az Európai Bizottságnak olyan intézkedéseket is be kell vezetnie, amelyek támogatják az egészséges és fenntartható módon előállított, feldolgozott és forgalmazott élelmiszerek megfizethetőségét;

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye: „Az egészséges és fenntartható étrendek népszerűsítése az EU-ban” (HL C 190., 2019.6.5., 9. o.).

1.6. üdvözlí a felelős üzleti és marketinggyakorlatokra vonatkozó uniós magatartási kódexet. A legtöbb érintett fél általánosságban értékes folyamatnak tartja az önkéntes kódex kidolgozását, amely közelebb hozta egymáshoz az élelmiszer-ellátási lánc partnereit. A kezdeményezés kiindulópontot jelent, és továbbra is a felelős és fenntartható üzleti gyakorlatok együttműködési platformjaként kell szolgálnia. Az EGSZB külön

- rámutat az önkéntes megközelítés korlátaira, és a fenntarthatóságra való gyors áttérés biztosítása érdekében szabályozás és jogszabályok elfogadását szorgalmazza,
- javasolja, hogy a magatartási kódexet erősítsék meg a szociális dimenzió, a kollektív tárgyalások és a szociális védelem tekintetében. A szociális partnereket be kell vonni a folyamatba,
- hangsúlyozza, hogy a magatartási kódex gyakorlati alkalmazásához megbízható felülvizsgálati folyamatra van szükség, és hogy nyomon kell követni, hogy az egyes kötelezettségvállalások és az ambiciózus célokkal kapcsolatos ígérek teljesülnek-e, mivel a tapasztalat azt mutatja, hogy csak az valósul meg, amit mérnek és ellenőriznek. Összességében a civil társadalom (társadalmi párbeszéd) nagyobb mértékű bevonása is döntő fontosságú lesz a sikerhez,
- tudomásul veszi, hogy eddig főként a nagyobb és multinacionális vállalatok írták alá a magatartási kódexet, és hangsúlyozza, hogy különösen a kis- és középvállalkozások (kkv-k) számára kedvező környezetre van szükség, amely támogatja és megkönnyíti a fenntartható fejlődési célok menetrendje iránti erőteljesebb elköteleződést. Bár a nagyobb vállalatok gyakran rendelkeznek saját fenntarthatósági részleggel, a kkv-k a jelek szerint gyakran csak korlátozott erőforrásokkal és kapacitásokkal rendelkeznek a fenntarthatóságnak a vállalkozásukba való integrálására;

1.7. kiemeli, hogy a tagállamok számára fontos a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló uniós irányelv és az egyéb támogatási politikák mielőbbi végrehajtása a fenntarthatóbb és rugalmasabb élelmiszerrendszerek előmozdítása érdekében ⁽²⁾;

1.8. üdvözlí az Európai Bizottság arra irányuló kezdeményezését, hogy keretjogszabályokat dolgozzon ki a fenntartható uniós élelmiszerrendszerre vonatkozóan, és hogy a fenntarthatóságot valamennyi élelmiszerrel kapcsolatos szakpolitikában szerepeltesse ⁽³⁾. A hitelesség és az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében egyértelműen szabályozásra, valamint bizonyos szintű szabványosításra és harmonizációra van szükség;

1.9. újfent arra kéri az Európai Bizottságot, hogy biztosítsa a különböző ágazati politikák (többek között az éghajlat-politika, a környezetvédelem, a kereskedelem, a verseny) közötti szakpolitikai koherenciát ⁽⁴⁾. Ez megkönnyítené az élelmiszeripari vállalkozók számára, hogy fenntartható üzleti döntéseket hozzanak. A jogszabályi keretnek valóban egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítania;

1.10. megismétli azt az ajánlását, hogy vizsgálják meg egy több érdekelt felet tömörítő és többszintű európai élelmiszer-politikai tanács létrehozásának lehetőségét, amely többek között megkönnyítené a civil társadalom részvételét a magatartási kódex nyomon követésében;

1.11. rámutat arra, hogy a fenntarthatóság három fő pilléren nyugszik, méghozzá gazdasági, környezeti és társadalmi pilléren. Az eltérő keretfeltételek miatt el kell ismerni, hogy az egyenmegoldást alkalmazó megközelítés nem fog működni. A keretszabályozásnak ezért lehetővé kell tennie és meg kell könnyítenie a személyre szabott megoldásokat, például önértékelési és teljesítményértékelési mechanizmusok révén;

1.12. szabályokon, iránymutatáson és ösztönzőkön alapuló, könnyen érthető keretrendszert ajánl. A fenntartható finanszírozásról szóló, jelenleg kidolgozás alatt álló szabályozás (taxonómia) nem lehet túlságosan bonyolult.

2. Bevezető

2.1. A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia ⁽⁵⁾ az európai zöld megállapodás lényegi eleme. Átfogó módon foglalkozik a fenntartható élelmiszerrendszerek kihívásaival, felismerve az egészséges emberek, az egészséges társadalmak és az egészséges bolygó közötti elválaszthatatlan kapcsolatokat. A stratégia az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak elérésére

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: Egy méltányos élelmiszer-ellátási lánc felé (HL C 517., 2021.12.22., 38. o.).

⁽³⁾ Fenntartható uniós élelmiszerrendszer – új kezdeményezés.

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye: „A fenntartható fogyasztásra vonatkozó uniós stratégia felé” (HL C 429., 2020.12.11., 51. o.).

⁽⁵⁾ A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia.

irányuló európai bizottsági menetrend központi eleme is. Az EGSZB évek óta élen jár az átfogó uniós élelmiszerpolitika előmozdításában. Az első olyan európai intézmény volt, amely holisztikus megközelítést sürgetett ⁽⁶⁾, és ezzel előkészítette az utat „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia számára.

2.2. A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia elismeri, hogy az általuk előállított élelmiszertípusok, a beszállítók megválasztása, az előállítási módszerek, valamint a csomagolási, szállítási és forgalmazási gyakorlataik révén az élelmiszer-feldolgozók, az élelmiszer-szolgáltatók és a kiskereskedők szerepet játszanak a piac alakításában és a fogyasztók táplálkozással kapcsolatos döntéseinek befolyásolásában. Ennek előmozdítása érdekében az Európai Bizottság kidolgozott egy felelős üzleti és marketinggyakorlatokra vonatkozó uniós magatartási kódexet ⁽⁷⁾, amelyhez ellenőrzési keretrendszer is készült, és amelyet 2021. július 5-én indított el.

2.3. Nemzetközi szinten az ENSZ főtitkára által 2021 szeptemberében összehívott, az élelmiszerrendszerekről szóló ENSZ-csúcstalálkozó ⁽⁸⁾ megadta az alaphangot a fenntartható élelmiszerrendszerek fontossága tekintetében az elkövetkező években. Célja, hogy merész új intézkedéseket indítson el a világ élelmiszertermelésének és -fogyasztásának átalakítása érdekében.

2.4. Az élelmiszeripari vállalkozások érdemben hozzá tudnak járulni a fenntarthatóbb, igazságosabb és biztonságosabb élelmiszerrendszerekhez megteremtéséhez azzal, hogy a fenntartható fejlődési célokkal és az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodással összhangban működnek. Számos élelmiszeripari vállalkozás vezetője már fontos lépéseket tett ebbe az irányba, de sokkal többre van szükség. A szükséges változások összetettek, és közös, holisztikus, együttműködő és kooperatív hosszú távú stratégiákat igényelnek, amelyekben az élelmiszerlánc valamennyi szereplője, valamint a járulékos ágazatok is részt vesznek.

2.5. Az európai halászati és agrár-élelmiszeripari vállalatok és a mezőgazdasági termelők eleve arra törekednek, hogy előrelépést érjenek el a fenntarthatóság terén, és hogy az európai zöld megállapodással összhangban olyan termékeket kínáljanak a fogyasztóknak, amelyek hozzájárulnak az egészséges és fenntartható táplálkozáshoz. Ahhoz, hogy ez az átállás eredményeket hozzon, beruházásra és bizonyos esetekben időre van szükség. A célok kitűzése után a vállalatok számára rugalmasságot kell biztosítani, hogy hozzájárulhassanak a célok eléréséhez, anélkül, hogy azokat megkérdőjeleznék. A szükséges zöld átállásnak továbbá összeegyeztethetőnek kell lennie az európai polgárok gazdasági helyzetével, különösen a Covid19-válságot követően.

2.6. A Közös Kutatóközpont ⁽⁹⁾ nemrégiben közzétett jelentése más, nemrégiben készült tanulmányokkal együtt arra a következtetésre jutott, hogy a „termelőtől a fogyasztóig” stratégiában meghatározott célok megvalósítása jelentős hatást gyakorolna az uniós mezőgazdasági termelésre. Ezek a megállapítások kiemelik, hogy a „termelőtől a fogyasztóig” stratégia keretében tett jogalkotási javaslatok részeként megbízható, előzetes tudományos hatásvizsgálatokra van szükség, amelyek a fenntarthatóság gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziójára egyaránt kiterjednek. A megfelelő keretrendszer (beleértve többek között a finanszírozáshoz való hozzáférést, az innovációt és a digitalizációt) kulcsfontosságú lesz a mezőgazdasági termelők támogatásához a „termelőtől a fogyasztóig” célkitűzések elérése érdekében.

3. A legfontosabb cselekvési területek

3.1. Az innováció előmozdítása és a kkv-k innovációhoz való könnyebb hozzáférése az elősegítése

3.1.1. A kutatás és az innováció hasznos lehet az inputok és a nyersanyagok (pl. precíziós gazdálkodás és új tenyésztési technikák, illetve az agro-ökológiai gyakorlatok jobb alkalmazása révén történő) fenntarthatóbb felhasználása, a fenntarthatóbb belső folyamatok (pl. megújuló energiaforrások alkalmazása az élelmiszerek előállításában, átalakítása vagy szállítása során) és az externáliák csökkentése (pl. fenntartható csomagolás révén) szempontjából. Innovációra nemcsak a környezetvédelmi problémák terén van szükség, hanem szociális szempontból is (egészségügy, nemek közötti egyenlőség, gyermek- és kényszermunka, munkahelyi egészségvédelem és biztonság, egyesülési szabadság és kollektív tárgyalások, tisztességes megélhetést biztosító bérek és jövedelem). Az innovációra azért is szükség van, hogy észszerű időn belül tisztességes megtérülési rátát érhesünk el ⁽¹⁰⁾.

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye: „A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához” (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.).

⁽⁷⁾ Felelősségteljes üzleti és marketinggyakorlatokra vonatkozó magatartási kódex.

⁽⁸⁾ Az ENSZ élelmiszerrendszerekről szóló csúcstalálkozója.

⁽⁹⁾ Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontjának jelentése, „Modelling environmental and climate ambition in the agricultural sector with the CAPRI model” [A mezőgazdasági ágazat környezetvédelmi és éghajlat-politikai törekvéseinek modellezése a CAPRI modell segítségével].

⁽¹⁰⁾ Az innovációra vonatkozó jó példák közé tartoznak a következők: az Irritec Corporate, az intelligens öntözési ágazat egyik világszerte működő vállalata; a Micronizzazione Innovativa SRL, egy induló innovatív vállalkozás, amely a vízviszattartást és a növények gyors növekedését elősegítő innovatív terméket állít elő; az Igloo, egy induló innovatív vállalkozás, amely a mezőgazdaságot támogató új technológiák (hidroponika) kifejlesztésére összpontosít; és az Agrorobotica, amely a precíziós mezőgazdasággal foglalkozik.

3.1.2. A technológiai innováció mellett a szervezeti és társadalmi innováció is kulcsfontosságú a fenntarthatóbb vállalkozások számára (a szervezeti struktúrák és a belső folyamatok átalakítása például azáltal, hogy nagyobb figyelmet fordítanak a megkülönböztetés elleni és a méltányossági szakpolitikákra), valamint az érdekelt felekkel való új kapcsolatok kialakítása érdekében (például a digitális marketing előnyeinek kihasználása). A szóban forgó innováció előmozdítása érdekében kulcsfontosságú a digitalizáció és a belső szervezeti kultúra növelése. A fenntarthatóságot a szervezeti és irányítási folyamatokba is integrálni kell.

3.1.3. Az élelmiszeripari vállalkozások gyakran széttagoltak és kicsik, horizontálisan és vertikálisan pedig nem integrálódtak. Ezért nehezen férnek hozzá az innovációs ökoszisztémához. A hozzáféréshez a vízügyi, logisztikai és digitális infrastruktúrába történő állami beruházásokra, valamint több K+F forrásra van szükség, így tudják a kis- és középvállalkozások is teljes mértékben kihasználni innovációs lehetőségeiket.

3.1.4. Ezen túlmenően a vállalkozások és az innovációs központok közötti kapcsolat megkönnyítésére és a közös alkotás előmozdítására szolgáló új mechanizmusok (pl. élő laboratóriumok és világítótornyok), valamint a vállalkozások és a kutatási és innovációs központok közötti összekötő szerepet betöltő új szakmai szereplők (pl. innovációs brókerek) létfontosságúak. A nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési tervek, az európai strukturális és beruházási alapok mutatói és a fenntartható fejlődési célok mutatói közötti szoros kapcsolat kulcsfontosságú az ilyen beruházások előmozdítása szempontjából, és a jövőben is prioritást kell élveznie.

3.1.5. A magánszektor, az intézmények, a felsőoktatási intézmények és az innovációs központok közötti partnerségek, a szélesebb körű közös alkotás és a pénzügyi intézmények nagyobb hangsúlya eredményes innovációs ökoszisztémákhoz vezethet. Az ilyen partnerségek hasznosak lehetnek a helyalapú innováció előmozdításában is, ami különösen ígéretes az élelmiszerrendszerekben, mivel a fogyasztók az élelmiszertermelés és -átalakítás helyi kontextushoz és kultúrához való kötődésére helyezik a hangsúlyt. Az innovatív, sikeres vállalatok értékes példái lehetnek az új fenntartható megoldásoknak, és elősegíthetik a bevált gyakorlatok terjesztését a szereplők között.

3.2. A körforgásos és erőforrás-hatékony élelmiszerláncok előmozdítása és a biogazdaság megerősítése

3.2.1. Az optimalizált körforgásos és erőforrás-hatékony élelmiszerláncok jelentős szerepet fognak játszani a fenntarthatóbb élelmiszerrendszerekre való átállásban. Számos belépési pont van, ilyen a természeti erőforrások hatékony felhasználása, a hulladék mennyiségének korlátozása, az újrahasznosítható, újrafelhasználható és komposztálható csomagolás vagy az egyszerű használatos műanyagok elkerülése, hogy csak néhányat említsünk. A körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja⁽¹¹⁾ megfelelő hálózatot biztosít az inspiráció, valamint az innovatív ötletek és megoldások számára ezen a területen.

3.2.2. A körforgásos biogazdaság mindenki számára előnyös megközelítés⁽¹²⁾. A biomassza hasznosítása és újrafelhasználása fenntarthatóbbá teszi a termelést, és új üzleti és jövedelemszerzési lehetőségeket teremthet a gazdálkodók, a halászat és az egész élelmiszerrendszer számára. Ezért nagy figyelmet kell fordítani a biomassza teljes gazdálkodási ciklusára (termelés, feldolgozás, felértékelés és újrafelhasználás, az orvosi területhez, az anyagokhoz, a biofinomítókhoz és az energiához kapcsolódó, több kimenetet biztosító termelési láncok létrehozása, a kimenetek piacának megteremtése). Ez számos szereplőt érint, köztük nemcsak a gazdálkodókat és a halászokat, az élelmiszer-feldolgozókat és a kiskereskedőket, hanem a polgárokat, a helyi önkormányzatokat, az erdészeket, a hulladékgazdálkodási vállalatokat, a komposztálókat, a technológusokat, az innovátorokat és az energetikai vállalatokat is.

3.3. Fenntartható beszerzés

3.3.1. A vezető élelmiszerláncoknak továbbra is ösztönözniük kell, hogy a beszállítók környezetileg, társadalmilag és gazdaságilag fenntartható gyakorlatokat alkalmazzanak. Ehhez hasznos lehet az átvilágítási megközelítés. A vezető vállalatoknak élen kell járniuk, el kell fogadniuk a fenntartható beszerzésre vonatkozó politikai kötelezettségvállalást, és be kell építeniük azt irányítási rendszerükbe⁽¹³⁾. Fel kell mérniük a beszerzési láncuk tényleges és potenciális hatását is, és meg kell határozniuk a kapcsolódó célkitűzéseket. E célból módszertant (többek között mutatókat, mérőszámokat és célokat) kell elfogadniuk az értéklánc teljesítményének mérésére, és biztosítaniuk kell, hogy az összhangban legyen a nemzetközileg elismert szabványokkal. Megfelelően nyilvánosságra kell hozniuk a tervezett célokat és az elért eredményeket is.

⁽¹¹⁾ A körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformja.

⁽¹²⁾ EGSZB-vélemény: „Biogazdaság – hozzájárulás az EU klímavédelmi és energetikai célkitűzéseihez, valamint az Egyesült Nemzetek fenntartható fejlesztési céljaihoz” (HL C 440., 2018.12.6., 45. o.).

⁽¹³⁾ A bevált gyakorlatok példái közé tartozik az Unilever, amely belső szabályzatot fogad el a beszállítói fenntartható beszerzés biztosítására.

3.3.2. Az Európai Bizottság Európában és nemzetközi szinten is elkötelezte magát a fenntartható élelmiszerrendszerek előmozdítása iránt. Ez csak akkor érhető el, ha a jogszabályi keret valóban egyenlő versenyfeltételeket biztosít a fenntartható élelmiszereket előállító uniós vállalkozások és a harmadik országbeli vállalatok számára az erős, rugalmas és fenntartható termelés lehetővé tétele érdekében. Az EU kereskedelempolitikájának biztosítania kell, hogy az importált termékek a társadalmi és környezeti fenntarthatóság tekintetében Európa magas szintű normáihoz igazodnak. A kereskedelmi megállapodások fontos szerepet játszanak a belső piac és az import közötti egyenlő versenyfeltételek biztosításában, az európai fenntartható élelmiszertermelők versenyképességének megőrzésében ⁽¹⁴⁾ és a tisztességes jövedelem garantálásában.

3.4. A jól megtervezett ellátási láncok szerepe:- a csomagolási és logisztikai rendszerek javítása a klímasegítség céljainak elérése érdekében

3.4.1. A nagyrészt globális ellátási láncok összefüggésében a helyi beszerzés – amelyre többek között diverzifikált beszállítókra keresztül kerül sor – fontos az élelmiszer-értékláncok környezeti hatásainak csökkentése szempontjából, nem utolsósorban a logisztika tekintetében, és elősegíti a helyi gazdaságok fejlődését. A Covid19-világjárvány következményeként a helyi élelmiszereket egyre inkább a minőség szinonimájának tekintik, a fogyasztók pedig egyre inkább erre a szempontra összpontosítanak. Ezenkívül az importált és a helyben előállított élelmiszerek közötti megfelelő egyensúly megtalálása eredményes stratégiának tűnik a szilárdabb és reziliensebb élelmiszerrendszerek eléréséhez.

3.4.2. A fenntartható csomagolás lényege a biológiailag lebomló és újrafelhasználható anyagok használata, és elősegíti a fogyasztók körében az újrahasznosítást. A vegyipar új felfedezései és ezeknek az üzleti gyakorlatba való beépítése innovatív megoldásokkal szolgál a környezeti problémákra. Már léteznek biológiailag teljesen lebomló és komposztálható bioműanyagok, amelyeket mezőgazdasági biomasszából állítanak elő, és amelyek teljesen körforgásos folyamatot hoznak létre. Néha a biológiailag lebomló anyagok hozzájárulnak a hosszabb eltarthatósághoz is, ami még nagyobb hozzáadott értéket eredményez.

3.4.3. Az élelmiszerláncból származó közvetett kibocsátások csökkentése az alacsony környezeti terhelésű logisztikai járművekre való áttéréssel, hatékonyabb, jobban szervezett és adott esetben rövidebb ellátási láncok kialakításával, a helyi élelmiszerboltok megerősítésével, a digitalizáció szélesebb körű elterjedésével és a logisztikai infrastruktúra javításával is elérhető.

3.5. Az oktatás és az átlátható címkézés előmozdítása

3.5.1. A közigazgatási szervek, a vállalkozások és a fogyasztók felelősségteljesebb fogyasztása, valamint a fenntartható és egészséges táplálkozás, például a mediterrán étrend iránti fokozott figyelem kulcsfontosságú a fenntarthatóbb élelmiszerrendszerek megvalósításához ⁽¹⁵⁾. Az ökológiai összefüggések és az „élelmiszerek értékének” jobb megértéséről is szó van: az élelmiszer-vesztés és -pazarlás hatása, a regionális gazdasági körök szerepe, a szállítási logisztika, a stratégiai élelmiszer-önellátás jelentősége stb.

3.5.2. Az oktatási rendszerek alapvető fontosságúak az említett változások előmozdítása szempontjából ⁽¹⁶⁾. Az élelmiszeripari vállalatok is jelentős szerepet játszhatnak, ha elkötelezik magukat az iránt, hogy a fogyasztókat és különösen a gyermekeket a fenntartható élelmiszertermelés és -fogyasztás fontosságára oktatják. Folytatniuk kell a fenntarthatóbb és egészségesebb termékekre irányába tett erőfeszítéseiket ⁽¹⁷⁾. Emellett felelős magatartási kódexeket kell elfogadniuk a marketinggyakorlatok tekintetében. Az élelmiszeripari vállalatok címkéssel, marketingkampányokkal, a közösségi médiában, a vállalati étkezésekben és a vállalati kommunikációs politika útján is népszerűsíthetik az egészséges és fenntartható életmódot. A címkézési gyakorlatoknak ki kell emelniük, hogy az egyes termékek mennyiben járulnak hozzá az egészséges és fenntartható étrendhez. Ebben az összefüggésben egy, az élelmiszerek címkézésére vonatkozó átlátható keret segítené a fogyasztókat abban, hogy tájékozott és fenntarthatóbb vásárlási döntéseket hozzanak.

⁽¹⁴⁾ „Ahhoz, hogy az átfogó európai élelmiszerpolitika valóban releváns legyen az európai fogyasztók számára, elengedhetetlen, hogy az EU-ban fenntartható módon előállított élelmiszerek versenyképesek legyenek. Ez azt jelenti, hogy az európai agrár-élelmiszeripari ágazat olyan áron képes élelmiszert szállítani a fogyasztóknak, amelyek tartalmazzák az olyan kritériumokkal kapcsolatos többletköltségeket, mint a fenntarthatóság, az állatjólét, az élelmiszerbiztonság és a táplálkozás, ugyanakkor tisztességes jövedelmet biztosítanak a termelőknek, és biztosítják, hogy az ágazat a fogyasztók túlnyomó többsége által preferált opció maradjon.” Vélemény: A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához, 5.8. pont (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.).

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB véleménye: „Az egészséges és fenntartható étrendek népszerűsítése az EU-ban” (HL C 190., 2019.6.5., 9. o.).

⁽¹⁶⁾ Az EGSZB véleménye: „Az egészséges és fenntartható étrendek népszerűsítése az EU-ban” (HL C 190., 2019.6.5., 9. o.).

⁽¹⁷⁾ Az EGSZB véleménye: „Az egészséges és fenntartható étrendek népszerűsítése az EU-ban” (HL C 190., 2019.6.5., 9. o.).

3.6. A pénzügyek újragondolása

3.6.1. Az élelmiszerrendszereket a pénzügyi intézményeknek az ágazat sajátosságainak megfelelő szempontból kell elemezniük. Az élelmiszeripari vállalkozásokat nem lehet ugyanolyan kritériumok szerint kezelni, mint a többi ágazatot, ahogyan ez hosszú időn keresztül történt, mivel a hitelhez és a beruházások megtérüléséhez való hozzáférés nem tükrözi a hosszú távú fenntarthatósági kritériumokat. Ez különösen akkor fontos, ha figyelembe vesszük az élelmiszeripari vállalkozások átlagos méretét és a fenntarthatóság növekvő jelentőségét. A kkv-k számára nehezebb a finanszírozáshoz való hozzáférés és a fenntarthatóság terén elért eredményekről való beszámolás.

3.6.2. A kkv-k fenntartható pénzügyeivel kapcsolatban ki kell emelni, hogy a bürokratikus és bonyolult technikai taxonómiai szűrési kritériumok akadályozhatják a vállalatokat – különösen a kkv-kat – abban, hogy a fenntarthatóság útját válasszák vagy ezen továbbhaladjanak.

3.7. A kisvállalkozások megcélzása

3.7.1. Az elszámoltathatósági keretek és a nyomonkövetési mechanizmusok általában jól alkalmazhatók a nagyvállalatok esetében. Ez a fenntarthatóság területén is így van.

3.7.2. Az európai élelmiszer-rendszerek azonban főként kkv-kból állnak. Ezért ad hoc támogatásra van szükség ahhoz, hogy segítsük az élelmiszeripari vállalatokat az átállási szakaszban. A támogatás magában foglalja az önértékelési eszközök bevezetését, a vállalatok közötti hálózatépítés előmozdítását, a vállalkozói szellemmel és a fenntarthatósággal foglalkozó oktatási programokat, a gyakorlati közösségek létrehozását, a bevált gyakorlatok népszerűsítését, az innovációs ökoszisztémákhoz való könnyebb hozzáférést, a nagyobb méretűvé válást elősegítő adóügyi és pénzügyi ösztönzőket, valamint a piacokhoz és a piaci információkhoz való könnyebb hozzáférést.

3.7.3. A többek között az informatikai hardver- és szoftvertechnológiákkal kapcsolatos támogatás és iránymutatás elősegítheti a kkv-k fejlődését és konszolidációját az ellátási láncban, valamint a fenntartható fejlődési célok jobb integrálását a stratégiáikba.

3.8. Összehasonlító teljesítményértékelés: önértékelés, nyomon követés, elkötelezettség, párbeszéd

3.8.1. Az önértékelési eszközök minden vállalat számára kulcsfontosságúak a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendhez való igazodáshoz. Ezeknek az eszközöknek bármilyen méretű vállalatot támogatniuk kell, anélkül, hogy a legkisebb vállalatokat szankcionálnák.

3.8.2. A nagyobb vállalatok esetében átfogóbb és szabványosítottabb megközelítésekre van szükség, amelyek lehetővé teszik az összehasonlítást. A kisebb vállalatok számára ad hoc támogatást kell biztosítani. Az ágazat sajátosságai miatt alapvető fontosságú az élelmiszerrendszer különböző szereplői (vállalkozások, intézmények, befektetők, fogyasztók, innovátorok, befektetők) közötti szoros párbeszéd.

3.9. A polgárok bevonása

3.9.1. Tekintettel az élelmiszerek társadalmi szerepére és a környezeti és társadalmi fenntarthatóságra gyakorolt hatására, az európai, nemzeti és regionális politikáknak, valamint a vállalkozások stratégiáinak a meghatározásakor konzultálni kell a polgárokkal. A polgárok bevonása különösen fontos helyi szinten, hogy az élelmiszereket szorosan be lehessen kapcsolni a városok és régiók életébe⁽¹⁸⁾. A helyi élelmiszer-politikák is hozzájárulnak ehhez, mivel holisztikusan közelíthetik meg az élelmiszereket, kihasználva a helyi sajátosságokat és ösztönözve a közös alkotási kezdeményezéseket.

3.9.2. A LEADER⁽¹⁹⁾ példája azt mutatja, hogy e tekintetben hatékony a helyi akciócsoportok hozzájárulása. Az élelmiszer-politikai tanácsok létrehozása egy újabb példa arra, hogy a polgárok bevonása fenntarthatóbb megoldásokhoz vezet.

⁽¹⁸⁾ Az EGSZB véleménye: „A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához” (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.) és „A »termelőtől a fogyasztóig« stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért” (HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

⁽¹⁹⁾ https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld_en

4. A „fenntarthatósági nyelvhasználat”⁽²⁰⁾ – a megfelelő nyelvezet megtalálása a fenntarthatóságról való párbeszédhez a fenntartható fejlődési célok élelmiszeripari megvalósítása során

4.1. A fogyasztók, a közvélemény, a szabályozó hatóságok, a befektetők, a politikai döntéshozók és a civil társadalom azt kéri az élelmiszeripari vállalatoktól, hogy javítsák teljesítményüket a fenntarthatóság tekintetében. A fenntarthatóság a vállalkozások számára is jó piaci lehetőséget jelent. Ezért az a kérdés, hogy hogyan lehet az élelmiszeripart összehangolni a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrenddel és a párizsi megállapodással, nem pedig az, hogy egyáltalán össze kell-e ezeket hangolni.

4.2. A teljesítményt azonban még így sem könnyű értékelni, mivel az élelmiszeriparban nem létezik egyetlen átfogó fenntarthatósági mutató. Ráadásul egyenmegoldások nincsenek, mivel az alágazatok között különbségek vannak, és a vállalat mérete is számít, ha a fenntarthatósággal kapcsolatos hivatalos megközelítést alkalmazzuk. Ennek következtében a kisebb vállalatok gyakran inkább az új adminisztratív terhek lehetséges forrását látják a fenntarthatóságban, nem pedig a lehetőséget.

4.3. Mivel nehéz a fenntartható fejlődési célokkal való összhang pontos mérőszámait megtalálni, a jelenlegi szakaszban az értékelések inkább a végrehajtott folyamatok átfogó jellegére és a nyilvánosságra hozatal mértékére, mintsem a konkrét eredményekre összpontosítanak. Az önértékelés mindenesetre segít a vállalatnak megtalálni azokat a területeket, ahol javítani lehet mind a fenntartható fejlődési célokhoz való igazodást, mind pedig a tervezési rendszereket. Emellett segít a fenntarthatósági kultúra elterjesztésében is a vállalaton belül.

4.4. A célkitűzések megtervezése után az élelmiszeripari vállalkozásoknak rövid és hosszú távon elérendő koherens mutatókat, mérőszámokat és konkrét fenntarthatósági célokat kell meghatározniuk, és meg kell határozniuk az eredmények közzétételére vonatkozó eljárásokat. Az elszámoltathatósági keretek közötti különbségek miatt azonban a célok kitűzése és a kapcsolódó mérési folyamatok még mindig nem könnyen összehasonlíthatóak.

4.5. Különösen a kkv-k esetében konstruktív önértékeléseket kell elvégezni, azzal a céllal, hogy az emberek megismerkedjenek a „fenntarthatósági nyelvhasználattal”, és nem referenciaértékeket kell meghatározni.

4.6. A vállalatoknak rugalmas fenntarthatósági mérőszámokat és célokat is be kell építeniük irányítási és vezetési rendszereikbe. A fenntarthatósági célokra való hivatkozás nélkül a költségvetési ciklusokban a kulcsfontosságú teljesítménymutatók (KPI-k), a nyomonkövetési mechanizmusok és a pályák tekintetében nagyon nehéz javítani a fenntarthatósági teljesítményt. Az ilyen jellegű integráció nem könnyű feladat, különösen a kkv-k számára. Ugyanakkor alkalmat ad arra is, hogy felülvizsgáljuk és megerősítsük ezeket a rendszereket.

4.7. A fenntarthatóság terén sikeresen tevékenykedő vállalatoknak népszerűsíteniük kell bevált gyakorlataikat. Ez segít megmutatni, hogy egy élelmiszeripari vállalat és különösen egy kkv számára megvalósítható és nyereséges is lehet a fenntarthatóság, és más vállalkozásokat is arra ösztönözhet, hogy kövessék példájukat. Ugyanakkor ez a tevékenység nagyfokú láthatóságot és értékes piaci lehetőségeket biztosíthat egy vállalat számára.

4.8. A Sustainable Development Solutions Network (SDSN) Fixing the Business of Food kezdeményezése⁽²¹⁾ a legelterjedtebb globális fenntarthatósági szabványok, keretrendszerek és kezdeményezések pontos elemzése után egy olyan elemzési keretet határozott meg, amely egy vállalat fenntartható fejlődési célokkal való összhangjának négy pillérén alapul. A pillérek a következők:

- az egészséges és fenntartható táplálkozást elősegítő termékek és stratégiák,
- fenntartható üzleti tevékenységek és belső folyamatok,
- fenntartható ellátási és értékláncok,
- megfelelő vállalati polgárság.

4.9. Az egyes pillérek több különböző témakörre oszlanak. Ezek a témák egy iteratív folyamat eredményeként születtek, amely magában foglalta a legnagyobb globális élelmiszeripari vállalkozások fenntarthatósági jelentéseivel kapcsolatos kutatást, a nagy-, közép- és kisvállalkozásokkal és szövetségekkel folytatott több interakciót (interjúk, műhelytervezetek és felmérések formájában), valamint a fenntarthatóságot érintő bevált gyakorlatok elemzését.

⁽²⁰⁾ A „fenntarthatósági nyelvhasználat” (Grammar of Sustainability) egy Elliot M. Tretter által a Shadows of a Sunbelt City című könyvében megalkotott kifejezés.

⁽²¹⁾ Fixing the business of food [Az élelmiszer-üzletág megerősítése].

4.10. A keretrendszer alapján létrejött egy olyan önértékelési eszköz, amelyet a vállalatok a fejlesztendő területek azonosítására használhatnak.

4.11. A Fixing the Business of Food kezdeményezés egy olyan digitális platform alapját is képezi, amely kiemeli a bevált gyakorlatokat. A négy pilléren alapuló keretrendszer konkrét példákat mutat be a kifejezetten az élelmiszeripari vállalkozások számára kiválasztott, a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendhez igazodó célkitűzésekre, célokra, mutatókra és mérőszámokra. Továbbá segíthet a vállalkozásoknak a fő teljesítménymutatóik meghatározásában, a befektetőknek az élelmiszeripari vállalkozások által tett intézkedések és előrelépések nyomon követésében, a fenntarthatósági jelentések elkészítőinek pedig a jelentéseik kidolgozásában. Tekintettel az egyes ágazatok sajátosságaira, a keretrendszert a mezőgazdasági kisvállalkozások, az akvakultúra- és a bortermelők igényeihez igazították.

5. Az élelmiszeripari vállalkozások fenntartható fejlődési célokhoz való igazodásának szakpolitikai kerete

5.1. Az EGSZB üdvözlöi a felelős üzleti és forgalmazási gyakorlatokra vonatkozó uniós magatartási kódexet, amely fontos eleme „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia végrehajtásának. A legtöbb érintett fél az önkéntes kódex kidolgozását összességében értékes folyamatnak tartja, amely közelebb hozta egymáshoz az élelmiszer-ellátási lánc partnereit. A kezdeményezés kiindulópontot jelent, és továbbra is a felelős és fenntartható üzleti gyakorlatok együttműködési platformjaként kell szolgálnia.

5.2. Az EGSZB azonban – a vállalatok és az érdekelt felek visszajelzései alapján is – rámutat az önkéntes megközelítés korlátaira, és hangsúlyozza, hogy a fenntarthatóságra való gyors áttérés érdekében szabályozásra és jogszabályokra van szükség. Ez magában foglalja a versenyszabályok felülvizsgálatát is, hogy még inkább előmozdítható legyen az együttműködés és a fenntarthatóság az ellátási lánc egészében.

5.3. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy a magatartási kódex hiányosságokat mutat a szociális dimenzió tekintetében, és sajnálja, hogy a kollektív tárgyalásokról sem tesz említést. A szociális párbeszéd nagyon fontos, és a szociális partnereket az egész lánc mentén be kell vonni a folyamatba. A fenntarthatósághoz vezető útnak pozitív hatással kell lennie a bérekre és a munkakörülményekre is.

5.4. A kódexből hiányoznak az egészséges és fenntartható élelmiszerek megfizethetőségének növelését célzó intézkedések is. Az egészséges és fenntartható élelmiszerek megfizethetősége segítené a fogyasztókat az egészséges és fenntartható étrend bevezetésében.

5.5. A magatartási kódexből hiányzik a kötelezettségvállalások relevanciájának, végrehajtásának és hatásának értékelésére szolgáló szilárd ellenőrzési mechanizmus. A magatartási kódex helyszíni végrehajtása céljából megbízható felülvizsgálati folyamatot kell bevezetni, hogy nyomon lehessen követni, hogy az egyes kötelezettségvállalások és az ambiciózus célokra vonatkozó ígéretek teljesülnek-e vagy sem. A tapasztalatok szerint csak az valósul meg, amit mérnek és ellenőriznek. Összességében a civil társadalom (szociális párbeszéd) erőteljesebb bevonása is döntő fontosságú lesz a sikerhez. Az EGSZB által korábbi véleményeiben ⁽²²⁾ javasolt, több érdekelt fél részvételével és több szinten működő Európai Élelmiszerpolitikai Tanács többek között megkönnyíthetné a civil társadalom részvételét a magatartási kódex nyomon követésében.

5.6. Eddig főként a nagyobb multinacionális vállalatok csatlakoztak a magatartási kódexhez. Olyan támogató környezetet kell teremteni, amely elősegíti a szorosabb összefonódást a fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatos menetrenddel, hogy a kkv-k prioritássá váljanak az EU élelmiszer-politikájában. Bár a nagyobb vállalatok gyakran rendelkeznek saját fenntarthatósági részleggel, a kkv-k a jelek szerint gyakran csak korlátozott erőforrásokkal és kapacitásokkal rendelkeznek a fenntarthatóságnak a vállalkozásukba való integrálására.

5.7. Az EGSZB emlékeztet korábbi véleményeinek következtetéseire, amelyekben méltányosabb élelmiszer-ellátási láncot sürget és elismeri, hogy az élelmiszer-ellátási lánc Európa-szerte kivételesen jól működik, és minden polgár számára minden nap kiváló minőségű élelmiszerekhez való hozzáférést biztosít. A fenntarthatóbb és rugalmasabb élelmiszerrendszerek előmozdítása érdekében a tagállamoknak minél előbb végre kell hajtaniuk a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló uniós irányelvet, illetve egyéb támogatási politikákat. ⁽²³⁾

⁽²²⁾ Az EGSZB véleménye: „A civil társadalom hozzájárulása egy átfogó uniós élelmiszer-politika kidolgozásához” (HL C 129., 2018.4.11., 18. o.) és „A »termelőtől a fogyasztóig« stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért” (HL C 429., 2020.12.11., 268. o.).

⁽²³⁾ Az EGSZB véleménye: Egy méltányos élelmiszer-ellátási lánc felé (HL C 517., 2021.12.22., 38. o.).

5.8. Az Európai Bizottság – „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában foglaltaknak megfelelően – a közelmúltban fogadta el a fenntartható uniós élelmiszerrendszerre irányuló keretszabályozásra vonatkozó ütemtervet, valamint a fenntarthatóságnak az összes élelmiszerrel kapcsolatos politikába való integrálására irányuló ütemtervet ⁽²⁴⁾. Az EGSZB üdvözli ezt az előremutató kezdeményezést, mivel a hitelesség és az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében egyértelműen szükség van szabályozásra, valamint bizonyos szintű szabványosításra és harmonizációra, és rámutat az átfogó uniós élelmiszerpolitika előmozdítására vonatkozó ajánlására.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²⁴⁾ Fenntartható uniós élelmiszerrendszer – új kezdeményezés.

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EGSZB 565. PLENÁRIS ÜLÉSE – INTERACTIO, 2021.12.8.–2021.12.9.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európai Bizottság iránymutatása a dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódex megerősítéséről

[COM(2021) 262 final]

(2022/C 152/11)

Előadó: **Thierry LIBAERT**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.7.1.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.18.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	198/3/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) elismeri a dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódex megerősítéséről szóló iránymutatással kapcsolatos útmutató színvonalát, valamint az Európai Bizottság eltökéltségét, hogy folyamatosan javítsa a dezinformáció visszaszorítására tett intézkedéseit.

1.2. Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy legyen szüntelenül résen, nehogy a dezinformáció elleni küzdelem ürügyül szolgálhasson a polgári szabadságjogok, különösen a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásához.

1.3. Az EGSZB azt javasolja, hogy a dezinformáció elleni fellépések legyenek kiemelt prioritások, és inkább a dezinformáció térnyerését igyekezzenek visszaszorítani, semhogy csak a tartalmát moderálják. A megelőzőbb és harciasabb hozzáállást támogatja ezért, amihez pedig több erőforrásra, különösen hatáskörökre van szükség.

1.4. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság hangsúlyt helyez a dezinformációval történő bevételszerzés elleni küzdelemre. Azt ajánlja, hogy az online reklám szereplőinek önkéntes kötelezettségvállalásain kívül az Európai Bizottság vegyen fontolóra kötelezőbb érvényű gazdasági, jogi vagy pénzügyi eszközöket is.

1.5. Az EGSZB azt javasolja, hogy szakadatlanul és határozottan folytassák a tárgyalásokat a digitális platformokkal, leginkább azért, hogy tisztázzák és továbbfejlesszék az információkezelés módszereit. Ez a Facebookra kiemelten vonatkozik, különösen mivel az EU lakosságának 78 %-a, tehát több mint 300 millió európai polgár Facebook-felhasználó.

1.6. Az EGSZB azt ajánlja, hogy összpontosítsanak több eszközt a nagyközönség által kevésbé ismert kis platformokra, amelyekben néha sokkal átláthatatlanabb az információáramlás.

1.7. Az EGSZB azt javasolja, hogy továbbra is törekedjenek a dezinformáció elleni küzdelem összehangolására. A kérdést túl sokáig kezelték széttagoltan, ezt a jelenséget pedig csupán közös fellépéssel lehetne felszámolni.

1.8. Az EGSZB fontosnak tart valamilyen európai médiatudatossági tervet, azzal a megjegyzéssel, hogy a tagállamok hatáskörébe tartozik az, hogy milyen tartalmat közvetítenek a médiában. Demokráciáink elengedhetetlen feltétele, hogy mindenki, főleg a gyerekek, különbséget tudjanak tenni igaz és hamis információ között.

1.9. Az EGSZB azt javasolja, hogy a dezinformáció elleni küzdelem kérdését támogassák ki minden érintett és a küzdelemben esetleg szerepet kapó félre. Gondolunk itt például a kutatókra és az összes civil társadalmi szervezetre.

1.10. Az EGSZB azt javasolja, hogy a dezinformáció elleni fellépések ne irányuljanak túlságosan az angol nyelvű tartalmakra, különösen az Oroszországgal szomszédos országokban.

1.11. Ezeknek az intézkedéseknek biztosítaniuk kell a fogyatékossgal élő személyek, köztük az álhírekkel szemben különösen kiszolgáltatott érzékszervi, pszichoszociális és értelmi fogyatékossgal élő személyek számára a hozzáférést, csakúgy mint megértésüket.

1.12. Az EGSZB jövőorientáltabb és előrelátóbb hozzáállást javasol, amelynek köszönhetően számolni lehet a dezinformáció esetleges új módozataival. A mélykamuk (*deep fakes*) terjesztésére szolgáló technológiai kapacitás megmutatta, milyen rendkívüli gyorsasággal terjed el egy-egy új kockázat.

1.13. Konkrétabban, az EGSZB meg van győződve arról, hogy a dezinformáció veszélyt jelent a demokráciáinkra és az Európai Unióra. A dezinformáció térhódítása azonban nem csupán a közösségi hálózatokban rejlő lehetőségek következménye, hanem a hivatalos közlemények iránti bizalmatlanság egyik tünete is. Az EGSZB javasolja azon alkalmak gyarapítását, ahol az összes érdekelt fél eszmét cserélhet és párbeszédet folytathat egymással a dezinformáció mélyebb okainak felderítése és hatékonyabb visszaszorítása érdekében.

2. Általános megjegyzések

2.1. A Covid19-válság kíméletlenül megmutatta, hogy a dezinformáció milyen veszélyek és kihívások elé állítja társadalmainkat. Az „infodémia” – a világjárvánnyal szembe fordított szóval – a világjárvánnyal szembe fordított szóval – jelentős kockázatot jelentett a személyes egészségre, a közegészségügyi rendszerekre, a hatékony válságkezelésre, a gazdaságra és a társadalmi kohézióra. A Covid19 elleni oltásról szóló viták jól szemléltették a dezinformáció olykor szélsőséges egészségügyi következményeit. Az eddigi jelentős erőfeszítések ellenére sürgősen fokoznunk kell a dezinformáció visszaszorítása érdekében tett fellépéseinket⁽¹⁾.

2.2. 2018-ban az Európai Bizottság közleményt adott ki a dezinformációval szembeni cselekvési tervről, amelynek célja az EU kapacitásának és együttműködésének megerősítése a dezinformáció elleni küzdelemben. Kiadott továbbá egy *Európai megközelítés az online félretájékoztatás kezelésére* ⁽²⁾ című dokumentumot is, amely számos, a dezinformáció elleni küzdelmet és az uniós értékek védelmének biztosítását szolgáló eszközt mutat be.

2.3. A dezinformáció kezelésére vonatkozó uniós megközelítés kezdettől fogva⁽³⁾ két tengelyre épült. Az egyik a véleménynyilvánítás szabadságának és az EU Alapjogi Chartája által biztosított egyéb jogoknak és szabadságoknak a védelme. E jogokkal és szabadságokkal összhangban az uniós stratégia célja az online környezet és szereplőinek átláthatóbbá és elszámoltathatóbbá tétele, a tartalommoderálási gyakorlatok átláthatóbbá tétele, a polgárok felelősségvállalásának elősegítése és a nyílt demokratikus vita előmozdítása⁽⁴⁾.

2.4. A második tengely azokra a veszélyekre, főleg a választásokkor fenyegető külső veszélyekre összpontosít, amelyek alááshatják demokráciáinkat. A szervezett és tervezett intézményes dezinformációs tevékenység elleni fellépés egyre fontosabb célját követi a 2015 márciusában létrehozott keleti stratégiai kommunikációval foglalkozó munkacsoport is.

⁽¹⁾ Közös közlemény: A Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció kezelése – lásd a valós tényeket [JOIN(2020) 8 final].

⁽²⁾ Közlemény: Európai megközelítés az online félretájékoztatás kezelésére [COM(2018) 236 final].

⁽³⁾ Cselekvési terv a félretájékoztatással szemben [JOIN(2018) 36 final].

⁽⁴⁾ Míg az online platformok általános szerződési feltételei kiterjedhetnek a káros, de nem jogellenes tartalmakra is, ha a dezinformáció jogellenes tartalomnak minősül (pl. gyűlöletbeszéd vagy terrorista tartalom), akkor a vonatkozó jogszabályi jogorvoslati lehetőségek alkalmazandók.

2.5. A dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódex⁽⁵⁾ olyan önszabályozási eszköz, az uniós erőfeszítések egyik központi eleme, amelynek révén közösen lehet dolgozni a magánszféra szereplőivel a digitális dezinformáció csökkentésén. A 2018 októbere óta hatályos kódex aláírói között jelenleg megtalálhatók az EU-ban működő főbb online platformok, valamint az európai reklámágazatot képviselő főbb szakmai szövetségek is.

2.6. A 2018-ban közzétett gyakorlati kódex több számottevő eredmény elérését segítette elő. Az egyik leghasznosabb a Covid19-világjárvány elején valósult meg, amikor az online platformokat arra indította, hogy tegyék láthatóbbá a megbízható forrásból származó információkat. Külön figyelemztetésekkel tudatosította a hamis információk kibocsátóit is. A Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció kezeléséről szóló európai bizottsági közlemény létrehozott egy nyomonkövetési és jelentéstételi programot is az aláíró platformok Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció elleni intézkedéseiről.

2.7. Mindazonáltal a gyakorlati kódex 2020-as európai bizottsági értékelése⁽⁶⁾ jelentős hiányosságokat tárt fel. Ezek közé tartozik a kódex következetlen és hiányos alkalmazása a különböző platformokon és tagállamokban, a kódex önszabályozó jellegéből adódó korlátok, valamint a kódex kötelezettségvállalásai által lefedett területekben mutatkozó hiányosságok.

2.8. 2020-ban az Európai Bizottság bemutatta az európai demokráciára vonatkozó cselekvési tervét, amely további intézkedéseket határoz meg a dezinformáció elleni küzdelemhez, például az online platformokra a dezinformáció visszaszorításának terén háruló kötelezettségek és felelősség kapcsán.

2.9. Az Európai Bizottság ezután végrehajtott egy Covid19 nyomonkövetési és jelentéstételi programot, létrehozta (2020 júniusában) a Digitális Média Európai Megfigyelőközpontját (EDMO), majd pályázatot írt ki, hogy jobban megismerhesse a dezinformációs gyakorlatokban tetten érhető érdekelt feleket, eszközöket, célpontokat és módszereket.

2.10. A dezinformáció elleni küzdelem fokozása érdekében a digitális szolgáltatásokról szóló európai bizottsági jogszabályjavaslat⁽⁷⁾ magatartási kódexek révén társszabályozási keretet határoz meg a dezinformációval kapcsolatos rendszerszintű kockázatok kezelésére.

2.11. 2021. június 3-án az Európai Számvevőszék⁽⁸⁾ elégtelennek ítélte az Európai Unió stratégiáját, bár a 2021. május 26-i megerősített cselekvési tervet nem vette figyelembe. Úgy vélte, hogy bár az Európai Bizottság terve jól van kidolgozva, nem teljes, mivel például a riasztási eszközre és az online platformok kötelezettségeire nem tér ki.

2.12. 2021. július 29-én az Európai Bizottság és a dezinformáció visszaszorítását célzó gyakorlati kódexet aláíró digitális platformok közös felhívásban kértek fel további érdekelt feleket arra, hogy csatlakozzanak a kódexhez.

3. Az Európai Bizottság javaslatai

3.1. Az Európai Bizottság folyamatosan tökéletesíti a dezinformáció elleni küzdelemmel kapcsolatos stratégiáját. A fellépések megerősítéséről szóló új útmutató számos olyan megközelítést említ, amelyet érdemes megvizsgálni.

3.2. A dezinformáció elleni fellépések fokozásáról szóló útmutató az Európai Bizottságnak a kódex nyomon követése és értékelése során szerzett eddigi tapasztalatain, valamint a 2019. évi választásokról szóló európai bizottsági jelentésen alapul. Ezenkívül hozzájárul az Európai Tanács 2020. decemberi következtetéseire adott európai bizottsági válaszhoz is. Az útmutatóval kapcsolatos észrevételek összegyűjtése érdekében az Európai Bizottság több érdekelt fél részvételével tartott megbeszéléseket, valamint egy workshopot szervezett a tagállamok számára.

3.3. Az iránymutatás szerint javítani kell az Európai Unió tagállamai által végzett jelentéstétel minőségén és részletességén.

3.4. Az iránymutatás megállapítja, hogy a dezinformáció elleni küzdelem irányításához teljesítménymutatókra van szükség.

⁽⁵⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/code-practice-disinformation>.

⁽⁶⁾ SWD(2020) 180 final.

⁽⁷⁾ COM(2020) 825 final.

⁽⁸⁾ Európai Számvevőszék, 09/2021. sz. különjelentés: „Az Uniót érintő dezinformáció: korlátozottan, de továbbra is árt” (HL C 215., 2021.6.7., 6. o.).

3.5. Az iránymutatás elismeri, hogy az EU tagállamai között nincs megfelelő információmegosztás az információk ellenőrzésével kapcsolatban. Ezért az egyik államban hamisnak elismert információk egy másikban tovább keringhetnek.

3.6. Az iránymutatás megjegyzi, hogy a dezinformáció elleni küzdelmet erőteljesen a dezinformációval történő bevételszerzésre kell összpontosítani, ami reklámoknak a digitális térben, például a Google Ads-ben való célzott elhelyezése révén történik.

3.7. A kódex erősen hangsúlyozza a politikai reklám kérdését. A politikai reklám kibocsátójának kiléte túl gyakran marad homályban, ezért a közvetített reklámok átláthatóságán javítani kell. Mindez összhangban van a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály javaslataival is ⁽⁹⁾ (30. cikk). Az Európai Bizottság új jogalkotási aktusra tesz javaslatot a politikai hirdetések átláthatóságának növelése érdekében.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság minőségi munkáját a dezinformáció elleni küzdelem terén, és főleg azt, hogy fokozatosan erősíti az intézkedéseit.

4.2. Az EGSZB megállapítja, hogy a dezinformáció elleni küzdelem soha nem tekinthet el a véleménynyilvánítási szabadság védelmének követelményétől.

4.3. Az összes érdekelt fél közötti tárgyalások strukturálása már megkezdődött, többek között a tudományos világhoz intézett széleskörű felhívással. Az EGSZB elismeri, hogy az online reklám ágazatára nagyobb hangsúlyt kellett fektetni, és ezt most figyelembe is vették.

4.4. Az EGSZB lényegében azt kifogásolja a dezinformációs gyakorlatok elleni kódex megerősítésére irányuló iránymutatásban, hogy az túlságosan is a tartalmakra és azok moderálására összpontosít, és nem eléggé a terjesztésükben érdekelt felekre. A tartalmak folyamatosan változnak, a használt platformok átalakulnak, a fő érdekelt felek viszont alapvetően ugyanazok maradnak, mint ahogy a motivációk sem változnak. Inkább a megelőzésre kell összpontosítani, mint az orvoslásra; az Európai Bizottságnak inkább az okokra kellene koncentrálnia, mint a következményekre.

4.5. Az egynéhány ideológus, szekta vagy fanatikus alakja mögött a dezinformáció hihetetlenül jövedelmező üzlete sejlik fel. Az európai vállalkozások több mint 400 millió eurót költenek el tudtukon kívül dezinformációs weboldalakon ⁽¹⁰⁾. Mivel közismert, hogy a dezinformáció legfőbb forrásait anyagi érdekek mozgatják, például az, hogy keresőoptimalizálással komoly összegekhez lehet jutni online reklámokból, amint különleges státuszokkal is, amelyekkel állami támogatásért tudnak folyamodni, az Európai Bizottságnak olyan gazdasági és pénzügyi eszközöket kellene ösztönöznie, amelyekkel már csírájában el lehetne fojtani a dezinformációt.

4.6. Az EGSZB megállapítja, hogy számos platform nem teszi kellően közzé dezinformációkezelési módszereit, ami az összes európai érdekelt felet hátrányosan érinti a dezinformációs gyakorlatok elleni küzdelemben. Ezzel szemben az EGSZB üdvözlí, hogy egyes platformok (például a YouTube) a jelek szerint komolyan veszi a problémát.

4.7. A fő platformok (Facebook, Twitter) hatalmas nem fedheti el, hogy a leghatékonyabb dezinformáció a nagyközönség által kevésbé ismert eszközökön tömörül, mint a VKontakte, a Rumble, az Odysee, a Gab és a Parler. Ezeknek a kisebb platformoknak a látogatottsága is alacsonyabb, viszont terület, kor vagy más besorolás alapján könnyebben meg tudnak célozni sajátos csoportokat. Ezeknek a platformoknak az anyagi hátterük sincs meg ahhoz, hogy az általuk terjesztett dezinformáció ellen küzdjenek, vagy nem is érdekeltek ebben, ezért a véleménynyilvánítás szabadságával takaróznak. A dezinformáció sokszor bizalmasabb platformokról származik, és csak utána ér el gyorsan szélesebb körű nézettséget ⁽¹¹⁾.

4.8. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós fellépés túl szétagolt, és nincs összehangolva. A struktúrák túlságosan elkülönülnek, főleg ami a két fő szervezetet, az EDMO-t és az európai stratégiai kommunikációs munkacsoportot illeti. Az Audiovizuális Médiaszolgáltatásokat Szabályozó Hatóságok Európai Csoportjához (ERGA) társuló állandó munkacsoport létrehozása várhatóan megkönnyíti majd az információcserét. Az EGSZB azonban attól tart, hogy a jelenség nagyságrendjéhez képest az intézkedési lehetőségei nem lesznek elég hatékonyak.

4.9. Sürgető a tagállamok közötti jobb együttműködés. Ugyanakkor az EU-nak figyelembe kell vennie, hogy a tömegtájékoztatás szabadsága, amely nem választható el a véleménynyilvánítás szabadságától, jelenleg több tagállamban is veszélyben van. Ugyanez vonatkozik e tagállamok igazságszolgáltatási rendszereire is. Ez minden valószínűség szerint megnehezíti, hogy ezek az országok eredményesen és az uniós értékekkel, konkrétan a jogállamiság elveivel összhangban tudjanak együttműködni például a tényellenőrzés (*fact checking*) terén. Bármilyen dezinformáció elleni intézkedés igen jelentős következményekkel járhat az alapvető emberi jogokra nézve, amelyeket az összes tagállamban biztosítani és védelmezni kell.

⁽⁹⁾ COM(2020) 825 final. Európai Bizottság. „A digitális szolgáltatások egységes piacáról szóló rendeletre irányuló javaslat”, 2020. december 15.

⁽¹⁰⁾ Claudia Cohen: „Des marques finacent, malgré elles, la désinformation”, Le Figaro, 2021. augusztus 5.

⁽¹¹⁾ Institute for public relations, *Combating foreign disinformation on social media*, Rand corporation, 2021. július 28.

4.10. Az Európai Uniónak kiterjedtebb hatáskörre van szüksége ahhoz, hogy ténylegesen fel tudjon lépni a dezinformáció ellen, amelyet egyes nem uniós országok – elsősorban Oroszország említendő, de Kína is – kormányainak hatáskörébe tartozó ellenséges erők rendszeresen terjesztenek. Ennek a veszélynek az elhárításához nem lesz elég csupán magatartási kódexeket kidolgozni. A nemzeti hatóságoknak több támogatásra van szükségük a hírszerző szolgálatok részéről, és helyénvaló lenne, hogy a kormányok megosszák az ismereteiket, számolva egyes fentebb említett tagállamok nehézségeivel is.

4.11. Ezeknek az intézkedéseknek biztosítaniuk kell a fogyatékkal élő személyek, köztük az álhírekkel szemben különösen kiszolgáltatott érzékszervi, pszichoszociális és értelmi fogyatékkal élő személyek számára a hozzáférést, csakúgy mint megértésüket.

4.12. A civil társadalom nincsen eléggé bevonva. Az Európai Bizottság által említett cselekvőképes tárgyalópartnerek zöme a platformokra, a tömegtájékoztatásra, a kutatókra és a tényellenőrzőkre összpontosul. A vállalkozásoknak – éppen mivel sok pénzt vagy a jó hírt veszíthetik el a dezinformációs gyakorlatok miatt –, a szakszervezeteknek, valamint az egyesületeknek fontosabb szerepet kell kapniuk a dezinformáció visszaszorításában. A civil társadalmi szervezeteknek jelentős a legitimitásuk, amit mozgósítani lehet a dezinformáció elleni küzdelemben.

4.13. Az EGSZB megjegyzi, hogy a dezinformáció elleni küzdelem nagy része angol nyelvű tartalmakat céloz meg. Ez elsősorban annak tudható be, hogy a legtöbb platform angolszász területen jött létre. Mivel egyes tagállamok különösen érintettek (Csehország, Lengyelország, balti államok), örvendetes volna határozottabban fellépni a nem angol nyelvű tartalmak ellen is.

4.14. Összességében az EGSZB megelőzőbb és előrelátóbb intézkedéseket szorgalmaz. Mivel állandóan újabb és újabb hálózatok jelennek meg (Clubhouse), a dezinformáció egyre kifinomultabb eszközökkel dolgozik (mélykamu, *deep fakes*), egyes alkalmazások pedig a platform és a magánüzenet-küldő szolgáltatás határán mozognak (Telegram), ezért az intézkedésekkel már az új kockázattípus észlelésekor közbe kell lépni.

4.15. Mint azt az Európai Számvevőszék is sajnálatosnak tartotta a 2021. június 3-i jelentésében, uniós szinten nincs még olyan médiatudatossági terv, amelyre támaszkodva a civil társadalom jobban értelmezhetné a hagyományos vagy online médiában közölt információkat. Ezt a tagállamok hatáskörébe tartozó tervet már a legkisebb kortól alkalmazni kell, hogy a gyerekek is képesek legyenek korán kiszűrni, hogy a kapott információk közül melyek igazak és melyek hamisak.

4.16. Az EGSZB megjegyzi, hogy számos (főleg audiovizuális) médiaszolgáltató túl gyakran szerepeltet olyan személyiségeket, akik állításaik hihetőségének növelése érdekében tudományos szakértőnek állítják be magukat. Fölöttébb javasolt jobban ellenőrizni azon személyek tudományos végzettségeinek valós voltát, akik meghívott szakértőkként kapnak szót a médiában.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – 2020. évi jelentés a versenypolitikáról

(COM(2021) 373 final)

(2022/C 152/12)

Előadó: **Giuseppe GUERINI**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.10.28.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.18.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	225/0/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az uniós versenypolitikát hozzá kell igazítani a gyors társadalmi és gazdasági változásokhoz, és ezért át kell alakítani. Elengedhetetlen a szabályozási keret és a végrehajtási prioritások folyamatos kiigazítása azok naprakészen tartása érdekében.

1.2. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság által az állami támogatások terén biztosított rugalmasságnak köszönhetően az európai gazdaság, jelentős állami támogatásokra támaszkodva, képes megbirkózni a Covid19-váltsággal.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak sikerült megfelelő kompromisszumot találnia az állami támogatásokra vonatkozó szabályok rugalmasabbá tételének példátlan sürgőssége, valamint a minimális szabályozási keret és az Európai Bizottság által végzett általános ellenőrzés egyidejű szükségessége között. Két utóbbi célja, hogy korlátozza a belső piacon a túlzott egyenlőtlenségeket, melyek abból fakadnak, hogy a tagállamok eltérő mértékben képesek nemzeti gazdaságaik támogatása érdekében pénzügyileg beavatkozni.

1.4. Az EUMSZ 101. cikkében foglalt antitröszt-szabályok és a világjárvány okozta válság közötti kapcsolatra hivatkozva az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság gyorsan elfogadott egy közleményt, amelynek célja a világjárvány idején az alapvető termékek és szolgáltatások ellátási hiányának csökkentését célzó üzleti együttműködési projektek előmozdítása. Ez jó példa volt arra, hogy a horizontális együttműködési megállapodásokra vonatkozó európai bizottsági iránymutatásokat gyorsan és hasznosan hozzáigazították a 2020 során kialakult sajátos társadalmi, gazdasági és egészségügyi kontextushoz.

1.5. Az EGSZB azt is örömdetesnek tartja, hogy az Európai Versenyhatóságok Hálózata (ECN), amelyen keresztül a nemzeti versenyhatóságok és a Versenypolitikai Főigazgatóság tevékenységét koordinálják, közös álláspontot tudott képviselni a versenyszabályok alkalmazásával kapcsolatban a koronavírus okozta egészségügyi válság idején, hogy elkerülhető legyen az esetleges opportunisták és kizsákmányoló magatartás, amely válság idején különösen káros.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak a digitális piacokon folyó versenyre vonatkozó jogalkotási javaslatok nagyon hasznosak, mivel olyan harmonizált szabályokat teremtenek, amelyek alkalmasak arra, hogy bizalmat keltsenek a polgárok, a fogyasztók és a kkv-k (különösen a mikrovállalkozások) körében egyrészt a piacok versenyszférájának megfelelő védelme, másrészt a személyes adatok védelme tekintetében. Ezeket az adatokat és felhasználásukat egyrészt az egyének és szabadságaik védelmével összefüggésben, másrészt pedig döntő stratégiai jelentőségű versenytenyezőként kell értelmezni.

1.7. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság hajlandó tisztázni a versenyszabályok alkalmazhatóságát a digitális gazdaságban és a platformokon részt vevő szolgáltatók által folytatott kollektív tárgyalásokra, hiszen azok nem mindig tartoznak a munkajog által hagyományosan kidolgozott foglalkoztatási kategóriákba. Ennek tisztázására azért van szükség, hogy el lehessen kerülni a szolgáltatók számára a versenyjog alkalmazásából eredő esetleges kedvezőtlen következményeket.

1.8. Hivatkozva az Európai Unió Bíróságának a Tercas-ügyben hozott ítéletére, az EGSZB emlékeztet arra, hogy a magánforrásokból finanszírozott, az állam domináns befolyásának nem kitett bankgarancia-rendszereket az európai állami támogatási szabályok alól mentesítettnek kell tekinteni, mivel ezek nem jelentenek állami beavatkozást a gazdaságba, hanem inkább a hitelintézetek közötti kölcsönös szolidaritás saját és nem állami források bevonásával megvalósuló magánrendszerének kifejeződései.

1.9. Az EGSZB reméli, hogy az Európai Bizottság össze tudja hangolni versenypolitikáját az európai vállalkozások számára stratégiai szempontból releváns egyéb politikákkal, például a nemzetközi kereskedelmi politikákkal. Ez pozitív fejlemény lenne, mivel a harmadik országbeli vállalatok gyakran versenyelőnnyel rendelkeznek az európai vállalkozásokkal szemben, ami a tisztességtelen állami támogatásokból, valamint az uniós Szerződésekből és jogszabályokban rögzített értékekkel és elvekkel összeegyeztethetetlen termelési modellek elfogadásából ered.

2. Bevezetés

2.1. Az Európai Bizottság 2020-ra vonatkozó, 50. éves versenypolitikai jelentése nagy hangsúlyt helyez a Covid19-vírus által okozott globális világjárvány társadalmi és gazdasági hatásainak megfékezésére tett kezdeményezésekre.

2.2. Ez az Európai Parlament megújulását és a brexit befejezését követő első jelentés a versenypolitikáról, és a Von der Leyen elnök vezette Európai Bizottság által közzétett első jelentés is.

2.3. Az évek során az uniós versenyszabályok alkalmazása döntően hozzájárult az EU alapító szerződéseiben előírt szociális piacgazdaság megvalósításához, amely a növekedés és a versenyképesség európai értékeit a méltányosság és a szolidaritás ugyanilyen fontos értékeivel ötvözi egy olyan egységes piacon, amely egyszerre versenyképes és befogadó.

2.4. Az elmúlt évek gyors és váratlan változásai az egészségügy, a társadalom, a technológia és a gazdaság területén kiemelik egy olyan versenypolitika fontosságát, amely folyamatosan képes megújulni és a változásoknak megfelelően fejlődni, valamint a szabályozási keretet és a végrehajtási prioritásokat úgy igazítani, hogy azok relevánsak maradjanak.

2.5. A 2020-as év során a történelem egyik legsúlyosabb globális válságának voltunk tanúi, és ma már láthatjuk, hogy többek között az EU beavatkozásának és reagálási képességének köszönhetően az európai vállalkozások és polgárok szembe tudtak nézni a példátlan válsággal, mert az Európai Bizottság állami támogatások terén biztosított rugalmasságnak köszönhetően állami szinten jelentős állami támogatásra számíthattak. A versenypolitika tehát figyelemre méltó mértékben képes volt alkalmazkodni a váratlan és szélsőséges vészhelyzeti körülményekhez.

2.6. Az EU képes volt arra is, hogy megfelelő erőforrás-gazdálkodási tervet dolgozzon ki ahhoz, hogy a nemzeti gazdaságokat a szilárd alapokon nyugvó helyreállítás és a piacokba vetett bizalom visszaállításának irányába mozdítsa el. Ez a terv ötvözte az államoknak juttatott forrásokat a túlzott piaci torzulások és a gazdasági forgatókönyvre gyakorolt káros hatások elkerülését célzó gondos nyomon követéssel.

2.7. Annak biztosítása érdekében, hogy a versenypolitika továbbra is hatékony maradjon és reagáljon a változó társadalmi-gazdasági környezetre, az EGSZB üdvözlöi az antitröszt-szabályok érvényesítésének megerősítését, amelyet a 2014-es versenyirányelv elfogadását követően az Európai Bizottság jelentése is kiemelt.

2.8. Az EGSZB támogatja továbbá az Európai Bizottság folyamatban lévő értékelését az általános gazdasági érdekű szolgáltatások ágazatára alkalmazandó állami támogatási szabályok lehetséges kiigazításáról, különös tekintettel a területi szintű társadalmi kohézió szempontjából létfontosságú egészségügyi és szociális szolgáltatásokra.

2.9. Az EGSZB reméli, hogy az Európai Bizottság össze tudja hangolni versenypolitikáját és az állami támogatási szabályok érvényesítését az európai vállalkozások számára releváns egyéb politikákkal, például a nemzetközi kereskedelmi politikákkal. Ez különösen hasznos lehet, mivel a harmadik országbeli vállalatok gyakran versenyelőnnyel rendelkeznek az európai vállalkozásokkal szemben, ami a tisztességtelen állami támogatásokból, valamint az uniós Szerződésekből rögzített értékekkel és fenntarthatósági elvekkel összeegyeztethetetlen termelési modellek elfogadásából ered.

3. Versenypolitika és pandémiás válsághelyzet

3.1. Az EGSZB üdvözlöi, hogy az Európai Bizottság a Covid19 okozta vészhelyzetet követően rugalmasan kezelte az állami támogatásokra vonatkozó szabályokat, és ideiglenes keretrendszert hagyott jóvá (2020. március), amelyet 2021 januárjáig ötször, a világjárvány okozta válság alakulásának megfelelően a kellő időben frissítettek.

3.2. Az EGSZB nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság mindenekelőtt tisztázta, hogy mely intézkedések hozhatók meg a meglévő szabályok alapján előzetes bejelentés nélkül, miközben ideiglenes és rugalmas szabályozási keretet vezetett be, amely lehetővé tette, hogy egyszerűsített eljárási keretek között példa nélküli állami támogatásokat nyújtsanak.

3.3. E jogi keret alapján az Európai Bizottság Versenypolitikai Főigazgatósága (DG COMP) a pandémiás vészhelyzetnek megfelelően nagyon rövid időn belül jelentős számú nemzeti támogatási programot engedélyezett, ami rendkívüli működési kapacitásról tanúskodik.

3.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak sikerült megfelelő kompromisszumot találnia az állami támogatásokra vonatkozó szabályok rugalmasabbá tételének példátlan sürgőssége, valamint a minimális szabályozási keret és az Európai Bizottság által végzett általános ellenőrzés egyidejű szükségessége között. Két utóbbi célja, hogy korlátozza a belső piacon a túlzott egyenlőtlenségeket, melyek abból fakadnak, hogy a tagállamok eltérő mértékben képesek nemzeti gazdaságaik támogatása érdekében pénzügyileg beavatkozni.

3.5. Az ideiglenes keret által szabályozott vállalkozásoknak nyújtott támogatási intézkedések sokfélesége – többek között a közvetlen támogatások, a bankkölcsönökre vonatkozó állami garanciák, a támogatott hitelek és a vállalkozások tőketámogatása –, valamint a megengedett támogatási felső határok jelentős összege – mindenekelőtt az Európai Bizottság által legutóbb 2021 januárjában végrehajtott kiigazítás eredményeként – megfelelőnek bizonyultak a válság kezelésére, és jelentős minőségi változást mutattak a 2008-as pénzügyi válságot követően elfogadott előző ideiglenes kerethez képest.

3.6. A gazdaságba történő állami beavatkozás és az állami támogatásokra vonatkozó szabályok közötti kapcsolatra utalva az EGSZB hangsúlyozza, hogy a versenyszabályok fontos szerepet játszhatnak annak biztosításában is, hogy a tagállamok a rendelkezésükre bocsátott európai források felhasználásával a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveket megfelelően és torzításmentesen hajtsák végre.

3.7. Az EUMSZ 101. cikkében foglalt antitröszt-szabályok és a világjárvány okozta válság közötti kapcsolatra hivatkozva az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság gyorsan elfogadott egy közleményt, amelynek célja a világjárvány idején az alapvető termékek és szolgáltatások ellátási hiányának csökkentését célzó üzleti együttműködési projektek előmozdítása a horizontális együttműködési megállapodásokra vonatkozó hagyományos iránymutatások 2020 során kialakult sajátos társadalmi, gazdasági és egészségügyi kontextusához való hozzáigazításával.

3.8. Ugyanakkor az Európai Bizottság által 2020 áprilisában jóváhagyott végrehajtási rendeletek, amelyek célja a versenyszabályok alkalmazásának átmeneti enyhítése a Covid19-világjárvány által leginkább érintett mezőgazdasági ágazatokban, különösen hasznosnak tekinthetők. Az ilyen rendeletek lehetővé tették a mezőgazdasági termelők és a szakmaközi szervezetek számára, hogy bizonyos mezőgazdasági ágazatok stabilizálása érdekében ideiglenes kollektív intézkedéseket vezessenek be.

3.9. A 2020. évi versenypolitikai jelentés ismerteti az összefonódás-ellenőrzés területén végzett tevékenységet is: 361 ügyletet jelentettek be és 352 határozatot fogadtak el, amelyek közül 18 eset alapos beavatkozást eredményezett. Ez azt jelenti, hogy a 2020-ban bejelentett összes ügylet 76 %-át egyszerűsített eljárás keretében hagyták jóvá az első szakaszban, rávilágítva ezzel az eljárási szabályok hatékony működésére, amelyek különösen hasznosak a jelenleg forgalomban lévő jelentős likvid tőke által elősegített fúziós és felvásárlási tevékenységek globális szintű újraindulása miatt.

3.10. Végezetül az EGSZB nagyon fontosnak tartja, hogy az Európai Versenyhatóságok Hálózata (ECN), amelyen keresztül a nemzeti versenyhatóságok és a Versenypolitikai Főigazgatóság tevékenységét koordinálják, határozott közös álláspontot tudott képviselni a versenyszabályok alkalmazásával kapcsolatban a koronavírus okozta egészségügyi válság idején, hogy elkerülhető legyen az esetleges opportunisták és kizsákmányoló magatartás, amely válság idején különösen elítélendő és káros.

4. Digitális átállás és verseny

4.1. A digitális átállás és az új információs és kommunikációs technológiák gazdaságának fejlődése a verseny tekintetében új és fontos kérdéseket vet fel. Ezért az EGSZB fontosnak tartja, hogy az európai intézmények megfelelő szabályozással lépjenek fel ezzel kapcsolatban.

4.2. Az EGSZB már véleményezte az Európai Bizottság által elfogadott három fő jogalkotási javaslatot, amelyek a digitális gazdasággal kapcsolatos szabályozási intézkedéseket javasolnak: a nyitott és tisztességes digitális piacokról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat (a digitális piacokról szóló jogszabály) ⁽¹⁾; a digitális szolgáltatások egységes piacáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat (a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály) ⁽²⁾; és az európai adatkormányzásról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat (az adatkormányzásról szóló jogszabály) ⁽³⁾.

⁽¹⁾ HL C 286., 2021.7.16., 64. o.

⁽²⁾ HL C 286., 2021.7.16., 70. o.

⁽³⁾ HL C 286., 2021.7.16., 38. o.

4.3. Az EGSZB által ebben a tárgyban megalkotott három vélemény közös témája az, hogy az Európai Uniónak harmonizált szabályokkal kell rendelkeznie, amelyek alkalmasak arra, hogy bizalmat keltsenek a polgárok, a fogyasztók és a kkv-k (különösen a mikrovállalkozások) körében egyrészt a piacok versenyszerkezetének megfelelő védelme, másrészt a személyes adatok védelme tekintetében. Ezeket az adatokat és felhasználásukat kétféleképpen kell értelmezni, azaz egyrészt az egyének és szabadságaik védelmével összefüggésben, másrészt pedig döntő stratégiai jelentőségű versenytényezőként.

4.4. Ebből a szempontból a megfelelően versenyképes és ténylegesen nyitott piacok alapvető fontosságúak ahhoz, hogy elkerülhető legyen a piaci erőfölénnyel való visszaélés a „kapuórként” működő digitális platformok részéről az új és jövőbeli digitális vállalkozások fejlődésének biztosítása érdekében, ami az innovációt, a növekedést és végső soron a fogyasztói jólétet szolgálja.

4.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság által 2020-ban előterjesztett jogalkotási javaslatok megfelelő kiindulópontot jelentenek egy olyan jogi keret felépítéséhez, amelyet az évek során az ágazati szabályozás és a versenyszabályok folyamatos aktualizálásával tökéletesíteni kell, hogy tükrözze a digitális gazdaság fejlődésével fokozatosan kialakuló piaci szerkezetet.

4.6. E tekintetben alapvető fontosságú, hogy a digitális piacokon tevékenykedő különböző szereplők számára egyenlő versenyfeltételeket biztosítsanak a hozzáférés és a versenyképesség tekintetében, mind az egységes piac jobb működésének lehetővé tétele, mind a fogyasztók és az európai vállalkozások védelméért a versenytorzulások elkerülése érdekében, ugyanakkor a digitális gazdaságra alkalmazandó szabályozási keret társadalmi hatásainak megfelelő és nagyobb mértékű figyelembevétele mellett.

4.7. Ezt szem előtt tartva az EGSZB különösen üdvözlí az Európai Bizottság jelentésének azt a passzusát, amely szerint „[a] szociális piacgazdaság az EU alapja, amelyet az uniós versenypolitika támaszt alá. Az egyének és a vállalkozások akkor virágoznak, amikor a gazdaság központjában ők állnak” (30. oldal), és felszólít arra, hogy ezt az elvet a versenypolitika végrehajtása során elemző és értékelő szempontból is érvényesítsék a gyakorlatban.

5. Verseny és kollektív tárgyalás

5.1. Ugyanakkor azonban, amint az jól ismert, a szolgáltatók munkakörülményeivel kapcsolatos lehetséges problémák is felmerülnek, akik számára előnyös lehet a szerveződés és a kollektív fellépés lehetősége. Ugyanakkor azonban, amint az jól ismert, a szolgáltatók munkakörülményeivel kapcsolatos lehetséges problémák is felmerülnek, akik számára előnyös lehet a szerveződés és a kollektív fellépés lehetősége.

5.2. Az EGSZB ezért nagyra értékeli, hogy az Európai Bizottság hajlandó hatékonyan tisztázni a versenyszabályok alkalmazhatóságát a digitális gazdaságban és a platformokon részt vevő szolgáltatók által folytatott kollektív tárgyalásokra, hiszen azok nem mindig tartoznak a munkajog által hagyományosan kidolgozott foglalkoztatási kategóriákba.

5.3. Míg a Bíróság ítélkezési gyakorlata már régóta tisztázta, hogy a versenyszabályok nem alkalmazhatók a munkavállalók és a vállalatok közötti kollektív tárgyalásokra, még mindig számos bizonytalanság van azzal kapcsolatban, hogy a versenyszabályok „alkalmazandók-e” és „milyen mértékben” az önálló vállalkozókat érintő kollektív tárgyalásokra.

5.4. Ezért hasznos nagyobb jogbiztonságot és kiszámíthatóságot elérni ezen a területen, hogy megszűnjenek a szabályozási bizonytalanságok, amelyek alacsony hatékonysághoz, valamint megfelelési költségekhez vezethetnek. Ezzel egy időben figyelembe kell venni a szolgáltatók hatékony szerveződés iránti érdekét, amivel jobb feltételeket és védettebb környezetet biztosíthatnak tevékenységük végzéséhez.

6. Verseny, éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzések

6.1. Az EU éghajlatváltozás elleni küzdelemmel kapcsolatos ambiciózus menetrendje és az európai zöld megállapodás által támogatott stratégiai menetrend valószínűleg nem valósítható meg a versenypolitikák és különösen az állami támogatásokra, az ösztönző rendszerekre és a zöld innovációra szánt finanszírozásra vonatkozó szabályok megfelelő kiigazítása nélkül.

6.2. A versenypolitika tehát aktívan hozzájárulhat az EU éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzéseinek megvalósításához. Az Európai Bizottság jelentése – különösen az állami támogatások ellenőrzésével kapcsolatban – számos intézkedést ismertet, amelyek révén az Európai Bizottság értékelte és engedélyezte a körforgásos gazdaság, a megújuló energiák és az energiahatékonyság előmozdítását célzó állami intézkedéseket, amelyekkel kapcsolatban az EGSZB elégedettségét és támogatását fejezi ki.

6.3. Az EGSZB ezért támogatja ezt a megközelítést, ugyanakkor azt ajánlja, hogy a különböző intézkedések értékelésénél vegyék figyelembe azok társadalmi hatását is. Sok esetben a körforgásos gazdaságba és a megújuló energiákba történő beruházások valójában lehetőséget jelentenek új munkahelyek létrehozására akár a leggyengébb és legkiszolgáltatottabb csoportok bevonására alkalmas eszközök révén is.

6.4. A megújuló energia témájával kapcsolatban szeretnénk megemlíteni az európai irányelvek által támogatott energiaközösségek és megújulóenergia-közösségek szerepét ebben az ágazatban, amelyek horizontális hálózatok létrehozásával – gyakran szövetkezeti formában – elősegítik a polgárok közvetlen részvételét a megújuló forrásokból is előállított energia termelésében és megosztásában.

6.5. Az EGSZB úgy véli, hogy ezeknek a szereplőknek a bevonása hasznos az energiapiacokhoz hozzáférő szereplők körének kiszélesítése szempontjából, ami kettős funkciót tölt be: biztosítja az üzleti pluralizmust és növeli a versenyt az energia- és megújulóenergia-piacokon.

7. Verseny és bankszektor

7.1. A versenyről szóló 2020-as jelentés megállapítja, hogy nem voltak újabb esetek, ahol a bankok és pénzügyi intézmények részesültek volna állami támogatásban. Az Európai Bizottság arra is rámutat, hogy kiterjesztett néhány meglévő nemzeti támogatási rendszert, amelyek alapján a tagállamok szükség esetén beavatkozhatnak a kis hitelintézetek nehézségeinek vagy válsághelyzeteinek rendezett kezelése érdekében.

7.2. Az EGSZB emlékeztet a helyi és területi bankok fontosságára a bankszektorban a megfelelő üzleti biodiverzitás hordozóiként és a peremterületek háztartásaihoz és vállalkozásaihoz közel álló piaci szereplőkként, és üdvözli az Európai Bizottság által előkészített rendszerek kiterjesztését arra az esetre, ha a megtakarítók és a gazdasági és pénzügyi keretbe vetett bizalom védelme érdekében szükségessé válik a különböző méretű banki szervezetek piacról való rendezett kilépésének kezelése.

7.3. Hivatkozva az Európai Unió Bíróságának a Tercas-ügyben hozott ítéletére, amely hasonló következtetésekkel erősíti meg az elsőfokú ítéletet, az EGSZB emlékeztet arra, hogy a magánforrásokból finanszírozott, az állam domináns befolyásának nem kitett bankgarancia-rendszereket az európai állami támogatási szabályok alól mentesítettnek kell tekinteni.

7.4. Az ilyen garanciarendszerek valójában nem jelentenek állami beavatkozást a gazdaságba, hanem inkább a hitelintézetek közötti kölcsönös szolidaritás és a saját forrásokon keresztül történő önszerveződés magánrendszerének kifejeződései, amelyek célja a betétesek és a megtakarítók bankrendszerbe vetett bizalmának védelme még konkrét válságok esetén is.

8. Verseny és adórendszerek

8.1. A különböző jogviták kimenetele, amelyeket az Európai Bizottság az EU Bírósága előtt folytatott a szelektív adókedvezményekkel és az EUMSZ 107. cikkének eredetileg nem megfelelő nemzeti adómegállapítási határozatokkal kapcsolatban, hangsúlyozza az Európai Bizottság azon jogos törekvését, hogy minden rendelkezésre álló eszközzel – beleértve az állami támogatásokról szóló szabályok végrehajtására vonatkozó határozatokat is – valóban harmonizált adófigyelmet biztosítson Európában.

8.2. Ezeknek, az európai bíróságok előtt hozott határozatoknak vegyes eredményei azonban hangsúlyozzák, hogy az Európai Bizottság által e tekintetben 2021 elején jóváhagyott konkrét cselekvési terv végrehajtása, majd a belső piac védelme és konszolidációja érdekében jóváhagyott megfelelő adóügyi jogalkotási kezdeményezések révén nagyobb hatékonyságot és harmonizációt kell elérni az európai adószabályok terén.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a rádióberendezések forgalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok harmonizációjáról szóló 2014/53/EU irányelv módosításáról

(COM(2021) 547 final – 2021/0291 (COD))

(2022/C 152/13)

Előadó: **Christophe LEFÈVRE**

Felkérés:	Az Európai Unió Tanácsa, 2021.9.30. Európai Parlament, 2021.10.4.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.18.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	231/0/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) tudomásul vette az Európai Bizottság javaslatát az USB-C szabvány gyorsított elrendelésére, ami a mobiltelefonok és hasonló eszközök töltőaljzatainak következetes és egységes szabványa.

1.2. 2009-től, újabban pedig 2014-től kezdve az újabb önkéntes kezdeményezések nem felelnek meg teljes mértékben az Európai Unió célkitűzéseinek: csökkenteni az elektronikus hulladékot, megkönnyíteni a fogyasztói használatot és elkerülni az újratöltő eszközök piacának széttagoltságát. 2018-ban még 11 000 tonnára becsülték a kidobott töltőkből származó elektronikus hulladék mennyiségét.

1.3. Ezért az Európai Parlament 2020 januárjában megszavazott egy állásfoglalást⁽¹⁾ kötelezőbb erejű jogszabály kidolgozására vonatkozóan, amellyel az EGSZB teljes mértékben egyetért.

1.4. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottságnak az Európai Parlament kérésére kidolgozott irányelvtervezetét.

1.5. Az EGSZB szeretne az európai bizottsági tervnél tovább menni, és azt javasolja, hogy ezt a mobiltelefonokra és hasonló készülékekre vonatkozó előírást terjesszék ki az összes elektromos, elektronikus, összekapcsolt, újratölthető rádiókészülékre és a laptoptöltőkre is: ez azt is jelenti, hogy a mobil eszközt egy 65 W-os USB-C típusú számítógéptöltővel is újra lehessen tölteni, ne csak 2,1 W-ossal, az utazóknak pedig ne kelljen több különböző töltőt magukkal vinniük.

1.6. Az EGSZB megállapította, hogy a mobileszközök töltésére használt alacsony teljesítményű (2,1 W-os) USB-aljakatok egyre szélesebb körben állnak a felhasználók rendelkezésére kábellel vagy anélkül a buszokon, repülőgépeken, bevásárlóközpontokban, konferenciatermekben és más forgalmas helyeken. Ezek teljesítménye nem mindig elegendő egyes, az irányelvben is előírt készülékek újratöltésére.

1.7. A rövid út vagy kevés idő alatti gyors újratöltés és az USB-C-kábel felhasználók közötti kölcsönözhetősége érdekében az EGSZB azt javasolja, hogy ezeken a helyeken a későbbiekben ultragyors töltőket szereljenek fel. Ez megfelel az Európai Bizottság egyik felmérésében megfogalmazott egyik igénynek.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament 2020. január 30-i állásfoglalása a hordozható rádióberendezésekhez használható egységes töltőről (2019/2983(RSP)) (HL C 331., 2021.8.17., 2. o.).

1.8. Az EGSZB megállapítja, hogy az akkumulátorok élettartama korlátozott lehet a készülékhez képest. Egységes szabványokat javasol a számítógépekben, táblagépekben vagy mobiltelefonokban használható akkumulátorok számára, vagyis ha az akkumulátor idejekorán meghibásodik, akkor anélkül lehessen azt kicserélni, hogy az egész készülék helyett újat kelljen vásárolni.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy a fenntartható fejlődés az elektronikai cikkek gyártóinak felelőssége is, ezért azt kéri, hogy a gyártók biztosítsák az alacsony költségű akkumulátorcserét, és azt, hogy a technikai megvalósíthatóság ne ösztönözze a teljes készülék cseréjét, amennyiben elég benne csupán az akkumulátort kicserélni.

1.10. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot, hogy javasolja a gyártóknak: ne akarják kijátszani a jogszabályokat az elektromos feszültség vagy az áramerősség megváltoztatásával, csak hogy az adott márka töltőjét kelljen használni, mert ez szembemegy az irányelv célkitűzéseivel.

1.11. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak és az Európai Parlamentnek, hogy a jogalkotási folyamat lezárulásakor már biztosítsák a nyilvánosság széles körű felvilágosítását, és tájékoztassák a fogyasztókat, hogy a jövőben csak USB-C-interfészrel felszerelt készülékeket vásároljanak.

2. A vélemény háttere

2.1. A Bizottság 2009 óta keresi a megoldást a mobiltelefonok és hasonló készülékek töltőinterfészeinek piacán tapasztalható széttagoltság csökkentésére. Az eddigi kezdeményezések azonban csak olyan önkéntes rendszereket eredményeztek ⁽²⁾, amelyek jogilag nem kötelező erejűek, így nem biztosítják a következetes és egységes alkalmazást.

2.2. A közelmúlt önkéntes kezdeményezései révén nem sikerült teljes mértékben teljesíteni az elektronikus hulladékok (e-hulladék) csökkentésére, a fogyasztói kényelem biztosítására és a töltőkészülékek piaci szétaprózódásának elkerülésére irányuló uniós szakpolitikai célkitűzéseket.

2.3. A harmonizáció hiánya ezen a területen jelentős különbségeket eredményezhet a tagállamok azon törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezései, illetve gyakorlatai között, amelyek a mobiltelefonok és a hasonló kategóriákba vagy csoportokba tartozó rádióberendezések és töltőeszközök közötti interoperabilitásra és a rádióberendezések töltőeszköz nélküli értékesítésére irányulnak.

2.4. Következésképpen uniós fellépésre van szükség az interoperabilitás egységes szintjének előmozdítása és a rádióberendezések töltési jellemzőit illetően a végfelhasználók számára történő információszolgáltatás érdekében.

2.5. 2020. januári állásfoglalásában ⁽³⁾ az Európai Parlament a mobiltelefonok töltőinek egységesítésére vonatkozó szabvány mielőbbi elfogadását szorgalmazta a belső piac további széttagolódásának elkerülése érdekében.

2.6. A becslések szerint a mobiltelefon-töltőkből 2018-ban mintegy 11 000 tonna e-hulladék keletkezett, és az életciklussal összefüggő kibocsátás mintegy 600 kt CO₂-nek felelt meg.

2.7. Az Unió elkötelezett amellett, hogy olyan kezdeményezések, mint a 2012/19/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv ⁽⁴⁾, legutóbb pedig az európai zöld megállapodás bevezetése révén a tiszta, körforgásos gazdaságra való áttéréssel ösztönözze az erőforrások hatékony felhasználását. Ezen irányelv célja a rádióberendezésekből származó e-hulladék mennyiségének visszaszorítása, valamint a nyersanyag-kitermelés és a töltők előállításához, szállításához, illetve ártalmatlanításához kapcsolódó szén-dioxid-kibocsátás csökkentése, ezáltal a körforgásos gazdaság előmozdítása.

2.8. A javaslat a töltési kommunikációs protokollokra, a rádióberendezések egyes kategóriáinak vagy csoportjainak töltőinterfészére (azaz töltőaljzatára), valamint a végfelhasználóknak a szóban forgó rádióberendezések ezen kategóriáinak vagy csoportjainak töltési jellemzőiről nyújtandó tájékoztatásra vonatkozó követelményekkel szeretné kiegészíteni a 2014/53/EU irányelvet ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/2417/attachments/1/translations>

⁽³⁾ HL C 331., 2021.8.17., 2. o.

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/19/EU irányelve (2012. július 4.) az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaival (HL L 197., 2012.7.24., 38. o.).

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/53/EU irányelve (2014. április 16.) a rádióberendezések forgalmazására vonatkozó tagállami jogszabályok harmonizációjáról és az 1999/5/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (HL L 153., 2014.5.22., 62. o.).

2.9. A javaslat előírja, hogy a mobiltelefonoknak és a hasonló rádióberendezéseknek (táblagépek, digitális fényképezőgépek, fejhallgatók és mikrofonos fejhallgatók, hordozható játékkonzolok és hordozható hangfalak), amennyiben azok alkalmasak a vezetékes töltésre, rendelkezniük kell az USB-C típusú csatlakozóval, és amennyiben töltésükhöz 5 V-nál magasabb feszültség vagy 3 A-nél nagyobb áramerősség vagy 15 W-nál nagyobb teljesítmény is szükséges, úgy az említett készülékeknek támogatniuk kell az USB-teljesítményátviteli töltési protokollt.

2.10. Az Európai Bizottság felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogadhatna el a nem vezetékes újratöltés további technológiáinak jövőbeli számbavételére.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB megállapítja, hogy az Európai Bizottság 12 éve hatást gyakorol a telefontöltő-szabványok egységesítése érdekében, eleget téve a nehezen újrahasznosítható hulladék csökkentése, valamint a fenntarthatóság követelményeinek.

3.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy egységes töltő hóján minden telefonkészülék mellé rendszeresen eladnak egy töltőt meg egy táp-/adatkábel, holott a fogyasztó választhatná azt is, hogy csak magát a készüléket vásárolja meg.

3.3. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottságnak az Európai Parlament kérésére kidolgozott irányelvtervezetét.

3.4. Egyértelmű, hogy a sajátos töltők árusítása a gyártók, főleg a mobiltelefon-gyártók bevételeinek jelentős részét teszi ki: biztosítani kell tehát, hogy ezek a gyártók ne módosítsák rendszeresen az elektronikai szabványokat (feszültség szint, szükséges teljesítmény stb.), csak hogy ezáltal elősegítsék az univerzális modell helyett a saját márkájú töltők, sőt adatátviteli kábelek további árusítását. Teszik ezt ahelyett, hogy a már megvásárolt töltő újra felhasználható lenne. Ezzel akadályozzák a tényleges alkalmazást, amely az e-hulladék felhalmozódását igyekszik csökkenteni.

3.5. Az EGSZB azt javasolja az Európai Bizottságnak és az Európai Parlamentnek, hogy a jogalkotási folyamat lezárulásakor már biztosítsák a nyilvánosság széles körű felvilágosítását, és tájékoztassák a fogyasztókat, hogy a jövőben csak USB-C-interfészrel felszerelt készülékeket vásároljanak.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB azt javasolja, hogy a gazdasági ágazat segíthesse elő a mobiltelefonok ultragyors feltöltését erős töltők, például egy egyszerű 65 W-os USB-C kimenettel rendelkező laptoptöltő segítségével a 2,1 W-os helyett.

4.2. Az EGSZB megállapítja, hogy a mobilok töltésére használt USB-aljzatok egyre szélesebb körben állnak a felhasználók rendelkezésére kábelrel vagy anélkül a buszokon, repülőgépeken, a bevásárlóközpontokban, konferenciatermekben és más forgalmas helyeken. Ezek eleve alacsony hatásfokú (2,1 W) aljzatok, ez a teljesítmény pedig már nem elegendő az irányelvben is előírt egyes készülékek újratöltésére. A rövid út vagy kevés idő alatti gyors újratöltés és az USB-C-kábel felhasználók közötti kölcsönözhetősége érdekében az EGSZB azt javasolja, hogy ezeken a helyeken a későbbiekben ultragyors töltőket szereljenek fel. Ez megfelel az Európai Bizottság egyik felmérésében megfogalmazott egyik igénynek.

4.3. Az EGSZB azt javasolja, hogy ne csak a mobilokra, hanem a laptopokra is vonatkozzon a követelmény, miszerint egyetlen USB-C típusú töltőt kell keresni, bár a töltési és teljesítményszintet elektronikusan össze kell hangolni. Környezetvédelmi és gazdasági okokból, valamint hogy az utazóknak ne kelljen számos töltőt magukkal vinniük, az irányelvben előírt kötelezettséget a laptopokra is ki kell terjeszteni, ha pedig ennek technológiai akadálya van, azt megfelelően meg kell indokolni.

4.4. Az EGSZB megállapítja, hogy az akkumulátorok élettartama korlátozott lehet a készülékhez képest. Egységes szabványt javasol a számítógépekben, táblagépekben vagy mobiltelefonokban használható akkumulátorok számára, vagyis ha az akkumulátor idejekorán meghibásodik, akkor lehessen azt könnyen és olcsón kicserélni anélkül, hogy az egész készülék helyett újat kelljen vásárolni. Az EGSZB hangsúlyozni szeretné, hogy a környezetvédelem és a fenntartható fejlődés az elektronikai cikkek gyártóinak a felelőssége is.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2017/746 rendeletnek az egyes in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökre vonatkozó átmeneti rendelkezések vonatkozásában és a házon belüli eszközökre vonatkozó követelmények késleltetett alkalmazása tekintetében történő módosításáról

(COM(2021) 627 final – 2021/0323 (COD))

(2022/C 152/14)

Előadó: **Christophe LEFÈVRE**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.10.18. Tanács, 2021.10.22.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke, valamint 168. cikke (4) bekezdésének c) pontja
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	206/0/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) figyelembe véve a SARS-CoV-2 világjárvány (Covid19) által teremtett rendkívüli körülményeket és annak az (EU) 2017/746 európai parlamenti és tanácsi rendelet ⁽¹⁾ hatálya alá tartozó különböző területekre gyakorolt hatását, támogatja az Európai Bizottság javaslatát, amely megítélése szerint megfelelő és szükséges ahhoz, hogy a közegészség és az ágazat gazdasági érdekei magas szintű védelmet élvezzenek.

1.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az egészség kiemelt prioritás Európa polgárai számára, és megismétli, hogy az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközök döntő szerepet játszanak a betegségek megelőzésében, diagnosztizálásában és kezelésében ⁽²⁾. Alapvető fontosságúak az egészségünk, a betegségben szenvedők és fogyatékkal élő életminősége és kezelése szempontjából, különösen egy globális világjárvány esetén.

1.3. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Parlament és az egészségügyi Miniszterek Tanácsa (EPSCO) 2021. június 15-i ülésén aggodalmuknak adtak hangot a rendkívül kritikus helyzet miatt, és felszólították az Európai Bizottságot, hogy sürgősen nyújtson be jogalkotási javaslatot az új szabályozási keretre való áttérés megkönnyítése és az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközök uniós piacon való rendelkezésre állásának biztosítása érdekében.

1.4. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy a polgárokat biztosítsuk e tesztek megbízhatóságáról. Csökkenteni kell a „hamis pozitív”, illetve a „hamis negatív” eredmények arányát. A forgalomba hozott in vitro diagnosztikai eszközöknek csupán 8 %-a tartozik a 98/79/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv ⁽³⁾ szerint bejelentett szervezetek általi ellenőrzés hatálya alá, szemben a rendelettervezetben említett, az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökre vonatkozó 80 %-os célkitűzéssel.

1.5. Az EGSZB ezért teljes mértékben támogatja, hogy mihamarabb növeljék az in vitro diagnosztikai eszközök tanúsítására elérhető kapacitást.

1.6. Az EGSZB azt is ajánlja, hogy e vizsgálatok pozitív eredményeit speciális orvosi felülvizsgálatnak vessék alá, különösen akkor, ha az eszközök esetleg szabadon hozzáférhetővé válnak.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/746 rendelete (2017. április 5.) az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökről, valamint a 98/79/EK irányelv és a 2010/227/EU bizottsági határozat hatályon kívül helyezéséről (HL L 117., 2017.5.5., 1. o.).

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: (HL C 133., 2013.5.9., 52. o.).

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 98/79/EK irányelve (1998. október 27.) az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökről (HL L 331., 1998.12.7., 1. o.).

1.7. Az EGSZB megjegyzi, hogy az alkalmazás egy évvel történő elhalasztása nem oldaná meg az (EU) 2017/746 rendelet végrehajtásával kapcsolatos problémákat, és hogy az új rendelet követelményeit fokozatosan, hosszabb idő alatt kellene bevezetni, elsőbbséget biztosítva a nagy kockázatú in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközöknek. Ehhez módosítani kell a rendelet átmeneti rendelkezésekről szóló 110. cikkét, és a magasabb kockázatú osztályba sorolt eszközökre rövidebb időszakot kell előírni, mint az alacsonyabb kockázatú eszközökre. Ugyanakkor a bejelentett szervezet által a 98/79/EK irányelv alapján kiadott tanúsítványok hatálya alá tartozó eszközökre vonatkozó jelenlegi átmeneti időszakot egy évvel, 2025. május 26-ig meg kell hosszabbítani.

1.8. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság alábbi javaslatait:

- az átmeneti időszak meghosszabbítása a 98/79/EK irányelv alapján kiadott tanúsítvány hatálya alá tartozó eszközökre vonatkozóan;
- egyéni átmeneti időszakok bevezetése azon eszközökre vonatkozóan, amelyeket a bejelentett szervezetek bevonásával első alkalommal kell megfeleltetésértékelésnek alávetni;
- átmeneti időszak bevezetése az ugyanazon egészségügyi létesítményben gyártott és használt eszközökre vonatkozó követelményekre vonatkozóan.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1. Az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökről szóló 98/79/EK irányelv⁽⁴⁾ helyébe 2022. május 26-tól az (EU) 2017/746 rendelet⁽⁵⁾ lép, amely új szabályozási keretet hoz létre az ilyen eszközökre (HIV-tesztek, terhességi tesztek vagy SARS-CoV-2 tesztek)⁽⁶⁾.

2.2. Az új rendelet célja, hogy biztosítsa a belső piac megfelelő működését, valamint a közegészség, a betegek és a felhasználók magas szintű védelmét, figyelembe véve az ágazatban tevékenykedő kkv-k nagy számát.

2.3. Az egyik fő változás a független megfeleltetésértékelő szervezetek bevonása. Az új rendelet értelmében az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközök mintegy 80 %-a a bejelentett szervezetek ellenőrzése alá kerül (szemben a jelenlegi 8 %-kal). Ez azt jelenti, hogy a gyártóknak egy bejelentett szervezethez kell fordulniuk, és egy körülbelül egy éves eljárás lezárultát követően be kell szerezniük egy vagy több tanúsítványt.

2.4. Az (EU) 2017/746 rendelet 110. cikke átmeneti rendelkezéseket határoz meg azokra az eszközökre, amelyek tanúsítványát egy bejelentett szervezet a 98/79/EK irányelv szerint, még 2022. május 26. előtt adta ki.

2.5. A Covid19-világjárvány megmutatta, hogy szükség van az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökre vonatkozó szabályozási keretre az Unióban, de további, illetve új kihívásokat is teremtett az (EU) 2017/746 rendelet végrehajtása tekintetében.

2.6. Ezért jelentős kiegészítő forrásokra volt szükség a tagállamok illetékes hatóságaitól, az egészségügyi létesítményektől, a bejelentett szervezetektől, a gyártóktól és más gazdasági szereplőktől a létfontosságú diagnosztikai orvostechnikai eszközök elérhetőségének növelése érdekében.

2.7. Ezért az a tény, hogy a jelenleg kijelölt hat bejelentett szervezet csak három országban (Németországban, Franciaországban és Hollandiában) található, különösen megnehezíti a más tagállamokban letelepedett kkv-k helyzetét. Emellett az utazási korlátozások akadályozták és továbbra is akadályozzák, hogy a bejelentett szervezetek kellően elvégezhessek a megfeleltetésértékeléseket.

2.8. Ezért e javaslat céljai a következők:

- a meglévő átmeneti időszak meghosszabbítása a 98/79/EK irányelv alapján kiadott tanúsítvány hatálya alá tartozó eszközökre vonatkozóan,
- egyéni átmeneti időszakok bevezetése azon eszközökre vonatkozóan, amelyeket a bejelentett szervezetek bevonásával első alkalommal kell megfeleltetésértékelésnek alávetni az (EU) 2017/746 rendeletnek megfelelően,

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 98/79/EK irányelve (1998. október 27.) az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökről (HL L 331., 1998.12.7., 1. o.). Az EGSZB véleménye (HL C 18., 1996.1.22., 12. o.).

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/746 rendelete (2017. április 5.) az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökről (HL L 117., 2017.5.5., 176. o.). Az EGSZB véleménye (HL C 133., 2013.5.9., 52. o.).

⁽⁶⁾ Az Európai Bizottság szerint az orvosi döntések mintegy 70 %-át in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközök alkalmazása révén hozzák meg.

- átmeneti időszak bevezetése az ugyanazon egészségügyi létesítményben gyártott és használt eszközökre vonatkozó követelményekre vonatkozóan. Ezáltal az egészségügyi intézményeknek több idejük lesz arra, hogy megfeleljenek az új követelményeknek, és biztosítja, hogy a gyakran – különösen a ritka betegségeknél – nélkülözhetetlen házon belüli tesztek tovább lehessen fejleszteni a klinikai laboratóriumokban.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB megismétli a jelenleg hatályos (EU) 2017/746 rendeletről szóló véleményében⁽⁷⁾ megfogalmazott álláspontját, amely szerint „az egészség kiemelt prioritás Európa polgárai számára”, és „az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközök döntő szerepet játszanak a betegségek megelőzésében, diagnosztizálásában és kezelésében”. Alapvető fontosságúak az egészségünk, a betegségben szenvedők és fogyatékkal élő életminősége és kezelése szempontjából, különösen egy világjárvány idején.

3.2. Ezzel összefüggésben az EGSZB jóváhagyását adta a meglévő szabályozási rendszer átdolgozásához, amely megerősítette a forgalomba hozatal előtti jóváhagyási eljárásokat, illetve különösen a forgalomba hozatal utáni felügyeletet. Ez a megközelítés megfelel a polgárok megbízhatósággal és hatékonysággal kapcsolatos igényeinek.

3.3. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy jelentős innovációs képessége és a magas képzettséget igénylő munkahelyek miatt ez az ágazat az európai gazdaság fontos részét képezi. Ezért elengedhetetlen, hogy a lehető legmagasabb szintű egészségvédelem biztosítása mellett figyelembe vegyünk az ágazat érdekeit is, amelyben a gyártók 80 %-a kis-, közép- és mikrovállalkozás.

3.4. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a Covid19-válság olyan rendkívüli körülményeket teremtett, amelyek hatással vannak az (EU) 2017/746 rendelet hatálya alá tartozó különböző területekre.

3.5. A válság komoly és példátlan kihívás elé állította a tagállamok egészségügyi rendszereit, és komoly terhet rótt valamennyi érintett szereplőre (egészségügyi intézményekre, egészségügyi szakemberekre, betegekre és gazdasági szereplőkre).

3.6. Az EGSZB ezért elismeri, hogy mindezen érdekelt felek, akik elengedhetetlen szerepet töltenek be az egészségügyi rendszerek működésében, nem fogják tudni a rendelet helyes végrehajtását és alkalmazását az eredetileg tervezett időpontokban biztosítani.

3.7. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Parlament és az egészségügyi Miniszterek Tanácsa (EPSCO) 2021. június 15-i ülésén aggodalmuknak adtak hangot a rendkívül kritikus helyzet miatt, és felszólították az Európai Bizottságot, hogy sürgősen nyújtson be jogalkotási javaslatot az új szabályozási keretre való áttérés megkönnyítése és az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközök uniós piacon való rendelkezésre állásának biztosítása érdekében.

3.8. Az EGSZB alapvető fontosságúnak tartja, hogy a polgárokat biztosítsuk e tesztek megbízhatóságáról. Csökkenteni kell a „hamis pozitív”, illetve a „hamis negatív” eredmények arányát. A forgalomba hozott in vitro diagnosztikai eszközöknek csupán 8 %-a tartozik a 98/79/EK irányelv szerint bejelentett szervezetek általi ellenőrzés hatálya alá, szemben a rendelettervezetben említett, az in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközökre vonatkozó 80 %-os célkitűzéssel.

3.9. Az EGSZB ezért teljes mértékben támogatja, hogy mihamarabb növeljék az in vitro diagnosztikai eszközök tanúsítására elérhető kapacitást.

3.10. Az EGSZB ragaszkodik ahhoz, hogy e vizsgálatok pozitív eredményeit speciális orvosi felülvizsgálatnak vessék alá, különösen akkor, ha az eszközök esetleg szabadon hozzáférhetővé válnak.

3.11. Az EGSZB megjegyzi, hogy az alkalmazás egy évvel történő elhalasztása nem oldaná meg az (EU) 2017/746 rendelet végrehajtásával kapcsolatos problémákat, és hogy az új rendelet követelményeit fokozatosan, hosszabb idő alatt kellene bevezetni, elsőbbséget biztosítva a nagy kockázatú in vitro diagnosztikai orvostechnikai eszközöknek. Ehhez módosítani kell a rendelet átmeneti rendelkezésekről szóló 110. cikkét, és a magasabb kockázatú osztályba sorolt eszközökre rövidebb időszakot kell előírni, mint az alacsonyabb kockázatú eszközökre. Ugyanakkor a bejelentett szervezet által a 98/79/EK irányelv alapján kiadott tanúsítványok hatálya alá tartozó eszközökre vonatkozó jelenlegi átmeneti időszakot egy évvel, 2025. május 26-ig meg kell hosszabbítani.

⁽⁷⁾ Az EGSZB véleménye (HL C 133., 2013.5.9., 52. o.).

3.12. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság alábbi javaslatait:

- az átmeneti időszak meghosszabbítása a 98/79/EK irányelv alapján kiadott tanúsítvány hatálya alá tartozó eszközökre vonatkozóan,
- egyéni átmeneti időszakok bevezetése azon eszközökre vonatkozóan, amelyeket a bejelentett szervezetek bevonásával első alkalommal kell megfelelőségértékelésnek alávetni,
- átmeneti időszak bevezetése az ugyanazon egészségügyi létesítményben gyártott és használt eszközökre vonatkozó követelményekre vonatkozóan.

3.13. Ezek a rendelkezéseket az EGSZB észszerűnek tartja ahhoz, hogy biztosítsuk a belső piac megfelelő működését, a közegészség és a megbízhatóság magas szintű védelmét, a jogbiztonságot, valamint az esetleges piaci zavarok elkerülését.

3.14. Végezetül az EGSZB hangsúlyozza – amint azt már az (EU) 2017/746 rendeletről szóló véleményében is tette –, hogy a civil társadalmat szorosabban be kellene vonni az e területre vonatkozó szabályozási keret megalkotásába, és ismételten javasolja egy olyan „tanácsadó bizottság” létrehozását, amely az európai szinten szervezetbe tömörült legitim érdekcsoportok képviselőiből állna. Ez a bizottság párhuzamosan lépne fel az orvostechnikai eszközökkel foglalkozó koordinációs csoporttal, és együttműködne vele, tanácsokat adva az Európai Bizottság és a tagállamok számára az orvostechnológiához, illetve a jogszabályok végrehajtásához kapcsolódó különféle kérdésekben.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a pénzügyi rendszer pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről

(COM(2021) 420 *final* – 2021/0239 (COD))

Javaslat európai parlamenti és a tanácsi rendeletre a pénztátalásokat és egyes kriptoeszköz-átutalásokat kísérő adatokról (átdolgozás)

(COM(2021) 422 *final* – 2021/0241 (COD))

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a pénzügyi rendszer pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzése érdekében a tagállamok által létrehozandó mechanizmusokról és az (EU) 2015/849 irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2021) 423 *final* – 2021/0250 (COD))

(2022/C 152/15)

Előadó: **Javier DOZ ORRIT**

Társelőadó: **Benjamin RIZZO**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.10.4. Tanács, 2021.10.8.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.23.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	230/7/0

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Bizottság (2019) és az Európai Számvevőszék (2021) jelentései, tudományos tanulmányok, legújabbak pedig a Pandóra-iratok és más hasonló közzétételek rávilágítanak arra, hogy milyen komoly mértékű a pénzmosás jelensége az EU-ban. A jelenlegi európai jogszabályok a koordináció hiányosságai és a nemzeti eltérések miatt nagyrészt elégtelenek.

1.2. Az EGSZB határozottan támogatja a pénzmosás elleni küzdelemről szóló jogalkotási csomagot, különösen az új, közvetlen felügyeleti hatáskörrel rendelkező európai Pénzmosás Elleni Küzdelem Hatósága (AMLA) létrehozását és kialakítását. E hatóság számára elegendő forrást kell biztosítani ahhoz, hogy központi szerepet tölthessen be egy integrált európai felügyeleti és hírszerzési rendszerben.

1.3. Az EGSZB egyetért a pénzmosás elleni küzdelemről szóló első rendelet, illetve a pénzmosás elleni küzdelemről szóló hatodik irányelv közötti tartalmegosztással (a magánintézmények felügyelete, illetve a nemzeti felügyeleti és pénzügyi információk egységei koordinációja), valamint mindkét aktusban a nemzeti jogszabályok harmonizálását és az információk rögzítésének és továbbításának automatizálását célzó rendelkezésekkel.

1.4. A pénzmosás és az ahhoz kapcsolódó alaphüvelykelemények elleni eredményes küzdelemhez kulturális változásra, valamint a szervezett civil társadalom érdemi szerepvállalására van szükség. Az EGSZB megismétli a demokráciánk etikai és politikai elveit sértő és a közjavakat fenyegető magatartás elleni küzdelemről szóló európai paktumra vonatkozó javaslatát. Javasolja továbbá egy civil társadalmi tanácsadó szerv létrehozását az AMLA-n belül vagy az Európai Bizottság keretében, az AMLA részvételével.

1.5. Az EGSZB azt javasolja, hogy sürgősen hajtsák végre a kriptoeszközökről szóló, a pénzmosás elleni jogalkotási csomag részét alkotó rendeletet. A kriptoeszközök piacairól szóló rendeletre irányuló európai bizottsági javaslat⁽¹⁾ előrelépést jelent az általános szabályozás felé, és sürgősen hatályba kell lépnie, de nem helyettesíti az e pénzügyi termékekkel kapcsolatos pénzügyi és bűnügyi kockázatokkal szembeni védelemhez szükséges összes eszközt.

1.6. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, hogyan lehetne alkalmazni a jogalkotási csomagot a pénzügyi rendszeren kívüli pénzmosási csatornákra: a műalkotások és a nagy értékű eszközök piacára; a szabadkikötőkre, a vámraktárakra és a különleges gazdasági övezetekre; bizonyos kereskedelmi ügyletekre, ingatlanbefektetésekre, szerencsejátékokra stb. Úgy véli, hogy ezeken a területeken új európai jogszabályokra lesz szükség.

1.7. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Europol kapjon kiterjedtebb hatáskört és elegendő forrást a pénzmosás, a terrorizmus finanszírozása és a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemhez, valamint a nemzeti rendőri erők koordinálásához ezeken a területeken. A mielőbb felállítandó Európai Ügyészség hatékony koordinációja, az Europol, valamint az új AMLA lehet a jogalkotási csomag gyakorlati sikerének kulcsa.

1.8. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy ösztönözze a pénzmosás bűncselekményére közös meghatározást tartalmazó (EU) 2018/1673 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽²⁾ valamennyi tagállam általi sürgős átültetését, valamint egy irányelv elfogadását a kapcsolódó bűncselekmények közös meghatározásáról, amelyben e bűncselekményekhez kötődő szankciók bizonyos keretek között kellene, hogy mozogjanak.

1.9. Az EGSZB mély aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az EU-ban számos fedőcég működik, amelyek kulcsszerepet játszanak a pénzmosásban és az adókikerülésben. Javasolja, hogy a jelenleg felelős hatóságok, illetve a jövőbeni integrált felügyeleti rendszer hozzon létre egyedi programokat ezen – egyes ügyvédi irodák, tanácsadó cégek vagy adótanácsadók által kezelt – társaságok ellenőrzésére annak érdekében, hogy azonosítsák tényleges tulajdonosaikat és az ügyleteikért felelős személyeket, és kivizsgálják az általuk esetlegesen elkövetett bűncselekményeket.

1.10. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, milyen lehetőség van arra, hogy az AMLA még 2026 előtt teljes mértékben működőképes legyen, beleértve a közvetlen felügyeletet is. Az EGSZB mindenesetre arra kéri az összes érintett intézményt, hogy a meglévő jogszabályok eredményesebb végrehajtása érdekében addig is szorosabban működjenek együtt.

1.11. Az EGSZB szükségesnek tartja egy új, reális és a valóságnak megfelelő jegyzék összeállítását a kiemelt kockázatot jelentő harmadik országokról, amelyben a pénzmosást segítők is szerepelnek. Javasolja továbbá, hogy az Európai Bizottság vezessen be egy olyan szabályt, amely szerint a pénzügyi bűncselekményekben vagy pénzmosásban részt vevő vállalkozásokat és magánszemélyeket ki kell zárni a közbeszerzési eljárásokból.

1.12. Az EGSZB kéri az EU-t és a nemzeti kormányokat, hogy védjék meg a gazdasági és politikai korrupciót leleplező újságírók, munkavállalók és köztisztviselők életét és testi épségét; emellett elfogadhatatlannak tartja az (EU) 2019/1937 európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽³⁾ átültetésének késedelmét.

2. Az Európai Bizottság javaslata és háttér

2.1. 2019 júliusában az Európai Bizottság bemutatta a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemről (AML/CFT) szóló értékelését. A közlemény és a négy értékelés⁽⁴⁾ rávilágított a hatályos jogszabályok végrehajtásának súlyos hiányosságaira és a tagállamok közötti eltérésekre a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem területén.

2.2. E problémák kezelése érdekében az Európai Bizottság 2020. május 7-én közzétett egy, a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemre vonatkozó cselekvési tervet⁽⁵⁾, amelyről nyilvános konzultációt indított. A terv hat pillérré épül, melyek a következők: a hatályos uniós keret hatékony végrehajtása, egységes uniós szabálykönyv, uniós

⁽¹⁾ COM(2020) 593 final.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1673 irányelve (2018. október 23.) a pénzmosás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről (HL L 284., 2018.11.12., 22. o.).

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről (HL L 305., 2019.11.26., 17. o.).

⁽⁴⁾ COM(2019) 360 final, COM(2019) 370 final, COM(2019) 371 final és COM(2019) 372 final, 2019. július 24.

⁽⁵⁾ C(2020) 2800.

szintű felügyelet, a pénzügyi információs egységek támogatása és együttműködése, a büntetőjogi rendelkezések hatékonyabb érvényesítése, valamint az EU szerepének megerősítése a világban. Az EGSZB az adócsalás, az adókikerülés és a pénzmosás elleni küzdelemről szóló véleményében ⁽⁶⁾ jelezte, hogy támogatja a tervet, valamint annak sürgős kidolgozását és végrehajtását.

2.3. A Tanács és az Európai Parlament jóváhagyását és a konzultációt követően az Európai Bizottság a 2021. július 20-i jogalkotási csomagban bontotta ki a terv jogalkotási javaslatait. A csomag a következő javaslatokat tartalmazza:

- rendelet a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemmel foglalkozó európai hatóság létrehozásáról ⁽⁷⁾,
- a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem egységes szabálykönyve, amely tartalmazza a jogszabályok egy részét ⁽⁸⁾,
- a fennmaradó jogszabályok egy részét felülvizsgáló új, hatodik irányelv ⁽⁹⁾, valamint
- a pénzügyi intézményekről szóló rendelet kriptoeszközökre kiterjedő reformja ⁽¹⁰⁾.

2.4. A jogalkotási csomag középpontjában egy új uniós hatóság (AMLA) létrehozása áll, amely közvetlen felügyeleti hatáskörrel rendelkezik, és megerősíti a nemzeti hatóságokkal való koordinációs és együttműködési hatásköröket, biztosítva ennek révén, hogy a magánszektor megfelelően és következetesen alkalmazza az uniós szabályokat. Kiemelt feladatai a következők:

- a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelmet szolgáló egységes, integrált felügyeleti rendszer létrehozása a nemzeti hatóságokkal,
- egyes sok uniós tagállamban működő, igen veszélyeztetett pénzügyi intézmények közvetlen felügyelete; a pénzmosás elleni hatóság szankcionálási hatáskört kap e „kiválasztott kötelezett szolgáltatók” tekintetében,
- az egyéb pénzügyi és nem pénzügyi intézményekért, valamint az uniós szabályok alkalmazásáért felelős nemzeti felügyeleti és koordinálási, továbbá a magas szintű felügyeleti standardok és módszerek biztosítása érdekében egy, több vagy valamennyi pénzügyi felügyelet néhány vagy összes tevékenységének rendszeres értékelése, beleértve eszközeik és erőforrásaik értékelését is,
- a pénzügyi információs egységek közötti együttműködés előmozdítása és támogatása, valamint a határokon átnyúló kommunikáció és közös elemzés megkönnyítése.

2.5. Az AMLA irányítását egy elnök, egy öt tagú ügyvezető testület és egy két tagsági struktúrával és hatáskörtípussal rendelkező igazgatótanács látja el, amely felügyeletként és pénzügyi információs egységként is működik; tagságát a nemzeti felügyeleti és hírszerzési ügynökségek vezetői alkotják, akik az integrált európai felügyeleti és pénzügyi információs rendszert irányítják. Az Európai Bizottság egy tagja az AMLA irányító testületeinek tagja lesz. Az igazgatótanácsban megfigyelőként részt vesznek az Európai Bankhatóság (EBH) és az Európai Központi Bank (EKB) képviselői; a két intézmény pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemmel kapcsolatos hatásköreit és eszközeit (központi adatbázis, FiU. net) az új hatóság veszi át. Az AMLA 2024-ben kezdi meg tevékenységét, és valamennyi tisztség betöltését követően 2026-ban kezdi meg a közvetlen felügyeletet.

2.6. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemről szóló első uniós rendelet kiterjeszti a kötelezett szolgáltatók körét a kriptoeszköz-szolgáltatókra, a közösségi finanszírozási platformokra és a migrációs szolgáltatókra (amelyek megkönnyítik az tartózkodási engedély vagy egyes esetekben az állampolgárság megszerzését a befektetők számára). Megerősíti és pontosítja az átvilágítási intézkedéseket és ellenőrzéseket. A harmadik országokra és a politikai közszereplőkre vonatkozóan felülvizsgált követelményeket tartalmaz. Tisztázza emellett a tényleges tulajdonlásra vonatkozó követelményeket is, és új követelmények bevezetésével csökkenti annak kockázatát, hogy bűnözők köztes rétegek mögé rejtőzhessenek. Intézkedéseket vezet be a bemutatóra szóló instrumentumokkal való visszaélés ellen, a készpénzhasználat 10 000 eurós felső határának megállapítása mellett.

⁽⁶⁾ HL C 429., 2020.12.11., 66. o.

⁽⁷⁾ COM(2021) 421 final.

⁽⁸⁾ COM(2021) 420 final.

⁽⁹⁾ COM(2021) 423 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2021) 422 final.

2.7. A magánszektor szabályozásával ellentétben a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni hatodik irányelv a megfelelő intézményrendszerre és annak az egyes tagállamokban való adaptálására összpontosít. A javaslat tisztázza a pénzügyi információs egységek hatásköreit, feladatait és az információkhoz való hozzáférést, megteremt a közös elemzések keretét, és jogalapot biztosít a FIU.net rendszerhez. Megerősíti a felügyeleti intézkedési hatáskörét, és javítja a felügyeleti és más hatóságok közötti együttműködési mechanizmusokat. Rendelkezik a bankszámla-nyilvántartások összekapcsolásáról.

2.8. A pénzáttutalásokról és egyes kriptoeszköz-átutalásokról szóló javasolt rendelet a pénzáttutalásokról szóló (EU) 2015/847 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹¹⁾ átdolgozása, amelynek célja, hogy a kriptoeszközök átutalására vonatkozó nyomonkövethetőségi és azonosítási követelmények hasonlóak legyenek a pénzeszközökre vonatkozókhöz. Ugyanakkor a kriptoeszköz-szolgáltatókra is vonatkoznak majd a pénzmosás elleni rendelet más pénzügyi szereplőkre előírt követelményei.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az első pénzmosás elleni irányelvet 1991-ben fogadták el. Azóta négy másik pénzmosás elleni irányelvet és több tucat kiegészítő irányelvet fogadtak el, amelyek a pénzügyi rendszerre, illetve a kapcsolódó bűncselekményekre vonatkoznak. Az uniós hatóságok által prioritásként kezelt törekvés mindaddig nyilvánvalóan nem hozott kielégítő eredményeket.

3.2. Ezzel kapcsolatban általános az egyetértés; ezt mutatják az Európai Bizottság 2019. évi értékelései, az Európai Parlament 2019. márciusi és 2020. júliusi állásfoglalásai⁽¹²⁾, a Számvevőszék 2021. júniusi, „A bankszektoron belüli pénzmosás elleni küzdelemre irányuló uniós fellépések széttagoltak, végrehajtásuk pedig nem megfelelő”⁽¹³⁾ című jelentése, valamint a szakértői, tudományos és agytrösztelemzések túlnyomó többsége, mindenekelőtt a CEPS-ECRI munkacsoport jelentése⁽¹⁴⁾ is.

3.3. A becslések szerint a pénzmosás mértéke az EU-27 GDP-jének 1 %-a (Europol és Európai Bizottság) és 1,3 %-a (Számvevőszék), azaz évi 140–208 milliárd EUR között van. Ennél is fontosabb, hogy az Europol szerint a visszanyert összeg ennek csupán mintegy 1 %-át teszi ki. Az elmúlt években számos olyan pénzmosási botrány fordult elő, amely nagy pénzintézeteket érintett, és kiemelendő, hogy közülük sokra nem derült volna fény az európai jogszabályok alkalmazása vagy a felügyeleti beavatkozása nélkül. Más szóval az Európai Bizottság és az Európai Parlament erőfeszítései és legjobb szándékai ellenére nem javultak a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem terén elért eredmények.

3.4. Az Oknyomozó Újságírók Nemzetközi Konzorciuma (ICIJ) által közzétett Pandóra-iratok ismételt rávilágítottak a pénzmosás és az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények problémájának mértékére, valamint az adóparadicsomok alapvető szerepére e bűncselekmények elősegítésében. Ezért nehezen érthető, hogy az iratokban leggyakrabban említett joghatóság nem szerepel a nem együttműködő országok és területek uniós jegyzékében, ahogy az is, hogy a Gazdasági és Pénzügyi Tanács nemrég törölt a jegyzékből egy másik joghatóságot, amelynek jogszabályai lehetetlenné teszik a társaságok és a számlák valódi tulajdonosainak azonosítását.

3.5. Az EGSZB felhívja az uniós intézmények és a nemzeti kormányok figyelmét arra, hogy a gazdasági és politikai korrupcióról beszámoló újságírók, munkavállalók és köztisztviselők élete és testi épsége komoly védelemre szorul. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy számos tagállam nem kezdte meg az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről szóló (EU) 2019/1937 irányelv átültetési eljárásait, és nyomatékosan kéri az Európai Bizottságot, hogy 2021 végéig gondoskodjon annak sürgős átültetéséről.

3.6. Az EU pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni politikájának hibái és hiányosságai több okra vezethetők vissza, amelyek hatásai összeadódnak: i. a hatáskörök széttagoltsága az EU és a tagállamok intézményei között; ii. egy uniós pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni felügyelet hiánya; iii. az EU illetékes szervei rendelkezésére álló eszközök korlátozott volta; iv. a nem megfelelő koordináció mind a megelőzési kezdeményezések, mind az azonosított kockázatok elleni fellépés terén, illetve a késlekedés ezek végrehajtásában; v. a felügyeleti és a pénzügyi információs egységek működésének hiányosságai számos országban; vi. az irányelvek átültetése jelentős késéssel történt, és számottevő eltérésekkel járt a tagállamok között, ami az Európai Bizottság által indított közigazgatási és bírósági eljárásokhoz vezetett;

⁽¹¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/847 rendelete (2015. május 20.) a pénzáttutalásokat kísérő adatokról és a 1781/2006/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (HL L 141., 2015.6.5., 1. o.).

⁽¹²⁾ Az EP 2019. március 26-i állásfoglalása a pénzügyi bűncselekményekről, az adókijátszásról és az adókikerülésről (HL C 108., 2021.3.26., 8. o.) és 2020. július 10-i állásfoglalása.

⁽¹³⁾ A Számvevőszék 13/2021. sz. különjelentése.

⁽¹⁴⁾ CEPS-ECRI: TF Report: AML in the EU; 2021/01.

vii. számos országban nem tudatosult megfelelően a pénzmosás és az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények elleni határozott küzdelem fontossága; viii. a bűncselekmények – elsőként maga a pénzmosás – és a hozzájuk kapcsolódó szankciók – eltérő büntető törvénykönyvbeli meghatározásaiból eredő különbségek; ix. az ide kapcsolódó alaphűncselekményeket felderítő nyomozás elégtelensége, különösen harmadik országokban; valamint x. egyes uniós kormányok arra irányuló politikai szándékának hiánya, hogy bevezessék és alkalmazzák az európai normákat. Az e tényezőkből eredő földrajzi és ágazati különbségek segítik a pénzügyi bűnözőket abban, hogy a legalkalmasabb hálózatokat alakítsák ki illegális kereskedelmük számára.

3.7. Egyes esetekben az uniós intézmények közötti együttműködést nem tartották szükségesnek. Ez mondható el az Európai Bizottság és az EBH közötti együttműködésről az uniós jog megsértéseinek kivizsgálása során, amelynek kapcsán a Számvevőszék megállapította, hogy a folyamat „nem eredményes”⁽¹⁵⁾. Az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ) Európai Bizottsággal való együttműködése sem volt mindig eredményes a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem kapcsán „kiemelt kockázatot jelentő harmadik országok” jegyzékének összeállításakor⁽¹⁶⁾. Az Európai Bizottság 2019-es jegyzékét, amelyet az Európai Parlament is támogatott, a Tanács végül elutasította, a 2020 májusában elfogadott jegyzék pedig a FATF jegyzékének egy adaptált változata, amely jelentős hiányosságokat mutat.

4. Az EGSZB véleménye

4.1. Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság jogalkotási csomagját, mivel úgy véli, hogy annak helyes és gyors végrehajtása nagymértékben elősegítheti az előző részben röviden leírt, tarthatatlan helyzet visszafordítását. Különösen támogatja az AMLA létrehozását és kialakítását, amely a közvetlen felügyeleti hatáskörének gyakorlása során az európai pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem felügyeleti (és hírszerzési) rendszerének központi elemévé válik, és amely igazgatótanácsában integrálja a nemzeti felügyeletet és pénzügyi információs egységeket, valamint megfigyelőként a többi érintett uniós intézményt is.

4.2. Az EGSZB egyetért az első rendelet és a hatodik irányelv közötti tartalommegosztással, valamint mindkét aktusban a nemzeti jogszabályok egységesítésére és a nemzeti pénzügyi információs egységek és felügyeleti működésének megkönnyítésére vonatkozó rendelkezésekkel olyan kulcsfontosságú területeken, mint a nyilvántartások és jelentések, valamint a gyanús ügyleteknek az ilyen ügyletekre és az egyéb gyanús tevékenységekre vonatkozó bejelentések alapján, szabványosított technikákkal történő kivizsgálása. Az egyik legfontosabb jelenlegi probléma megoldása érdekében kiemelten fontos, hogy a hatóságok a lehető legrövidebb időn belül teljesítsék különböző kötelezettségeiket. Az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt jogszabály megfelel az európai adatvédelmi keretnek, és tiszteletben tartja az egyének és a vállalkozások jogait, amelyeket végső soron az Európai Unió Bírósága fog védeni.

4.3. Az EGSZB kéri a nemzeti kormányokat és az európai civil társadalmi szervezeteket, hogy támogassák e jogalkotási csomag elfogadását és megfelelő végrehajtását. Sem az EU, sem az egyes tagállamok nem engedhetik meg maguknak a jelenlegi helyzet fenntartását, különösen most, amikor a Covid19-világjárvány egészségügyi, gazdasági és társadalmi következményei ellen, valamint a gazdaság helyreállítása érdekében folytatott küzdelem megköveteli a tagállamoktól és az EU-tól, hogy jelentősen növeljék a közszférabeli forrásokat. A CEPS-ECRI jelentése a következőket állapítja meg: „A pénzmosás megállítására, vagy legalábbis jelentős csökkentésére való törekvés erkölcsi kötelesség minden demokratikus társadalomban, ahol minden polgár szabad és egyenlő a törvény előtt, egy tisztességes együttműködési rendszerben [...] Az egyértelműség hiánya, a késlekedés és a rossz hatékonyság csak tovább ösztönzi a pénzmosást”⁽¹⁷⁾.

4.4. Az EGSZB tudatában van a köz- és magánszféra közötti partnerségek jelentőségének ezen a területen. Egyes országokban a kutatási kapacitás nagyrészt a magánszektorban található⁽¹⁸⁾. Az EGSZB kéri az uniós intézményeket, hogy a jogalkotási csomag végrehajtásakor tegyenek meg minden tőlük telhetőt a nemzeti felügyeleti intézmények és pénzügyi információs egységek fejlesztésének előmozdítása érdekében, ugyanakkor kéri azt is, hogy a lehető legnagyobb mértékben segítsék elő a köz- és magánszféra közötti partnerségeket ezen a területen.

⁽¹⁵⁾ Európai Számvevőszék, uo., 86. pont. Az EBH felügyeleti tanácsa az elmúlt 10 évben nem folytatott saját kezdeményezésű vizsgálatot a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem terén. Mivel nincs olyan jogi kötelezettsége, hogy kellő időben reagáljon a megkeresésekre, az Európai Bizottság által benyújtott négy panaszból csak kettőt vizsgált ki.

⁽¹⁶⁾ Európai Számvevőszék, uo., 26. és 28. pont.

⁽¹⁷⁾ CEPS-ECRI, uo., 2. o.

⁽¹⁸⁾ CEPS-ECRI, uo., iv. o.

4.5. A gazdasági és adóbűncselekmények elleni eredményesebb küzdelemhez valószínűleg sok országban kulturális változásra és a civil társadalom nagyobb mértékű bevonására van szükség. Az adóbűncselekmények, az adókikerülés és a pénzmosás elleni európai paktumra irányuló EGSZB-javaslatot részben ez motiválta ⁽¹⁹⁾. Az EP ugyanezen megfontolásból támogatja „a közbizalom helyreállítását, a méltányos és átlátható adórendszerek biztosítását és az adózás igazságosságát” ⁽²⁰⁾. Ennek érdekében az EGSZB javasolja, hogy az AMLA szervezetén belül vagy egy, az Európai Bizottság keretébe tartozó szervként, amelyben az AMLA is részt vesz, jöjjön létre egy civil társadalmi konzultatív testület ⁽²¹⁾, hogy a civil szervezetek és maga az EGSZB is aktívabban, saját tapasztalatok és javaslatok megosztásával vehessen részt a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemben. Az uniós intézményeknek és a szervezett civil társadalomnak együtt kell működniük annak érdekében, hogy tájékoztassák az európai polgárokat a pénzmosásnak és az ahhoz kapcsolódó bűncselekményeknek a közjavakra gyakorolt rendkívül káros hatásáról, valamint a demokrácia alapját képező igazságosság és méltányosság elveiről.

4.6. Az Europol és más szakértők szerint a Covid19-világjárvány kitörése óta a pénzmosás és az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények, különösen az elektronikus úton, valamint a kriptovaluták és más kriptoeszközök használatával elkövetett bűncselekmények száma növekszik ⁽²²⁾. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy mindenképpen indokolt egy olyan rendelet elfogadása, amely a többi ügyletthez hasonlóan kezeli ezeket, és kötelezővé teszi a tényleges tulajdonosok azonosítását. A kriptoeszközök piacairól szóló rendeletre irányuló javaslat ⁽²³⁾ előrelépést jelent az általános szabályozás felé, és sürgősen hatályba kell lépnie, de helyettesíti az e pénzügyi termékekkel kapcsolatos pénzügyi kockázatokkal és bűncselekményekkel szembeni védelemhez szükséges összes eszközt.

4.7. Az EGSZB, az Európai Parlament és más intézmények kiemelték annak kockázatát, hogy az EU-ban több százezer fedőcég működik ⁽²⁴⁾, amelyeket egyes ügyvédi irodák, tanácsadó cégek és adótanácsadók legalizálnak és irányítanak, és amelyek többségét pénzmosásra és más kapcsolódó alapbűncselekményekre, valamint adókikerülésre használják fel. Ezeken a cégeken hatalmas mennyiségű tőke áramlik keresztül. A meglévő illetékes hatóságoknak és az új európai felügyeleti rendszernek olyan egyedi programokat kell létrehozniuk, amelyek végrehajtják az e társaságok tényleges tulajdonosainak, valamint az ügyletek kezdeményezőinek és kedvezményezettjeinek azonosítására vonatkozó szabályokat annak érdekében, hogy büntetőeljárást lehessen folytatni azon gazdasági és pénzügyi bűncselekmények esetében, amelyeket számos ilyen társaság elkövet. El kell érni, hogy egyik tagállamban se legyen bejegyezhető olyan vállalkozás, illetve bármilyen más típusú szervezet, amelyet pénzmosási vagy terrorizmusfinanszírozási műveletekhez használhatnak, ha a végső tulajdonosai nem ismertek vagy ilyen tevékenységekhez köthetők.

4.8. Az EGSZB szerint nagy szükség van arra, hogy a tagállamok mielőbb befejezzék az (EU) 2018/1673 irányelv átültetését, amely közös meghatározást nyújt a pénzmosás bűncselekményére. Az EGSZB egy új irányelv kidolgozását javasolja, amely közös meghatározásokat ír elő a kapcsolódó bűncselekményekre a tagállami jogszabályokban, és rögzíti azt, hogy e bűncselekményekhez kötődő szankciók bizonyos keretek között mozogjanak. Az EUMSZ 83. cikke kifejezetten megemlíti a pénzmosást és az ahhoz kapcsolódó, határokon átnyúló bűncselekményeket azon bűncselekmények között, amelyek meghatározása és szankcionálása európai minimumszabályok révén harmonizálható.

⁽¹⁹⁾ Az EGSZB véleménye az adócsalás, az adókikerülés és a pénzmosás elleni küzdelemről (HL C 429., 2020.12.11., 6. o.) 3.4., 3.5. és 3.6. pont.

⁽²⁰⁾ Az EP 2020. július 10-i állásfoglalása a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni cselekvési tervről.

⁽²¹⁾ Az érdekelt felekkel folytatott konzultáció megkönnyítése érdekében az EBH, az ESMA (Európai Értékpapírpiazi Hatóság) és az EIOPA (Európai Biztosítás- és Foglalkoztatáspolitikai Hatóság) is létrehozása óta rendelkezik érdekképviselési csoportokkal, amelyek tagságát kiegyensúlyozott arányban a magánvállalatok, a fogyasztók, a felhasználók és az ágazati vállalatok munkavállalóinak képviselői, valamint vezető tudományos szakemberek alkotják.

⁽²²⁾ Europol-EFEC: *Enterprising criminals. Europe's fight against the global networks of financial and economic crime* (2020/06); valamint WCA: COVID 19 opened the doors for a new wave of money laundering.

⁽²³⁾ COM(2020) 593 final.

⁽²⁴⁾ A fedőcég, fantomcég vagy fiktív cég olyan társaság, amely a bejegyzése szerinti országban nem folytat tényleges gazdasági tevékenységet, és amelynek nincs, vagy csak nagyon kevés alkalmazottja van. Ezek közül néhányat pénzmosásra, adókikerülésre vagy a kiküldetési irányelv megkerülésére használnak. Lásd: EPRS (2018/10): „An overview of shell companies in the European Union”; IMF, F&D, 2019/09; Damgaard, Elkjaer és Johannesen: *The Rise of Phantom Investments*; valamint az EGSZB véleménye az adócsalás, az adókikerülés és a pénzmosás elleni küzdelemről (HL C 429., 2020.12.11., 6. o.).

4.9. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, milyen lehetőség van arra, hogy az AMLA még 2026 előtt teljes mértékben működőképes legyen, beleértve a közvetlen felügyeletet is. Az EGSZB mindenesetre kéri az Európai Bizottságot és a többi érintett intézményt, hogy addig is erősítsék meg együttműködésüket annak érdekében, hogy az EP és a Számvevőszék észrevételei nyomán hatékonyabban hajtsák végre a meglévő jogszabályokat. Ez különösen az EBH-ra és annak új pénzmosás elleni bizottságára, valamint az EKB-ra és az Europolra vonatkozik. Az EGSZB kéri továbbá az Európai Bizottságot, az Európai Külügyi Szolgálatot és az Europolt, hogy mielőbb végezzenek új elemzést azokról a harmadik országokról, amelyek valószínűleg bekerülnek a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben nem együttműködők új uniós jegyzékébe.

4.10. Az EGSZB örömmel fogadja, hogy az Európai Ügyészség nagy szerepet kaphat a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemben, és felhívja az európai intézményeket és a tagállamokat, hogy további késedelem nélkül mozdítsák elő a szervezet teljeskörű létrehozását. Sajnálataát fejezi ki amiatt, hogy egyes kormányok – különösen a közelmúltban az EU ideiglenes elnökségét betöltő egyes kormányok – akadályozták a folyamat kiteljesítését. Az EGSZB az Európai Parlamenttel egyetértésben kéri az Európai Bizottságot, hogy vegye fontolóra a határokon átnyúló pénzügyi és adóügyi bűncselekmények kivizsgálására szolgáló európai keret létrehozására irányuló javaslatot.

4.11. A pénzmosás transznacionális jellege szükségessé teszi a nemzeti rendőri erők és hírszerző szolgálatok közötti koordináció fokozását. Az EGSZB ugyanakkor úgy véli, hogy igen hasznos lenne kiterjedtebb hatáskört, valamint elegendő emberi és anyagi erőforrást biztosítani az Europol számára a pénzmosás, a terrorizmus finanszírozása és a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemhez, valamint a nemzeti rendőri erők koordinálásához. Az Európai Ügyészség hatékony koordinációja, az új AMLA és az Europol lehet az új jogalkotási csomag gyakorlati sikerének kulcsa.

4.12. Az EGSZB úgy véli, hogy új, reális és a valóságnak megfelelő jegyzéket kell összeállítani a nem együttműködő országokról és területekről. Javasolja továbbá, hogy az Európai Bizottság dolgozzon ki egy olyan irányelvet, amely előírja, hogy a pénzügyi bűncselekményekben vagy pénzmosásban részt vevő vállalkozásokat és magánszemélyeket ki kell zárni a közbeszerzési eljárásokból.

4.13. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy a tagállamok pénzügyi információs egységei közötti jelenlegi kapcsolatot meg kell őrizni, és be kell építeni az AMLA új struktúrájába. A különböző tagállamok pénzügyi információs egységei között az évek során létrejött tájékoztatási és stratégiai szövetségek nem szűnhetnek meg.

4.14. A pénzmosás jelentős része a pénzügyi rendszeren kívül – később legalizált vagy tárolt áruk vásárlására használt készpénzzel, vagy bizonyos kereskedelmi ügyleteken keresztül – történik. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, hogyan lehetne a leghatékonyabban alkalmazni a javasolt jogalkotási csomagot a műalkotások piacára, a nagy értékű eszközökre és ezek szabadkikötőkben, vámraktárakban és különleges gazdasági övezetekben való tárolására, valamint bizonyos kereskedelmi ügyletekre, a rendeltetési országban visszafizetett kamatmentes hitelek magukban foglaló kereskedelmi ügyletekre, az ingatlanbefektetésekre és a szerencsejáték-vállalkozásokkal folytatott ügyletekre. E vizsgálat eredményeinek adott esetben a pénzmosás és a kapcsolódó bűncselekmények elleni küzdelemre irányuló további jogalkotási javaslatok alapjául kell szolgálniuk.

4.15. Ugyanakkor a nonprofit civil társadalmi szervezetek túlnyomó többségének tevékenysége erősíti a demokráciát azáltal, hogy biztosítja az abban való részvételt, és e szervezetek egyre értékesebb gazdasági ágazatot alkotnak. Valójában közülük sokan küzdenek a pénzmosás ellen, és hozzájárulnak a pénzmosási gyakorlatok feltárásához. Ugyanakkor előfordulhat, hogy egyes nonprofit civil társadalmi szervezeteket pénzmosási műveleteknél használnak fel. Ezért a nonprofit civil társadalmi szervezetekre vonatkozó politikák kialakításakor ebben az ágazatban a kockázatértékelésnek nagyon körültekintőnek kell lennie annak érdekében, hogy anélkül derítse fel az ilyen szervezetek illegális célokra történő felhasználásának eseteit, hogy korlátozná fejlődésüket, vagy lehetővé tenné, hogy tekintélyelvű kormányok támadják az őket bíráló szervezeteket.

5. Részletes megjegyzések

5.1. A világvárvány idején a virtuális tranzakciók számának növekedése és a kriptoeszközök nagyobb mértékű használata mellett beindult az NFT-k (nem helyettesíthető tokenek) piaca ⁽²⁵⁾, amelyen bloklánc-technológia alkalmazásával határokon átnyúló pénzmozgás valósul meg (2021 első felében 2,5 milliárd USD). Az EGSZB javasolja az NFT-ket, illetve azok piacait üzemeltetők felvételét a kötelezett szolgáltatók jegyzékébe. Hasonlóképpen figyelemmel kell kísérni a pénzmosásra használt „nem készpénzes” ügyleteket is.

⁽²⁵⁾ Reuters, 2021. 6. 6.: NFT sales volume.

5.2. A világválság következtében csökkent a készpénzhasználat. Ez, valamint az 500 eurós bankjegyek nyomtatásának leállításáról szóló döntés arra készítette a bűnözőket, hogy „tisztára mossák”, majd a reálgazdaságban helyezték el ezeket a pénzeket. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság tanulmányozza a készpénzes ügyletekre vonatkozó felső határ 10 000 euro alá csökkentésének lehetőségét, figyelembe véve az egyes tagállamok eltérő helyzetét.

5.3. Az EGSZB elengedhetetlennek tartja a pénzügyi információs egységek megfelelő működését. Ehhez elegendő és színvonalas műszaki és emberi erőforrásra van szükség. Összeegyeztethető szabványokkal, eljárásokkal és informatikai eszközökkel, valamint a teljes személyzet számára nyújtott megfelelő és hasonló jellegű képzéssel meg kell erősíteni a más pénzügyi információs egységekkel és az uniós hatóságokkal való együttműködési képességüket. Az AMLA-nak munkája hatékonyságának maximalizálása érdekében együtt kell működnie az illetékes nemzeti hatóságokkal. Az EGSZB arra kéri a nemzeti kormányokat, különösen azokat, amelyeket az európai szemeszter országspecifikus ajánlásaiban megemlítettek, hogy kezeljék kiemelten a pénzügyi információs egységek zökkenőmentes működésének célkitűzését, és mozgítsák elő az európai hatóságokkal való hatékony együttműködést.

5.4. Az EGSZB úgy véli, hogy az AMLA vezetőinek és egyéb alkalmazottainak magas szakmai színvonala, tapasztalata, függetlensége – abban az értelemben, hogy csak az EU érdekeit és értékeit védik –, valamint jóhiszeműsége alapvetően fontos a szervezet megfelelő működéséhez. Ezért a kiválasztási folyamat során a szigorú következetességnek és az átláthatóságnak kell irányadónak lennie. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság állítson össze listát azokról az elvekről és értékekről, amelyek a kezdeti felvételi eljárások alapjául szolgálnak, és amelyeket szerepeltetni lehet a Hatóság szervei által kidolgozandó és jóváhagyandó etikai kódexben.

5.5. Az EGSZB az Európai Parlament javaslatával összhangban megismétli azt a javaslatát⁽²⁶⁾, hogy a befektetői letelepedési programokat fokozatosan szüntessék meg, az állampolgárságot biztosítókat pedig tiltsák be, és eközben szigorúan ellenőrizték, hogy azok kedvezményezettjei teljesítették-e a származási országukban fennálló jogi kötelezettségeiket, és nem folytatnak-e pénzmosási tevékenységet.

5.6. Az EGSZB javasolja, hogy a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatban az Európai Bizottság hozzon létre adatbázist, amelyből a kvv-k tájékozódhatnak a magánszemélyekre és a vállalkozásokra vonatkozó szankciókról, valamint azok időtartamáról.

5.7. A Pénzmosás Elleni Hivatal számára olyan költségvetést kell biztosítani, amely elegendő ahhoz, hogy megfeleljen a céljai és küldetési által támasztott főbb kihívásoknak. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni eredményes küzdelem jelentősen növelni fogja a tagállamok adóbevételeit, amelyeknek szembe kell nézniük a zöld és a digitális átállás, valamint ezekhez kapcsolódóan az igazságos átmenet kihívásával, ugyanakkor szerepet játszik társadalmi és politikai kohéziójuk javításában is. Figyelembe kell venni, hogy milyen költségekkel jár a vállalkozások számára az új jogi kötelezettségek teljesítése, amelyek hatékonyságát rendszeresen értékelni kell. Az EGSZB azt javasolja, hogy az AMLA-t az EU költségvetéséből finanszírozzák.

5.8. A pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni sikeres küzdelem kulcsfontosságú eleme, hogy rendelkezésre álljanak és az arra jogosult személyek számára hozzáférhető legyenek az arra vonatkozó jó minőségű, összekapcsolt adatbázisok és nyilvántartások, hogy ténylegesen kik állnak az egyes számlák, ingatlanok, kezelt vagyonok, vagyonkezelők és ügyletek mögött. E nyilvántartások és adatbázisok méretének és elérésük sebességének növekedésével együtt a személyes adatok védelmére is szigorúbb követelmények kell hogy vonatkozzanak. Az EGSZB úgy véli, hogy erre a kérdésre a lehető legnagyobb figyelmet kell fordítani.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²⁶⁾ HL C 47., 2020.2.11., 81. o. és HL C 429., 2020.12.11., 6. o.

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának –
A fenntartható gazdaságra való áttérés finanszírozási stratégiája**

(COM(2021) 390 final)

(2022/C 152/16)

Előadó: **Judith VORBACH**

Társelőadó: **Jörg Freiherr FRANK VON FÜRSTENWERTH**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.8.10.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.23.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	123/1/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az uniós gazdaságpolitikának az EU-Szerződés 3. cikkében foglalt célokhoz és az ENSZ fenntartható fejlődési céljaihoz egyaránt igazodnia kell. Következésképpen a *fenntartható* finanszírozásnak is többdimenziós megközelítést kell alkalmaznia, amely magában foglalja a környezeti és társadalmi célokat is. Sajnos a közleményben felsorolt intézkedések közül sok nem veszi figyelembe a társadalmi fenntarthatóságot. A fenntarthatósági politikáknak a digitális politikával és a Covid19-politikával való összekapcsolásával növelhető az uniós politika átütő ereje. A környezetvédelmi politikának erős uniós gazdasággal és minőségi munkahelyek létrehozásával kell együtt járnia. Ki kell használni a tőkepiaci unió és a fenntartható finanszírozásra vonatkozó stratégia közötti sinergiákat. Az átláthatóság például növeli a piaci hatékonyságot, és egyúttal a fenntartható finanszírozási eszközökhöz való hozzáférés alapja is.

1.2. Az EGSZB határozottan támogatja a beruházások olyan módon való átirányítására vonatkozó célkitűzést, hogy azok hozzájáruljanak az EU fenntartható gazdaságra való áttéréséhez. A közleményben felsorolt intézkedések többsége logikus, ám a sürgős cselekvés szükségességét tekintve gyakran tétovának tűnnek. Az idő – különösen a klímapolitikában – döntő tényező. Ahhoz, hogy a stratégia a gyakorlatban is működjön, következetes és jól felépített szabályrendszerre van szükség, amely kerüli a túlzott összetettséget. Jelenleg a tökéletességre való törekvés helyett a cselekvést kellene napirendre tűzni. A megtévesztő „fenntarthatóra festés” külön figyelmet érdemel. Összességében a fenntartható finanszírozásra vonatkozó stratégia csak egy fenntarthatósági irányultságú általános gazdaságpolitika részeként fogja kifejteni a kívánt irányító hatásokat. A szabályozásra és az állami beruházásokra döntő szerep hárul.

1.3. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) nagyra értékeli az Európai Bizottság elkötelezettségét a fenntartható uniós gazdaságra való áttérés elindítása mellett, és kéri a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy támogassa ezeket az erőfeszítéseket. Az EGSZB kéri, hogy a szociális partnereket és a civil társadalmat vonják be a fenntartható finanszírozás tervezésébe és végrehajtásába. Ezeknek kellőképpen képviseltetniük kell magukat mind a fenntartható finanszírozással foglalkozó platformban, mind az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoportban (EFRAG). Ha például ESG-szempontról⁽¹⁾ és így a munka világát érintő kérdésekről van szó, akkor az érintett szociálispartner-szervezetekkel közvetlenül is konzultálni kell. Összességében az EGSZB bírálja azt a gyakorlatot, hogy a stratégia keretében fontos kérdéseket túl gyakran felhatalmazáson alapuló jogi aktusok útján szabályoznak.

1.4. Az uniós taxonómiának az uniós jogalkotási aktusokban előirányozottnál magasabb szintű ambíciót kell tükröznie. A taxonómia akkor lehet sikeres, ha széles körben elfogadottá válik. A bevont tevékenységek nem veszélyeztethetik sem a környezetvédelmi célokat, sem a szociális normákat, és meg kell felelniük az elővigyázatosság elvének. Az uniós civil társadalom jelentős csoportjainak komoly kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy ez igaz-e például az atomenergia vagy

⁽¹⁾ ESG-szempontról: környezeti, társadalmi és irányítási (environmental, social and governance) szempontok.

a földgáz esetében. Az EGSZB ezért ehelyett úgy véli, hogy az ilyen ellentmondásos gazdasági tevékenységeket, amelyek az átmeneti időszakban esetleg még hasznos szerepet játszhatnak, talán jobb lenne külön kezelni magától az uniós taxonómiától. Ezenkívül az EGSZB-nek fontolóra kellene vennie egy külön kezdeményezés indítását ebben a kérdésben. Az EGSZB támogatja a többi környezetvédelmi célkitűzés integrálását, valamint a taxonómia közepes környezeti teljesítményű gazdasági tevékenységekre való kiterjesztését, továbbá a környezeti fenntarthatóságra jelentős hatással nem járó gazdasági tevékenységekre, illetve a környezeti fenntarthatóságot jelentősen károsító gazdasági tevékenységekre való kiterjesztését. Az erre vonatkozó javaslatokat mielőbb be kell nyújtani. A taxonómia és a szabványok hatékonyságának növelése érdekében ezeknek különféle területeken kiindulási alapként kell szolgálniuk. Fontos azonban, hogy megakadályozzuk a zöldrefestést lehetővé tevő kiskapukat.

1.5. Az EGSZB üdvözlí, hogy a kisbefektetők és a kkv-k számára meg kívánják könnyíteni a fenntartható finanszírozáshoz való hozzáférést; ennek kapcsán tisztességes finanszírozási feltételekről kell gondoskodni. A fenntarthatósági beszámolás kiterjesztésére irányuló lépéseket is támogatjuk, mivel a fenntartható vállalati politika a kkv-k ügyfeleinek és a civil társadalom egészének is érdeke. A jelentéstételi követelmények nem követelhetnek túlzott erőforrásokat és költségeket, és hatékonyan hozzá kell járulniuk az átláthatósághoz a piaci hatékonyság javítása és ezáltal a finanszírozáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében. A környezetbarát költségvetés-tervezéssel összefüggésben az EGSZB azt ajánlja, hogy azt kapcsolják össze a beruházásokra vonatkozó (jövőbeli) arany szabállyal.

1.6. A hiteles szociális beruházások támogatását célzó felsorolt intézkedések messze nem elegendők, ezeket szintén erősíteni kell. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a társadalmi fenntarthatóságra, hogy az emberek és a munka világa kerüljön a középpontba. A szociális partnereket és a civil társadalmat teljes mértékben be kell vonni, és a szociális jogok európai pillérének és az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak kell alapul szolgálniuk. Egy olyan integrált taxonómia, amely az ökológiai és társadalmi célokat egyaránt megragadja, értékes alappá válhat egy gazdasági, társadalmi és környezeti szempontból fenntartható EU-hoz. A fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételi kötelezettségek keretében különösen a munkavállalói jogokra és az emberi jogokra vonatkozó mutatókat kell megvizsgálni és javítani.

1.7. A pénzügyi ágazatban a kockázatkezelés és a tőkeellátás biztosítása során figyelembe kell venni a fenntarthatósági tényezőket, ezt pedig a szabályozásban és rövid távon technikai szinten is számításba kell venni. Az EGSZB szilárd és előretekintő tőkekövetelményeket és szigorúan gazdasági alapokon nyugvó kockázatértékelést szorgalmaz, hogy a kockázati súlyozás a tényleges stabilitási kockázatokon alapuljon. Figyelembe kell venni a fenntarthatósági kockázatoknak a bankokra és biztosítókra, sőt az egész pénzügyi szektor stabilitására gyakorolt hatását is. Az ESG-kockázatoknak a hitelminősítésekben való szisztematikus rögzítése során újra el kell indítani az uniós hitelminősítő intézetről folytatott vitát, megszilárdítva ezzel az EU úttörő szerepét a fenntarthatóság területén.

1.8. Az EGSZB üdvözlí az éghajlati válságból eredő rendszerszintű kockázatok nyomon követésének megerősítésére tett lépéseket, és javasolja, hogy lehetőség szerint a pénzügyi ágazat valamennyi területét fedjék le. Elérkezett annak is az ideje, hogy végre figyelembe vegyék a társadalmi fenntarthatóság kockázatait is, amelyek az elosztási különbségek növekedése révén veszélyeztetik a társadalmi kohéziót. Emellett az EGSZB azt is szorgalmazza, hogy erősítsék a pénzügyi intézmények fenntarthatósági beszámolásának kötelező voltát. A vagyonkezelői kötelezettségek és a gazdálkodási szabályok keretein belül nem engedhető meg a kockázatok környezetvédelem ürügyén történő aránytalan átruházása, a nem fenntartható beruházások besorolását pedig körültekintően kell kiigazítani.

1.9. A felügyeleket mielőbb fel kell ruházni az ahhoz szükséges hatáskörökkel, hogy fel tudjanak lépni a zöldrefestés ellen. Ezt az idevágó fogalom meghatározás is elősegíthetné. Az uniós pénzügyi rendszer által elért haladás mérésére szolgáló megbízható nyomonkövetési keret is észszerű elképzelés. Az EGSZB kéri, hogy a civil társadalmat vonják be a pénzügyi piacok fenntarthatósági célokhoz való igazodásának felülvizsgálatába. Végül pedig a felügyeleti hatóságok és az EKB közötti jobb együttműködést is támogatni kell. A civil társadalmat be kell vonni a fenntartható finanszírozással kapcsolatos kutatásba; ennek során figyelembe kell venni a társadalmi fenntarthatóságot is.

1.10. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság egy ambiciózus konszenzust szeretne előmozdítani a nemzetközi fórumokon, mivel a globális piacok globális szinten elismert keretfeltételeket tesznek szükségessé. Az európai vállalatok nem szembesülhetnek olyan sok különböző szabályozással, hogy komoly versenyhátrányba kerüljenek. Ennek része az is, hogy globálisan hozzáférhetővé váljanak azok az adatok, amelyek lehetővé teszik a beruházások fenntarthatóságának értékelését, ahogy a környezeti, társadalmi és irányítási adatszolgáltatók megfelelő szabályozása és felügyelete is. Nem szabad megengedni, hogy a nemzetközi koordináció lassúsága késleltesse az uniós szintű fellépést. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a fenntartható finanszírozással foglalkozó platform munkájának elmélyítése során ne csak a magánszektoral, hanem a civil társadalommal is törekedjen szorosabb együttműködésre. Az EGSZB nyomatékosan kéri, hogy nemzetközi szinten is fordítsanak nagyobb figyelmet a társadalmi fenntarthatóságra, többek között az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak értelmében is.

2. A vélemény háttere

2.1. A fenntartható finanszírozási keretnek kulcsszerepet kell játszania a Párizsi Megállapodás végrehajtásában és a zöld megállapodás céljainak megvalósításában. Mivel a szükséges befektetések léptéke az Európai Bizottság szerint jóval meghaladja a közszektor kapacitását, a fenntartható finanszírozási keretnek hozzá kell járulnia ahhoz, hogy magántőke áramoljon a megfelelő gazdasági tevékenységekhez. A fenntartható finanszírozási keret és a tőkepiaci unió egymást kölcsönösen erősítő hatása révén is új lehetőségek adódhatnak ⁽²⁾.

2.2. A 2018. évi fenntartható finanszírozási stratégia egy taxonómiából, a vállalkozások közzétételi keretrendszeréből és a befektetési eszköztárból, ezen belül referenciamutatókból, standardokból és címkékből áll. Az Európai Bizottság kijelenti, hogy sok előrelépés történt a fenntartható finanszírozási keret alapjainak megteremtése terén, de még mindig sok a tennivaló. Ezzel a kezdeményezéssel az EU fenntartható finanszírozási stratégiájának új szakaszát indítja el, amely mostantól a reálgazdaság fenntarthatóságra való áttérésének finanszírozására, az inkluzivitásra, a pénzügyi szektor rezilienciájára és hozzájárulására, valamint a globális ambíciókra összpontosít.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB egy olyan jólétorientált gazdaságpolitikát támogat, amely több célkitűzést foglal magában: környezeti fenntarthatóság, fenntartható és inkluzív növekedés, teljes foglalkoztatottság és színvonalas munkahelyek, méltányos elosztás, egészség és életminőség, pénzügyi piaci stabilitás, árstabilitás, tisztességes és versenyképes ipari és gazdasági struktúrán alapuló kiegyensúlyozott kereskedelem, valamint stabil államháztartás. E célkitűzések mind az EUSZ 3. cikkében foglalt célkitűzésekhez, mind az ENSZ fenntartható fejlődési céljaihoz illeszkednek. Sajnálatos ezért, hogy a „fenntartható finanszírozási stratégia” jelentős részében egyoldalúan csak az éghajlati célokkal foglalkozik. Az EGSZB holisztikus megközelítést javasol, amely figyelembe veszi a környezetvédelmi és társadalmi célkitűzéseket, és ügyel ezek egyensúlyára. A kudarcok elkerülése és a szükséges konszenzus megteremtése érdekében a klímapolitikát a gazdaságpolitika összefüggésében, a prosperitásra összpontosítva kell értelmezni.

3.2. A fenntarthatósági politikáknak a digitális politikával és a Covid19 utáni politikával való összekapcsolásával növelhető az uniós fellépés átütő ereje. A környezetvédelmi politikának együtt kell járnia a minőségi munkahelyek teremtésével, a költségek és kockázatok igazságos elosztásával és az EU gazdaságának erősítésével, nem utolsósorban globális szinten is. Fontos továbbá a tőkepiaci unió projektje és a fenntartható finanszírozási stratégia közötti szinergiák kihasználása. Az átláthatóság és a tájékoztatás a hatékony piacok alapvető elemei, ugyanakkor a fenntartható finanszírozás előfeltételei is. Összességében ez javítani fogja a kis- és középvállalkozások társadalmi és környezetvédelmi szempontból fenntartható finanszírozáshoz való hozzáférést is. Emellett az uniós technikai szakértői érdekképviselői csoport (TESG) hangsúlyozza, hogy együtt kell működni a kisvállalkozásokkal, és támogatni kell őket a fenntarthatósági jelentéstételi követelményeknek való megfelelés érdekében tett erőfeszítéseikben.

3.3. Az EGSZB határozottan támogatja a beruházások olyan módon való átirányítására és támogatására vonatkozó célkitűzést, hogy azok hozzájáruljanak az EU fenntartható gazdaságra való áttéréséhez. Bár a stratégiában felsorolt intézkedések többsége következetes, gyakran csak vizsgálatokról és a lehetséges jogi aktusok megadásáról van szó, illetve hiányzik az időbeli távlat. Az idő és a hatékonyság ugyanakkor – különösen a klímapolitika területén – döntő fontosságú. A tökéletességre való törekvés helyett kezelni kell tudni a bizonyos fokú bizonytalanságot, az eltérő nézeteket és a nyitott kérdéseket. Amellett, hogy elemezni kell, hogy az eddigi szabályok mennyire vannak összhangban egymással, immár további késlekedés nélkül meg kell tenni a következő lépéseket. Ahhoz, hogy a stratégia a gyakorlatban is működjön, rendezett, megfelelően felépített és következetes szabályrendszerre van szükség, amely mentes a túlzott összetettségtől és a párhuzamosságoktól.

3.4. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság elkötelezettségét a fenntartható uniós gazdaságra való áttérés elindítása mellett. A taxonómia kidolgozásához, illetve a fenntarthatósági beszámolóhoz szükséges alapozó munkát azonban az Európai Bizottság átruházta, mégpedig az előbbi a fenntartható finanszírozással foglalkozó platformra, az utóbbit pedig az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoportra (EFRAG). A fenntarthatóságra való áttérés az EU valamennyi döntéshozó szerve és tagállama számára egyformán nagy kihívást jelent. Az EGSZB kéri különösen a Tanácsot és az Európai Parlamentet, hogy támogassák és mozdítsák elő a fenntarthatóság felé tett lépéseket.

3.5. Az EGSZB bírálja azt a gyakorlatot, hogy fontos gazdaságpolitikai kérdéseket túl gyakran felhatalmazáson alapuló jogi aktusok révén, nem pedig rendes jogalkotási eljárás keretében szabályoznak. A szociális partnereket és a civil társadalmat is teljes mértékben be kell vonni a fenntartható finanszírozás tervezésébe és végrehajtásába és különösen a környezeti, társadalmi és irányítási (ESG) kritériumok kidolgozásába. Biztosítani kell kiegyensúlyozott képviselőtüket a fenntartható finanszírozással foglalkozó platform keretében és az EFRAG-ban. Tekintettel arra, hogy a taxonómia és a fenntarthatósági jelentéstétel a munkaügyi kérdésekről is szól, elfogadhatatlan a szakszervezetek rendkívül gyenge mértékű bevonása ⁽³⁾. Általánosságban elmondható, hogy a szociális partnerekkel közvetlenül is konzultálni kell a munka világát érintő kérdésekről.

⁽²⁾ HL C 155., 2021.4.30., 20. o.

⁽³⁾ Lásd a fenntartható finanszírozással foglalkozó platform tagjait és megfigyelőit: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/eu-platform-on-sustainable-finance-members_en.pdf.

3.6. Az éghajlati célok elérése közjóságot jelent, ráadásul nemzedékeken átívelő és nemzetközi közjóságról van szó, ami felveti a potyautas-jelenség és a piaci kudarc kockázatát. Nem lehet abból kiindulni, hogy az egymással versengő vállalatok majd önként beárazzák az externáliákat, magukra vállalva az „átállás rendőrségének” szerepét. Arra sem számíthatunk, hogy a fokozott átláthatóságból adódó önszabályozás alapján valósul meg a befektetések tömeges átirányítása. A fenntartható finanszírozási stratégia ezért csak akkor érheti el a szükséges hatékonyságot és fejtheti ki a kívánt irányító hatást, ha egy egészében véve fenntarthatóságcentrikus (gazdaság)politika és a hozzá kapcsolódó szabályozás része. Ebben az összefüggésben a szakpolitika egyértelműsége a pénzügyi szektor kockázatkezelését is megkönnyíti.

3.7. Továbbra is döntő szerepet játszanak az állami beruházások, nem utolsósorban azért, mert gyakran további magánberuházásokat indítanak el. Sajnos az EU költségvetési kerete gyakran ösztönözte a közberuházások csökkentését⁽⁴⁾, ami a fenntarthatóságba és az inkluzivitásba való befektetések elmaradásába gyűrűzött tovább. A zöld megállapodás célkitűzéseinek eléréséhez a magánberuházások átirányítására, valamint a közberuházások ösztönzésére egyaránt szükség van. A fenntarthatósági vita különösen jól felhívta a figyelmet az arany szabály iránti igényre.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A reálgazdaság fenntarthatóságra való átállásának finanszírozása

4.1.1. A taxonómiának a jogalkotási aktusokban előirányzottaknál ambiciózusabb célokat kell tükröznie, mivel az előírások betartása egyébként is alapértelmezés. Ez az egyetlen módja annak, hogy a fenntartható gazdasági tevékenységek úttörő szerepét a finanszírozás és a finanszírozási lehetőségek révén megszilárdítsuk. A taxonómia csak széles körű társadalmi elfogadottsága esetén lehet sikeres. Ezenfelül átláthatónak, tudományosan megalapozottnak kell lennie, és folyamatos frissítést igényel. Emellett csak akkor felel meg a fenntarthatóság széles körben elfogadott fogalmának, ha biztosított, hogy a benne foglalt gazdasági tevékenységek ne veszélyeztessék a környezeti célok egyikét sem⁽⁵⁾, és ne okozzanak társadalmi károkat. Az EGSZB utal az EU környezetvédelmi politikájában rögzített elővigyázatossági elvre⁽⁶⁾.

4.1.2. A taxonómia hatékonyságának növelése érdekében az EGSZB javasolja, hogy használják azt a pénzügyi vállalkozások kockázatkezelésében (lásd a 4.4. pontot). Az EGSZB ígéretes megközelítéseket lát többek között a pénzügyi intézmények eszközein belül a taxonómiának megfelelő eszközök részarányának a „zöld eszközarány” (Green Asset Ratio, GAR) révén történő rögzítésében, a környezeti kockázatoknak a stresszteszt keretében történő figyelembevételében és a taxonómiai zöld kötvények esetében történő alkalmazásában. Ugyanakkor a taxonómiára, valamint a standardokra és a minőségi címkékre való hivatkozás is ajánlott, például az állami támogatások és a közbeszerzés vagy az uniós költségvetési keretrendszer összefüggésében.

4.1.3. A technikai vizsgálati kritériumok (1. c) intézkedés) bevezetésekor nagy körültekintéssel kell eljárni, és szigorúan be kell tartani az elővigyázatosság elvét. Többek között azt a taxonómiai rendeletben⁽⁷⁾ meghatározott kritériumot is pontosan be kell tartani, amely szerint el kell kerülni a más környezeti vagy társadalmi célokat⁽⁸⁾ érintő jelentős károkozást. Ezt szem előtt tartva a mezőgazdaság, a földgáz és az atomenergia taxonómiába való felvételére irányuló javaslatokat rendkívül körültekintően kell megvizsgálni. A taxonómia hitelességének megőrzése kulcsfontosságú ahhoz, hogy a taxonómiai projekt egésze ne kerüljön veszélybe. Az EGSZB kiemeli, hogy az európai civil társadalom jelentős csoportjainak komoly kétségei vannak afelől, hogy az Európai Bizottság által javasolt gazdasági ágazatok fenntarthatóak-e. Az EGSZB ezekre az észrevételekre hivatkozik az egyes gazdasági tevékenységek finanszírozására vonatkozó jogszabályokkal kapcsolatban is (1. a) intézkedés).

4.1.4. Az EGSZB elismeri, hogy az átmeneti időszakban még azok a gazdasági tevékenységek is hasznos szerepet játszhatnak, amelyek fenntarthatósági jellemzői rendkívül ellentmondásosak, különösen akkor, ha megfelelnek a legújabb technikai normáknak. Úgy véli ezért, hogy ezekkel a tevékenységekkel jobb lenne esetleg az uniós taxonómiától elkülönítve foglalkozni. Ezenkívül az EGSZB-nek fontolóra kellene vennie egy külön kezdeményezés indítását ebben a kérdésben. Ennek célja az lenne, hogy olyan, jólétszerű energiapolitikát támogasson, amely a környezetvédelmi célokra és a megfizethetőségre, az EU gazdaságának belső és globális szintű megerősítésére és a jó munkahelyek megőrzésére összpontosít.

⁽⁴⁾ HL C 268., 2015.8.14., 27. o.

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 rendelete (2020. június 18.) a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról (HL L 198., 2020.6.22., 13. o.) 17. cikke.

⁽⁶⁾ Az EUMSZ 191. cikke.

⁽⁷⁾ Az (EU) 2020/852 rendelet 18. cikke.

⁽⁸⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/2088 rendelete (2019. november 27.) a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről (HL L 317., 2019.12.9., 1. o.) 2. cikkének 17. pontja szerinti jelentős károkozás elkerülését célzó elv („do no significant harm”).

4.1.5. A taxonómiai rendeletben már előírányzott, a víz, a biológiai sokféleség, a szennyezés megelőzése és a körforgásos gazdaság területére tartozó további négy környezetvédelmi célkitűzésre vonatkozó, felhatalmazáson alapuló jogi aktus (1. d) intézkedés) üdvözlendő lépés a holisztikus fenntarthatósági megközelítés felé. Az EGSZB üdvözlő továbbá az Európai Bizottság azon bejelentését, miszerint vizsgálati kritériumokra fog javaslatot tenni a biológiai sokféleség kapcsán, hogy ily módon összehangolja a biológiai sokféleséget a klímapolitikával. A közepes környezeti teljesítményű gazdasági tevékenységekre való kiterjesztés, továbbá a környezeti fenntarthatóságra jelentős hatással nem járó gazdasági tevékenységek, valamint a környezeti fenntarthatóságot jelentősen károsító gazdasági tevékenységek megkülönböztetése (1. b) intézkedés) szintén a helyes irányba tett lépés. Ezzel összefüggésben a környezeti fenntarthatóságra jelentős hatással nem járó gazdasági tevékenységekről, illetve a környezeti fenntarthatóságot jelentősen károsító gazdasági tevékenységekről szóló jelentést a taxonómiai rendelet 2021 végéig irányozza elő. Az EGSZB sürgeti, hogy ezt addigra valóban nyújtsák be. A taxonómia bővítése során arra is ügyelni kell, hogy – nem utolsósorban a megnövekedett összetettség miatt – ne keletkezzenek a zöldrefestést lehetővé tevő kiskapuk.

4.1.6. Az EGSZB üdvözlő a standardok és címkék kiterjesztését (1. e) intézkedés), és nagyobb határozottságot kér többek között a minimumszabályok bevezetése terén. Az átállás finanszírozására szolgáló pénzügyi eszközökre vonatkozó minőségi címke általános kerete fontos lenne ahhoz, hogy egyértelműen meghatározott és megbízható tájékoztatósi pontok álljanak rendelkezésre. Külön figyelmet érdemel a megtévesztő „fenntarthatóra festés”, amelynek során egy intézmény úgy tesz, mintha környezetileg vagy társadalmilag fenntarthatóbb lenne, mint amilyen valójában. Ezzel szemben 2023-ig csak annak értékelésére kerülne sor, hogy szükség van-e a keretre. Ami az ESG-referenciaérték létrehozását illeti, a közlemény itt sem lép tovább egy vizsgálat bejelentésénél, jöllehet a kötelező érvényű meghatározások és szabályok itt is fontos építőkövek lennének a befektetők és a társadalom által jogosan igényelt egyértelműség megteremtéséhez.

4.2. A fenntartható finanszírozás inkluzív kerete

4.2.1. Az EGSZB üdvözlő, hogy a fogyasztók, a kisbefektetők és a kkv-k számára megkönnyítik a fenntartható finanszírozáshoz való hozzáférést, hogy ezzel lehetővé tegyék a kisebb helyi szintű projekteket (2. a) intézkedés). Ennek kapcsán biztosítani kell a méltányos finanszírozási költségeket is. A fenntarthatósággal kapcsolatos ismeretek előmozdítása jó megközelítés, amely megfelel a növekvő érdeklődésnek. A pénzügyi oktatás azonban soha nem helyettesítheti a megbízható befektetővédelmet, a fenntarthatósági szempontok hangsúlyozása pedig nem vezethet az aránytalanul magas kockázatok elkendőzéséhez. A befektetők képviselőit be kell vonni a pénzügyi kompetencia keret kidolgozásába.

4.2.2. Annak érdekében, hogy a fenntarthatósági beszámolás a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolásról szóló irányelvre irányuló javaslat⁽⁹⁾ hatálya alá nem tartozó kkv-k esetében is javuljon, az EGSZB üdvözlő a tanácsadás és a taxonómiai iránytű területén előírányzott terveket (2. a) intézkedés). A beszámolás javítása és kötelező jellegének erősítése azért fontos, mert még a kisebb vállalkozások gazdasági tevékenységei is mélyreható környezeti hatásokkal járhatnak. Az EGSZB rámutat, hogy a civil társadalom általánosságban nagyfokú érdeklődést mutat a fenntartható vállalkozáspolitikák iránt. A kkv-k ügyfelei és befektetői is igényt fognak tartani a fenntarthatóságról szóló nyilatkozatokra. Az egyszerűsített ESG-jelentési rendszer keretében azonban akkurátusan ügyelni kell a zöldrefestés megakadályozására. Emellett a következő lépéseket ajánljuk: az uniós vállalkozások nem pénzügyi információinak szabványosítása és összehasonlíthatósága, egy, a fenntarthatósági adatok szolgáltatóira vonatkozó szabályozási és felügyeleti keretrendszer bevezetése és a vállalkozások nyers nem pénzügyi adataihoz való hozzáférés biztosítása. A jelentéstételi követelmények csak eszközök, ezért nem követelhetnek túlzott erőforrásokat és költségeket, és hatékonyan hozzá kell járulniuk az átláthatósághoz a piaci hatékonyság javítása és ezáltal a finanszírozáshoz való hozzáférés megkönnyítése érdekében.

4.2.3. A digitális technológiák fenntartható finanszírozás érdekében történő kiaknázása következetes elképzelés, és megfordítva, a technológiákban is érvényesíteni kell a fenntarthatósági szempontokat (2. b) intézkedés). A holisztikus fenntarthatóságot, a digitalizációt előmozdító és a Covid19-válság kezelését célzó intézkedések összehangolása olyan szinergiákat teremt, amelyeket ki kell aknázni, hogy az uniós fellépés nagyobb átütő erőt érjen el. A környezetbarát költségvetés-tervezéssel (2. e) intézkedés) összefüggésben az EGSZB azt ajánlja, hogy azt kapcsolják össze a beruházások (jövőbeli) arányszabályával. Összességében sajnálatos, hogy e téren sem irányoztak elő holisztikus fenntarthatósági megközelítést. A kockázatmegosztás kapcsán ügyelni kell arra, hogy ne kerüljön sor a közszektor hátrányára egyoldalú teher- és kockázatrüházásra.

4.2.4. A környezeti kockázatokra vonatkozó biztosítási fedezet növelése a realitásokhoz való alkalmazkodást jelent (2. c) intézkedés). Az Európai Bizottság szerint már egy kismértékű emelés is jelentősen csökkentheti az adófizetők és a kormányok számára az éghajlatváltozással összefüggő katasztrófák költségeit, amit az EGSZB kifejezetten üdvözlő. Ezzel szemben a javasolt lépések, például a bevált gyakorlatok azonosítására vonatkozó lépések rendkívül defenzívnek tűnnek. A szociális partnereket és a civil társadalmat mindenképpen be kell vonni a(z) éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciáról folytatott párbeszédbe.

⁽⁹⁾ A fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati beszámolást tárgyaló irányelvjavaslat COM(2021) 189 final.

4.2.5. A hiteles szociális beruházások támogatása érdekében tett lépések (2. d) intézkedés) messze nem elegendők a stratégia szociális ágazatban mutatkozó hiányosságainak megszüntetéséhez. Jóllehet a taxonómiai rendelet ⁽¹⁰⁾ biztosítja a minimális szintű védelmet, többek között a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alapvető munkaügyi normáira való hivatkozással, ez nem elegendő ahhoz, hogy a taxonómia támogassa a társadalmi fejlődést. Ehhez a társadalmi fenntarthatóság elmélyítését célzó következetes megközelítésre van szükség, amelynek középpontjában az emberek és a munka világa áll. Ennek alapját a szociális jogok európai pillére és az ENSZ fenntartható fejlődési céljai már megteremtették. Például egy olyan taxonómia, amely a környezeti és társadalmi célokat egyaránt megragadja, és így összességében a jelentős károkozás elkerülésének elvét ⁽¹¹⁾ alkalmazza, értékes alapja lehet egy gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi szempontból fenntartható EU-nak. A szociális partnerek és a civil társadalom bevonásával most gyorsan ki kell dolgozni egy holisztikus taxonómiát. A szociális taxonómiáról szóló jelentés 2021 végén jelenik meg, ami egyébként is elég későn van.

4.2.6. Az a tény, hogy a fenntartható finanszírozással kapcsolatos közzétételekről szóló rendelet (SFDR) ⁽¹²⁾ szerinti technikai standardok felülvizsgálatára 2022 végéig nem kerül sor a kedvezőtlen környezeti és társadalmi hatások mutatóinak tisztázása érdekében, szintén időbeli késedelmet jelent. Az EGSZB kéri, hogy kiváltképp a munkavállalók jogaira és az emberi jogokra vonatkozó mutatókat sokkal gyorsabban vizsgálják meg, és vezessenek be magasabb szintű normákat. Természetesen ebbe a folyamatba is teljes mértékben be kell vonni a szociális partnereket és a civil társadalmat.

4.3. A fenntarthatósági kockázatokkal szembeni reziliencia javítása

4.3.1. Az EGSZB támogatja a fenntarthatósági tényezők bevonását a pénzügyi ágazat kockázatkezelésébe. Ez az egyetlen módja annak, hogy megszakítsuk azt az ördögi kört, amelyben a pénzügyi vállalatok éghajlatkárosító tevékenységeket finanszíroznak. Bár az éghajlatváltozás komoly kockázatot jelent a bankokra és a biztosítótársaságokra nézve, a pénzügyi ágazat egészét is érinti, sőt az általános pénzügyi stabilitást is veszélyezteti. Ennek kapcsán az EGSZB óva int attól, hogy félreértelmezzék a pénzügyi ágazat szerepét, és olyan végrehajtó szervnek tekintsék, amely közérdekű fenntarthatósági célkitűzéseket ír elő. Az éghajlati kockázatok azonban nemigen számszerűsíthetők pontosan, mivel tömegesek, első alkalommal jelentkeznek és bizonytalanok. Ez azonban semmiképpen sem vezethet a konkrét lépések elhalasztásához, ami csak tovább súlyosbítaná a problémát. Összességében a sokszerű reakciók megelőzése érdekében gyors és óvatos megközelítésre van szükség. Ennek kapcsán az uniós taxonómiának kell alapként szolgálnia.

4.3.2. Üdvözlendő a fenntarthatósági kockázatokat tükröző pénzügyi beszámolási standardok kidolgozása és a természeti tőkére vonatkozó standard kidolgozása, amihez elengedhetetlenek a tudományosan megalapozott, szigorú és megbízható standardok és módszerek (3. a) intézkedés). A releváns környezeti, társadalmi és irányítási kockázatok hitelminősítésekben és minősítési kilátásokban való megjelenítése ugyancsak célszerű (3. b) intézkedés). Az EGSZB javasolja, hogy az aktuális háttérre tekintettel indítsák újra az uniós hitelminősítő intézetről folytatott vitát, hogy megszilárdítsák az EU úttörő szerepét a fenntarthatóság területén.

4.3.3. Logikus az a megközelítés, amely szerint az ESG-tényezőket következetesen figyelembe kívánják venni a bankok kockázatkezelési rendszereiben és a biztosítók prudenciális keretében (3. c) és 3. d) intézkedés). Ezt figyelembe kell venni a tőkekövetelmény-rendelet (CRR), a tőkekövetelmény-irányelv (CRD) és a Szolvencia II. irányelv ⁽¹³⁾ felülvizsgálata során is, amelyeket valószínűleg hosszas viták kísérnek majd. Az EGSZB ezért azt is ajánlja, hogy a fenntarthatósági kockázatok gyors feltérképezése és a megfelelő tőkeellátás biztosítása érdekében időben tegyenek lépéseket a kockázatkezelésben a kockázatmérési standardok terén is. Erre technikai szinten többek között az európai felügyeleti hatóságok iránymutatásai is alkalmasak. Összességében olyan szilárd, előretérítő és gondosan kiegyensúlyozott kockázati és tőkepolitika ajánlott, amely figyelembe veszi a fenntarthatósági kockázatoknak a pénzügyi piacok stabilitására gyakorolt hatását.

4.3.4. Az olyan intézkedések, mint például a belső stresszteszt, kiegészítésként a helyes irányba mutatnak. Az EGSZB azonban ellenzi azt az elképzelést, hogy a fenntarthatónak minősített kitettségek különleges prudenciális kezelésben részesüljenek, és ennek kapcsán például lejjebb szállítsák a tőkekövetelményeket. A szabályozási keret összetettségének ebből fakadó növekedése zavart és szabályozási kiskapukat eredményezhet. Az EGSZB ezért szigorúan gazdasági jellegű kockázatértékelést javasol. A kockázati súlyozásnak elsősorban a gazdasági stabilitási kockázatokon kell alapulnia. Az éghajlatot veszélyeztető befektetéseknél egyébként is fennáll az értékvesztés és a meg nem térülés („stranded assets”) veszélye. A CRR, a CRD és a Szolvencia II. irányelv lazítása esetén az EGSZB a szabályozási hullámvasútra és az elért standardok veszélyeztetésére figyelmeztet.

⁽¹⁰⁾ Az (EU) 2020/852 rendelet 18. cikke.

⁽¹¹⁾ A „do no significant harm” elv – a jelentős károkozás elkerülését célzó elv.

⁽¹²⁾ (EU) 2019/2088 rendelet a pénzügyi szolgáltatási ágazatban a fenntarthatósággal kapcsolatos közzétételekről.

⁽¹³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/138/EK irányelve (2009. november 25.) 2009/138/EK irányelv a biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II. irányelv)(HL L 335., 2009.12.17., 1. o.).

4.3.5. Többek között az EKB is felhívja a figyelmet az éghajlati válság és a pénzügyi stabilitás közötti összefüggésre. Az EGSZB üdvözlí az ESG-kockázatok figyelembevételéről szóló adatlapok EKB általi kiadását, és támogatja a potenciális rendszerszintű kockázatok fokozott nyomon követése és kezelése felé tett lépéseket (3. e) intézkedés). Amennyire lehetséges, minden intézményt, szereplőt, terméket és kereskedési platformot le kell fedni, beleértve a kevésbé szabályozott területeket is. Az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy a hangsúlyt elsősorban a kockázatok mérséklésére, nem pedig azok mérésére kell helyezni. A társadalmi fenntarthatóság kockázatait pedig, amelyek az elosztási különbségek növekedése révén a társadalmi kohéziót veszélyeztetik, a közlemény sajnos még csak fel sem veti.

4.4. A pénzügyi szektor fenntarthatósági célokhoz való hozzájárulásának javítása

4.4.1. A pénzügyi szektor központi szerepet tölt be a gazdasági ciklusban, ezért fontos szerepet játszik a fenntarthatósággal összefüggésben. A jövő CO₂-kibocsátását ugyanis a jelen befektetései határozzák meg. Ezért logikus, hogy a különböző pénzügyi piaci intézményeknek a vállalati fenntarthatósági jelentéstételről szóló irányelv értelmében közzé kell tenniük az átállási terveiket és a környezeti lábnyom csökkentéséhez való hozzájárulásukat, illetve hogy az irányelv arra törekszik, hogy a fenntartható finanszírozással kapcsolatos közzétételekről szóló rendelet alapján erősítse a pénzügyi piac szereplőinek a pénzügyi termékekkel kapcsolatos közzétételi és dekarbonizációs tevékenységeit (4. a) intézkedés). Az EGSZB azonban azt ajánlja, hogy a továbbfejlesztett jelentéstételt kössék előre meghatározott átállási pályákhoz, és terjesszék ki a jelentéstételi kötelezettségeket más pénzügyi piaci szereplőkre is. Az önkéntes fenntarthatósági kötelezettségvállalások – amint azt maga az Európai Bizottság is megállapítja – csak az első lépést jelenthetik, így az áttekinthetatlenség és az önkényesség elkerülése érdekében támogatni kell a kötelező jelleg fokozásának az irányába mutató minden intézkedést.

4.4.2. A közlemény a vagyonkezelési kötelezettségek és a gazdálkodási szabályok keretein belül ismét elsősorban a vizsgálatok szintjén mozog (4. b) intézkedés). „A tagok és ellátottak hosszú távú érdekeinek legmegfelelőbb képviselője” fogalmának kiterjesztése és a fenntarthatósági hatások figyelembevételére vonatkozó kötelezettség észszerű. Ez esetben sem megengedhető a kockázatok környezetvédelem ürügyén történő aránytalan átruházása. A nem fenntartható befektetések besorolását körültekintően ki kell igazítani, és ennek során külön figyelmet kell fordítani a fosszilis energiahordozókra irányuló új befektetések kockázati súlyozására. Az igazságos átmenet szellemében nem szabad megengedni, hogy a társadalmi fenntarthatóság ismét kikerüljön a látószögből. A környezeti, társadalmi és irányítási szempontokkal kapcsolatos piackutatás és minősítések rendelkezésre állásának, integritásának és átláthatóságának javítása szintén fontos kiegészítés, mivel a fogalmak zavart keltő sokféleségére tekintettel sürgős szükség van a megbízhatóság és az összehasonlíthatóság javítására (4. c) intézkedés).

4.5. A rendezett átállás nyomon követése és a pénzügyi rendszer integritásának biztosítása

4.5.1. Az EGSZB támogat minden olyan intézkedést, amely lehetővé teszi a felügyeleték számára, hogy fellépjenek a zöldrefestés ellen (5. a) intézkedés). Végül is szinte magától értetődő, hogy biztosítani kell számukra a szerepük betöltéséhez szükséges eszközöket. Sajnos a közlemény e téren is csak egy felülvizsgálatot irányoz elő, határidők megadása nélkül. Az EGSZB újfent felhívja a figyelmet az időtényezőre, és sajnálja, hogy csak a környezeti fenntarthatóságra történik utalás. Végezetül pedig – az ellenintézkedések végrehajtásának megkönnyítése érdekében – célszerű meghatározni a „zöldrefestés” vagy „fenntarthatósági festés” fogalmát.

4.5.2. Az uniós pénzügyi rendszer által elért haladás mérésére szolgáló megbízható nyomonkövetési keret kidolgozása fontos kísérő intézkedés (5. b) intézkedés). Üdvözlendő a fenntartható befektetésekre irányuló tőkeáramlás mérése, a beruházási igény felmérése, valamint annak felülvizsgálata, hogy a pénzügyi piacok milyen mértékben igazodtak az éghajlati és környezetvédelmi célokhoz. Sajnos a társadalmi fenntarthatóság ismét kimarad a képletből. Az EGSZB kéri, hogy a pénzügyi piacok éghajlati és környezetvédelmi célokhoz való igazodásának felülvizsgálatába a pénzügyi intézmények mellett a szociális partnerek és a civil társadalom is vonják be.

4.5.3. A felügyeleték és az EKB közötti jobb együttműködésre (5. c) intézkedés) sürgősen szükség van. Azzal a céllal összefüggésben, hogy a politikai fellépés terén több közös pontot kívánnak létrehozni, kívánatos a gyors cselekvés. Ennek során a nemzeti felügyeletet is be kell vonni. A fenntartható finanszírozással kapcsolatos kutatás, valamint a pénzügyi ágazat és a kutatói közösség közötti tudásátadás megerősítése során (5. d) intézkedés) az EGSZB kéri a szociális partnerek és a civil társadalom bevonását és a társadalmi fenntarthatóság figyelembevételét.

4.6. Globális ambíció

4.6.1. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Bizottság ambiciózus konszenzusra fog törekedni a nemzetközi fórumokon (6. a) intézkedés). Tekintettel a pénzügyi piacok szoros nemzetközi összefonódására és a globális pénzügyi stabilitás fenntartásának szükségességére, általában és kiváltképp a fenntarthatóság területén alapvető fontosságú a határozott nemzetközi irányítás. A globális piacok globálisan elismert keretfeltételeket és szabályokat tesznek szükségessé. Ez olyan, nagyon gyakorlatias, de kulcsfontosságú szempontokat is magában foglal, mint például az, hogy biztosítani kell a globális hozzáférést a beruházások fenntarthatóságának értékelését lehetővé tevő adatokhoz.

4.6.2. Az, hogy a nemzetközi koordináció olykor lassú, soha nem szolgálhat ürügyként, és nem késleltetheti az uniós szintű fejlesztéseket. Éppen ellenkezőleg: minél sikeresebben valósul meg a fenntartható finanszírozás Európában, annál valószínűbb, hogy az EU útja globális modellként is szolgál majd. Az uniós taxonómia megbízhatósága és a kettős

lényegesség átfogó alkalmazása tehát ennek fényében is fontos. Az EGSZB nyomatékosan kéri, hogy nemzetközi szinten is fordítsanak nagyobb figyelmet a társadalmi fenntarthatóságra, többek között az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak értelmében is. Az európai vállalatok nem szembesülhetnek olyan sok különböző szabályozással, hogy jelentős versenyhátrányba kerüljenek.

4.6.3. A fenntartható finanszírozással foglalkozó platform (IPSF) munkájának elmélyítése következetes lépés (6. b) intézkedés). Ennek kapcsán az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy ne csak az IPSF és a magánszektor közötti, hanem a szociális partnerekkel és a civil társadalommal való szorosabb együttműködésre és interakcióra is törekedjen, például annak biztosítása érdekében, hogy az emberi jogokat a fenntartható finanszírozásban is figyelembe vegyék. Az EGSZB természetesen e téren is a fenntarthatóságra való holisztikus összpontosítást ajánlja. Ez az alacsony és közepes jövedelmű országok támogatásával összefüggésben is érvényes (6. c) intézkedés).

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat a zöldkötvényekről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre

(COM(2021) 391 final – 2021/0191 (COD))

(2022/C 152/17)

Előadó: **Philip VON BROCKDORFF**

Felkérés:	Tanács: 2021.8.12. Európai Parlament, 2021.9.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	23/11/2021
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	123/1/4

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az „önkéntes” uniós zöldkötvény-standard egy átláthatóságon és felügyeleten alapuló rendszert hoz létre. Egy ilyen rendszerben azok a projektek kaphatnak finanszírozást, amelyek összhangban vannak a fenntartható tevékenységek uniós taxonómiájával, és a kibocsátóknak további információkat kell szolgáltatniuk a kibocsátáskor, majd ezt követően rendszeresen jelentést kell tenniük a bevételek felhasználásáról és a projekt hatásairól.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az uniós zöldkötvény-standard jelentős gazdasági előnyökkel is járhat mind a kibocsátók, mind a befektetők számára. Ez azért lehetséges, mert a javaslat célja egy univerzális, hiteles és egyszerűsített mechanizmus létrehozása a zöldkötvények kibocsátására, minimálisan csökkentve az információk aszimmetriáit, miközben számottevő, jó hírnévvel járó előnyöket biztosít a kibocsátók számára e standard szerint.

1.3. Az EGSZB úgy véli, hogy az ilyen kötvények uniós taxonómiai rendelettel való összehangolása alkalmassá teszi azokat a fenntarthatóbb és dekarbonizált gazdaságok felé való átmenetet támogató gazdasági tevékenységek finanszírozására is.

1.4. A javasolt standard továbbá jelentősen csökkentené a meglévő bizonytalansági szintet azon eszközök vagy kiadások tekintetében, amelyek észszerűen zöld tőkefelhasználásnak minősíthetők. A fent említett, az uniós taxonómiához való igazítás miatt azonban az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság részéről egyértelmű iránymutatásra van szükség ahhoz, hogy a befektetőket az uniós zöldkötvények és a környezetre kedvező hatást gyakorló projektek felé tereljük.

1.5. Az EGSZB azon a véleményen van, hogy a zöldkötvények eszközosztályként való továbbfejlesztése során egységes követelményrendszert kell alkalmazni a tagállamokban, és annak vonatkoznia kell a kibocsátókra. Nem szabad azonban alábecsülni a kibocsátókra nehezedő azon kihívásokat, amelyek az EU taxonómiai szabványainak való megfeleléshez kapcsolódnak. A kibocsátók minden bizonnyal összevetnék a külső felülvizsgálat költségeit a szélesebb befektetői bázishoz való hozzáférés előnyeivel. El kell kerülni, hogy a magánkibocsátók alternatív zöldkötvényeket és kevésbé nehézkes tanúsítási eljárásokat részesítsenek előnyben.

1.6. A javasolt jelentéstételi és megfelelési eljárások aránytalan pénzügyi hatást idézhetnek elő a kkv-k szempontjából, amelyek túlzottan büntető jellegűnek találhatják az uniós zöld standardot, ennél fogva ezek az eljárások gátolhatják a további növekedést. Ezt is el kell kerülni, ezért az EGSZB pragmatikus megközelítést javasol a felügyeleti és jelentéstételi követelmények tekintetében. A túlzott előírások és a túlszabályozás elkerülése – a vállalati kibocsátók esetében is – megkönnyítené az uniós zöldkötvény-standard elfogadását a tőkepiacokon. Az egyre karbonszegényebb gazdaságokban a vállalati kibocsátókat ugyanolyan fontosnak tartják, mint az Európai Bizottság zöldkötvény-kibocsátását, és az EGSZB úgy véli, hogy a közszektor és a vállalati kibocsátók által kibocsátott zöldkötvényekre vonatkozó szabványok összehangolására van szükség.

1.7. Ami az Unión kívüli zöldkötvény-kibocsátókat illeti, az EGSZB azon a véleményen van, hogy az uniós, illetve az unión kívüli tőkepiacokhoz való hozzáférésnek a joghatóságok közötti taxonómiák globális összehangolásán kell alapulnia. Az EGSZB véleménye szerint ez különösen fontos, mivel a környezeti kihívásokat, például az éghajlatváltozást, az EU nem tudja egyedül kezelni. Ha nincs egyfajta közös alap a taxonómiák összehangolása terén harmadik országokkal, akkor nem valószínű, hogy az Európai Bizottság önkéntes zöldkötvény-standardról szóló rendeletjavaslata a globális zöldkötvény-piac standardjává válik. A fenntartható finanszírozással foglalkozó nemzetközi platformnak kulcsszerepet kellene játszania e közös alap megteremtésében azáltal, hogy fórumként szolgál a politikai döntéshozók közötti párbeszédhez.

1.8. Végezetül az EGSZB üdvözlí a beruházásokra vonatkozó uniós taxonómiai követelményt, amely szerint a beruházásoknak meg kell felelniük a jelentős károkozás elkerülését célzó elvnek (DNSH-elv) és a minimális biztosítékoknak, tekintettel arra, hogy továbbra is prioritásként kell kezelni a zöld átállást a szociális védelem, valamint az emberi és munkavállalói jogok védelme mellett. Ez azonban korlátozhatja a taxonómiák összehangolási körét a harmadik országokkal, különösen akkor, ha az ilyen joghatóságok nem teljesítik a DNSH-elv kritériumait, például a kollektív tárgyaláshoz való jogok elismerését. Ennek érdekében az EGSZB egy külön monitoringbizottság létrehozását javasolja, amely a szociális partnerek bevonásával felügyelné a zöldkötvény-piac dinamikáját.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az Európai Bizottság 2021. július 6-án az önkéntes európai zöldkötvény-standardról szóló új rendeletre tett javaslatot. A rendeletjavaslat célja, hogy fenntarthatóbbá tegye az EU pénzügyi rendszerét azáltal, hogy a zöld kötvényekre vonatkozóan egyfajta „aranystandardot” hoz létre, amely összehasonlítható és adott esetben összehangolható más piaci standardokkal.

2.2. A zöldkötvény-standard nyitva állna minden zöldkötvény-kibocsátó számára, beleértve a magán-, nyilvános és állampapír-kibocsátókat is, és magában foglalja az Unión kívül található kibocsátókat is.

2.3. A javasolt keret önkéntes standardot határozna meg arra vonatkozóan, hogy a vállalatok és a közigazgatási szervek hogyan használhatják fel a zöldkötvényeket a tőkepiacokon történő forrásszerzésre projektek finanszírozása céljából.

2.4. A standard előírja, hogy a kibocsátók a kibocsátásból származó összes bevételt olyan tevékenységekre fordítsák, amelyek megfelelnek az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 uniós taxonómiai rendelete ⁽¹⁾ követelményeinek a kötvény lejárat napjáig. Környezeti célkitűzéseket, vizsgálati kritériumokat és teljesítményküszöbököt határoz meg a gazdasági tevékenységekre vonatkozóan. Egy gazdasági tevékenység akkor tekinthető megfelelőnek, ha: a) lényegesen hozzájárul egy vagy több környezeti célkitűzéshez; b) nem okoz jelentős kárt egyéb környezeti célkitűzéseket illetően; és c) megfelel a szociális és kormányzási garanciáknak.

2.5. Az uniós zöldkötvények segíteni fognak a hosszú távú (legfeljebb 10 éves) projektek finanszírozásának kezelésében, amennyiben ezek a projektek összhangban vannak a taxonómiai rendelet környezeti célkitűzéseivel.

2.6. Az EU zöldkötvényeit külső felülvizsgálatnak vetik majd alá annak biztosítása érdekében, hogy megfeleljenek a fent említett követelményeknek, különösen a projektek taxonómiai összehangolásának. A javaslat értelmében a külső felülvizsgálókat regisztrálják az Európai Értékpapírpiaci Hatóságnál, és rendszeresen meg kell felelniük a regisztráció feltételeinek.

2.7. Abban az esetben, ha egy kötvénykibocsátást követően módosulnak a taxonómiai rendelet szerinti uniós taxonómiai technikai vizsgálati kritériumok (TSC), a javaslat lehetővé teszi a kibocsátók számára, hogy további öt évig továbbra is a korábban meglévő kritériumoknak feleljenek meg. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy ha a kötvény a kibocsátásakor „zöld” minősítést kap, a bevétel elosztásának szabályait nem szabad megváltoztatni. A gyakorlatban, bár a taxonómia vizsgálati kritériumai megváltoznak, és a kötvény már nem felel meg az új kritériumoknak, mégis „zöldnek” kell maradnia a futamidő végéig. Ez minden bizonnyal hozzájárul majd a stabil zöldkötvény-piacokhoz.

2.8. A javaslat célja továbbá a befektetői bizalom és biztosítékok erősítése, valamint azon kockázat csökkentése, hogy a zöldkötvényekből finanszírozott projektek nem érik el a környezeti célkitűzéseket. Az ilyen kötvények kibocsátóinak rendszeres jelentést kell tenniük.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2020/852 rendelete (2020. június 18.) a fenntartható befektetések előmozdítását célzó keret létrehozásáról, valamint az (EU) 2019/2088 rendelet módosításáról (HL L 198., 2020.6.22., 13. o.).

2.9. A kibocsátás végleges finanszírozási célkitűzéseit tartalmazó „zöldkötvény-adatlap” kötelező lenne, és ezt a tájékoztatót regisztrált külső felülvizsgáló „kibocsátás előtti felülvizsgálatnak” fogja alávetni annak biztosítása érdekében, hogy a kötvény megfeleljen a zöldkötvény-standard követelményeinek.

2.10. A zöldkötvény-kibocsátóknak éves jelentéseket is közzé kellene tenniük, amelyek bemutatják, hogy a kötvénykibocsátásból származó bevétel hogyan igazodik az uniós taxonómiához.

2.11. Miután a zöldkötvények eladásából származó összes bevételt kiosztották (aminek a kötvény lejáratá előtt meg kell történnie), a kibocsátónak „kibocsátás utáni felülvizsgálatot” kell végeztetnie. Bizonyos kibocsátók (például egyes pénzintézetek) esetében ez éves követelmény lesz.

2.12. Szükség lesz továbbá legalább egy, a kötvény általános környezeti hatására vonatkozó jelentés közzétételére.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az Európai Bizottság uniós zöldkötvény-standardra vonatkozó javaslata egy olyan időszakban kerül közzétételre, amikor a zöldkötvények iránti kereslet növekszik az EU-n belül. Jóllehet a jelenlegi zöldkötvény-kibocsátás az EU-ban még mindig csak a teljes uniós kötvénykibocsátás 2,6 %-át teszi ki, így továbbra is jelentős lehetőség van a növekedésre. Például 2021 második negyedében a zöldkötvény-kibocsátás az Unióban körülbelül 30 %-kal nőtt 2020 azonos időszakához képest, tükrözve a növekedési pályát ezen a területen ⁽²⁾.

3.2. Ennek ellenére egyre nagyobb aggodalomra ad okot az ilyen kötvények kibocsátásával finanszírozott projektekből származó környezeti előnyök valódi mértéke. Ezen aggodalmakat takarja a „zöldrefestés” kifejezés, amely a zöldkötvényekből finanszírozott projektek időnként bizonytalan környezetbarát voltát tükrözi. Ez hitelvesztéshez vezethet a környezetvédelmi hírnevüket megteremteni kívánó kibocsátók esetében, és információs aszimmetriát jelent azon befektetők vonatkozásában, akiknek *ex-ante* nehézségekbe ütköznek a valóban környezetbarát projektek azonosítása kapcsán.

3.3. A probléma abban rejlik, hogy a zöldkötvények ugyanolyanok, mint az összes többi kötvény: a különbség az, hogy a zöldkötvények kibocsátásából származó bevételt olyan projektekre használják fel, amely megfelel bizonyos előre meghatározott környezetvédelmi kritériumoknak. Nemteljesítés esetén, és mint minden kötvénykibocsátásnál, a befektető általában a kibocsátó teljes mérlegéhez folyamodhat. A befektető hozzáadott értéke abból származik, hogy olyan kötvénye van, amely megfelel a fenntartható vagy környezeti célkitűzéseknek. Problémát jelent azonban, hogy a fenntartható tevékenységek fogalommeghatározása az Unión belül joghatóságokként eltérő. Ennélfogva a projektek hatásainak összehasonlítása egyszerűen lehetetlen a joghatóságok és gyakran még a tagállami régiók között is.

3.4. További kérdés a bevételek felhasználásáról szóló jelentés. A kibocsátói közzététellel és a befektetőknek a bevételek felhasználásáról való tájékoztatásával kapcsolatos problémák általában hangsúlyosabbak azon tagállamokban, ahol a jövőben jelentős számú alacsony szén-dioxid-kibocsátású befektetésekre lesz szükség.

3.5. Az uniós zöldkötvény-standard célja, hogy ezeket a problémákat egy átláthatóságra és felügyeletre épülő rendszer létrehozásával orvosolja. Egy ilyen rendszerben csak azok a projektek kaphatnak finanszírozást, amelyek összhangban vannak a fenntartható tevékenységek uniós taxonómiájával, és a kibocsátóknak további információkat kell szolgáltatniuk a kibocsátáskor, majd ezt követően rendszeresen jelentést kell tenniük a bevételek felhasználásáról és annak hatásairól. Ezenkívül csak az Európai Értékpapírpiazi Hatóság (ESMA) által felügyelt külső felülvizsgálók írhatnak alá uniós zöldkötvényt. Az EGSZB azonban óva int a piaci koncentrációtól, hogy ellenőrzés alatt tartsa a külső felülvizsgálók költségeit. Például egy egyszerű és zökkenőmentes regisztrációs folyamat ösztönözheti a versenyt ezen a területen – ez nem veszélyeztetné a felülvizsgálók szaktudását vagy minőségét.

3.6. Az uniós zöldkötvény-standard jelentős gazdasági előnyökkel is járhat mind a kibocsátók, mind a befektetők számára. Jelenleg a hitelességgel és az információs aszimmetriával kapcsolatos problémák további költségeket idéznek elő minden érintett fél számára, a kibocsátók különféle költséges erőfeszítésekkel – többek között költséges külső felülvizsgálati eljárásokkal és fokozott jelentéstétellel – igyekeznek hitelességüket alátámasztani, míg a befektetők további keresési erőfeszítéseket tehetnek annak érdekében, hogy megfelelően azonosítsák az alkalmas fenntartható befektetési lehetőségeket. A javasolt uniós zöldkötvény egy univerzális, hiteles és egyszerűsített mechanizmust hozna létre a zöldkötvények kibocsátására, minimálisra csökkentve az információs aszimmetriákat, miközben számottevő, jó hírnévvel járó előnyöket jelent a kibocsátók számára e standard szerint.

⁽²⁾ Klímakötvény-kezdeményezés (2021). A zöldkötvény-kibocsátás regionális bontása a kibocsátási mennyiség szerint.

3.7. Az uniós taxonómiai rendelettel összehangolt európai zöldkötvények kiválóan alkalmasak a fenntarthatóbb és dekarbonizált gazdaságok felé való átmenetet támogató gazdasági tevékenységek finanszírozására. A zöldkötvények elsődleges preferenciát kell, hogy élvezzenek, és megfelelő ösztönzőket kell létrehozni az uniós pénzügyi rendszer tényleges „kizöldítése” érdekében.

3.8. A javaslat azt is lehetővé tenné, hogy az uniós székhelyű vállalatok európai zöldkötvényt bocsássanak ki az uniós taxonómiához igazított eszközök – például egy új energiahatékony épület – megszerzésére vagy létrehozására. Ez pedig lehetővé tenné a vállalatok számára, hogy növeljék részesedéseiket a taxonómiához igazított eszközökből. Ennek során azonban figyelembe kell venni a járulékos társadalmi következményeket is, ideértve a csoportos leépítéseket.

3.9. A javasolt standard továbbá jelentősen csökkentené a meglévő bizonytalanságot azon eszközök vagy kiadások kapcsán, amelyek a fent említett uniós taxonómiával való összehangolás következtében indokoltan zöld tőkefelhasználásnak minősíthetők, így növelve a zöldkötvény-piacba vetett bizalmat, és ezáltal elősegítve a növekedés és a beruházások további fellendítését e feltörekvő területen, valamint a zöld finanszírozás általános érvényesítését. Idővel az uniós zöldkötvény-standard érvénybe léphet, ám az Európai Bizottság részéről iránymutatásra van szükség, hogy a befektetőket a magasabb minőségű kötvények és olyan projektek felé terelje, amelyek valóban pozitívan hatnak a környezetre, valamint új eszközösztályt hoznak létre az uniós tőkepiacon. Az ilyen iránymutatás kilátásba helyezése egy másik ok, amiért ez a javaslat üdvözlendő.

3.10. Ennek tükrében a zöldkötvények az alacsony szén-dioxid-kibocsátásra való áttérés finanszírozásának alapvető elemévé válnának az egész Unióban. A zöldkötvények jellemzően hosszú futamidejűek, és a tőkét a kötvény lejáratakor visszafizetik, amint az a nagy infrastrukturális projektek esetében szükséges. Bár az uniós zöldkötvény címke használata önkéntes lenne, minden arra ösztönzi a befektetőket, hogy ezt felhasználják a látható környezeti előnyökkel járó projektekhez való tőkemobilizációra irányuló erőfeszítéseikben. Ez már önmagában fontos előny, de a fő előny maga a standard, amely referenciaértékként szolgál a tőkepiaci zöld eszközök számára. Ez várhatóan továbbfejleszti a zöldkötvényeket mint eszközösztályt, lehetővé téve a befektetők számára, hogy azonosítsák a zöld adósságinstrumentumokra jellemző hozamgörbét. A tagállamokban egységes standardot feltételezve, amely a kibocsátókra is vonatkozik, a zöld kötvényalapok és a zöld banki kölcsönök nyújtása segíthet további források mozgósításában az alacsony szén-dioxid-kibocsátásra való áttérés megkönnyítése érdekében. Ezt a folyamatot feltételezhetően még inkább megkönnyítené az, ha a zöld hitelek árazása kellően észszerű.

3.11. Az uniós zöldkötvény az EU-n kívüli piacokon a zöldkötvények referenciaértékévé is válhat, akár csak a lakossági befektetési alapok esetében. Az Unió valójában globális vezető szerepet tölt be ezen a területen (2020-ban a globális kibocsátások 51 %-át uniós vállalatok és közjogi szervek bocsátották ki), és a zöldkötvény-standard további lehetőségeket teremtené a fenntartható finanszírozásra az uniós befektetők számára a nemzetközi piacokon.

3.12. Fontos a zöld kötvényekre vonatkozó standard meghatározása. Nem szabad azonban alábecsülni a kibocsátókra nehezedő azon kihívásokat, amelyek az EU taxonómiai szabványainak való megfeleléshez kapcsolódnak. Minden valószínűség szerint összevetnék az ESMA által jóváhagyott és felügyelt külső felülvizsgálat hosszadalmas folyamatának költségeit és összetettségét a szélesebb befektetői bázishoz való hozzáférés előnyeivel. A magánkibocsátók ezért alternatív zöldkötvényeket és kevésbé nehézkes tanúsítási eljárásokat részesíthetnek előnyben. Ezek a jelentéstételi és megfelelőségi eljárások aránytalan pénzügyi hatást idézhetnek elő a kkv-k szempontjából, amelyek túlzottan büntető jellegűnek találhatják az uniós zöld standardot, ennél fogva ezek az eljárások gátolhatják a további növekedést. Az egész Unióra kiterjedő, azon tőkepiaci termékek tapasztalatai, amelyek bevezetése nem volt túl biztató, rávilágíthatnak az uniós zöldkötvények iránti potenciális érdeklődésre.

3.13. Ezért az uniós felügyeleti hatóságnak a lehető legpragmatikusabban kell végrehajtania a zöldkötvény-standardot. Bár az Európai Bizottság lesz a zöldkötvények fő kibocsátója 250 milliárd EUR értékben a következő három évben a Next Generation EU keretében, a tagállamok összesen mintegy 80 milliárd EUR összegű zöldkötvényt bocsátanak ki, és a magánszektor szerepét sem szabad lebecsülni a zöldkötvények kibocsátásában. A túlzott előírások és a túlszabályozás elkerülése – a vállalati kibocsátók esetében – megkönnyítené az Unióban a zöldkötvény-standard elfogadását a tőkepiacon. Indokolt azonban az óvatosság. A javaslat értelmében a tagállamok közszektora által kibocsátott zöldkötvényeket nem vetnék alá a tervezett külső felülvizsgálatnak. Bár a közszektorbeli kibocsátóknak továbbra is elszámoltathatóknak kellene lenniük a kötvénybefektetők felé, tekintettel az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállásra vonatkozó tagállami kötelezettségvállalásokra, az uniós zöldkötvény-standard általános alkalmazása garantálná ezt a kötelezettségvállalást. Másrészt az, hogy a zöldkötvények két típusát engedélyezik (az egyiket az állami szektor, a másikat a vállalati kibocsátók számára), legalább két különböző standard létrejöttét eredményezheti.

3.14. Egy másik probléma, amellyel foglalkozni kell, hogy miként lehet lehetővé tenni a zöldkötvények Unión kívüli kibocsátói számára az uniós tőkepiacokhoz való hozzáférést, és fordítva – ezért szükség van a joghatóságok közötti taxonómiák globális összehangolására. Ebben az összefüggésben érdemes hivatkozni a fenntartható finanszírozással foglalkozó nemzetközi platformra (IPSF), amely a politikai döntéshozók közötti párbeszéd fóruma, és amelynek általános célja a környezeti szempontból fenntartható befektetésekbe beruházott magántőke mennyiségének növelése. Az IPSF végső célja, hogy megkönnyítse a környezeti szempontból fenntartható beruházásokra irányuló magántőke mobilizálását. Ezért az IPSF többoldalú párbeszéd fórumot kínál a döntéshozók számára, hogy segítse a befektetőket azon fenntartható befektetési lehetőségek azonosításában és kiaknázásában, amelyek valóban hozzájárulnak az éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzésekhez. A taxonómiák összehangolását meg kellene vitatni ezen a fórumon, és arról megállapodás kellene, hogy szülessen.

3.15. Amint azt korábban említettük, az ESMA az EU tőkepiaci felügyeleti hatóságaként kulcsfontosságú szerepet játszana a javasolt szabványok lehető legpragmatikusabb módon történő alkalmazásának biztosításában. Ehhez szükség lenne a készségek fejlesztésére és az ESMA mint az uniós zöldkötvények felülvizsgálóinak felügyeleti hatósága kapacitásának kiépítésére. Az Európai Bizottság meghatározza a képesítések és az átláthatóság kritériumait, és ezek szilárd alapot jelentenek az ESMA számára. Véleményünk szerint, ahogy az ESMA növeli kapacitását, időben támogathatja az Unión kívüli társait hasonló standardok alkalmazásában, és ezáltal megkönnyítheti az uniós befektetők hozzáférését a feltörekvő piacokon.

3.16. Egy másik szempont, amelyet meg kell fontolni, hogy az alacsony szén-dioxid-kibocsátású uniós gazdaságra való áttéréshez a Next Generation EU keretében rendelkezésre állónál jóval nagyobb finanszírozásra van szükség. A magánszektor már szerepet vállal ebben az átmenetben, de ennél sokkal többre van szükség. Ennélfogva a javasolt uniós zöldkötvény-standard tovább fejlesztené az újonnan kibontakozó zöldkötvény-piacot és további kibocsátókat mozgósítana amellet, hogy megkönnyítené a határokon átnyúló finanszírozást a tőkepiacokon. Végső soron a javasolt zöldkötvény-standard javítaná a potenciális kibocsátók és befektetők hírnevét, valamint a fenntartható fejlődés és a környezetvédelmi célok – nevezetesen: az éghajlatváltozás mérséklése, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, az édesvízi és tengeri erőforrások fenntartható használata és védelme, a körforgásos gazdaságra való áttérés, a hulladék-újrafeldolgozás, a hulladékmegelőzés, a környezetszennyezés megelőzése és csökkentése, valamint az egészséges ökoszisztémák védelme – iránti elkötelezettségüket. A vonatkozó környezetvédelmi és szociális célkitűzések így bármely vállalati stratégiának részét képeznék. Emellett a pénzügyi termékekre vonatkozó uniós öko címke előmozdítása – a bürokrácia minimalizálása mellett – segítené a magánvállalkozásokat egy ilyen stratégia alkalmazásában.

3.17. Az EGSZB idővel elvárja a befektetőktől, hogy az uniós zöldkötvény-standard mellett döntsenek, mivel ez biztosítja a pénzeszközök taxonómia szerinti felhasználását, ez viszont megkönnyíti a befektetők jelentéstételi követelményeit. Ennélfogva a magán- és állami szektorban egyaránt a zöldkötvényekre javasolt standard egész Unióban történő elfogadását kell célnak tekinteni.

3.18. Ezzel összefüggésben az EGSZB üdvözli a meglévő zöldkötvények javasolt standard szerinti „átörökítését”, valamint az ilyen szabványok esetleges alkalmazását a Next Generation EU kötvényekre. Az EGSZB szilárd meggyőződése, hogy a taxonómiához igazodó zöldkötvények elősegítenék a környezetvédelmi célok elérését. Sőt, arra számítunk, hogy az uniós zöldkötvény-standard növelni fogja a befektetők érdeklődését az ilyen befektetések iránt, továbbfejlesztve a zöldkötvény-piacot. Bár ez jó hír a kibocsátók és befektetők számára, az EGSZB figyelmeztet a korábban említett kihívásokra.

3.19. A jövőt illetően feltételezve, hogy a javaslatot elfogadják, érdekes lenne annak felmérése, hogy i. az Unió belüli és azon kívüli befektetők milyen mértékben követelnék meg a kibocsátóktól a javasolt standardokhoz való igazodást, vagy hogy a javaslat eltérést eredményezne-e a zöldkötvény-piacon az EU és a világ többi része között, valamint ii. az uniós zöldkötvény-standard javasolt végrehajtása hogyan befolyásolná a zöldkötvény-piac alakulását mind az EU-n belül, mind azon kívül.

3.20. Az EGSZB véleménye szerint ez különösen fontos, mivel a környezeti kihívásokat, például az éghajlatváltozást, az EU nem tudja egyedül kezelni. Ha nincs egyfajta közös alap a taxonómiák összehangolása terén harmadik országokkal, akkor nem valószínű, hogy az Európai Bizottság önkéntes zöldkötvény-standardról szóló rendeletjavaslata a globális zöldkötvény-piac standardjává válik. Ez a tőkepiacok széttagoltságához vezetne, és a harmadik országok kibocsátói valószínűleg nem fogadnák el az Európai Bizottság által javasolt standardokat. Mindez pedig hátráltathatja a hatalmas környezeti kihívások – különösen az éghajlatváltozás – kezeléséhez szükséges források áramlását.

3.21. Végezetül az EGSZB üdvözlí a beruházásokra vonatkozó uniós taxonómiai követelményt, amely szerint azoknak meg kell felelniük a jelentős károkozás elkerülését célzó elvnek (DNSH-elv) és a minimális biztosítékoknak, tekintettel arra, hogy továbbra is prioritásként kell kezelni a zöld átállást a szociális védelem, valamint az emberi és munkavállalói jogok védelme mellett. Ez azonban korlátozhatja a taxonómiák összehangolási körét a harmadik országokkal, különösen akkor, ha az ilyen joghatóságok nem teljesítik a DNSH-elv kritériumait, például a kollektív tárgyaláshoz való jogok elismerését. Ennek érdekében az EGSZB egy külön monitoringbizottság létrehozását javasolja, amely a szociális partnerek bevonásával felügyelné a zöldkötvény-piac dinamikáját.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az 575/2013/EU rendeletnek és a 2014/59/EU irányelvnek a több pontból kiinduló szanalási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportok prudenciális kezelése, valamint a szavatolótőkére és a leírható, illetve átalakítható kötelezettségekre vonatkozó minimumkövetelménynek való megfelelés szempontjából figyelembe vehető instrumentumok közvetett jegyzésére vonatkozó módszertan tekintetében történő módosításáról

(COM(2021) 665 final – 2021/0343 (COD))

(2022/C 152/18)

Főelőadó: **Antonio GARCÍA DEL RIEGO**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.11.26. Európai Parlament, 2021.11.22.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Az EGSZB elnökének határozata:	2021.11.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	174/2/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB úgy véli, hogy a tőkekövetelményekről szóló rendeletbe (CRR) közvetlenül bele kell foglalni a szavatolótőkére és a leírható, illetve átalakítható kötelezettségekre vonatkozó belső minimumkövetelmény (MREL) szempontjából figyelembe vehető instrumentumok közvetett jegyzésére vonatkozó külön prudenciális eljárást. A CRR javasolt módosításai orvosolnák a CRR és a bankok helyreállításáról és szanalásáról szóló irányelv (BRRD) között feltárt következetlenségeket.

1.2. Az EGSZB egyértelműbb CRR-rendelkezéseket javasol a több pontból kiinduló (MPE) szanalási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportokhoz (G-SII) tartozó összes szanalandó csoport tényleges teljes veszteségviselő képességére (TLAC) vonatkozó követelmények összegének és az adott globálisan rendszerszinten jelentős csoport egy pontból kiinduló (SPE) stratégia szerinti elméleti követelményének az összehasonlítására vonatkozóan. A javasolt változtatásokra annak tisztázása érdekében van szükség, hogy a szanalási hatóságok milyen mértékben jogosultak kezelni az MPE és az SPE szerinti követelmények közötti potenciális különbségeket.

1.3. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy módosítani kell az MPE szanalási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézményekre alkalmazandó általános levonási szabállyal összefüggésben a leányvállalat TLAC/MREL-többletének kiszámítására szolgáló képletet, annak biztosítása érdekében, hogy a képlet a TLAC-standarddal összhangban figyelembe vegye a leányvállalat kockázatalapú és nem kockázatalapú TLAC/MREL-követelményeit is. Ezzel elkerülhető lenne az adott leányvállalat TLAC/MREL-többletének túlbecslése.

1.4. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az Unión kívül letelepedett leányvállalatok figyelembevételének lehetővé tétele érdekében tisztázni kell a CRR-nek az MPE szanalási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézményekre alkalmazandó bizonyos rendelkezéseit. Ez összehangolná a CRR-t a nemzetközileg elfogadott vonatkozó TLAC-elvvel, amely a Pénzügyi Stabilitási Tanácshoz (FSB) tartozó joghatóságok területén letelepedett leányvállalatokra alkalmazandó.

1.5. Az EGSZB a nem unióbeli globálisan rendszerszinten jelentős intézmények jelentős leányvállalatainak minősülő intézmények szavatolótőkéjére és leírható, illetve átalakítható kötelezettségeire vonatkozó követelménnyel (a továbbiakban: belső TLAC) összefüggésben néhány célzott pontosítást javasol annak biztosítása érdekében, hogy az ezen intézmények által kibocsátott, hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok megfeleljenek a leírható, illetve átalakítható kötelezettséginstrumentumokra vonatkozó összes előfeltételnek. E módosítás oka, hogy a leírható, illetve átalakítható kötelezettséginstrumentumok figyelembevételének jelenleg előfeltétele, hogy szanalandó szervezet bocsássa ki őket, aminek a belső

TLAC-követelmény hatálya alá tartozó leányvállalatok nem felelnek meg. Ezt a hiányosságot azzal lehetne orvosolni, ha a szanálандó szervezetekre alkalmazandó előfeltételek értelemszerűen alkalmazandók lennének a nem szanálандó szervezetekre is. Ezen intézmények ennek köszönhetően a belső TLAC-követelményüket – a társjogalkotók eredeti szándékának megfelelően – leírható, illetve átalakítható kötelezettségekkel is teljesíthetnék.

1.5.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az MPE-bankok számára lehetővé kell tenni a TLAC működési kereteiben megállapított kiigazítások alkalmazását. Ezeket a kiigazításokat úgy tervezték, hogy biztosítsák az SPE és MPE szanálási modellek egyenértékű kezelését. Ezeket a kiigazításokat a CRR II. 12a. cikke és 72e. cikkének (4) bekezdése tartalmazza, de ez a két cikk nem vonatkozik a harmadik országokra. Különösen a 12a. cikk szövege jelzi, hogy a kockázattal súlyozott eszközök (RWA) különbségeiből eredő kiigazítások az Unióban bejegyzett gazdálkodó egységekre korlátozódnak, mivel a szanálандó szervezet fogalma csak az EU-ban székhellyel rendelkező leányvállalatokra vonatkozik. Fontos, hogy a hatókört kiterjesszük minden olyan leányvállalatra, amelyekkel a csoport bármely más országban rendelkezhet.

1.6. Az EGSZB úgy véli, hogy ezt a célt az Európai Bizottság közelmúltbeli javaslata nem éri el, mivel az egyes szanálандó szervezetek hipotetikus SPE és kockázattal súlyozott eszközök összegének összehasonlítása távol tartja a harmadik országbeli leányvállalatokat, mivel az összehasonlítás a BRRD 45d. és 45h. cikkére hivatkozik, és a BRRD nem terjed ki a harmadik országokban működő leányvállalatokra, sem a harmadik országok és a tagállamok eltérő számítási kritériumaiból adódó kockázattal súlyozott eszközök közötti különbségekre. A BRRD csak a tagállamok közötti különbségeket veszi figyelembe.

2. Általános megjegyzések

2.1. A tőkekövetelményekről szóló rendelet (CRR) a tőkekövetelményekről szóló irányelvvel (CRD) együtt létrehozta az Unióban működő hitelintézetek prudenciális szabályozási keretét. A CRR és a CRD elfogadására a 2008–2009-es pénzügyi válságot követően, az uniós pénzügyi szektorban működő intézmények rezilienciájának fokozása érdekében került sor, nagyrészt az EU nemzetközi partnereivel, mindenekelőtt a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottsággal (BCBS) egyeztetett globális standardok alapján.

2.2. A CRR ezt követően a szabályozási keret még meglévő hiányosságainak kezelése, továbbá a globális pénzügyi szolgáltatási reform néhány, az intézmények rezilienciája szempontjából alapvetően fontos fennmaradó elemének végrehajtása érdekében módosításra került. Jelentős módosításokat vezetett be az Európai Parlament és a Tanács által 2019. május 20-án elfogadott, kockázatcsökkentési intézkedésekre vonatkozó csomag, amelyet 2019. június 7-én hirdettek ki a Hivatalos Lapban.

2.3. Ez a reform végrehajtotta az Unióban a Pénzügyi Stabilitási Tanács (FSB) által 2015 novemberében elfogadott, a globálisan rendszerszinten jelentős intézményekre vonatkozó nemzetközi standardot (Teljes veszteségviselő képesség (TLAC-) standard), továbbá az Unióban letelepedett összes intézmény tekintetében megerősítette a szavatolótőkére és a leírható, illetve átalakítható kötelezettségekre vonatkozó minimumkövetelmény (MREL) alkalmazását.

2.4. A TLAC-standard értelmében a globálisan rendszerszinten jelentős intézményeknek elegendő mennyiséget kell tartaniuk magas veszteségviselő képességgel rendelkező (hitelezői feltőkésítésbe bevonható) kötelezettségekből, szanálás esetén ezekkel biztosítva a gyors és zökkenőmentes veszteségviselést és feltőkésítést. A TLAC-standard uniós jogba való átültetése – a CRR ezirányú módosítása – figyelembe vette a szavatolótőkére és a leírható, illetve átalakítható kötelezettségekre vonatkozó meglévő intézményspecifikus minimumkövetelményt (MREL), amelyet a BRRD határoz meg. A TLAC és az MREL ezért elengedhetetlen a bankválságok hatékony kezeléséhez, valamint a pénzügyi stabilitásra és az államháztartásra gyakorolt negatív hatásuk csökkentéséhez. A TLAC és a módosított MREL-szabályok 2019. június 27-én, illetve 2020. december 28-án váltak alkalmazandóvá az Unióban.

2.5. Az uniós jog a nemzetközi standardokkal összhangban elismeri mind az egy pontból kiinduló (SPE), mind a több pontból kiinduló (MPE) szanálási stratégiát. Az SPE szanálási stratégia keretében a csoporthoz tartozó vállalkozások közül csak egy, jellemzően az anyavállalat kerül szanálásra (a szanálандó szervezet), míg a csoporthoz tartozó egyéb vállalkozások, jellemzően a leányvállalatok, nem tartoznak szanálási intézkedés hatálya alá. E leányvállalatok veszteségeit átviszik a szanálандó szervezethez, amely tőkét csatornázt át a leányvállalathoz. Ez biztosítja, hogy a leányvállalatok még akkor is zökkenőmentesen tovább működhesse, ha elérték az életképtelenségi pontot.

2.6. Az MPE szanálási stratégia keretében a bankcsoporthoz tartozó szervezetek közül egynél több is szanálандó. Következésképpen a bankcsoporton belül egynél több szanálандó szervezet, vagyis egynél több szanálандó csoport létezhet. Az MPE szanálási megközelítés oly módon kívánja biztosítani egy adott szanálандó csoport megvalósítható és hiteles szanálását, hogy az ne veszélyeztesse más szanálандó szervezetek és szanálандó csoportok szanálандóságát ugyanabban a konszolidált bankcsoportban. A módosított bankszanálási keretrendszer értelmében a szanálандó szervezetekre vonatkozó MREL-t a szanálандó csoport konszolidált szintjén („külső MREL”) kell meghatározni.

2.7. A keretrendszer előírja a veszteségviselő és a feltőkésítési képesség szanálандó csoportokon belüli felosztását is („belső MREL”). A BRRD alapján a belső MREL szempontjából figyelembe vehető pénzügyi instrumentumokat szabály szerint a szanálандó szervezetnek, azaz jellemzően az anyavállalatnak kell tartania.

2.8. Az Európai Bankhatóság (EBH) a BRRD szerinti felhatalmazásnak eleget téve 2020 eleje óta kidolgozott egy levonási szabályon alapuló szabályozástechnikai standardtervezetet, amihez a vonatkozó nemzetközi standardok ajánlásait is figyelembe vette ⁽¹⁾. E levonási szabály szerint a közbelső anyavállalatnak a belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumai összegéből teljes mértékben le kell vonnia azon instrumentumokat, amelyeket a leányvállalatok rajta keresztül, de a szanálандó szervezet számára bocsátanak ki.

2.9. Az EBH következtetése szerint a BRRD követelményeinek teljesítéséhez szükséges további rendelkezések bevezetéséhez az 1. szintű joganyagot kell módosítani. Amellett, hogy biztosítani kell a belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumok közvetett jegyzésére vonatkozó megközelítés alkalmazhatóságát, a módosított TLAC/MREL-keret 2019-es bevezetése óta felmerültek egyéb szanálással kapcsolatos kérdések is. Ezek a kérdések elsősorban az MPE szanálási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportok – köztük a harmadik országokban leányvállalatokkal rendelkező MPE-csoportok – szabályozási kezeléséhez kapcsolódnak. A CRR például jelenleg nem határozza meg, hogy az MPE szanálási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézményekre vonatkozó különböző TLAC-korrekciók kiterjednek-e az ilyen intézmények harmadik országban található leányvállalataira is.

2.10. A fenti kérdések kezelése érdekében célirányosan módosítani kell a CRR szanálással kapcsolatos bizonyos rendelkezéseit. Konkrétan, az MPE szanálási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportok – köztük a harmadik országokban leányvállalatokkal rendelkező MPE-csoportok – szabályozási kezelését jobban össze kell hangolni a TLAC-standard szerinti módszerrel. Ez biztosítaná, hogy szanálás esetén az e globálisan rendszerszinten jelentős intézményekhez tartozó szanálандó szervezetek és csoportok a továbbterjedés kockázata nélkül továbbra is elláthassák kulcsfontosságú funkcióikat.

2.11. A javasolt módosítások nem érintik a keret általános felépítését, csak a TLAC és az MREL megfelelő alkalmazását biztosítják.

2.12. A CRR javasolt módosításai lényeges szerepet játszhatnak az intézmény szanálhatóságának javításában. Mivel a vonatkozó rendelkezések már alkalmazandók az Unióban, a javasolt módosításokat gyorsan el kell fogadni. A gyorsított elfogadás szükségességét az is fokozza, hogy a bankcsoportoknak tisztában kell lenniük a mechanizmussal annak eldöntéséhez, hogy miként tudnák a legjobban meghatározni belső MREL-kapacitásukat, mivel az MREL-nek való megfelelés általános határideje 2024. január 1., a kötelező közbelső célokat pedig 2022. január 1-jéig kell teljesíteni.

2.13. A javaslatot nem kíséri külön hatásvizsgálat, mivel a javaslat nem a CRR alapvető elemeit módosítja, hanem elsősorban két meglévő uniós jogi eszköz, nevezetesen a CRR és a BRRD közötti jogi kapcsolatot tisztázza azáltal, hogy a CRR-be közvetlenül belefoglalja a belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumok közvetett jegyzésének célzott kezelését. Az ilyen pontosítások biztosítják, hogy a két, egymással szorosan összefüggő keretrendszer továbbra is nagymértékben összehangolt maradjon.

2.14. Ez szükséges ahhoz, hogy az intézmények a CRR-nek és a BRRD-nek egyaránt megfelelően, ugyanakkor a túlbonyolítást elkerülve továbbra is egyetlen teljes kockázati kitettségértéket és egyetlen teljes kitettségi mértéket számítsanak ki, jelentsenek és tegyenek közzé. Ezek megállapították azt is, hogy a belső MREL-nek való megfelelés érdekében szükség lehet további, MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumok kibocsátására, amint azt a módosított BRRD-ben a társjogalkotók bevezették.

3. Részletes megjegyzések

3.1. A válságkezelési csoportok (CMG) által kidolgozott szanálási stratégiák nagyjából két stilizált megközelítésen alapulnak: az „egy pontból kiinduló szanálás” (SPE), amely esetében a szanálási jogkört a csoport élén egyetlen nemzeti

⁽¹⁾ Pénzügyi Stabilitási Tanács: A rendszerszempontról jelentős bankok teljes belső veszteségviselő képességére vonatkozó irányelvek („Belső TLAC”) (Guiding Principles on the Internal Total Loss-absorbing Capacity of G-SIBs („Internal TLAC”), 2017.7.6. E szabály alapján a leányvállalat által kibocsátott és a közbelső anyavállalat által jegyzett, belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumokat teljes mértékben levonnák azon figyelembe vehető instrumentumokból, amelyeket a közbelső anyavállalat a saját belső MREL-jének való megfelelés céljából bocsát ki.

szanálási hatóságra alkalmazzák, és „több pontból kiinduló szanálás” (MPE), amelynél a szanálási eszközöket a csoport különböző részei esetében két vagy több szanálási hatóság alkalmazza összehangolt módon.

3.1.1. Az egy pontból kiindulás (SPE) magában foglalja a szanálási jogköröknek, például a hitelezői feltőkésítések és/vagy transzfereszközöknek a felső anyavállalat vagy holdingtársaság szintjén, egyetlen szanálási hatóság által való gyakorlását – valószínűleg egy csoport globális összevont felügyeletéért felelős joghatóság formájában. Az SPE-stratégia a felső anyavállalatnál vagy holdingtársaságnál a csoporton belül elszemvedett veszteségek fedezése révén működik, például a kibocsátott fedezetlen adósság leírásával és/vagy kötelező átváltásával.

3.1.2. A több pontból kiindulás (MPE) azt jelenti, hogy két vagy több szanálási hatóság a csoport különböző részeire alkalmazza a szanálási jogkört, és ez valószínűleg a csoport két vagy több különálló részre való felbomlását fogja eredményezni. A csoport felosztható országos vagy regionális alapon, üzletágak mentén, vagy ezek kombinációja alapján. A különálló részekre alkalmazott szanálási jogköröknek nem kell azonosaknak lenniük, és magukban foglalhatnak szanálási opciókat, így például a szanáláson belüli feltőkésítést, áthidaló szervezet igénybevételét, üzletág átruházását vagy felszámolását. Az MPE-stratégiák ugyanakkor megkövetelik, hogy a fellépéseket koordinálják a joghatóságok között, a különálló szanálási műveletek hatékonyságát aláásó konfliktusok vagy következtelenségek, az eszközök rendellenes működése és a vállalaton belül áttérjedés elkerülése érdekében.

3.1.3. A két megközelítés vonatkozásában nincs bináris választási lehetőség. A gyakorlatban szükségessé válhat a kettő ötvözése, hogy alkalmazkodni lehessen egy adott cég szerkezetéhez és a működése szerinti kulcsfontosságú joghatóságok vonatkozásában a helyi rendszerekhez. Például néhány MPE-stratégia magában foglalhatja több SPE-szanálás alkalmazását a cég különböző részeire, például az egymástól elkülöníthető regionális blokkokra.

3.2. A javaslat jórészt a belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumok szanálandó csoporton belüli közvetett jegyzésére vonatkozó szabályozástechnikai standardok kidolgozása kapcsán az EBH által végzett előkészítő munkán alapul. Elsődleges célja a TLAC/MREL-keretrendszer és a CRR jelenlegi szabályai közötti szándékolatlan ellentétek feloldása. A javasolt módosítások csak korlátozott mértékben járnának az intézmények adminisztratív terheinek növekedésével és a belső műveleteik kiigazítása miatti költségekkel, továbbá a költségek nagy részét várhatóan ellensúlyozni fogja az, hogy lehetővé válik a belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumok szanálandó csoporton belüli közvetett jegyzésére vonatkozó megközelítés megfelelő működése, illetve az érintett intézmények esetében a harmadik országbeli leányvállalatok jobb elismeréséből származó előny, valamint a belső TLAC-követelménnyel összefüggésben kibocsátott instrumentumok figyelembe vehetőségének további tisztázása.

3.3. A javaslat konkrétan a következőket írja elő:

3.3.1. A belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumok közvetett jegyzésének célzott kezelése A javasolt rendelet ezért a CRR-ben bevezeti azt a követelményt, hogy a tulajdoni lánc mentén elhelyezkedő közbenső anyavállalatoknak le kell vonniuk saját belső MREL-teljesítési képességeikből az ugyanazon szanálandó csoporthoz tartozó leányvállalataik által kibocsátott, belső MREL szempontjából figyelembe vehető instrumentumokban, többek között szavatolótőkében lévő tulajdonuk összegét.

3.3.2. Az SPE szerinti elméleti követelménynek és az MPE szerinti tényleges követelmények összegének összehasonlítása A CRR előírja, hogy az MPE szanálási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportoknak a TLAC-követelményüket azon elméleti feltevés alapján kell kiszámítaniuk, hogy a csoport szanálására SPE szanálási stratégia keretében kerülne sor (SPE szerinti elméleti követelmény). Ezt az SPE szerinti elméleti követelményt a szanálási hatóságoknak össze kell hasonlítaniuk az adott csoporthoz tartozó összes szanálandó szervezet MPE szanálási stratégia szerinti tényleges TLAC-követelményeinek összegével (MPE szerinti követelmények). A CRR ezen összehasonlítás következményei tekintetében azonban ellentmondásos rendelkezéseket tartalmaz.

3.3.3. Levonások a leírható, illetve átalakítható kötelezettségek tételeiből. Ezzel az előírással minimalizálható a globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoporton belüli továbbterjedés kockázata, illetve biztosítható, hogy a szanálandó szervezetek csőd esetén olyan, elegendő nagyságú veszteségviselő képességgel rendelkezzenek, amelyet nem csökkenthetnek a TLAC szempontjából figyelembe vehető instrumentumok csoporton belüli állományából eredő

veszteségek. Ezen előírás nélkül a globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportokhoz tartozó szanálандó szervezet csődje veszteséget okozna a csoportokhoz tartozó többi szanálандó szervezet számára, vagyis csökkentené az említett szanálандó szervezetek veszteségviselő és feltőkésítési képességét.

3.3.4. Az Unión kívül letelepedett leányvállalatok figyelembevétele. A CRR 12a. cikke és 72e. cikkének (4) bekezdése nem említi kifejezetten a harmadik országban található leányvállalatokat. Emiatt előfordulhat, hogy a globális MPE szanálási stratégiával rendelkező uniós bankcsoportok nem vehetik figyelembe az Unión kívül letelepedett leányvállalatokat.

3.3.5. A belső TLAC-követelménnyel összefüggésben kibocsátott, hitelviszonyt megtestesítő instrumentumok figyelembe vehetőségének tisztázása. A CRR 92b. cikke meghatározza a nem unióbeli globálisan rendszerszinten jelentős intézmények szanálандó szervezetnek nem minősülő jelentős leányvállalataira vonatkozó belső TLAC-követelményt. Ez a követelmény a 92b. cikk (2) bekezdése értelmében szavatolóótkével és leírható, illetve átalakítható kötelezettséginstrumentumokkal is teljesíthető.

3.4. Az 575/2013/EU rendelet és a 2014/59/EU irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat részletes módosításai az MPE szanálási stratégiával rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézménycsoportok prudenciális kezelése tekintetében.

3.4.1. Összevont számítás a több szanálандó szervezettel rendelkező globálisan rendszerszinten jelentős intézmények esetében (12a. cikk)

3.4.1.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az MPE-bankok számára lehetővé kell tenni a TLAC működési kereteiben megállapított kiigazítások alkalmazását. Ezeket a kiigazításokat úgy tervezték, hogy biztosítsák az SPE és MPE szanálási modellek egyenértékű kezelését. Ezeket a kiigazításokat a CRR II. 12a. cikke és 72e. cikkének (4) bekezdése tartalmazza, de ez a két cikk nem vonatkozik a harmadik országokra. Különösen a 12a. cikk szövege jelzi, hogy a kockázattal súlyozott eszközök különbségeiből eredő kiigazítások az Unióban bejegyzett gazdálkodó egységekre korlátozódnak, mivel a szanálási egység fogalma csak az EU-ban székhellyel rendelkező leányvállalatokra vonatkozik. Fontos, hogy a hatókört kiterjesszük minden olyan leányvállalatra, amelyekkel a csoport bármely más országban rendelkezhet.

3.4.1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy ezt a célt az Európai Bizottság közelmúltbeli javaslata nem éri el, mivel az egyes szanálандó szervezetek hipotetikus SPE és kockázattal súlyozott eszközök összegének összehasonlítása távol tartja a harmadik országbeli leányvállalatokat, mivel az összehasonlítás a BRRD 45d. és 45h. cikkére hivatkozik és a BRRD nem terjed ki a harmadik országokban működő leányvállalatokra, sem a harmadik országok és a tagállamok eltérő számítási kritériumaiból adódó kockázattal súlyozott eszközök közötti különbségekre. Csak a tagállamok közötti különbségeket öleli fel.

3.4.1.3. Ami a kiigazításhoz szükséges megállapodás szükségességét illeti, az EGSZB azon a véleményen van, hogy bár a BRRD II. 45h. cikkének 4–6. pontja tartalmaz egy külön eljárást a szavatolóótké-követelményről és a leírható, illetve átalakítható kötelezettségekről szóló megállapodásra, ez olyan eljárás, amely csak az EU-n belüli különböző szanálási hatóságok esetében lenne alkalmazható, és közös szabályozás alapján. Az eljárás többek között azért nem érvényes harmadik országokra, mert az EBH bevonására van szükség azokban az esetekben, amikor nem születik megállapodás a szanálási hatóságok között.

3.4.1.4. Az EGSZB azt javasolja, hogy azokban az esetekben, amikor a kiigazítások egy harmadik ország leányvállalatában merülnek fel, az anyaintézmény európai szanálási hatósága legyen az, amely – figyelembe véve az említett harmadik ország szanálási hatóságának nem kötelező erejű véleményét – alkalmazni tudja a kiigazítást anélkül, hogy megállapodásra kellene jutnia a harmadik ország hatóságával.

3.4.2. Levonások a leírható, illetve átalakítható kötelezettségek tételeiből (72e. cikk)

3.4.2.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a 72e. cikknek tartalmaznia kell egy 2024. december 31-ig tartó átmeneti időszakot (a TLAC harmadik országokban történő végrehajtásának határideje). Ezen átmeneti időszak alatt az MPE-bankok a harmadik országbeli leányvállalatokban lévő tulajdon levonását egyenértékű szanálási követelmény nélkül kiigazíthatják, a többletet a harmadik országban alkalmazandó teljes tőkekövetelmény alapján számítva ki. Ellenkező esetben ez nem kívánt következményekkel járna, mert megnő a leírható, illetve átalakítható kötelezettségek kibocsátásának szükségessége annak következtében, hogy ezt a részesedést nem lehet módosítani egy harmadik országbeli leányvállalat esetében, továbbá 2025-től a szanálási rendszer mellett az anyaintézmény követelménye csökkenni fog az ilyen harmadik országbeli részesedésekre vonatkozó alacsonyabb kiigazított levonás miatt, és többé nem lesz szükség a leírható, illetve átalakítható kötelezettségek kibocsátására.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A Covid19-világjárványból levont korai tanulságok

(COM(2021) 380 final)

(2022/C 152/19)

Előadó: **Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI**

Társelőadó: **TOPOLÁNSZKY Ákos**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.8.10.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.24.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	204/1/8

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Unió és intézményei immár folyamatosan kiértékelik a világjárványhoz köthető folyamatokat, mind az egészségügyi rendszerekre nehezedő példátlan terhek, mind pedig az Európai Unió egészére gyakorolt hatás tekintetében.

1.2. Az Európai Bizottság tíz fontos, a világjárványból leszűrt tanulságot sorol fel, de az EGSZB sajnálja, hogy csak röviden említi, hogy a válság hatásai egyenetlenül oszlanak meg, és a veszélyeztetett csoportokat, valamint a kis- és középvállalkozásokat érintik a legérzékenyebben. Az ajánlásokban kritikusan meg kell vizsgálnunk, hogy mi történt eddig a különböző területeken, mi működött jól és min kell még javítani. Azt is meg kell vizsgálnunk, hogyan kezelhetjük a notórius munkaerőhiány, az ellátási lánc szűk keresztmetszetei és a gyorsan emelkedő energiaárak okozta problémákat, amelyek megnehezítik a normális társadalmi és gazdasági működés helyreállítását.

1.3. Az EGSZB megjegyzi, hogy olyan eszközökre és tervekre van szükség, amelyek egy uniós szintű válsághelyzetben gyorsan aktiválhatók és végrehajthatók. Az EGSZB üdvözlí az Európai Unió arra irányuló terveit, hogy létrehozza az uniós járványügyi szükségállapotra vonatkozó keretet és megállapítsa a válságelhárításra vonatkozó normákat. Az EGSZB nagyfokú koordinációt és átláthatóságot szorgalmaz minden eljárásban, különösen akkor, ha gyors fellépésre és döntéshozatalra van szükség az európai és tagállami szintű közigazgatási szervek részéről.

1.4. A Covid19 nagyítóként tárta elénk a meglévő egészségügyi egyenlőtlenségeket: egyes veszélyeztetett csoportok aránytalanul nagyobb mértékben voltak kitéve a vírusnak. Az EGSZB megjegyzi, hogy olyan programokra van szükség, amelyek egészségügyi válságok idején is biztosítják a megelőző és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférést. Ezért a jövőben a pandémiás veszélyhelyzeti rendelkezéseket úgy kell meghatározni, hogy az alapellátás működése szempontjából ilyen helyzetekben elkerülhető legyen a még nagyobb egészségromlás a társadalomban.

1.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak továbbra is koherens és globális módon kell válaszolnia a válságra, különösen a COVAX és az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC), valamint az új, ígéretesnek tűnő gyógyszerek és terápiák révén, és meg kell erősítenie és támogatnia kell a globális egészségügyi biztonsági struktúrát. Ez magában foglalja az EU Egészségügyi Világszervezetben betöltött szerepének megerősítését is.

1.6. A Covid19-járvány rávilágított arra, hogy a válsághelyzetek átfogó jellegűek és a társadalom valamennyi alrendszerére kihatnak. Ennek ismeretében különösen fontos, hogy a marginalizálódott és különösen nehéz helyzetben élők megsegítése érdekében megfelelő és inkluzívabb szociálpolitikai rendszereket építsünk ki.

1.7. Több korábbi vélemény⁽¹⁾ és a szociális jogok pillére alapján az EGSZB támogatja azokat az uniós és tagállami szintű intézkedéseket, amelyek elősegítik az egészségügyi rendszerek közötti együttműködést az olyan uniós értékek tiszteltében tartásával, mint a méltóság és a tisztességes verseny, illetve az egészségügyi és szociális rendszerek felfelé irányuló konvergenciáját hivatottak biztosítani.

1.8. A világjárvány alatt az európai és állami tevékenység eddig soha nem látott mértékű, szükséges bővülését tapasztaltuk mind az egyéni vállalkozások, mind az egyének megsegítése terén. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy közép és hosszú távon a vészhelyzeti intézkedésekről át kell térni az inkluzív és fenntartható helyreállítást célzó produktív beruházásokra, már csak azért is, mivel a fiskális és monetáris politikák magas inflációs kockázatokat hordoznak magukban, ami stagflációhoz vezethet – és ezt a veszélyt el kell kerülni.

1.9. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítéseit, hogy támogassa a nemzeti médiatudatossági kampányokat, együttműködésben a Digitális Média Európai Megfigyelőközpontjával (EDMO), valamint a médiatudatossággal foglalkozó szakértői csoporttal (MEDIA Literacy Expert Group). Ez még inkább elősegíti a dezinformációval, ezen belül a megalapozatlan aggodalmakat és komoly károkat okozó oltásellenes dezinformációval szembeni küzdelmet.

1.10. Az EGSZB támogatja azokat a törekvéseket, amelyek célja a nemzetközi együttműködés fokozása, illetve Európa pozíciójának megerősítése a nemzetközi intézményeken belül. Az EGSZB rámutat arra, hogy Európa pozíciójának és nemzetközi szervezetekben való részvételének bármilyen gyengülése lehetővé teszi az Unión kívüli országok számára, hogy az Európai Unió által képviselt értékekkel ellentétes módon lépjenek fel.

2. Általános megjegyzések

2.1. 2020 elején a Covid19-világjárvány rávilágított az egészségügyi ágazat, számos állam és uniós intézmény, valamint néhány gazdasági ágazat meglévő működési zavaraira. Mindez tovább súlyosbította a válságot és a társadalmi egyensúlyhiányt.

2.2. Az EGSZB üdvözlí, hogy az Európai Unió és intézményei immár folyamatosan kiértékelik a világjárványhoz köthető folyamatokat, mind az egészségügyi rendszerekre nehezedő példátlan terhek, mind pedig az Európai Unió egészére gyakorolt hatás tekintetében. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az elmúlt időszakot az EU demokratikus és egységes működésének veszélyhelyzeti tesztjeként is ki kell értékelni.

2.3. Az EGSZB elismeri az oltási támogatást koordináló különböző uniós intézmények, a szociális védelmi és támogatási programokat nyújtó nemzeti intézmények, valamint az olyan vállalatok által tett hatalmas erőfeszítéseket, amelyek minden tőlük telhetőt megtettek alkalmazottaik és működésük védelme érdekében, és amelyek sikeresen néztek szembe a foglalkoztatás és az alapvető termékekkel való ellátás terén szükséges gyors normalizálás támasztotta kihívással. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy még sokat kell tenni a munkaerőpiac teljes stabilitásának és egyensúlyának biztosítása érdekében.

2.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az első és legfontosabb tanulság az, hogy – különösen regionális és/vagy szupranacionális jellegű világjárványok idején – európai szinten együtt kell működnünk annak érdekében, hogy közös eszközöket találjunk, amelyekkel nemcsak egészségügyi szempontból tudunk reagálni, hanem a veszélyhelyzetet is tudjuk kezelni, segítve egyben a gyors, de inkluzív és fenntartható helyreállítás elindítását. Az EGSZB kiemeli az európai intézmények pozitív megközelítését, amely szolidaritásalapú, egyeztetett, közös érdekeken alapuló új és innovatív pénzügyi eszközök bevezetésében öltött testet.

2.5. A legrosszabb esetben akár újabb válság is kitörhet, még mielőtt a helyzet teljes mértékben stabilizálódna. Ezért az Európai Bizottság számára most az a prioritás, hogy intézkedéseket hozzon a gazdasági, szociális és egészségügyi rendszerek jövőbeli rezilienciájának kiépítése érdekében. Az EGSZB egyetért ezzel a stratégiával, valamint azzal, hogy kritikus szemmel ki kell értékelni a tanulságokat, és meg kell erősíteni a válságkezelést az Európai Unióban.

2.6. Az Európai Bizottság tíz fontos, a világjárványból leszűrt tanulságot sorol fel, de csak röviden említi, hogy a válság hatásai egyenletlenül oszlanak meg, és a veszélyeztetett csoportokat, valamint a kis- és középvállalkozásokat érintik a legérzékenyebben. Az ajánlásokban kritikusan meg kell vizsgálnunk, hogy mi történt eddig, mi működött jól és min kell még javítani.

2.7. Ahogy kezdünk kilábalni a válságból, az alapvető fontosságú „alacsony képzettséget igénylő” szakmákban jelentkező munkaerőhiány szintén jelentős problémának bizonyul. A válság rávilágított továbbá a globális ellátási láncok széttöredezettségével szembeni sebezhetőségünkre, valamint arra, hogy újra kell gondolnunk az alapvető termékek előállításával kapcsolatos ipari stratégiát.

⁽¹⁾ HL C 13., 2016.1.15., 40. o., HL C 14., 2020.1.15., 1. o.

3. Válságkezelés

3.1. Az EGSZB üdvözlí az Európai Unió arra irányuló terveit, hogy létrehozza az uniós járványügyi szükségállapotra vonatkozó keretet és megállapítsa a válságelhárításra vonatkozó normákat. Az EGSZB támogatja a válságkezelés nyomon követésére és felülvizsgálatára, valamint a válságkezelésbe való beruházásra irányuló, folyamatban lévő intézkedéseket. Támogatásáról biztosítja az Európai Bizottság arra irányuló terveit is, hogy évente jelentést készítsen a felkészültség állapotáról.

3.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy olyan eszközökre és tervekre van szükség, amelyek egy uniós szintű válsághelyzetben gyorsan aktiválhatók és végrehajthatók. Fontos, hogy az eszközök nemzeti szinten egymást kiegészítő jellegűek legyenek, ami lehetővé teszi az egyes országok számára, hogy a területükön diagnosztizált válsághelyzetnek megfelelő mértékben reagáljanak.

3.3. Az EGSZB nagyon fontosnak tartja, hogy globális válsághelyzetekben komolyan vegyék az elsődleges szükségleteken alapuló és hatékony szolidaritás elvét.

3.4. Az EGSZB rámutat arra, hogy az intézmények kezdeti válasza nem mindig voltak megfelelőek, részben a tagállamok közötti koordináció hiánya miatt. Az uniós oltási stratégiával kapcsolatos kezdeti kritikák dacára időközben egyre jobban látni a kollektív fellépés előnyeit. Ezt a tapasztalatot fel kell használni arra, hogy az EU jobban reagáljon a jövőbeli válságokra.

3.5. Az EGSZB kiemeli, hogy közös európai szabványokat kell megállapítani a statisztikai adatok gyűjtésére és szabványosítására vonatkozóan – főként az egészségügy területén. Meg kell vizsgálni az egyes területeken eddig alkalmazott statisztikai módszereket is. Ez fontos a megfelelő jövőbeli, tényeken alapuló döntéshozatali folyamatok szempontjából.

Az EGSZB megjegyzi, hogy a járvány kitörésekor nem állt rendelkezésre elegendő szakszerű és megbízható tanácsadás, és a járványügyi kutatások is nehezen voltak hozzáférhetők. Ezért uniós szinten össze kell hangolni és frissíteni kell a járványügyi szakértelmet. Az EGSZB helyesli az európai főepidemiológus kinevezését, aki tanácsadói minőségben segíti az uniós és nemzeti szintű döntéshozatali folyamatot.

4. Az egészség védelme

4.1. A Covid19 nagyítóként tárta elénk a meglévő egészségügyi egyenlőtlenségeket: egyes veszélyeztetett csoportok aránytalanul nagyobb mértékben voltak kitéve a vírusnak. Felül kell vizsgálni a meglévő gyorsreagálási rendszereket, mint például az Európai Unió korai figyelmeztető és gyorsreagáló rendszerét (EWRS), a járványügyi információs rendszert (EPIS) és az európai felügyeleti rendszert (TESSy), és meg kell erősíteni azok hatékonyságát. A rendszert úgy kell kialakítani, hogy támogassa az alacsony jövedelmű munkavállalókat, a már meglévő krónikus betegségben szenvedőket vagy fogyatékkal élőket, a mélyszegénységben élőket és a gondozóotthonokban élő időseket. EGSZB rámutat arra, hogy be kell ruházni a minőségi közegészségügyi szolgáltatásokba, amelyeknek – a szociális jogok európai pillérének 16. elvével összhangban – minden polgár számára megfizethetőnek és hozzáférhetőnek kell lenniük, valamint támogatni kell a világjárvány idején nagyon fontosnak bizonyult magánegészségügyi ellátást, amennyiben az hozzájárul a közegészségügyi feladatok ellátásához;

4.2. „Az EU az egészségügyért” programról kidolgozott EGSZB-vélemény⁽²⁾ megállapításait fenntartva az EGSZB további véleményeket dolgoz ki azokról az első következtetésekről, amelyeket a Covid19-válságból az egészségügy területét nézve levonhatunk.

4.3. A pandémiás válság során a tagállamok a vészhelyzeti intézkedésekre összpontosítottak, gyakran a megelőző egészségügyi ellátás és a rehabilitációs ellátás kárára. Az EGSZB megjegyzi, hogy olyan programokra van szükség, amelyek egészségügyi válságok idején is biztosítják a megelőző és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférést. Ezért a jövőben a pandémiás veszélyhelyzeti rendelkezéseket úgy kell meghatározni, hogy azok minél kevésbé befolyásolják az alapellátás működését, így ilyen helyzetekben elkerülhető legyen a még nagyobb egészségromlás a társadalomban.

4.4. A 2020 novemberében elfogadott uniós gyógyszerstratégia célja a szabályozási keret korszerűsítése, valamint a gyógyszerészeti kutatás és technológia támogatása. Az EGSZB megjegyzi, hogy a nemzeti egészségügyi rendszerek kapacitását megerősítheti, ha aktívan bevonják a nagyközönség számára elérhető gyógyszertárakat, ha gyógyszerellátásról van szó.

⁽²⁾ HL C 429., 2020.12.11., 251. o.

4.5. A világjárvány rámutatott az egészségügyi dolgozók hiányára. Az EGSZB megismétli, hogy különös figyelmet kell fordítani munkakörülményeik javítására, beleértve a béreket, az oktatást, az átképzést és a továbbképzést, valamint a gyermekgondozási létesítményekhez való hozzáférést, biztosítva a lehető legmagasabb szintű biztonsági normákat, valamint annak lehetőségét, hogy valamennyi szakma – többek között az egészségügyi ágazat – szabadon élhessen, mozoghasson és dolgozhasson szerte az EU-ban ⁽³⁾. Mivel az EU-ban az egészségügyi dolgozók 76 %-a és az ápolók 84 %-a nő, a nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő transzformatív intézkedésekre van szükség a teljes munkaidős foglalkoztatáshoz való hozzáférés akadályainak felszámolása, a nemek közötti bérszakadék kezelése, az ágazat megtartóerejének növelése, valamint a szakmai fejlődéshez és a vezetői szerepekhez való hozzáférés támogatása érdekében. Különleges eljárásokat kell kidolgozni annak érdekében, hogy az Európai Unión kívüli országokból kritikus helyzetekben gyorsan és biztonságosan lehessen felvenni egészségügyi dolgozókat.

4.6. A munkahelyi egészségvédelemmel és biztonsággal kapcsolatos, 2021–2027-es időszakra vonatkozó uniós stratégiai keretet illetően az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra vonatkozó határozott ajánlását, hogy a tagállamok a Covid19-et foglalkozási megbetegedésként ismerjék el, de hangsúlyozza, hogy felül kell vizsgálni az ajánlást annak érdekében, hogy az valamennyi, megfelelő védelem nélkül a fertőzésnek kitett munkavállalóra kiterjedjen, így az utazó és migráns munkavállalókra, valamint a nem biztonságos munkahelyeken dolgozó, illetve egészségügyi szempontból elégtelen szálláshelyeken elhelyezett idénymunkásokra is.

4.7. Az EGSZB figyelmesen nyomon fogja követni az európai egészségügyi unió megvalósítását, és azt ajánlja, hogy vegyék figyelembe az állati és emberi egészség közötti kapcsolatot. Ez az együttműködés arra is rámutat, hogy a világjárványok határon átnyúló jellege miatt csak a közös elismerésen alapuló, egységes, jól koordinált fellépés lehet hatékony és sikeres.

4.8. Európában a klinikai vizsgálatokra alkalmazott megközelítés a Covid19-világjárvány idején töredezett, összehangolatlan volt. Az EGSZB megjegyzi, hogy egy páneurópai megközelítés lehetővé teheti a klinikai vizsgálati eljárások és folyamatok, különösen az új, hatékony és hozzáférhető terápiával kecsgetető gyógyszerek tesztelésének egyszerűsítését. Erre megoldást jelenthet egy klinikai vizsgálatokkal foglalkozó, széles körű európai platform létrehozása.

4.9. Az egészségügyi ellátással kapcsolatos tudományos kutatási adatok és jelenléti statisztikák alapján a Covid19-válság jelentősen növelheti a pszichés kockázatot, ami pedig több pszichoszomatikus betegség kialakulásához vezethet. Ezt az új megbetegedési jelenséget, valamint a „hosszú Covid”-szindróma még alacsonyabb hatásait valamennyi uniós tagállam egészségügyi rendszerében figyelembe kell venni.

4.10. A világjárványok megelőzése, illetve az azokra való felkészülés és reagálás kiemelten fontos kérdés Európa számára. Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak továbbra is koherens és globális módon kell válaszolnia a válságra, különösen a COVAX, valamint az új, ígéretesnek tűnő gyógyszerek és terápiák révén, és meg kell erősítenie és támogatnia kell a globális egészségügyi biztonsági struktúrát. Ennek meg kell erősítenie az EU Egészségügyi Világszervezetben betöltött szerepét is. Ebben az összefüggésben – különösen a fejlődő országok sürgős szükségleteinek kielégítése érdekében – az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy folytasson nyílt vitát európai szinten a TRIPS-megállapodás alóli ideiglenes és önkéntes mentességről, amely a Covid19-oltóanyagokra, -kezelésekre és -tesztekre vonatkozna, hogy lehetővé váljon a globális oltóanyag-előállítás fokozása és a költségek csökkentése annak érdekében, hogy világszerte biztosítani lehessen az emberek hozzáférését.

4.11. Az EGSZB szerint az európai bizottsági közleményben leírt első tapasztalatok közül fájóan hiányzik annak megállapítása, hogy az egészségügyi ellátórendszerre nehezedő terhelés enyhítését szolgáló beavatkozások és szolgáltatások rendelkezésre állása egyenlőtlen és a veszélyeztetett csoportok nem kapják meg a szükséges figyelmet, a Covid19-válság pedig mindezt több értelemben csak felerősítette. A szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés és a szolgáltatások rendelkezésre állása nem pusztán értékelési kritérium, hanem életet menthet.

5. Szociális és társadalmi szempontok

5.1. 2021-ben Európa-szerte nőtt a nők és férfiak közötti egyenlőtlenség, különösen azért, mert a Covid19-világjárvány idején riasztóan megnövekedett a nők elleni erőszakos cselekmények száma. A kijárási korlátozások és az elkülönítések olyan környezetet teremtettek, amely elősegítette, hogy a bántalmazók kényszerítésen alapuló kontrollt gyakoroljanak az áldozatok felett, és ez fizikai, lelki és szexuális erőszakhoz vezetett a nők és lányok ellen, miközben az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz csak korlátozott mértékben lehetett hozzáférni. Ezt a jelenséget nevezzük „árnyékjárványnak”. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy feminista, a nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő és interszekcionális perspektívából kiindulva fogadjon el egy átfogó keretet a nők és lányok elleni erőszak minden formájának megelőzésére és leküzdésére annak érdekében, hogy egy jövőbeli egészségügyi válság esetén el lehessen kerülni az árnyékjárványt.

⁽³⁾ HL C 286., 2021.7.16., 109. o..

5.2. 2021. június 9-én közzétett állásfoglalásában⁽⁴⁾ az EGSZB megerősíti, hogy a világjárvány jellemezte jelenlegi európai helyzet fokozza a szegénységet és az egyenlőtlenséget, ennél fogva a minőségi foglalkoztatás biztosítása, a szegénység és a kirekesztés csökkentése, valamint a vállalkozói tevékenység előmozdítása érdekében a forrásokat oda kell irányítani, ahol a legnagyobb szükség van rájuk.

5.3. A Covid19-járvány rávilágított arra, hogy a válsághelyzetek átfogó jellegűek és a társadalom valamennyi alrendszerére kihatnak. Ennek ismeretében különösen fontos, hogy a marginalizálódott és különösen nehéz helyzetben élők megsegítése érdekében megfelelő és inkluzívabb szociálpolitikai rendszereket építsünk ki.

5.4. Az EGSZB sajnálattal állapítja meg továbbá, hogy a nemzeti közigazgatási szervek a kelleténél kevésbé vonták be a szociális vállalkozást működtető partnereket és a civil társadalmi szervezeteket a nemzeti helyreállítási és rezilienciaépítési terveik kidolgozásába, és javasataikat nem eléggé vették figyelembe. Az EGSZB kéri, hogy a civil társadalmi szervezetek részvételével zajló konzultációt kötelező feltételként határozzák meg.

5.5. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szociális, fenntartható és versenyképes Európa prioritást kell, hogy élvezzen, de figyelembe kell venni a GDP-n túlmutató, lehetséges új gazdasági fejlettségi mutatókat is, például az életminőséget, a környezeti fenntarthatóságot, a társadalmi kohéziót, valamint a jelenlegi és jövőbeli nemzedékek egészségügyi helyzetét és általános jólétét.

5.6. Az EGSZB sürgeti, hogy az Európai Bizottság összpontosítson az alapvető jogokra, különösen a társadalmi-gazdasági jóléttel kapcsolatban. Kiemelt figyelmet kell fordítani azoknak az embereknek a jogaira, méltóságára és jólétére, akik esetleg társadalmi kirekesztéssel vagy bármiféle hátrányos megkülönböztetéssel szembesültek a Covid19-világjárvány idején és közvetlenül azt követően.

6. Gazdaság és pénzügyek

6.1. A világjárvány alatt az európai és állami tevékenység eddig soha nem látott mértékű, szükséges bővülését tapasztaltuk mind az egyéni vállalkozások, mind az egyének pénzügyi támogatása terén. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy közép és hosszú távon a válsághelyzeti intézkedésekről át kell térni az inkluzív és fenntartható helyreállítást célzó produktív beruházásokra, már csak azért is, mivel a fiskális és monetáris politikák magas inflációs kockázatokat hordoznak magukban, ami stagflációhoz vezethet – és ezt a veszélyt el kell kerülni.

6.2. Az EGSZB megjegyzi, hogy minden új – akár uniós, akár nemzeti szintű – adóreformnak figyelembe kell vennie a nemzetgazdaságok szerkezetét, a helyi vállalkozások állapotát és különösen azoknak a személyeknek a helyzetét, akik a válság következtében nehéz helyzetbe kerültek. Ezzel összefüggésben megjegyezzük, hogy elemezni kell az energiaárak hirtelen emelkedése által érintett vállalatok és polgárok költségvetési gazdasági helyzetét.

6.3. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az új fiskális és kiadási szabályoknak erősíteniük kell a tagállamokat abban, hogy beruházzanak az oktatásba, a kutatásba, a fejlesztésbe, az innovációba, az egészségügybe, az állami infrastruktúrába és – tényleges módon – a humán tőkébe, illetve növelniük kell a kormányok hatékonyságát.

6.4. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy az állami támogatásra vonatkozó versenypolitikai elvek tekintetében könnyítse meg a tagállamok számára olyan ideiglenes intézkedések meghozatalát, amelyek támogatják a teljes munkaidős foglalkoztatást és a válság sújtotta gazdasági tevékenységeket, és dolgozzon ki terveket köz- és magánszféra közötti partnerségekre vagy hasonló megoldásokra annak érdekében, hogy az egész társadalomban korlátozni lehessen a kockázatokat, gondolva itt a magánszereplőket érintő kockázatokra is rendkívüli válsághelyzetekben.

7. Társadalom és technológia

7.1. Az EGSZB felhívja a figyelmet, hogy az Európai Unióban egyre mélyül az oktatási szakadék. A fiatalabb generációkat súlyosan érintették a világjárvány megfékezésére hozott intézkedések. Sem a tagállamok, sem az uniós intézmények nem foglalkoznak aktívan ezzel a kérdéssel, ahogy az oktatási rendszer szükséges reformjával sem. Eddig nem került előterjesztésre rendszerszintű helyreállítási vagy mentési terv. Az EGSZB úgy látja azonban, hogy a továbbképzés és az átképzés a jövőben rendkívül fontos lesz az emberek oktatása és fejlődése szempontjából, és a digitális eszközök minden jövőbeli oktatási modellben nélkülözhetetlenek lesznek.

⁽⁴⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hozzájárulása az Európai Bizottság 2022. évi munkaprogramjához „Az EGSZB hozzájárulása az Európai Bizottság 2022. évi munkaprogramjához” ad hoc csoport munkája alapján (HL C 341., 2021.8.24., 1. o.).

7.2. A digitális szolgáltatásokhoz való széles körű és szolidáris hozzáférés biztosítása a társadalmi kohézió szempontjából is fontos. Amint arra az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (Eurofound) ⁽⁵⁾ helyesen rámutat, az összetartóbb európai társadalmak felé vezető utat olyan szakpolitikákkal lehet biztosítani, amelyek a polgárok gazdasági és társadalmi integrációjára összpontosítanak, és nagyobb hangsúlyt fektetnek a digitális készségekre.

7.3. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítéseit, hogy támogassa a nemzeti médiatudatossági kampányokat, együttműködésben a Digitális Média Európai Megfigyelőközpontjával (EDMO), valamint a médiatudatossággal foglalkozó szakértői csoporttal (MEDIA Literacy Expert Group). Ez még inkább elősegíti a dezinformáció elleni küzdelmet és erősíti a társadalmi rezilienciát egyfelől a hamis tartalmakkal, másfelől a megalapozatlan aggodalmakat és komoly károkat okozó oltásellenes dezinformációval szemben. Az EGSZB kéri továbbá a válsággal kapcsolatos tájékoztatási folyamat megerősítését, amely a dezinformációval szembeni legjobb ellenintézkedés.

7.4. A Covid19-világjárvány rámutat a képzés tervezésének fontosságára a vészhelyzetek kezelése érdekében az olyan kulcsfontosságú egészségügyi területeken, mint az intenzív terápiák. Rávilágít továbbá arra is, hogy vészhelyzetekben mennyire fontos a készségek hordozhatósága az uniós tagállamok között. Az egészségügyi személyzet tagállamok közötti ideiglenes áthelyezésére és mobilitására vonatkozó eljárásokat, valamint a harmadik országbeli egészségügyi személyzet ilyen helyzetekben történő alkalmazását lehetővé tevő eljárásokat egyszerűsíteni kell.

8. Nemzetközi kapcsolatok és demokratikus normák

8.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy a pandémia a világon mindenhol sújtotta a társadalmakat és a vállalkozásokat, és kiélezte a már korábban is egyre erősödő geopolitikai rivalizálást.

8.2. Az EGSZB támogatja azokat a törekvéseket, amelyek célja a nemzetközi együttműködés fokozása, illetve Európa pozíciójának megerősítése a nemzetközi intézményeken belül. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy Európa pozíciójának és nemzetközi szervezetekben való részvételnek gyengülése utat nyit más, Unión kívüli országoknak arra, hogy olyan lépéseket tegyenek, melyek alááshatják az Európai Unió által vállalt értékeket. Körültekintően meg kell vizsgálnunk konkrétan az akadályokat, amelyek az uniós alapértékek és egységes piaci szabadságok megőrzésének az útjában állnak.

8.3. Az EGSZB rámutat, hogy a Covid19-világjárványt gyakran ürügyként használták a jogok korlátozására és a demokratikus normák aláásására. Egyes kormányok arra is kihasználták a válságot, hogy saját rövid távú politikai érdekeiket érvényesítsék. Az EGSZB határozottan rámutat, hogy a világjárvány kezeléséhez és leküzdéséhez szükséges szabályozási döntések semmilyen módon nem befolyásolhatják az alapvető jogok és a demokratikus értékek tiszteletben tartását.

8.4. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy kutatási eredményeken és tudományos tényeken alapuló, felelősségteljes politikai döntéshozatalra van szükség, és azokat az intézkedéseket kell előtérbe helyezni, amelyek az egészség és az élet védelmét szolgálják. Ugyanakkor pandémiás vagy egyéb válsághelyzetekben maradéktalanul tiszteletben kell tartani – nem pedig korlátozni – az alapvető jogokat és a demokratikus értékeket.

8.5. Ami a személyek, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgását illeti, az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy támogatni kell a személyekre és az üzleti szereplőkre vonatkozó utazási előírások harmonizációját, mivel csak így lehet megőrizni az erős bizalmat és fenntartani az egységes szabályokat Unió-szerte, összhangban az egységes piac elveivel. A szabályoknak világosnak, működőképesnek és minden országban a lehető legeggyöntetűbbnek kell lenniük.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Eurofound (2018), Social cohesion and well-being in Europe, Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az ifjúság európai évéről (2022)

(COM(2021) 634 final – 2021/0328(COD))

(2022/C 152/20)

Főelőadó: **Michael McLOUGHLIN**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.10.21. Európai Parlament, 2021.10.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 165. cikkének (4) bekezdése és 166. cikkének (4) bekezdése
Illetékes szekció:	„Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	201/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli, hogy 2022-t az ifjúság európai évének nyilvánították. Az, hogy az európai évet a szociális jogok európai pillére és a járvány utáni helyreállítási folyamat keretébe helyezték, szintén üdvözlendő.

1.2. Az EGSZB készen áll arra, hogy vezető szerepet játsszon az ifjúság európai évében, olyan sikeres EGSZB-kezdemenyezésekre építve, mint a „Your Europe, Your Say!” (A Te Európád, a Te szavad) és a fiatalok éghajlatváltozással és fenntarthatósággal foglalkozó kerekasztalai. Az EGSZB egyedülálló helyzetben van ahhoz, hogy megkönnyítse az ifjúsági hálózatokkal való együttműködést.

1.3. Az európai évre vonatkozóan egyértelmű mutatókat és szakpolitikai célokat kell kidolgozni. Ezeknek a szervezett tevékenységeken túl a szakpolitikákra és az ágazatközi munkára gyakorolt hatásokra kell összpontosítaniuk.

1.4. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az európai év menetrendje és célkitűzései túlságosan zsúfoltnak tűnnek, és úgy véli, hogy az egyszerűbb célok valamennyi érdekelt felet segítenék.

1.5. Amennyiben a népszerűsítő tevékenységek képezik az európai év fő tartalmát, akkor ezt minden – különösen a fiataloknak szóló – kommunikációban világosan ki kell fejteni.

1.6. Az ifjúság évének világos tervekkel és elkötelezettséggel kell hozzájárulnia az EU ifjúsági stratégiájához, különös tekintettel az ifjúsági stratégia ágazatközi dimenziójára.

1.7. Az év során biztosítani kell, hogy a nehezebben elérhető csoportok is szerephez jussanak. Amennyiben szükséges, csoportszintű és földrajzi mutatókkal kell ezt biztosítani.

1.8. A költségvetést illetően az EGSZB úgy véli, hogy nagyobb ambícióra van szükség. Tekintettel az Unióban élő fiatalok kritikus helyzetére, a nemzeti ifjúsági tanácsok és ifjúsági szervezetek számára biztosított programokon túlmenően is szükség van bizonyos forrásokra.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy összesen 10 millió euróra van szükség, és emellett még 2 millió euróra a nemzeti szintű koordinációhoz. Az Európai Ifjúsági Fórum és tagjai szintén rendkívül fontosak. Ezt a támogatást a nemzeti ifjúsági tanácsokon keresztül lehet majd továbbadni.

1.10. Az európai év tagállami szintű helyi szövetségei örvendetek lennének. Ebben az EGSZB is szerepet vállalhat.

1.11. A külkapcsolatokkal és az EKSZ-szel tervezett közös munka szintén üdvözlendő, az év során és azt követően is. A viszonylag fejlett európai ifjúságpolitika fontos szerepet játszhat szomszédságunkban és azon túl is.

2. A javaslat összefoglalása

2.1. Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke az Unió helyzetéről szóló szeptember 15-i beszédében bejelentette, hogy az Európai Bizottság javasolni fogja, hogy 2022 legyen az ifjúság európai éve. A Covid19-cel kapcsolatos európai helyzet áttekintése után az Európai Bizottság elnöke a 2022-es évre és a világjárvány utáni újjáépítés szükségességére helyezte a hangsúlyt. Abból merített inspirációt, hogy a fiatalok részt vesznek az éghajlatvédelmi akciókban, hangsúlyt fektetnek a szolidaritásra, és továbbra is arra törekednek, hogy jobbá tegyék a jövőt.

2.2. Az a rész, amely kifejezetten az ifjúsággal foglalkozott, a szociális piacgazdaság és a szociális jogok európai pillérének témái között került kifejtésre. Von der Leyen asszony a beszédben utalt továbbá a Foglalkoztatás, a Szociális Ügyek és a Társadalmi Befogadás Főigazgatóságának új ALMA kezdeményezésére, amely azokra a fiatalokra összpontosít, akiknek nincs munkájuk és nem vesznek részt oktatásban vagy képzésben sem. A javaslatot az Európa jövőjéről szóló konferenciával is összekapcsolta:

„Határozassák meg a fiatalok az Európa jövőjéről szóló konferencia vitáit. Az ő jövőjükről van szó, legyen ez az ő konferenciájuk is. Az Európai Bizottság – ahogy megbízatása elején ígérte – kész intézkedésekkel reagálni arra, amiről a konferencián megállapodás születik”.

Ursula Von der Leyen elnök asszony értékelő beszéde az Unió helyzetéről, 2021. szeptember 15.

2.3. Az Európai Bizottság 2021. október 14-én tette közzé a javaslatát. A javaslat szerint az európai év célkitűzése az, „hogy előmozdítsa az Unió, a tagállamok, valamint a regionális és helyi hatóságok arra irányuló erőfeszítéseit, hogy a világjárványt követő időszakban kinyilvánítsák megbecsülésüket a fiatalok iránt, még inkább támogassák őket, és ösztönözzék szerepvállalásukat”. Három eszközt határoz meg ennek eléréséhez, amelyek magukban foglalják azt, hogy „a zöld és digitális átállás új távlatokat nyit, és lehetőségeket kínál a világjárvány fiatalokra és a társadalom egészére gyakorolt negatív hatásainak ellensúlyozására”, a fiatalok ösztönzését arra, hogy „tevékeny, elkötelezett polgárokká és a változás letéteményeseivé váljanak” és hogy elérhetővé kell tenni számukra „azon lehetőségeket, amelyek személyes, társadalmi és szakmai fejlődésükben támogatják őket egy zöldebb, digitálisabb és inkluzívabb világban”.

2.4. A javaslat számos olyan szakpolitikai területre és finanszírozási programra hivatkozik, amelyek támogathatják az ifjúság európai évét. Ezek az intézkedések a következők: a megerősített ifjúsági garancia; az Erasmus+ program; az Európai Szolidaritási Testület; az ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve) kezdeményezés; Az európai ifjúsági stratégia; az európai ifjúsági célok; az Európai oktatási térség; az európai éghajlati paktum; az aktualizált digitális oktatási cselekvési terv; az „egészséges életmód mindenkinek” kezdeményezés; az európai készségfejlesztési program; az Európai Szociális Alap Plusz; a Kreatív Európa; a Horizont Európa; a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program; a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap; a Jogérvényesülés program; az Európai Regionális Fejlesztési Alap; az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra-alap és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap.

2.5. A tervek szerint azok az alapok, amelyek elsősorban az ifjúság területére összpontosítanak, mint az Erasmus+ és az Európai Szolidaritási Testület, kulcsszerepet fognak játszani az ifjúság éve tevékenységeinek támogatásában. Ez a két alap a 35., illetve az 5. évfordulóját is ünnepli. A tagállamokat felkérlik, hogy nevezzenek ki egy nemzeti koordinátort, aki az ifjúság európai évében való részvétel szervezéséért felelős, az Európai Bizottság pedig gondoskodik az uniós szintű koordinációról.

2.6. A jogalkotási javaslat 3. cikke hét lehetséges tevékenységtípust határoz meg az európai évre vonatkozóan, köztük az ifjúsági részvételt elősegítő konferenciákat, rendezvényeket és kezdeményezéseket. Ezek a tevékenységek lehetővé teszik a fiatalok számára, hogy elérjék a politikai döntéshozókat, ötleteket gyűjtsenek a részvételre épülő módszerek, a tájékoztatás, az oktatás és a figyelemfelkeltő kampányok segítségével, lehetőséget teremtenek a kihívások vállalkozói szellemben lehetőségekké történő alakításáról szóló eszmecseréknek, tanulmányoknak és kutatásoknak végzésére a fiatalok helyzetéről az Unióban, valamint népszerűsítik a fiatalokat érintő programokat, finanszírozási lehetőségeket, projekteket, tevékenységeket és hálózatokat, többek között a közösségi médián és az online közösségeken keresztül.

2.7. Októberben az Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság felmérést indított a fiatalok körében az ifjúság európai évéről. A nemzeti koordinátorokat is kinevezték.

3. Általános megjegyzések

3.1. A javaslat helyesen mutat rá arra, hogy a Covid19 óriási hatást gyakorolt a fiatalokra, és ez kellő figyelmet érdemel. Ennek nem az a célja, hogy csoportokat állítson szembe, csupán annak elérése, hogy az emberek megértsék a fiatalokra gyakorolt hatások hosszú távú jellegét, és hogy a döntéshozóknak kötelességük foglalkozni ezekkel.

3.2. A javaslat nagyon sok kötelezettségvállalást, valamint más kezdeményezésekre, költségvetésekre és szakpolitikai területekre való hivatkozást tartalmaz. Ez sok szempontból üdvözlendő, és a szakpolitikai területnek, valamint az EU ifjúsági stratégiájának a horizontális, ágazatközi jellegét is tükrözi. Fontos azonban az is, hogy a javaslat világos és célzott legyen. A kevesebb néha több, és félő, hogy a szakpolitikai területek és a megosztott felelősségek hosszú listája elhomályosítja a célokra, felelősségekre és az eredményekre való egyértelmű összpontosítást.

3.3. A javaslatból egyértelműen kiderül, hogy az ifjúság éve elsősorban népszerűsítő tevékenységekről és eseményekről szól. Fontos, hogy ezt tisztázzuk. Bár elképzelhető, hogy ezek befolyásolni fogják a politikát, vagy rávilágítanak a politikai hozzájárulás lehetőségeire, a javaslat önmagában nem tartalmaz semmilyen politikai kötelezettségvállalást.

3.4. A javaslatból egyértelműen kiderül, hogy a kezdeményezések finanszírozásának jelentős része a már meglévő forrásokból, főként az Erasmus+ programból fog származni. Ismételten, ha ez a helyzet, fontos, hogy tisztában legyünk vele. Hasonlóképpen, ha azt akarjuk, hogy az Erasmus+ nemzeti ügynökségei előnyben részesítsék az ifjúság évével kapcsolatos tevékenységeket, akkor ehhez egyértelműséget, támogatást és iránymutatást kell biztosítanunk számukra. Az Erasmus+ program új ifjúsági részvételi kezdeményezései alkalmasak lehetnek ilyen tevékenységekre, de ehhez a tagállamok pályázóinak megfelelő előkészítésre és tájékoztatásra lesz szükségük. Ismételten, minden promóciós anyagban és a tevékenységek során egyértelműen utalni kell arra, hogy az ifjúság éve nagyrészt a meglévő forrásokat veszi igénybe. Ez az ösztönző kulcsfontosságú a fiatalokkal való munka során.

3.5. Fontos lenne annak biztosítása is, hogy más főigazgatóságok más finanszírozási forrásai is a kapcsolódó tevékenységek rendelkezésére álljanak, és hogy ezt a forrást biztosító szervezetek hasonlóképpen köztegyék és hangsúlyozzák. Ez különösen azért lenne helyénvaló, mivel az ifjúsági kérdés ágazatokon átívelő jellegű, és ez az EU ifjúsági stratégiájában is kiemelt szerepet kap. Mindez természetesen több forrást is biztosítana a tevékenységekhez, összekapcsolna más szakpolitikai területeket, és a fiatalok új csoportjait, esetleg a nehezebben elérhető csoportokat is megszólítaná.

3.6. A koordinációs tevékenység döntő fontosságú lesz az európai év sikerének szempontjából. Szükség van a civil társadalom nagyobb mértékű részvételére, valamint az ifjúsági szervezetek nagyobb szerepvállalására nemzeti, helyi és európai szinten. A nemzeti ifjúsági tanácsoknak és más jelentős ifjúsági szervezeteknek egyenrangú partnerként kell részt venniük a nemzeti koordinátorok csoportjában, az európai év közös kialakításában és végrehajtásában, és támogatni kell őket a feladatuk ellátásában. Az Európai Ifjúsági Fórumnak az érdekelt felek csoportjában betöltött kulcsfontosságú partneri szerepét is el kell ismerni.

3.7. Az Európai Ifjúsági stratégia az EU legfontosabb politikai kötelezettségvállalása az ifjúság területén. Ez a stratégia is jelentős és üdvözlendő elkötelezettséget mutat az ifjúságpolitika ágazatokon átívelő dimenziója, mint politikai kérdés iránt. Ez elengedhetetlen ahhoz, hogy a fiatalokat érintő szakpolitikák egész sora, például a foglalkoztatás, a környezetvédelem, az oktatás és a képzés terén előrelépést érjünk el. Kulcsfontosságú tehát, hogy az ifjúság éve szorosan kapcsolódjon az EU ifjúsági stratégiájához, különösen az ifjúságpolitika ágazatközi dimenziójához. A javaslat ezt világossá teszi, de az is fontos, hogy minden ágazat hozzájáruljon és kivegye a részét a nyomon követésből és felügyeletből.

3.8. Az ifjúságpolitikai és a kapcsolódó ágazatközi területek mindegyikén folytatni kell a munkát annak érdekében, hogy a legnehezebben elérhető csoportokat is a lehető legnagyobb mértékben bevonjuk. Ezt szem előtt kell tartani az európai év nyomon követése során, lehetnek olyan módszerek bizonyos csoportok vagy akár hátrányos helyzetű területek előterbe helyezésére, melyek segítségével biztosítható, hogy a megfelelő tevékenységekre kerüljön sor. Az ALMA kezdeményezésre való hivatkozás itt is örvendetes, csakúgy, mint a NEET-fiatalok helyzetének hangsúlyozása, bár ezzel kapcsolatban még több információra van szükség.

3.9. A tevékenységekre és eseményekre fektetett hangsúlyt célokhoz kell kapcsolni. Ehhez olyan mutatókra lesz szükség, amelyek túllépnek a tevékenységeken. Ha a cél az, hogy a fiatalok hangját meghallgassák, akkor ennek tükröződnie kell a mutatókban. Mivel a „megbecsülés, támogatás és ösztönzés” szavak gyakran szerepelnek a javaslatban, jó keretet adhatnak a mutatóknak. A legfontosabb, hogy ezek túlmutassanak a tevékenységek és események egyszerű kimenetelén, és ezek eredményeire összpontosítsanak.

3.10. Az ifjúság éve ígéreteinek nagy része a nemzeti szintű fellépéstől függ, de a nemzeti hatóságok számára az idő rendkívül szűkös. Hasonlóképpen, a finanszírozás is kérdéses lesz ilyen későn, a nemzeti hatóságoknak elkerülhetetlenül sűrű a menetrendjük, és az ifjúságpolitikák között is jelentős különbségek vannak, amint azt az Oktatásiügyi és Kulturális Főigazgatóság saját munkája is megállapította. Mindezen tényezők kihívást jelentenek az európai év végrehajtása során.

3.11. Összességében a javaslatban meghatározott 8 millió eurós költségvetés nagyon alacsony, még akkor is, ha csak uniós szintű tevékenységekről van szó. Ahhoz, hogy az európai évnek legyen némi hatása, és hogy a lehető legnagyobb mértékű kapcsolódásra és részvételre ösztönözzön, a nemzeti tevékenységek és/vagy a koordináció számára is kell némi forrást biztosítani. Az EGSZB úgy véli, hogy összesen 10 millió euróra van szükség, amelyből 2 millió eurót a nemzeti szintű koordináció tenne ki.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A 2022-es évnek az ifjúság évévé nyilvánítására irányuló javaslat rohamtempóban jött létre. Nem hisszük, hogy ez az ideális módja az ilyen javaslatok kidolgozásának, bármennyire is örvendetesek legyenek. Az Európai Szolidaritási Testületet 2016-ban hasonló módon, az Unió helyzetéről szóló évvértékelő beszédében jelentették be. Ez azzal a veszéllyel jár, hogy az ifjúsággal kapcsolatos fontos kezdeményezések inkább nagy publicitást kapó politikai bejelentésekké válnak, mintsem hosszú távú, szisztematikus fejlesztésekké. Egy ilyen lépés növelheti a cinizmust a fiatalok körében. A jogalkotási folyamat ugyancsak megszenvedte ezt a sietős megközelítést.

4.2. Hivatalos dokumentumról van ugyan szó, de a javaslatban szereplő nyelvezet néhol meglehetősen bonyolult, és messze nem az a fajta egyszerű nyelvezet, amelyet a fiatalokkal vagy általában a nyilvánossággal való kommunikáció során elvárnánk.

4.3. Az Európai Bizottságnak biztosítani kell a fiatalok és az ifjúsági szervezetek részvételét a tagállami és regionális alatti szinteken, és ha szükséges az európai év nyomon követésében és felügyeletében. Tudjuk, hogy az ifjúságpolitika nem egységes, és az egyes tagállamok még mindig eltérően közelítik meg ezeket a kérdéseket, ezért is nagyon fontos, hogy az Európai Bizottság biztosítsa a fentieket.

4.4. Az európai ifjúsági célokra vonatkozó rendelkezések nagyon örvendetesek, és rendkívül kézzelfogható, a fiatalok részvételén alapuló területeket biztosítanak. Jól illusztrálják a fiatalok igényeinek és törekvéseinek ágazatokon átívelő jellegét is.

4.5. A digitális kérdésekre vonatkozó rendelkezések örvendetesek, különösen mivel a fiatalok „digitális bennszülöttként” történő megítélése meglehetősen leegyszerűsített. Különösen a Covid19 során vált nyilvánvalóvá, hogy ezekkel kompetenciákkal nem mindenki rendelkezik, és hogy a fiatalok telefonos tartalomfogyasztása nagyban különbözik az online tanuláshoz szükséges készségektől és kompetenciáktól. E kompetenciák közül sok nem technológiai, hanem szociális jellegű, és az EGSZB a vegyes tanulásról szóló véleményében ⁽¹⁾ figyelmeztetett arra, hogy ne hagyatkozzunk túlságosan a képernyő előtt töltött időre és az online tevékenységekre. A fiatalok körében és az ifjúsági munkában szilárd hagyománya van a szabadban és a természetben végzett tevékenységeknek, és ezt továbbra is támogatni és ösztönözni kell.

4.6. A Szomszédsági, Fejlesztési és Nemzetközi Együttműködési Eszközhöz és a külső tevékenységekhez kapcsolódó ifjúsági cselekvési terv valóban értékes lehetőséget kínál a fiatalok szerepvállalására, és ez felettébb üdvözlendő. Az EGSZB várja Urpilainen biztos erre vonatkozó javaslatát. Nagyon fontos lenne biztosítani a civil társadalom és az ifjúsági szervezetek nagymértékű bevonását egy ilyen cselekvési tervbe. Az ifjúsági munka európai modellje egyszerű példát mutathat a világ számára, és nagyobb szerepet kellene kapnia külkapcsolatainkban.

4.7. A mobilitás mindig is fontos része volt az ifjúságpolitikának, és központi szerepet játszott az Erasmus+ programban. Természetes, hogy fontos része az ifjúsági európai évről irányuló javaslatnak. Ugyanakkor annak is tudatában kell lennünk, hogy a fiatalok nem mindig értékelik pozitívan a mobilitást, különösen, ha az nem önkéntes, vagy ha kényszerű, ahogy ez még mindig előfordulhat a szegényebb régiókban vagy az „agyelszívás” által sújtott területeken.

4.8. Természetesen üdvözlendő az az elképzelés, hogy „a fiatalok európai szinten jobban érvényesíthessék érdekeiket”, és minden intézménynek fokoznia kell a fiatalok véleményének szerepeltetését a politikai javaslataiban. Akár ez is lehetne az ifjúság európai évének átfogó célja vagy célkitűzése.

4.9. A végrehajtásra vonatkozó rendelkezések, bár helyesek, de egyértelműbb mutatókat érdemelnének, különösen az európai éven túlmutató politikákra és programokra, valamint az intézkedések ágazatokon átívelő aspektusaira gyakorolt hatás tekintetében.

4.10. Az ifjúsági munkára vonatkozó európai programra irányuló rendelkezések örvendetesek és üdvözlendők, de szintén növelik a javaslatban és különösen a jogalkotási szövegben szereplő kezdeményezések és szakpolitikai prioritások számát. Továbbra is aggodalomra adhat okot a túlterheltség, a számos szakpolitikai terület és prioritás, amelletts hogy még ágazatközi munkára is szükség lesz.

⁽¹⁾ SOC/701: Vegyes tanulás (HL C 105., 2022.3.4., 128. o..).

4.11. A jogalkotási szöveg 3. cikke jól összefoglalja a tervezett intézkedéseket, és ismét egyértelművé teszi, hogy miről szól majd az európai év. A pénzügyi kimutatás az európai éveket „figyelemfelkeltő eszközöknek” tekinti, ismét hangsúlyozva ezt a szempontot.

4.12. A pénzügyi táblázatokban az látható, hogy az Erasmus+ lesz várhatóan a tevékenységek legjelentősebb finanszírozója. Úgy tűnik, hogy a javaslatok emellett uniós szintű támogatást irányoznak elő a küldöttségek és a megbízott vállalkozások személyzete és forrásai tekintetében, de a fiatalok és az ifjúsági szervezetek számára nem. Az sem egyértelmű, hogy végül mennyi finanszírozás származhat az Erasmus+ programból.

5. Az európai évek általánosabb vizsgálata

5.1. Talán itt az ideje, hogy az Európai Bizottság és más uniós intézmények megvizsgálják az „európai év” koncepciót. A javaslat hivatkozik korábbi európai évekre, például a fejlesztés és a polgárok európai évére. Úgy tűnik, hogy ezek időről időre felbukkannak, és tanácsos lenne némi koherenciát teremteni használatuk és céljuk körül.

5.2. Az EGSZB polgárok európai évéről szóló véleménye⁽²⁾ arra a következtetésre jutott, hogy az európai évek kidolgozása során a civil társadalommal folytatott széles körű párbeszédre, és jelentős összegű költségvetésre van szükség – többre, mint ami a javaslatban szerepelt. Az EGSZB támogatta, hogy a tervezési és megvalósítási folyamat a lehető legnyitottabb legyen, minden érintett szereplő vegyen részt benne minden szinten és minden szakaszban, főként a Régiók Bizottsága, maga az EGSZB, a civil társadalmi szervezetek, köztük a szociális partnerek képviselői, valamint a nemzeti és helyi adminisztratív szervezetek.

5.3. Az EGSZB egyébiránt a 2013-as európai év átlátható és hatékony koordinációjának biztosítására szólított fel valamennyi szinten, valamennyi résztvevő szereplő között, az irányítóbizottságok lehetőségeinek maximális kihasználása mellett, hatékony nemzeti szintű tapasztalatcseré-mechanizmusok létrehozása révén.

5.4. A fejlesztés európai évével kapcsolatban az EGSZB kulcsfontosságúnak tartotta, hogy ne drága, PR-ügynökségeken keresztül folytatott kampányokra költsék a forrásokat, vagy ha ez elkerülhetetlen, akkor a lehető legalacsonyabb szintre kell csökkenteni. A decentralizált megközelítés szükségességét is hangsúlyozta. Úgy gondolta, hogy a tagállami szintű munkacsoportoknak ki kellene találniuk egy olyan mottót, szlogent vagy meghívót az évre, amely a legjobban tükrözi az adott országra jellemző helyzetet. A munkacsoportok tevékenységét és munkájuk támogatását az európai év után is folytatni kellene. A munkacsoportokban a főszerepet a szervezett civil társadalomnak kellene játszania⁽³⁾.

5.5. Az EGSZB konkrét intézkedések kidolgozását és végrehajtását kérte a különböző tematikus évek közötti kapcsolat biztosítása és a rendezvények eredményeinek tartóssá tétele érdekében. Az EGSZB azt is kijelentette, hogy nemcsak tájékoztató kampányokat kellene folytatni, hanem a döntéshozók által a társadalommal együttműködve kidolgozott gyakorlati és konkrét intézkedéseket is végre kell hajtani, és nyomkövetési jelentést kell készíteni. Az EGSZB támogatta, hogy a források elosztását az Európai Bizottság képviselői végezzék el a tagállamokon belül⁽⁴⁾.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽²⁾ HL C 181., 2012.6.21., 137. o.

⁽³⁾ HL C 170., 2014.6.5., 98. o.

⁽⁴⁾ HL C 181., 2012.6.21., 137. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az (EU) 2018/2001 európai parlamenti és tanácsi irányelvnek, az (EU) 2018/1999 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek és a 98/70/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a megújuló energia előmozdítása tekintetében történő módosításáról, valamint az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2021) 557 final – 2021/0218 (COD))

(2022/C 152/21)

Előadó: **Christophe QUAREZ**

Társelőadó: **Lutz RIBBE**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Az Európai Unió Tanácsa, 2021.9.22.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke, 194. cikkének (2) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	191/2/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli a megújuló energiaforrások megcélzott részarányának növelését, és örömmel nyugtázza, hogy ezek a célok az ipari, a közlekedési és a lakáságazatra irányulnak. A megújulóenergia-politikától három területen várunk eredményeket: az éghajlatváltozás mérséklése, az energiabiztonság és a gazdasági fejlődés (munkahelyteremtés) terén, de ehhez jogbiztonságra is szükség van, amelyet gyengít az a tény, hogy a felülvizsgálatra mindössze két héttel az átültetési határidő után kerül sor. Az EGSZB azonban hangsúlyozza, hogy valószínűleg még a megnövelt célérték sincs összhangban a párizsi klímacélokkal, nem beszélve az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének azon rendelkezéséről, amely szerint meg kell akadályozni az éghajlati rendszerbe való veszélyes emberi beavatkozást. Ezek a veszélyes interferenciák a globális hőmérséklet emelkedésével már ma is nyilvánvalóvá váltak.

1.2. Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy szinergiára van szükség az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag keretében felülvizsgált meglévő szabályok, valamint a javasolt új eszközök, például a Szociális Klímaalap vagy az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus között.

1.3. Az EGSZB véleménye szerint elengedhetetlen az egyenlő versenyfeltételek megteremtése az energiaforrások között, ami szükségessé teszi a fosszilis tüzelőanyagok támogatásának megszüntetését, amely továbbra is növekszik ⁽¹⁾.

1.4. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a polgároknak, különösen a fiataloknak kell az európai energiapolitika középpontjában állniuk, ezért csaldódtóságát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság – az energiaunióról szóló közleményben foglaltakkal ellentétben – nem törekszik az egyéni és közösségi alapú termelő-fogyasztói szemlélet előmozdítására és fejlesztésére.

1.5. Az EGSZB általánosságban támogatja a felelős erdőgazdálkodásnak a javaslatban meghatározott elveit, és javasolja az erdészeti melléktermékek és az újrahasznosított fatermékek bioenergia célú felhasználásának előtérbe helyezését. Emellett kéri a bioenergia-erőművek támogatásának újraértékelését azzal a céllal, hogy a bioüzemanyagokat a közlekedés felé irányítsák át, különösen ott, ahol a villamosítás problémákat vet fel, amennyiben észszerű költségek mellett könnyen elérhető alternatívát kínálnak, amint azt a 4.9. és 4.20. pont részletesebben kifejti.

⁽¹⁾ HL L 328., 2018.12.21., 1. o.

1.6. Az EGSZB sajnálja, hogy a szárazföldi szélenergia és a fotovoltaika fejlesztésére nem született világos stratégia, hasonlóan az Európai Bizottságnak a tengeri szélenergiára vonatkozó közelmúltbeli stratégiájához. A decentralizációs stratégia és a közösségi energia hatékony támogatása hozzájárulna a regionális értékláncok megerősítéséhez és az energiaátalakítás társadalmi elfogadottságának növeléséhez. Ellenkező esetben Európa azt kockáztatja, hogy nagy (társadalmi és gazdasági) árat fizet az elmúlt évtizedek lazaságáért. Az EGSZB arra is rámutat, hogy nagyobb szükség van a következőkre:

- a növekvő energiaigény területenként és típusonként történő szisztematikus előrejelzése, valamint az energiatípusok átalakítása,
- a jövőbeli energiarendszer felépítésének koncepcionális tervezése.

1.7. Az EGSZB kéri az Európai Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy nyissanak újra vitát a kötelező érvényű nemzeti célok megállapításáról.

2. Bevezető

2.1. A megújuló energiaforrásokból előállított energia használatának előmozdításáról szóló irányelv (továbbiakban: az irányelv) felülvizsgálatára irányuló javaslatot – amelyről e vélemény szól – 2021. július 14-én tették közzé. A javaslat szerves részét képezi az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagnak, amelyet az Európai Bizottság annak érdekében dolgozott ki, hogy 2030-ra 55 %-kal csökkenjen az üvegházhatásúgáz-kibocsátásunk, és ezáltal az Európai Unió 2050-re klímasemlegessé válhasson, az európai klímarendelemben előírtak szerint.

2.2. Az Éghajlatváltozási Kormányközi Testület (IPCC) 2021 augusztusában közzétett legújabb jelentése szerint a légkör CO₂-koncentrációja legalább kétmillió éve nem volt olyan magas, mint 2019-ben. A jelentés emellett rámutat, hogy a klímasemlegesség elérése elengedhetetlen feltétele annak, hogy a felmelegedés mértéke 1,5 és 2 °C között maradjon. A 2021 novemberében Glasgow-ban tartandó COP26 konferencia alkalmat fog kínálni arra, hogy megvizsgálják, milyen eredményeket értek el az államok a Párizsi Megállapodás 2015-ös létrejötte óta, és fokozzák az éghajlat-politikai törekvéseket. Amint ugyanis arra nemrégiben a Nemzetközi Energia Ügynökség rámutatott, a klímasemlegességhez az szükséges, hogy a jelenleg a fosszilis energia által uralt világ gazdaságot egy elsődlegesen a megújuló energián alapuló modell szerint átalakítsuk ⁽²⁾. Ebben az összefüggésben kerül sor a megújulóenergia-irányelv felülvizsgálatára.

3. Általános megjegyzések az irányelvjavaslatról

3.1. Annak érdekében, hogy az EU világszinten vezető szerepet töltsön be a megújuló energia területén, az irányelvet 2018-ban alávették egy, már régóta szükséges átdolgozásnak ⁽³⁾. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki a szabályozási stabilitás hiánya miatt, ami abból ered, hogy az irányelv legutóbbi módosításaival azonos pontokon történő módosításokat javasolnak közvetlenül a 2021. június 30-i átültetési határidő után. Az EGSZB mindazonáltal támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy az európai klímarendelemben meghatározott új szén-dioxid-csökkentési célkitűzések fényében vizsgálják felül az irányelvet, és használják ki ezt az alkalmat az egyszerűsítésre és a hiányosságok orvoslására. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a megújuló energiák felhasználását nem szabad túlzottan bonyolulttá tenni. Szükség volt ugyanis arra, hogy a megújuló forrásokból előállított energia részarányára vonatkozó kötelező célt 40 %-ra emeljék, továbbá hogy jobban integrálják a megújuló energiát az olyan ágazatokban, mint az építőipar, az ipar, valamint a közlekedés. Ugyanakkor az EGSZB három olyan cselekvési területet lát, amelyre nagyobb figyelmet kell fordítani, mivel a felülvizsgálatra irányuló javaslat csak részben foglalkozik velük.

a) Javítani kell a polgárok és a fogyasztók részvételét

3.2. Az európai polgárok komoly várakozásai ellenére az EU által a fogyasztói részvétel ösztönzésére javasolt eszközök és lehetőségek továbbra sem elégségesek, mivel az irányelv még mindig nem határozza meg egyértelműen a termelő-fogyasztói tevékenységet. Az Európai Bizottságnak nyomkövetési mechanizmust kellene javasolnia annak érdekében, hogy támogassa a tagállamokat a meghozott szabályok végrehajtásában, és ezáltal lehetővé tegye a termelő-fogyasztói szemlélet széles körű érvényesülését. A legjobb gyakorlatok példáit el kell juttatni a politikai döntéshozókhöz. A termelő-fogyasztói szemléletet a következők révén kell működőképessé tenni:

- annak hivatalos meghatározása, hogy a polgárok hogyan válhatnak termelő-fogyasztókká,
- a meglévő akadályok, például a túlzott bürokrácia felszámolása,

⁽²⁾ Nemzetközi Energia Ügynökség, *Net Zero by 2050 — A Roadmap for the Global Energy Sector* (windows.Net), 3. o.

⁽³⁾ <https://www.eesc.europa.eu/hu/our-work/opinions-information-reports/opinions/revision-renewable-energies-directive>. (HL C 246., 2017.7.28., 55 o.)

— az önkormányzatokon keresztül történő finanszírozás annak elkerülése érdekében, hogy a polgárok az ágazati szereplők fogságába kerüljenek.

Kulcsfontosságú a bürokratikus akadályok felszámolása és annak biztosítása, hogy a finanszírozás eljusson a célközönséghez (például a fiatalok által vezetett, alulról szerveződő szervezetekhez és a fiatalok által irányított helyi szervezetekhez), tisztázva azokat a kötelezettségeket, amelyek a termelő-fogyasztókat a jövőben terhelhetik. Itt a jogi stabilitásnak kell elsőbbséget élveznie, mivel a fogyasztók számára biztosítani kell a pénzügyi támogatáshoz és a know-how-hoz való hozzáférést, hogy ösztönözzük őket arra, hogy beleválgassanak és termelő-fogyasztókká váljanak. Az EGSZB úgy véli, hogy a szóban forgó jogi eszköz felülvizsgálatát követően azt 2030 előtt nem szabad megújítani, hogy az ágazat valamennyi szereplője számára biztosított legyen a jogi stabilitás, a szó tágabb értelmében, amint az a 3.1. pontban már szerepel.

3.3. Miközben helyénvaló fokozni a tengeri szélenergia dinamikus felhasználásának biztosítására irányuló erőfeszítéseket, amint az a tengeri megújuló energiára vonatkozó stratégiában szerepel, a szárazföldi szélenergiának és a fotovoltaikus energiának sokkal nagyobb szerepet kell kapnia a jövőbeli európai energiarendszerünkben. Az EGSZB problematikusnak tartja az átfogó megközelítés hiányát, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fogadjon el egy regionális decentralizációra irányuló szakpolitikai stratégiát. A termelő-fogyasztói szemlélet nem válhat sikeressé regionális és helyi szinten biztosított támogatás nélkül, ahol nemcsak a műszaki és a pénzügyi eszközök állnak rendelkezésre, hanem a térség sajátosságaira vonatkozó tudásanyag is, ami jelentős időmegtakarítást tesz lehetővé. Ennek a szintnek a polgárokhoz és a helyi szereplőkhöz való közelsége indokolja, hogy további hatásköröket kapjon az irányelvben meghatározott célkitűzések megvalósítása érdekében. Végezetül a stratégiához kapcsolódóan át kell gondolni a megújuló energia előállításához és megfelelő működéséhez szükséges kritikus erőforrások és nyersanyagok kezelését (kitermelés, újrafeldolgozás stb.). A fosszilis energiahordozóktól való függőség ugyanis nem fordulhat át a kritikus nyersanyagoktól való függőségbe.

b) A szinergiák jobb kihasználása

3.4. Tekintettel arra, hogy az előző átdolgozás óta kevés idő telt el, az akkor elfogadott új rendelkezések még nem fejthették ki hatásukat teljes mértékben. Ezért az EGSZB szerint a mostani felülvizsgálatnak két célt kell szolgálnia.

3.5. A jelenlegi állás szerint és a 2020-as uniós alapforgatókönyvben foglalt modellezések alapján az Unió kicsivel több mint 1 %-kal haladhatja meg a megújuló energia energiafogyasztáson belüli részarányára vonatkozó jelenlegi 32 %-os célt. A felülvizsgálat során először is meg kell emelni a jelenlegi célokat, és egyidejűleg új célokat kell bevezetni annak érdekében, hogy kontinensszerte legalább 7 %-kal növekedjen a megújuló energia integrálása.

3.6. Másodsorban az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag keretében végrehajtott átfogó felülvizsgálatoknak egyrészt alkalmat kell kínálniuk az említett szabályozások és az irányelv közötti meglévő szinergiák megerősítésére. Másfelől ugyanezt a logikát kell alkalmazni az Európai Bizottság által javasolt új eszközökre, például a Szociális Klímaalapra, illetve az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusra is. Így az irányelv végrehajtásából fakadó előnyök csak akkor érvényesülhetnek teljes mértékben, ha a megújuló energiaforrások elterjesztése együtt jár az importált szén-dioxid egy részére vonatkozó szén-dioxid-elszámolás létrehozásával. Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus bevezetése bizonyos ágazatok esetében lehetőséget teremtene az egyenlő versenyfeltételek biztosítására, amivel európai szinten kell foglalkozni. A közlekedési ágazat végső energiafogyasztásában a megújuló energia legalább 14 %-os részarányára vonatkozó célkitűzésnek a 2030-ig elérendő 13 %-os üvegházhatásúgáz-intenzitásra vonatkozó, a 25. cikkben meghatározott kötelező célértékkel való felváltása példa a szinergiák megfelelő kiaknázására. Ez a lépés ugyanis lehetővé teszi, hogy nagyobb fokú koherencia jöjjön létre a kibocsátáskereskedelmi rendszer felülvizsgálatával vagy a CO₂-normákra vonatkozó szabályozással. Mindazonáltal az energiarendszer integrációjára vonatkozó európai bizottsági stratégiával összhangban ⁽⁴⁾ a közlekedési ágazat villamosításának elsőbbséget kell élveznie minden olyan esetben, amikor ez gazdasági és technológiai szempontból lehetséges. Végezetül, ez a felülvizsgálatra irányuló javaslat megelőzi az épületek energiahatékonyságáról szóló irányelv felülvizsgálatát, és ezt ki kell használni arra, hogy ambiciózusabb célokat tűzzünk magunk elé az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag következő részének 2021. december 14-ére tervezett ismertetésekor.

c) A gazdasági helyreállításnak lehetővé kell tennie a megújuló energia térnyerését

3.7. Miközben a villamos energia iránti kereslet majdnem eléri az egészségügyi válság előtti szintet, a gazdasági helyreállítás során megfigyelhető a megújuló forrásokból történő energiatermelés térnyerése a fosszilis energiával szemben ⁽⁵⁾. Ahhoz, hogy ebből a fellendülésből valódi tendencia legyen a jövőre nézve, elkerülhetetlen az egyenlő versenyfeltételek megteremtése az energiaforrások között. Ez mindeneke előtt azt jelenti, hogy a lehető leghamarabb meg kell szüntetni a fosszilis energiahordozók támogatását, amely 2018-ban a kontinens egészét tekintve a becslések szerint 50 milliárd euro körüli összeget tett ki ⁽⁶⁾ (miközben a becslések nem tükrözik a „közvetett” támogatások egy részét).

⁽⁴⁾ COM (2020) 299 final.

⁽⁵⁾ Ember, *European Electricity Review: H1-2021*, (ember-climate.org).

⁽⁶⁾ Az Európai Bizottság 2020. évi jelentését kísérő melléklet az energiaunió helyzetéről az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról szóló (EU) 2018/1999 rendelet értelmében.

3.8. Az éghajlatváltozás mérséklésére vonatkozó, felhatalmazáson alapuló taxonómiai rendelet – amennyiben a Tanács és a Parlament elfogadja – a jövőbeli beruházásokat a fenntartható eszközök felé irányíthatja, amely kategóriába a megújuló energia is tartozik. A megújuló energia csak akkor lesz képes szabadon versenyezni a piacon, ha megszűnnek az energiaforrások közötti versenyt torzító tényezők. Addig is, amíg ez meg nem történik, az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság megközelítését, amellyel elkerülhető a visszaesés a megújuló energia területén.

4. Konkrét észrevételek az irányelv szövegéről

a) A javasolt célkitűzések kötelező vagy nem kötelező jellege

4.1. Az EGSZB ismételten bírálja ⁽⁷⁾, hogy az irányelv felülvizsgálata nem foglal magában kötelező nemzeti célokat, ellentétben a 2009-es felülvizsgálattal. Noha az Európai Unió elérte azt a célt, amely szerint 2020-ra 20 %-ra kellett növelni a megújuló energia részarányát, egyes tagállamoknak nem sikerült teljesíteniük a rájuk vonatkozó célértékeket, másoknak pedig csak épphogy ⁽⁸⁾, köszönhetően az egészségügyi válság miatti különleges helyzetnek, amely a nemzetgazdaságok egy részének leállásához vezetett. Ez a példa jól szemlélteti a jelenlegi irányítási keret gyengeségét, tekintve, hogy csupán „ösztönözni” tudja a tagállamokat a rájuk vonatkozó nemzeti célkitűzések tiszteletben tartására. Az EGSZB arra kéri a Miniszterek Tanácsát, az Európai Parlamentet és az Európai Bizottságot, hogy a nemzeti szintű célkitűzések elérésének biztosítása érdekében nyissanak újra vitát a kötelező nemzeti célok meghatározásáról, a megfelelő energiapolitikai irányításról és/vagy legalább a célokat nem teljesítő államokkal szembeni, kényszerítőbb jellegű eszközökről. Itt az irányelv nem követel többet az önkéntes cselekvésnél. Bár több tagállam meghaladta a rá vonatkozó 2020-as előrejelzéseket, fennáll a negatív verseny kockázata, amely ahhoz vezetne, hogy a legelől járó tagállamokat visszatartja az, hogy bizonyos tagállamokban nincs meg a hajlandóság, és az, hogy ennek nincsenek következményei.

4.2. Ami az új kötelező célkitűzést illeti, miszerint a megújuló energia részarányának 2030-ra el kell érnie a 40 %-ot (szemben a korábbi 32 %-kal), ez az energiafogyasztás egészét érinti, nem csupán a villamosenergia-fogyasztást. Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság a legambiciózusabb célértéket javasolta az éghajlat-politikai céltervben meghatározott tartományon belül (38–40 %), hogy meg lehessen valósítani az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 2030-ra elérendő 55 %-os csökkentésére vonatkozó új célkitűzést. Ez rámutat arra, hogy Európa vezetése igyekszik felgyorsítani a környezetbarát technológiák kiépítését, amit az EGSZB üdvözöl. Ugyanakkor a megújuló energiaforrások tagállami villamosenergia-mixen belüli részarányának növelése következményekkel fog járni az energia- és a villamosenergia-fogyasztás tekintetében ⁽⁹⁾, mivel 2050-re várhatóan csökken az energiafogyasztás aránya. A 2050-es forgatókönyveket aktualizálni kell az új célkitűzések fényében, pontosítva különösen, hogy milyen szerepet játszhat a villamos energia tárolása, amelyet a tervezettnél gyorsabban kell fejleszteni, illetve hogy milyen szerepet kap az energiatakarékosság, különös tekintettel bizonyos viselkedésformákra, amelyekre az egészségügyi válság rávilágított.

4.3. Ez az új célkitűzés azonban néhány tagállam számára nagyon ambiciózus. Mivel több országban lassan halad előre az építőipari ágazat dekarbonizációja, az EGSZB támogatja a javasolt megközelítést, amely szerint fokozni kell az ágazatspecifikus erőfeszítéseket, ideértve a megújuló energia fűtési és hűtési ágazatban történő integrálására irányuló törekvéseket. A megújuló energia épületeken belüli arányára vonatkozóan valóban sürgősen szükség volt az új 15a. cikkben meghatározott 49 %-os konkrét célértékre. Ugyanakkor az EGSZB számára kérdéseket vet fel, hogy ez a célkitűzés nem kötelező jellegű. Az építőipari ágazatnak ugyanis 2030-ra 60 %-kal kell csökkentenie a kibocsátásait, 2040-re pedig klímasemlegessé kell válnia ahhoz, hogy teljesíteni lehessen az európai zöld megállapodás keretében meghatározott célokat. Mivel számos tagállam nehézségekkel szembesülhet e célkitűzés megvalósítása tekintetében, az EGSZB hangsúlyozza, hogy 2025-től támaszkodni kell a Szociális Klímaalapból nyújtható finanszírozásra. Ez lehetővé tenné mind a középületek, mind a magánépületek felújításának felgyorsítását, és ezáltal a több mint 30 millió európaiat érintő, egyre növekvő energiaszegénység jelenségének megfékezését. Ugyanakkor legyen szó akár a jövőbeni Szociális Klímaalapból nyújtható finanszírozásról, akár általában véve más támogatási eszközökről, nyomonkövetési mechanizmust kell bevezetni annak biztosítása érdekében, hogy az említett finanszírozást megfelelő módon az éghajlatváltozás elleni küzdelemre fordítsák. Ha ugyanis ezek a pénzeszközök beleolvadnak a nemzeti költségvetésekbe, akkor nem lehet hatékonyan ellenőrizni a biztosított források felhasználását. Ezeknek az alapoknak nemcsak a nagyszabású, hanem a kisebb projektekre is összpontosítaniuk kell, ahol a MWh-ban és a szén-dioxid-kibocsátásban elért haszonszerzés szerényebb, de az európai polgárokra gyakorolt hatás ugyanolyan vagy még jelentősebb. Az EGSZB kéri, hogy lehetőség szerint harmonizálják a polgárok aktív részvételének előmozdítására szánt források különböző tagállamokon belüli odaítélési kritériumait, elősegítve ezáltal a határokon átnyúló esetleges együttműködést.

4.4. Az EGSZB emlékeztetni kíván arra, hogy az ipari ágazat szén-dioxid-mentessé tétele jelenleg túlságosan lassan halad, noha az egymást követő európai klímatervek elsőként ezt az ágazatot célozták meg. A gyakorlatban az ipar kibocsátásai a kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) alá tartoznak. Ugyanakkor mivel az ingyenes kiosztási rendszer túlságosan megengedő, az ipari szennyezés több mint 90 %-a semmilyen költséget nem ró az érintett vállalatokra, minek

⁽⁷⁾ HL C 246., 2017.7.28., 55. o.

⁽⁸⁾ Eurostat, *Megújuló energiára vonatkozó statisztikák – Statistics Explained* (europa.eu).

⁽⁹⁾ 6_FR_ACT_part1_v3.pdf (europa.eu).

következtében az ágazat 2012 és 2018 között csupán 1 %-kal csökkentette kibocsátásait. Az EGSZB ezért szorgalmazza egy kötelező érvényű 1,1 %-os célérték alkalmazását, hogy a vállalatoknak évről évre növelniük kelljen a megújuló energia részarányát. Egy indikatív cél ugyanis a vállalatoknak adott bírálatnak tűnhet, és fékezheti Európa éghajlat-politikai törekvéseit.

4.5. Az EGSZB üdvözli, hogy a megújuló energia fűtés és hűtés területén történő integrálására vonatkozó célkitűzés kötelező érvényűvé válik. Ugyanakkor az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy az irányelvben eredetileg előirányzott cél 1,3 % volt, míg az új cél csupán 1,1 %. A felülvizsgálat tervezetét kísérő hatástanulmány szerint a tagállamok közel felének teljesítési pályája nem állt összhangban az előirányzott célkitűzéssel. Annak érdekében, hogy a tagállamok tartani tudják magukat a célkitűzéshez, az EGSZB javasolja, hogy a Szociális Klímaalaphoz rendelt bevételek egy részét prioritásként különítsék el a fűtési és hűtési rendszerek cseréjére, amelyek többsége gyakran fosszilis energiahordozókon alapul. Az EGSZB megítélése szerint az irányelvnek az előző felülvizsgálat során meghatározott törekvések fokozását vagy legalább fenntartását kellene célul kitűznie, és kéri az összes szereplőt annak mérlegelésére, hogy milyen módon lehetne ezt a legjobban megvalósítani.

4.6. A klímasemlegesség 2050-ig történő eléréséhez 2045-re meg kell valósítani az energiarendszer dekarbonizációját. A 2030-ig elérendő 40 %-os teljes bruttó megújulóenergia-fogyasztás azt jelenti, hogy a dekarbonizációs folyamat nagy részét 15 év alatt (2030 és 2045 között) kell végrehajtani. Ezért a klímavészhelyzet pragmatikusabb hozzáállást tesz szükségessé a megújuló energiaforrások fejlesztése tekintetében, annak mérlegelésével, hogy mit lehet elérni adott idő alatt. Először is azokra a célkitűzésekre fontos összpontosítani, amelyek a hatályos rendelkezések figyelembevételével ésszerűen megvalósíthatók. Miközben ugyanis az irányelv ambiciózus célkitűzések rögzítése révén közép- és hosszú távú stratégiát határoz meg, ez nem vetheti vissza a zöld energia elterjesztésének felgyorsítását, hanem épp ellenkezőleg, együtt kell járnia azzal. Rövid távon ugyanilyen fontos és elengedhetetlen, hogy a kiforrott és népszerű megújuló energiaforrások, például a fotovoltaikus panelek használatára összpontosítsunk. A közlekedési ágazatban a bioüzemanyagok tekintetében nagyobb rugalmasságot és az elfogadható nyersanyagok szélesebb választékát kell megemlíteni. A jövőbeni irányelv irányvonalaival alapján megvalósuló beruházások ugyanis csak közép- vagy hosszú távon érvényesülhetnek és bontakoztathatják ki teljes mértékben a bennük rejlő potenciált (megújuló hidrogén, offshore szélerőművek stb.), valamint járulhatnak hozzá az európai gazdaság dekarbonizációjához a különféle alkalmazások villamosítása révén. Enélkül nagy a veszélye annak, hogy Európa súlyos árat fizet az elmúlt két évtizedben mutatott erélytelenségéért. Ennek elkerülése érdekében az Uniónak pontosítania kell stratégiáját, amelynek túl kell mutatnia a megújulóenergia-irányelven, és a szinergiák kihasználásával elő kell mozdítania egy átfogó megközelítést.

b) Távfűtés és közlekedés

4.7. A hidrogénstratégiáról szóló, valamint az energiarendszerek integrációjára vonatkozó uniós stratégiáról szóló európai bizottsági közlemények tartalmaznak bizonyos fontos elemeket, amelyeket figyelembe kellene venni ebben az átfogó stratégiában. Az EGSZB a TEN/717. és TEN/718. számú véleményében összességében elismerően szolt a közleményekről, noha bírálta a koherencia hiányát és bizonyos elemek homályos voltát. Ugyanakkor a javasolt felülvizsgálat csak bizonyos mértékben kezel egyes fontos hiányosságokat. E téren támogatni és gyorsítani kell a kutatást, az innovációt és a végrehajtást.

4.8. Az Európai Bizottság javasolja a távfűtés megerősítését. Ez a megközelítés azért releváns, mert a távfűtési hálózatok megfelelő lehetőséget kínálnak az egyre nagyobb számban megjelenő fotovoltaikus létesítményekből, illetve szélerőművekből származó többletenergia felhasználására.

4.9. Az irányelvjavaslat célul tűzi ki a töltőállomások – köztük a magán töltőállomások – hozzáférhetőségének javítását az elektromos járművek használói számára. Ez ésszerű, hiszen jelenleg a mobilitási ágazat gyors villamosítása az egyik legígéretesebb módja a közlekedési ágazat szén-dioxid-mentesítésének, amelynek kibocsátása továbbra is nő. A helyszínen vagy a töltőállomás közelében termelt megújuló villamos energia közvetlen szolgáltatására vonatkozó konkrét szabályok fontos elemei lehetnek egy olyan decentralizációs stratégiának, amely erősíti a regionális struktúrát és a közösségi energiát. Az EGSZB mindazonáltal rámutat arra, hogy a nehezen villamosítható közlekedési ágazatok számára kiforrott megoldásokat kell kínálni ésszerű áron – ezeket jelenleg elsősorban a bioüzemanyagok, a jövőben pedig a hidrogén biztosíthatja.

c) A megújuló energia előmozdítása és kiépítése

4.10. Az EGSZB üdvözli a megújuló hidrogénnel kapcsolatos különféle kezdeményezéseket, ideértve az iparra és a közlekedésre vonatkozó részcélok bevezetését. Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy az alapanyagként vagy energiahordozóként felhasznált, nem biológiai eredetű megújuló üzemanyagokra vonatkozó 50 %-os kötelező célkitűzés a helyes megközelítés, és hogy a tiszta hidrogénnek prioritást kell élveznie⁽¹⁰⁾. Ugyanakkor a 7. cikkben biztosított azon lehetőség, amely szerint importálni lehet nem biológiai eredetű megújuló üzemanyagokat, amelyeket azután tagállami hozzájárulásként számolnának el, problematikusnak bizonyulhat, és ezért azt korlátozni kellene.

⁽¹⁰⁾ HL C 123., 2021.4.9., 30. o..

4.11. Ami a zöld energia eladási árának hosszú távú átláthatóságát elősegítő „megújulóenergia-vásárlási megállapodások” előmozdítását illeti (15. cikk), irányvonalakat kellene megállapítani és pénzügyi támogatást kellene nyújtani a kis- és közép vállalkozásoknak, mivel ez elősegítené ezen eszköz térnyerését. Nagyobb általánosságban ez a kezdeményezés rávilágít arra, hogy meg kell erősíteni az ágazati szereplők közötti együttműködést és koordinációt, hosszú távú perspektívát biztosítva ezáltal a gazdasági szereplők számára.

4.12. Az EGSZB szintén üdvözli azt a kezdeményezést, amelynek értelmében a tagállamok egy kísérleti projekt keretében a következő három évben kötelesek tesztelni a határokon átnyúló együttműködést. Ugyanakkor az EGSZB kéri annak egyértelműsítését, hogy milyen módon kerül sor erre az együttműködésre. Kérdések merülnek fel különösen a kezdeményezéshez kapcsolódó közigazgatási eljárásokkal kapcsolatban, emellett az Európai Bizottságnak támogatnia kellene a tagállamokat (például az eljárással kapcsolatos dokumentumok lefordításával stb.) annak érdekében, hogy tartani tudják az előírt határidőket.

4.13. Az EGSZB véleménye szerint ideje megfontolni, hogy szükség van-e európai villamosenergia-szabályozó hatóságra. Ahhoz, hogy ennek a fontos hatóságnak a munkáját megfelelően elő tudjuk készíteni, már most el kell indítanunk egy koncepcionális rendszertervezési tevékenységet, amely területenként és típusonként előrejelzi a növekvő energiaigényt, valamint az energiatípusok átalakulását.

4.14. Az EGSZB emellett támogatja a 9. cikk (7a) bekezdésében foglalt kezdeményezést, amely a tengeri kapacitások fejlesztésének elősegítése érdekében közösen kialakított területrendezést irányoz elő a tagállamok között az adott tengeri medencékre vonatkozóan. Ez a megközelítés lehetővé tenné az egyes tengeri medencékben rejlő lehetőségek maximális kiaknázását, és végső soron erősítené a villamosenergia-hálózatok tagállamok közötti összekapcsolására irányuló célt. Szintén üdvözlendő az egyablakos kapcsolattartó pontok bevezetése, amelyek az egyes projektek megvalósításához szükséges idő csökkentése érdekében lehetőséget kínálnának a különböző tagállamokban bevezetett bevált gyakorlatok átvételére. Ezenkívül a 2030-ra, 2040-re, illetve 2050-re tengeri medencénként elérendő teljes termelőkapacitás meghatározása lehetővé tenné annak megfelelőbb figyelembevételét, hogy milyen lehetőségek rejlenek a tengeri szélenergiában az egyes tagállamokban, és elősegítené a tengeri szélenergia térnyerését. Tisztán operatív megfontolásokból az EGSZB – tekintettel a határokon átnyúló megújulóenergia-projektek, különösen a tengeri szélerőművek számának növekedésére – kéri az Európai Bizottságot, hogy nyisson újra vitát az európai átviteli rendszer-üzemeltetőről, mivel ez a szint a legmegfelelőbb a villamos energia áramlásának valós idejű kezeléséhez. Végső soron pedig ez a leglegitimebb szint a piaci mechanizmusok kereslettel és kínálattal kapcsolatos összehangolásának biztosításához, a rendszer biztonságának egyidejű biztosítása mellett, amire a megújuló energia fokozott térhódítása nyomán egyre nagyobb szükség lesz.

4.15. Az EGSZB többször hangsúlyozta, hogy új piaci struktúrákra van szükség az energiatermelés és -fogyasztás mikroszintű egyensúlyának megteremtéséhez. Ezek a struktúrák megkönnyítenék a kisebb tárolóeszközök integrálását az energiarendszerbe. Így az elektromos közlekedés térnyerésével ki lehetne használni az akkumulátorokban rejlő lehetőségeket, előmozdítva az intelligens töltést és a helyi szintű tárolási kapacitásokat. Ugyanakkor a felülvizsgálatra irányuló javaslat ezt a kérdést nem tárgyalja.

4.16. A „Tiszta energia minden európainak” csomag különös figyelmet fordít az önellátásra és az energiaközösségekre. Ezek a mechanizmusok – azáltal, hogy növelik a polgárok elkötelezettségét, valamint erősítik a gazdasági és társadalmi szempontból egyaránt előnyös decentralizált struktúrákat – erőteljes eszközökként szolgálnak az állampolgári részvétel előmozdításához, valamint ahhoz, hogy a polgárok tudatosan és teljes értékű szereplőként vegyenek részt az energetikai átállásban. Amint arra az Európai Bizottság a nemzeti energia- és klímatekintetben rámutatott, a tagállamok nem veszik kellően figyelembe a helyi energiaközösségekben rejlő potenciált, ami ellentétes a negyedik energiaügyi csomag egyik alapvetésével. Sürgősen tisztázni kell az alkalmazandó szabályokat, különös tekintettel az olyan fogalmakra, mint az energia megosztása, a nettó elszámolás vagy a fogyasztók közötti (P2P) energiakereskedelem, hogy teljesíteni lehessen a „Tiszta energia minden európainak” csomag és az energiaunió céljait. Az EGSZB csatlakozásának ad hangot amiatt, hogy a felülvizsgálatra irányuló javaslat nem igyekszik javítani az ezzel kapcsolatos keretszabályozáson. Ez annál is fontosabb lenne, mivel az éghajlat-politikai, energetikai és környezetvédelmi állami támogatásokról szóló iránymutatás felülvizsgálatára irányuló javaslat jóval alacsonyabb küszöbértéket irányoz elő arra vonatkozóan, hogy mikor lehet eltérni a támogatások pályázatával való odaítélésére és a támogatások mértékének pályázat útján történő megállapítására vonatkozó előírástól.

4.17. Az EGSZB elvben támogatja az Európai Bizottság javaslatát, amely arra kéri a tagállamokat, hogy vegyék figyelembe „a nemzeti erdei széneldelű és ökoszisztémák fenntartását”, valamint a „lépcsőzetes biomassza-hasznosítás” és a körforgásos gazdaság elveit. Ez azt jelenti, hogy a bioenergia előállításánál előnyben kell részesíteni a maradékfa – például a kis ágak, a fatönkék és más melléktermékek –, valamint az újrafeldolgozott fából készült termékek felhasználását. Ezért érdemes újraértékelni a bioenergiát előállító üzemek támogatását ezen a területen, szem előtt tartva, hogy a fűrészüzemekből, valamint a cellulóz- és papíriparból származó maradékanyagok energiaforrásnak számítanak. Továbbá, amint arra a javaslat is rámutat, ésszerű lenne átírni a biológiai eredetű bioüzemanyagokat a nehezen villamosítható közlekedési ágazatokba, így a tengeri hajózás, a távolsági közlekedés, valamint a légi közlekedés területére. E tekintetben figyelembe kell venni a rendelkezésre állással és a költségekkel kapcsolatos problémákat is. Ezen elképzelés megvalósítása érdekében a 25. cikknek a kibocsátáscsökkentés számítása kapcsán különbséget kell tennie a bioalapú bioüzemanyagok és a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia között. A közlekedési ágazatban ezért elsőbbséget élvez a megújuló energiaforrásokból előállított villamos energia és a maradékanyagokon alapuló bioüzemanyagok. Így nagyobb lenne nyomás, hogy közvetlen villamosítás révén dekarbonizálják a közlekedési ágazatot.

4.18. Az üvegházhatású gázok csökkentésének részletes számításai és az irányelvtervezet mellékleteiben szereplő fenntarthatósági kritériumok részben nagyon technikai jellegűek. Az EGSZB véleménye szerint ezek egyértelműen a helyes irányba mutatnak, bár bizottságunknak nem volt lehetősége arra, hogy azokat minden egyes esetben teljes mértékben értékelje. A bioüzemanyagok esetében például ez olyan helyzethez vezetne, amelyben egyes potenciálisan felhasználható vagy jelenleg használt anyagok nem használhatók tovább, ami problémát jelenthet az ipar bizonyos részei számára.

4.19. Az EGSZB arra is rá kíván mutatni, hogy bizonyos esetekben nehéz lesz bizonyítani, hogy az összes kritériumot ténylegesen betartották-e. Például megalapozott és ellenőrizhető bizonyítékot kell szolgáltatni arra vonatkozóan, hogy az adott alapanyag termesztésének idején a talaj kötőszénkészlete megnövekedett, vagy ésszerűen feltételezhető, hogy növekedett, figyelembe véve azt a kibocsátást is, amely a szóban forgó gazdálkodási módszerek alkalmazásakor a megnövekedett műtrágya- és gyomirtószer-használatból adódik" (lásd: COM(2021)557 1. és 2. melléklet). Még ha lenne is értelme egy ilyen követelménynek, a gyakorlatban nehéz lenne bizonyítani.

4.20. Az EGSZB üdvözli a (10) preambulumbekkezdésben kifejezett szándékot, miszerint le kell rövidíteni az adminisztratív eljárások időtartamát, mivel azok akadályozzák a megújuló energia hasznosítását. Ugyanakkor az EGSZB számára kérdéses, milyen konkrét lépéseket kíván tenni az Európai Bizottság a pusztán ösztönzésen túlmenően annak érdekében, hogy biztosítsa az eljárások időtartamának hatékony és eredményes csökkentését.

4.21. Az EGSZB teljes mértékben egyetért a (12) preambulumbekkezdéssel, amely rámutat arra, hogy elegendő számú szakképzett munkavállalóra van szükség a jövő szakmaiban. Az EGSZB kéri az Európai Uniót, hogy számszerűsítse, mennyi munkaerőre van szükség az európai zöld megállapodás végrehajtásához, és prioritásként ruházzon be azon munkavállalók átképzésébe, akiknek munkahelye a zöld átállás miatt meg fog szűnni. Ez egyúttal jó módja lenne annak is, hogy a fiatalokat a zöld ágazatba vonzzuk, az újonnan teremtett munkahelyeknek és üzleti lehetőségeknek köszönhetően.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az energiahatékonyságról (átdolgozás)

(COM(2021) 558 final – 2021/0203 (COD))

(2022/C 152/22)

Előadó: **Alena MASTANTUONO**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Az Európai Unió Tanácsa, 2021.9.20.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 194. cikkének (2) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	118/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli az energiahatékonysági irányelv átdolgozására irányuló javaslatot, mivel az egy olyan cselekvési területtel foglalkozik, amely kulcsfontosságú az EU gazdasága és társadalma teljes dekarbonizációjának megvalósításához.

1.2. Az EGSZB üdvözli, hogy az új uniós cél kötelező jellegű. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy az egyre szigorúbb uniós szintű energiahatékonysági célértékek – a tagállamoknak 2030-ig 9 %-kal kell csökkenteniük az energiafogyasztást a 2020-as referencia-forgatókönyv előrejelzéseihez képest – kihívást jelentenek és ambiciózusak. A 2020. évi eredményjelentés ⁽¹⁾ szerint csak 12 tagállam teljesítette többé-kevésbé a 2020-ra vonatkozó nemzeti indikatív célkitűzéseit.

1.3. A Covid19-világjárvány veszélyeztette a közös uniós erőfeszítéseket, és minden bizonnyal további következményekkel jár majd a magasabb célértékek elérése szempontjából. Az indikatív nemzeti hozzájárulások teljesítése minden tagállam részéről nagyobb erőfeszítéseket fog követelni, emellett figyelembe kell venni az egyes tagállamok eltérő körülményeit is.

1.4. Az EGSZB megismétli az európai klímarendeletről szóló véleményében ⁽²⁾ kifejtett álláspontját, miszerint a lehető legalacsonyabb társadalmi-gazdasági költség mellett az üvegházhatásúgáz-kibocsátás lehető legnagyobb mértékű csökkentésére kell törekedni. Az EGSZB azt javasolja, hogy a hatékonyabb energiakörnyezet megteremtésének elősegítése érdekében ötvözzék a jól szabályozott piaccal összeegyeztethető eszközöket és szükség esetén a szabályozási intézkedéseket, ideértve a többéves pénzügyi keret és a Next Generation EU támogatásával működő pénzügyi eszközöket is.

1.5. Az EGSZB üdvözli, hogy a javasolt átdolgozott energiahatékonysági irányelv vezető szerepet szán a közszférának, azon belül is a helyi és regionális önkormányzatoknak, és hangsúlyozza, hogy ehhez elegendő pénzügyi és technikai segítségnyújtásra, valamint képzett személyzetre lesz szükség. Az EGSZB támogatja a felújításokkal és az energiafogyasztás csökkentésével kapcsolatosan a közszféra által elfogadandó intézkedéseket, és úgy véli, hogy ezek az építőipar és különösen a kkv-k segítségére lesznek, az épületkorszerűsítési program keretében pedig ösztönözni fogják új technológiák kifejlesztését és alkalmazását, valamint a munkahelyteremtést.

1.6. Az EGSZB emellett nagyra értékeli, hogy nagyobb hangsúlyt helyeznek a fogyasztók tájékoztatására és jogaik megerősítésére, például a szerződéses kötelezettségek, illetve a világos és érthető nyelvezet használata terén. Hangsúlyozza, hogy a civil társadalom fontos szerepet játszik az energiahatékonyság előnyeiről szóló tájékoztató kampányokban.

⁽¹⁾ COM(2020) 564 final.

⁽²⁾ HL C 364., 2020.10.28., 143. o.

1.7. Az energiaárak emelkedése rávilágított arra, hogy ez a probléma milyen gyorsan és súlyosan érintheti a háztartásokat és a vállalkozásokat. Az e költségek csökkentését célzó intézkedések jelentősége a vártnál hamarabb nyilvánvalóvá vált. E tekintetben az EGSZB támogatja az energiahatékonysági irányelv végrehajtását célzó ösztönzőket és eszközöket a kiszolgáltatott helyzetben lévő fogyasztók és háztartások megsegítésére, és rámutat arra, hogy a távfűtésre/távhűtésre vonatkozó ambiciózus célok ronthatják a szociális lakhatási feltételeket. Az EGSZB ezért öröndetesnek tartja a Szociális Klímaalap létrehozására irányuló javaslatot, továbbá a tagállamok eltérő helyzetének figyelembevétele érdekében kéri, hogy tartsák tiszteletben az „igazságos átmenet” elvét.

1.8. Az EGSZB tisztában van az energiahatékonyság elsődlegessége elvének céljával és előnyeivel. Ez azonban nem mindig jelent költséghatékony megoldást. Bizonyos esetekben hatékonyabb lehet, ha nem az energiamegtakarításra, hanem inkább az energia biztonságos és fenntartható, alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrásokból történő előállítására összpontosítunk.

1.9. Az EGSZB arra kéri az európai intézményeket, hogy biztosítsanak szinergiákat az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag keretében megvalósuló kezdeményezések között. Az intézkedéscsomag érdemi módosítása esetén az EGSZB hatásvizsgálat készítését kéri az uniós intézményektől.

2. Háttér és tények

2.1. Az energiahatékonyság kulcsfontosságú cselekvési területet jelent az uniós gazdaság teljes dekarbonizációja felé vezető úton. A javasolt átdolgozott energiahatékonysági irányelv az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag egyik fontos eleme, amely az európai zöld megállapodás elveit hajtja végre, valamint meghatározza az új – 2030-ig az üvegházhatásúgáz-kibocsátás legalább 55 %-os csökkentésére irányuló – uniós célok elérése felé vezető utat.

2.2. A javaslat ezen átfogóbb szakpolitika részét képezi, és annak az EU elérni kívánt fenntartható fejlődésének biztosítása érdekében teljes mértékben összhangban kell lennie az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag egyéb kezdeményezéseivel (például az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer módosításával; az intézkedéscsomag végrehajtását támogató pénzügyi mechanizmus kiigazításával; a közös kötelezettségvállalási rendelettel; a megújulóenergia-irányelvvel; a gépjárművekre vonatkozó szigorúbb kibocsátási előírásokkal; valamint az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló felülvizsgált irányelvvel).

2.3. A javaslat fő célja az általános energiafelhasználás és a kibocsátás csökkentése. Alapvető célkitűzései a következők: a kihasználatlan energiamegtakarítási potenciál kiaknázása a gazdaság egészében; az éghajlat-politikai céltervben foglalt, fokozott energiahatékonyságra irányuló célok tükrözése; és a tagállamok számára olyan intézkedések megállapítása, amelyek összeegyeztethetők a 2030-ra kitűzött ambiciózusabb, 55 %-os kibocsátáscsökkentésre irányuló éghajlat-politikai céllal. Mindezt a társadalmi és fenntarthatósági tényezők kellő figyelembevételével kell megtenni, a közös portói szociális kötelezettségvállalás keretében elfogadottak szerint hozzájárulva a megfizethető és inkluzív energiafogyasztáshoz, és teljes mértékben tiszteletben tartva az „igazságos átmenet” elvét.

2.4. Ez az energiahatékonyság elsődlegességének vezérelvére épül, amelyet az energiarendszeren túl minden ágazatban, többek között a pénzügyi ágazatban is figyelembe kell venni.

2.5. Az átdolgozott irányelv azt javasolja, hogy az energiafelhasználás csökkentésére vonatkozóan uniós szinten ambiciózusabb, kötelező érvényű éves célértéket határozzanak meg. Ezenkívül iránymutatással kíván szolgálni a nemzeti hozzájárulások meghatározásához, amelyek csaknem a kétszeresére növelik a tagállamok éves energiamegtakarítási kötelezettségeit.

2.6. A közszférának – katalizátorként és a többi ágazat számára példát mutatva – az épületkorszerűsítési program felgyorsítása érdekében évente az épületállomány 3 %-át fel kell újítani, valamint az árukkal, szolgáltatásokkal, építési beruházásokkal és épületekkel kapcsolatos közbeszerzések során figyelembe kell vennie az energiahatékonyságot. Mindkét kezdeményezés lehetőséget kínál az új, fenntartható munkahelyek létrehozására, valamint az energiafelhasználásra és az energiaköltségekre fordított közkiadások csökkentésére.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözlöi az energiahatékonysági irányelv átdolgozására irányuló javaslatot, mivel az egy olyan cselekvési területtel foglalkozik, amely kulcsfontosságú ahhoz, hogy megvalósulhasson az EU gazdaságának és társadalmának teljeskörű dekarbonizációja. A Párizsi Megállapodás céljainak elérése érdekében általánosságban véve valamennyi éghajlat- és energiapolitikát át kell alakítani. Az energiahatékonyságra vonatkozó szakpolitikai keret konkrét szakpolitikai intézkedéscsomag révén történő megerősítése hozzá fog járulni az áttálláshoz szükséges beruházások mozgósításához. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az irányelv felülvizsgálatának – amely magában foglalja az EU általános energiahatékonysági célkitűzését – megfelelő jelzést kell adnia ehhez a reformhoz.

3.2. Az EGSZB nagyra értékeli az energiahatékonysági irányelv kapcsán elért eredményeket. Ugyanakkor nagyon is tudatában van az energiafogyasztás csökkentésére irányuló közös uniós erőfeszítések terén mutatkozó hiányosságoknak.

3.3. A Covid19-világjárvány veszélyeztette a közös uniós erőfeszítéseket, és minden bizonnyal további következményekkel jár majd a magasabb célértékek elérése szempontjából. Az indikatív nemzeti hozzájárulások elérése minden tagállam részéről nagyobb erőfeszítéseket követel. Az EGSZB azt javasolja, hogy ötvözzék a jól szabályozott piaccal összeegyeztethető eszközöket, például az adókat, a jövedéki adókat és a korlátozott, de értékesíthető jogokat (lásd: kibocsátáskereskedelmi rendszer), valamint szükség esetén a szabályozási intézkedéseket.

3.4. Az EGSZB megismétli az európai klímarendeletről szóló véleményében ⁽³⁾ megfogalmazott észrevételét, miszerint a lehető legalacsonyabb társadalmi-gazdasági költség mellett az üvegházhatásúgáz-kibocsátás lehető legnagyobb mértékű csökkentésére kell törekedni. Megfelelő egyensúlyt kell találni, hogy az uniós célokat a lehető legkisebb összköltség mellett lehessen elérni. Az energiamegtakarítási intézkedések költséghatékonysága jellemzően csökken a megtakarított energia mennyiségének növekedésével: a kezdeti intézkedések könnyen alkalmazhatók, ám a további intézkedések költségesebbek, és kevesebb eredménnyel járnak. A javaslatnak egyensúlyt kell teremtenie, és biztosítania kell, hogy a túlzott költségeket ne hárítsák át az energiafogyasztókra.

3.5. Az EGSZB támogatja az energiahatékonysági irányelv végrehajtásához kapcsolódó ösztönzőket és eszközöket, amelyek célja, hogy enyhítsék a javaslat társadalmi hatásait és segítsék a kiszolgáltatott fogyasztókat és háztartásokat, amelyeket a Covid19-válság különösen érzékenyen érintett. Az EGSZB ezért föltöttebb örvendetesnek tartja a Szociális Klímaalap létrehozására irányuló javaslatot, amelynek többletforrásokat kellene biztosítania az energiaszegénység növekedésének elkerülése érdekében, továbbá a tagállamok eltérő helyzetének figyelembevétele érdekében kéri, hogy tartsák tiszteltben az „igazságos átmenet” elvét.

3.6. Az EGSZB arra kéri az európai intézményeket, hogy biztosítsanak szinergiákat az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag keretében megvalósuló kezdeményezések között. Az intézkedéscsomag érdemi módosítása esetén az EGSZB hatásvizsgálat készítését kéri az uniós intézményektől.

3.7. Az EGSZB üdvözlí, hogy az irányelv vezető szerepet szán a közzsférának, amelynek a szolgáltatások és az épületek energiafogyasztásának csökkentésére kell törekednie. Az EGSZB tisztában van azzal a kihívással, hogy valamennyi érintett ágazatban, mindenekelőtt a közlekedés, a középületek, az információs és kommunikációs technológiák, a területrendezés, valamint a víz- és hulladékgazdálkodás terén előrelépést kell elérni. Az EGSZB örömmel veszi tudomásul, hogy az irányelv 6. cikke kiterjeszti a felújítási kötelezettség hatályát, hogy az minden közigazgatási szinten az összes közintézményre és tevékenységük valamennyi területére kiterjedjen. Az EGSZB kiemeli, hogy ehhez elegendő pénzügyi és technikai támogatásra, valamint képzett személyzetre lesz szükség. Ezért az uniós költségvetési keret átalakításáról szóló véleményével ⁽⁴⁾ összhangban az EGSZB azt javasolja, hogy a termelékenység, valamint a jövő nemzedékek jólétét szolgáló társadalmi és ökológiai alap megőrzése érdekében a közberuházásokhoz alkalmazzák az „arany szabályt”. Az EGSZB arra ösztönzi a helyi és regionális önkormányzatokat, hogy működjenek együtt a központi kormányzattal és az építőipari ágazat minden részterületével annak érdekében, hogy szinergiákat teremtsenek, valamint felszámolják a felújítási célok megvalósítása előtt álló szükségtelen akadályokat.

3.8. Az EGSZB támogatja a közzsféra által az építőipari ágazat és különösen a kkv-k támogatása, valamint az új technológiák épületkorszerűsítési program keretében történő kifejlesztése és alkalmazása céljából elfogadandó intézkedéseket. A közbeszerzésben a minőségi és társadalmi kritériumok mellett olyan kritériumokat kell alkalmazni, mint a költséghatékonyság és a gazdasági megvalósíthatóság, és ezeknek más területeken is továbbra is szerepet kell játszaniuk az egyenlő versenyfeltételek biztosítása érdekében.

3.9. Az EGSZB üdvözlí, hogy az új uniós cél kötelező jellegű, ezért azt ajánlja, hogy az indikatív nemzeti célok a Tanács 2020. decemberi következtetéseinek ⁽⁵⁾ megfelelően vegyék figyelembe a tagállamok – köztük a szigeten fekvő tagállamok és a szigetek – eltérő kiindulási helyzetét, egyedi nemzeti körülményeit és kibocsátáscsökkentési potenciálját, valamint a megtett erőfeszítéseket.

3.10. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy szoros kapcsolat van az energiahatékonyságra való törekvés, valamint a Next Generation EU és különösen a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz küldetése és célkitűzései között. Az EGSZB kéri, hogy a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz zöld projektekre elkülönített 37 %-ának jelentős részét az egyes tagállamok valós igényeinek és szükségleteinek megfelelően energiahatékonysági projektekre fordítsák.

⁽³⁾ HL C 364., 2020.10.28., 143. o.

⁽⁴⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye: Az uniós költségvetési keret átalakítása a fenntartható helyreállítás és az igazságos átmenet érdekében, elfogadva: 2021. október 20-án (HL C 105., 2022.3.4., 11. o.).

⁽⁵⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-22-2020-INIT/hu/pdf>.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB tisztában van az energiahatékonyság elsődlegessége elvének céljával és előnyével. Ez azonban nem mindig jelent költséghatékony megoldást, és ezt az elvet nem szabad dogmának tekinteni. Bizonyos esetekben hatékonyabb lehet, ha nem az energiamegtakarításra, hanem inkább az energia biztonságos és fenntartható, alacsony szén-dioxid-kibocsátású energiaforrásokból történő előállítására összpontosítunk.

4.2. Az EGSZB azt javasolja, hogy az energiahatékonysági irányelv 8. cikkében foglalt százalékos arányok kiigazításakor vegyék figyelembe a nemzeti különbségeket: ne egy egységes arányt alkalmazzanak minden tagállamra, hanem inkább az egyes országok körülményeihez igazodó differenciált arányokat alkalmazzanak. Ha az energiahatékonysági célokhoz való tagállami hozzájárulások kiszámítására szolgáló képlet részben a GDP energaintenzitásán alapul, akkor ezt úgy kell kiigazítani, hogy tükrözze az ipar GDP-n belüli arányát, hogy az iparosodottabb országok ne kerüljenek hátrányos helyzetbe.

4.3. Az EGSZB üdvözlöi, hogy a tagállamoknak jelentést kell tenniük az energiahatékonysági eszközökről, többek között azok teljesítményéről is. Ugyanakkor az EGSZB a tagállamokban aktív civil társadalmi szervezetekkel, köztük a szociális partnerekkel együtt kész támogató szerepet játszani a nemzeti, regionális és helyi szintű segítségnyújtási mechanizmusok létrehozásában. Az EGSZB az energiahatékonyság-alapú szerződések elterjedtségének növelése szempontjából hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az összes érdekelt felet (a gyártókat, a szolgáltatókat, a létesítménykezelőket, a felhasználókat és a fogyasztókat) megfelelően tájékoztassák a további követelményekről. Elvárja, hogy az Európai Bizottság aktív és vezető szerepet játsszon ezen a téren, és ismét kiemeli a civil társadalom jelentőségét, amely lelkesen közreműködik a figyelemfelhívó és tájékoztató kampányokban, valamint a képzési programok előmozdításában.

4.4. Az EGSZB üdvözlöi, hogy az Európai Bizottság nem írt elő auditokra vonatkozó kötelezettségeket, mivel ez feltételekhez kötné a vállalatok beruházási terveit. A vállalatok mindig készek javítani energiahatékonyságukon, és az energiagazdálkodási rendszerek az auditok költséghatékony alternatíváinak bizonyultak.

4.5. Az EGSZB emellett nagyra értékeli, hogy nagyobb hangsúlyt helyeznek a fogyasztók tájékoztatására és jogaik megerősítésére a szerződéses kötelezettségek, valamint a világos és érthető nyelvezet használata terén. Kiemeli, hogy a szabályozó hatóságok fontos szerepet játszanak ezen a területen, különösen az olyan piacokon, ahol a gazdasági szereplők száma korlátozott.

4.6. Az EGSZB véleménye szerint alapvetően fontos, hogy az energiahatékonysági politika új megközelítésének kialakításában közreműködő szakemberek megfelelő képzést kaptak, hogy rendelkezzenek a szükséges készségekkel és képesítésekkel, ugyanakkor el kell ismerni, hogy ebben az ágazatban nincs elég szakképzett munkaerő.

4.7. Az EGSZB az európai épületkorszerűsítési programról szóló véleményében kifejtettekhez hasonlóan hangsúlyozza, hogy a légréteges falak és a padlószigetelés csökkentik leginkább a szén-dioxid-kibocsátást, illetve ezek a legegyszerűbb és legolcsóbb módszerek. Azonban még ezek a viszonylag olcsó intézkedések is túl drágák sok lakástulajdonos számára, annak ellenére, hogy alacsonyabb energiaköltségeket eredményeznek. Az EGSZB ezért szorgalmazza, hogy a nemzeti kormányok vezessenek be támogatási programot ezekhez az intézkedésekhez, mivel azok munkahelyeket is teremthetnek. A „Renovate Europe” tanulmány azt mutatja, hogy az épületek energetikai felújítására fordított minden egymillió euro beruházással átlagosan 18 munkahely jön létre az EU-ban ⁽⁶⁾.

4.8. Jóllehet az EGSZB úgy véli, hogy az energiafogyasztási felső határ nagyon hasznos mutató a háztartások fogyasztásához hasonló kérdések esetében, kételyei vannak azzal kapcsolatban, hogy egy ilyen mutató önmagában használható-e az ipari ágazatban. Az innovatív dekarbonizációs technológiák gyakran energiaigényesebbek, mint a hagyományos (de környezetszennyezőbb) alternatívák. Így az iparra vonatkozó felső fogyasztási határ bevezetése meggátolhatja, hogy ez az ágazat dekarbonizálja folyamatait, ráadásul az ipari termelés is visszaesne.

4.9. Az EGSZB rámutat arra, hogy a távfűtésre/távhűtésre vonatkozó ambiciózus célok hozzájárulhatnak az energiaszegénység növekedéséhez, mivel számos alacsony jövedelmű háztartás szociális lakásokban él, ezeket pedig jellemzően központilag kezelik. Az energiahatékonysági irányelv módosításai nem lehetnek visszamenőleges hatályúak, és a hatékony központi fűtés/hűtés fogalmának módosítása (24. cikk) nem vonatkozhat a már működő rendszerekre, hanem csak az új vagy felújított rendszerekre.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ https://www.renovate-europe.eu/wp-content/uploads/2020/06/BPIE-Research-Layout_FINALPDF_08.06.pdf.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről, valamint a 2014/94/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2021) 559 final – 2021/0223 (COD))

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának gyors kiépítését támogató kiegészítő intézkedések ismertetését célzó, stratégiai megvalósítási terv

(COM(2021) 560 final)

(2022/C 152/23)

Előadó: **John COMER**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.7.30. Európai Parlament, 2021.9.13. Európai Bizottság, 2021.9.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 90–91., 170–171. és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	137/4/9

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözli az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló rendeletre irányuló javaslatot.

1.2. A személyautó-közlekedés esetében a legtöbb gyártó láthatólag egyre inkább az akkumulátoros elektromos járműveket részesíti előnyben. A lítium (valószínűleg rövid távú) hiánya és növekvő ára problémát jelent az akkumulátoros elektromos járművek mielőbbi bevezetése szempontjából, mint ahogy az is, hogy csak nagyon megkésve indultak kutatások és fejlesztések a hatékonyabb energiatárolási rendszerek terén. A további kutatás és technológiai fejlesztés lehetősége azonban segíthet a jelenlegi problémák enyhítésében.

1.3. Világszerte jelentős lítiumkészletek találhatók. A legnagyobb ismert lítiumkészlettel Chile rendelkezik, a sorban utána Ausztrália és Kína következik. A jelenlegi szűkös ellátási helyzet enyhítése érdekében új bányákba kell beruházni. A bányászat környezetvédelmi problémákat vet fel, különösen a nagy vízigény és a mérgező vegyi anyagokból eredő esetleges szennyezés miatt, illetve gyakran komoly szociális problémákat is okoz. Az EGSZB-t mély aggodalommal töltik el a nemzetközi kereskedelem e vonatkozásai. A nemzetközi kereskedelmi megállapodásoknak és az értékláncoknak meg kell felelniük a környezetbarát és fenntartható fejlődés követelményeinek, és kötelezően elő kell írniuk a vállalatok számára az átvilágítást⁽¹⁾. Az EU-ban Portugáliában van lehetőség lítiumbányászatra, feltéve, hogy a környezetvédelmi problémák megoldhatók.

1.4. Elengedhetetlen, hogy az egész Unióban széleskörűen kiépítsék az alternatív üzemanyagok infrastruktúráját, a beruházók körében pedig bizalmat kell ébreszteni az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának létrehozása iránt. A hatóságoknak biztosítaniuk kell, hogy az alternatív üzemanyagok és töltőállomások rendelkezésre álljanak ott, ahol ezekre szükség van, különösen azokon a területeken, ahol gazdaságilag még nem életképes az ilyen létesítmények biztosítása.

⁽¹⁾ Lásd a következő véleményeket: HL C 220., 2021.6.9., 118. o. és HL C 123., 2021.4.9., 59. o.

1.5. Az EGSZB rámutat arra, hogy a megújuló energiaforrások – többek között a bioüzemanyagok – fontos szerepet töltenek be közvetlenül elérhető és megfizethető megoldásként, különösen a nehézgépjárművek és a távolsági közúti árufuvarozás esetében. Az összes alternatív és megújuló üzemanyag üvegházhatásúgáz-lábnyomára figyelmet kell fordítani.

1.6. A villamosenergia-hálózat korszerűsítésének kiemelt prioritást kell élveznie annak érdekében, hogy megkönnyítsék a gyorsított állomások létrehozását, valamint a hidrogén és más alternatív üzemanyagok előállítását. Ezenkívül kétirányú intelligens mérőórák telepítésére van szükség, hogy az áram mindkét irányba áramolhasson. Felül kell vizsgálni a tervezési és szabályozási követelményeket, hogy a hálózat korszerűsítése terén elkerülhető legyen a késedelmek.

1.7. A közlekedés dekarbonizációja rendkívül szorosan kapcsolódik a zöld villamos energia termelésének gyors növekedéséhez; az elektromos mobilitás csak zöld villamos energia használata mellett tekinthető éghajlat-politikai szempontból elfogadható lehetőségnek, ezért növelni kell a zöld villamos energiába irányuló beruházásokat. Az Európai Bizottságnak sokkal aktívabban részt kell vennie termelő-fogyasztói modellek kifejlesztésében, illetve komolyabban foglalkoznia kell ezekkel.

1.8. Támogatni kell az akkumulátorok (különösen azok méretét, kapacitását és élettartamát érintő) javítását célzó tudományos és technológiai tevékenységek terén végzett kutatás-fejlesztésbe irányuló jelentős állami beruházásokat. Ha a kutatások során sikerülne csökkenteni a járművek akkumulátorainak lítiumszükségletét, az csökkentené az Unión kívülről származó, szűkös globális készletektől való függőségünket. Ez a lehetőség a közlekedésben alkalmazott megújuló energiaforrások gyors terjedésével kapcsolatban javítaná az uniós kapacitást, ami pedig fenntartható mobilitáshoz vezetne. Emellett sürgősen szükség van K+F-re és technológiai fejlesztésre annak érdekében, hogy minden lehetséges alternatív üzemanyagot értékeljenek és népszerűsítsenek, és minden közlekedési módot figyelembe vegyenek. Nem lenne bölcs dolog, ha egyetlen rendszertől függővé válnánk. Különösen a zöld hidrogénben rejlő lehetőségeket kellene feltárni.

1.9. A fogyasztók túlnyomó többségét csak akkor lehet meggyőzni arról, hogy akkumulátoros elektromos járműveket vásároljanak, ha biztosak abban, hogy megfelelő töltőinfrastruktúra áll rendelkezésre. Azokat a fogyasztókat, akik ritkán tesznek meg hosszú utakat, szintén biztosítani kell arról, hogy szükség esetén akár nagy távolságot is megtehetnek akkumulátoros elektromos járművel. Éppen ezért fontos oly nagyon ez a rendelet, amelyet az egész Unióban maradéktalanul végre kell hajtani.

1.10. Az EGSZB hangsúlyozza annak alapvető fontosságát, hogy az infrastruktúra az egész Unióban minden tekintetben teljes mértékben átjárható legyen. Nem fordulhat elő, hogy a járművezetőknek különböző adaptereket kelljen magukkal vinniük autójukban ahhoz, hogy a különböző tagállamokban használni tudják az alternatív üzemanyagok infrastruktúráját.

1.11. Az eseti fizetési lehetőséget biztosító QR-kódos (Quick Response Code) fizetési rendszer az Európai Bizottságnak az 5. cikk (2) bekezdésében foglalt kijelentése ellenére az Unióban nem elterjedt. Az EGSZB úgy véli, hogy e fizetési lehetőség használata számos felhasználói csoport számára fog hozzáférési problémákat okozni. Az EGSZB ellenzi, hogy olyan helyzetet teremtsenek, amelyben a QR-kód használata az eseti fizetés egyetlen módja. Minden eseti fizetésnél rendelkezésre kell állnia fizetési kártya-olvasónak.

1.12. A megújulóenergia-irányelv számítási módszereket tartalmaz a különböző alternatív üzemanyagokhoz kapcsolódó üvegházhatásúgáz-kibocsátás meghatározására. Ezek azonban kevésbé relevánsak az emberek vásárlási döntéseinek szempontjából, mivel csak nagyon kevesen ismerik a járművek kibocsátási értékeit, az autógyártók és -értékesítők állításai pedig nincsenek megfelelően ellenőrizve. Ezt a helyzetet orvosolni kell.

1.13. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy gyakorlatilag nincs stratégiai vita arról, hogy mi lehet a polgárok, a szövetszervezetek, valamint a szakszervezetek és a munkáltatók szerepe. Ez annak ellenére van így, hogy egyrészt az európai energiaunió egyik célja, hogy a polgárokat és ezáltal a decentralizált megoldásokat helyezze a középpontba, másrészt pedig egyértelmű, hogy az elektromos mobilitáshoz kapcsolódó töltések nagy részére otthon, illetve a munkahelyen kerül sor. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy olyan új stratégiára van szükség, amely jobban összhangban van az európai energiaunió polgárközpontúsággal kapcsolatos célkitűzésével, hogy ösztönözni lehessen az embereket, a szövetszervezeteket, a szakszervezeteket és a munkáltatókat nagyobb mértékű bevonását a közlekedés dekarbonizációjának felgyorsítását célzó együttműködésbe.

2. Az Európai Bizottság javaslatának összefoglalása

2.1. Az uniós polgárok gazdasági és társadalmi jóléte függ attól, hogy az EU egész területén biztosított-e a hatékony és eredményes mobilitási rendszer.

2.2. A közlekedésből származik az uniós üvegházhatásúgáz-kibocsátás mintegy 25 %-a, és ez komoly hatással van a városközpontok levegőminőségére is.

2.3. 2019 decemberében az Európai Bizottság elfogadta az európai zöld megállapodásról szóló közleményt, amelyben 2050-re a közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás 90 %-os csökkentését szorgalmazza, emellett pedig a szennyező anyag-mentességi célkitűzés elérésére törekszik. Az Európai Bizottság 2020 szeptemberében elfogadta az európai klímarendeletre irányuló javaslatát annak érdekében, hogy 2030-ra legalább 55 %-kal csökkentse az üvegházhatású gázok nettó kibocsátását. Ez az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag.

2.4. Az Európai Bizottság 2020 decemberében elfogadta a fenntartható és intelligens mobilitási stratégiáról szóló közleményt. A stratégia az intelligens és fenntartható jövő elérése érdekében lefekteti az uniós közlekedés átalakításának alapjait.

2.5. E javaslat új rendeletet hoz létre az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről, és hatályon kívül helyezi a 2014/94/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvet⁽²⁾.

2.6. A 2014/94/EU irányelv 2014-ben lépett hatályba. Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájáról szóló irányelv az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítésére szolgáló intézkedésekből álló közös keretrendszert hoz létre, amely elősegíti a közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentését. A rendelet az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának létrehozására, többek között az elektromos járművek töltőállomásaira, valamint a földgáz- (LNG- és CNG-) és hidrogéntöltő állomásokra vonatkozó minimumkövetelményeket állapít meg, amelyeket nem kötelező erejű nemzeti szakpolitikai keretek révén kell megvalósítani. E stratégia célja, hogy a TEN-T hálózatokon belül valamennyi közlekedési mód esetében lehetővé tegye a határokon átnyúló közlekedést.

2.7. Az Európai Bizottság az ezen irányelv alkalmazásáról szóló, nemrégiben elfogadott jelentésben megállapította, hogy a végrehajtás terén történt ugyan némi előrelépés, ám arra a következtetésre jutott, hogy uniós szinten nem áll rendelkezésre az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának átfogó és teljes hálózata.

2.8. Az Európai Bizottság elvégezte a szóban forgó irányelv utólagos értékelését. Az értékelés keretében megállapította, hogy az irányelv nem igazodik megfelelően ahhoz, hogy a 2030-ra vonatkozó fokozott éghajlatvédelmi célt szolgálja.

2.9. E rendeletjavaslat az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagban szereplő, egymással összefüggő szakpolitikák teljes körének részét képezi, amely csomag minden ágazatra nézve meghatározza a 2030-ra kitűzött éghajlat-politikai cél eléréséhez szükséges intézkedéseket.

2.10. E rendeletjavaslat konkrét céljai a következők:

2.10.1. az alternatív üzemanyagok minimális infrastruktúrájának biztosítása az alternatív üzemanyaggal hajtott járművek szükséges elterjedésének támogatásához valamennyi közlekedési módban és valamennyi tagállamban;

2.10.2. az infrastruktúra teljes átjárhatóságának biztosítása;

2.10.3. a gépjárműhasználók teljeskörű tájékoztatásának és az összes fizetési lehetőségnek a biztosítása.

2.11. Az Európai Bizottság úgy véli, hogy kizárólag közös európai jogi keretrendszerrel lehet az összes közlekedési mód tekintetében és valamennyi tagállamban egységes és következetes módon elérni a közlekedési ágazat dekarbonizációjára vonatkozó célkitűzéseket.

2.12. Az Európai Bizottság egy átfogó hatásvizsgálati jelentést követően úgy döntött, hogy a 2. szakpolitikai alternatívát fogadja el. E szakpolitikai alternatíva a könnyűgépjárművek elektromos töltőállomásaira vonatkozó, flottaalapú kötelező célok és a TEN-T hálózaton használt valamennyi közúti jármű tekintetében távolságalapú célok meghatározását javasolja, többek között a nehézgépjármű-infrastruktúrához tartozó városi csomópontok esetében is. Emellett a TEN-T hálózaton belüli kikötőkre és repülőterekre vonatkozó részletes rendelkezéseket is tartalmaz, de nem határoz meg kötelező célokat. Ez az alternatíva a fizetési lehetőségek, a fizikai és kommunikációs szabványok, valamint a fogyasztói jogok fokozott harmonizációjáról is rendelkezik. Ez az alternatíva megerősítené az árak átláthatóságát és a gépjárműhasználók tájékoztatását, valamint az elektromos és egyéb töltőállomások jelölésére is kiterjed.

2.13. A rendeletet tekintették a legjobb megoldásnak arra, hogy minden uniós tagállamban elérjék a kívánt célkitűzéseket.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/94/EU irányelve (2014. október 22.) az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről (HL L 307., 2014.10.28., 1. o.).

2.14. A tagállamoknak – a szigorúbb rendelkezésekkel és a kötelező célokkal összhangban – felülvizsgált nemzeti szakpolitikai keretet kell elfogadniuk a közlekedési ágazatban használt alternatív üzemanyagok piacának kialakítása és a megfelelő infrastruktúra kiépítése érdekében. Arra vonatkozó rendelkezéseket is tartalmaz, hogy az alternatív üzemanyagok más közlekedési módokon belüli elterjedését célzó stratégiát kell kidolgozni azokon a területeken, ahol nincsenek kötelező előírások.

2.15. A tagállamok rendszeresen jelentést fognak tenni az Európai Bizottságnak. Az Európai Bizottság figyelemmel fogja kísérni az egyes tagállamokban elért eredményeket, és erről jelentést fog készíteni.

2.16. A rendelet arra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz a tagállamok számára, hogy – néhány konkrét kivételtől eltekintve – a tengeri kikötőkben tartózkodó egyes tengerjáró hajók, valamint a belvízi hajók számára biztosítsák a minimális parti villamosenergia-ellátás kialakítását.

2.17. A rendelet a TEN-T törzshálózat és átfogó hálózat repülőterein tartózkodó valamennyi álló légi jármű villamosenergia-ellátására vonatkozó minimumrendelkezéseket is tartalmaz.

2.18. A 3. cikk a könnyűgépjárműveknek szánt elektromos töltőinfrastruktúrára vonatkozó célokat határozza meg.

2.19. A 4. cikk a nehézgépjárműveknek szánt elektromos töltőinfrastruktúrára vonatkozó célokat határozza meg.

2.20. A hidrogéntöltő infrastruktúrára vonatkozó célokat a 6. cikk tartalmazza.

2.21. A célok között szerepel, hogy 2025. januárig megfelelő számú nyilvános LNG-töltőállomás álljon rendelkezésre a TEN-T törzshálózat mentén azokon a területeken, ahol erre igény van.

2.22. A tengeri és a belvízi kikötőkben biztosított part menti villamosenergia-ellátásra vonatkozó célokat a 9. és a 10. cikk tartalmazza.

2.23. A tengeri kikötőkben történő LNG-ellátásra vonatkozó célokat a 11. cikk tartalmazza.

2.24. Az álló légi járművek villamosenergia-ellátására vonatkozó célokat a 12. cikk tartalmazza.

2.25. A javaslat 5. cikke (2) bekezdésének a) pontjában az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a kis teljesítményű töltőállomásokat „az EU-ban széles körben használt” fizetési eszközzel kell felszerelni, hogy a fogyasztók eseti alapon fizethessenek. Ez a fizetési eszköz lehet 1) fizetési kártya-olvasó, 2) érintésmentes kártyaolvasó vagy 3) fizetési tranzakciót lehetővé tevő QR-kód.

2.26. Az Európai Bizottság egyik közleményében (COM(2021) 560 final) felvázolja az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának gyors kiépítését támogató kiegészítő intézkedéseket tartalmazó stratégiai megvalósítási tervet.

2.27. Az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz 2021 és 2027 közötti időszakra vonatkozó programja (CEF II) az éghajlatváltozással foglalkozik. E célból a CEF II eszköz – a beruházások jelentősebb hatásának elérése érdekében – létre fog hozni egy, az alternatív üzemanyagokat támogató eszközt, amely az alternatívüzemanyag-infrastruktúra pénzügyi hátterét vissza nem térítendő CEF-támogatások és a finanszírozási intézményektől származó források ötvözésével teremti meg.

2.28. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap és a Kohéziós Alap a kevésbé fejlett tagállamokban és régiókban igénybe vehető az alternatívüzemanyag-infrastruktúrával kapcsolatos kutatásra, innovációra és annak kiépítésére irányuló beruházások támogatásához.

2.29. Az Európai Bizottság szerint jelenleg valamennyi köz- és magánszektorbeli érdekelt fél között eredményes és hatékony, határokon és ágazatokon átívelő együttműködésre van szükség a nyílt, átlátható és átjárható, zavartalan szolgáltatásokat nyújtó infrastruktúra kifejlesztése területén.

3. Általános megjegyzések

3.1. A közlekedési ágazat az EU teljes üvegházhatásúgáz-kibocsátásának 22,3 %-áért, a közúti közlekedés pedig az üvegházhatásúgáz-kibocsátás 21 %-áért felel. A személygépkocsik kibocsátása az uniós üvegházhatásúgáz-kibocsátás 12,8 %-át, a kisteherautóké annak 2,5 %-át, a nehéz tehergépjárművéké és a buszoké pedig 5,6 %-át képviseli (forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség, 2017, a nemzetközi és tengeri kibocsátások nélkül). Egy 2018-as európai bizottsági jelentés szerint az uniós közlekedési ágazatból származó kibocsátás az 1990-es 14,8 %-ról 2018-ra 24,6 %-ra nőtt. A közlekedési ágazat gyors dekarbonizációja elengedhetetlen ahhoz, hogy az európai zöld megállapodásban kitűzött célokat megvalósíthassuk. Az EGSZB üdvözli ezt a rendeletet, amelyet kedvező fejleménynek tekint a közlekedés dekarbonizációja felé vezető úton. Alapvetően fontos, hogy a dekarbonizációs folyamat során egyetlen közlekedési szolgáltatás minősége se romoljon.

3.2. Az EGSZB sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy gyakorlatilag nincs stratégiai vita arról, hogy mi lehet a polgárok, a szövetkezetek, a szakszervezetek és a munkáltatók szerepe a töltőinfrastruktúra fejlesztésében. Ez annak ellenére van így, hogy az európai energiaunió egyik célja, hogy a polgárokat és ezáltal a decentralizált megoldásokat helyezze a középpontba, különösen mivel egyre nyilvánvalóbb, hogy az elektromos mobilitáshoz kapcsolódó töltések jelentős részére otthon és a munkahelyen kerül sor. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy kezdje meg az erről szóló stratégiai vitát.

3.3. Az elektromos járművek széles körű elterjedésével idővel szükségessé válik a villamosenergia-termelés növelése és a hálózat korszerűsítése a gyors töltés biztosítása érdekében, különösen az akkumulátoros elektromos tehergépkocsik esetében.

3.4. A rendeletben említést tesznek arról, hogy kétirányú intelligens mérőrendszerekre van szükség, hogy a villamos energia mindkét irányba áramolhasson: a hálózathoz a járműbe és a járműből a hálózatra. Ezt jelentősen ki kell bővíteni, hogy a villamosenergia-igény csúcsidőszakában enyhíteni lehessen az ellátási hiányt.

3.5. Számos intelligens villamosenergia-rendszert kell bevezetni a következők elősegítése érdekében:

3.5.1. A járműveket csatlakoztatják a hálózathoz, de azok csak akkor kezdenek el töltődni, ha a hálózatról jelzést kapnak. A töltésre lehetőleg a csúcsidőszakon kívül kellene sort keríteni, amikor az akár olcsóbb is lehet.

3.5.2. A V2G néven ismert jármű-hálózat technológia lehetővé tenné, hogy töltéskor a járművek megújuló energiaforrásokból származó többletenergiát vegyenek fel, majd csúcsterhelés idején az elektromos járművek a tárolt energia egy részét visszaadják a hálózatnak. A terhelés csökkenésével az elektromos jármű töltése újraindulna. Ez különösen alkalmas lenne iskolabuszok és más, hosszú ideig nem használt járművek esetében. Ennek az energiát visszatápláló személy számára anyagilag is előnyösnek kell lennie. Ezért sokkal komolyabban el kellene gondolkodni az emberek részvételével megvalósuló, decentralizált megoldásokon, és még inkább lehetővé kellene tenni ezek megvalósítását.

3.6. Az EGSZB üdvözli az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítésével kapcsolatban megállapított célokat. Ez az alternatív üzemanyagokba beruházók, valamint a kibocsátásmentes és alacsony kibocsátású járművek lehetséges vásárlói körében egyaránt bizalmat ébreszt. Az alternatív üzemanyagok és a megújuló energiaforrások, beleértve a fenntartható bioüzemanyagokat is, kiemelkedően fontosak a nehézgépjárművek esetében, különösen a távolsági közúti árufuvarozás tekintetében.

3.7. A szakpolitikáknak biztosítaniuk kell, hogy a töltőállomásoknál ne alakuljanak ki hosszú sorok, és kerülni kell a lassú töltőállomásokat, hogy a fogyasztók bizalommal legyenek a töltőrendszer iránt.

3.8. Az Európai Bizottság a zöld megállapodásban megjegyezte, hogy 2025-ig egymillió nyilvános elektromos és egyéb töltőállomásra lenne szükség az Unióban, és az Európai Bizottság célja, hogy 2030-ra a kibocsátásmentes járművek száma elérje a 30 milliót. Ezek nagyon ambiciózus célok, amelyek a tagállami kormányok és az Európai Bizottság részéről nagy eltökéltséget kívánnak, illetve e célok eléréséhez a lakosság támogatására is szükség lesz.

3.9. Mindenképpen fel kell majd számolni a szóban forgó célok elérését gátló különböző akadályokat:

3.9.1. a szükséges elektromos és egyéb töltőinfrastruktúra méretére és nagyságrendjére tekintettel meg kell szüntetni az aránytalan tervezési követelményeket;

3.9.2. biztosítani kell, hogy a tervezésre vonatkozó jogszabályok lehetővé tegyék a hidrogén helyszíni előállítását;

3.9.3. csökkenteni kell a villamosenergia-hálózathoz való csatlakozáshoz szükséges felkészülési időt;

3.9.4. ki kell dolgozni a villamosenergia-hálózat korszerűsítésére vonatkozó gyorsított terveket.

3.10. A légi és a tengeri közlekedés dekarbonizációját illetően az ágazati K+F további fejlesztése, valamint a legmegfelelőbb alternatív üzemanyagok biztosítása érdekében ambiciózusabb célokra és eltökéltebb erőfeszítésekre van szükség.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A lítium nélkülözhetetlen fém, és a korszerű akkumulátorok kritikus fontosságú nyersanyaga. A Reuters szerint a *Benchmark Mineral Intelligence (BMI)* piacelemző cég 2022-től akut lítiumhiányt jósol. Ez az elektromos járművek gyártásának lassulását okozhatja. Lukasz Bednarski új, (a Hurst kiadó gondozásában megjelent) *Lithium* című könyvében azt

állítja, hogy a lítium a 21. századi ipari gazdaságokban olyan alapvető szerepet fog játszani, mint a 20. században az olaj. Ezért más alacsony kibocsátású és kibocsátásmentes üzemanyagokat is fel kell tární és támogatni kell annak érdekében, hogy választási lehetőségeket kínáljunk a fogyasztók számára, és megkönnyítsük a közlekedésből származó ÜHG-kibocsátás minél gyorsabb csökkentését.

4.2. Tovább kell támogatni az e-üzemanyagokkal kapcsolatos, illetve az e-üzemanyagokkal működő és a hidrogénüzemű járművekkel kapcsolatos újabb kutatásokat annak feltárása érdekében, hogy mennyire alkalmasak ezek a járművek a közlekedésből származó ÜHG-kibocsátások minél gyorsabb csökkentésére.

4.3. A belső égésű motor még egy ideig használatban marad. Ezzel összefüggésben fel kell kutatni és elő kell mozdítani az e-üzemanyagokban rejlő lehetőségeket. Az e-üzemanyagok a belső égésű motorokban és a hálózatról tölthető hibrid elektromos járművekben is használhatók, és esetükben a meglévő töltőállomás-hálózatot is hasznosítani lehet.

4.4. Az EGSZB rámutat arra, hogy a megújuló energiaforrások – többek között a bioüzemanyagok – fontos szerepet töltenek be közvetlenül elérhető és megfizethető megoldásként, különösen a nehézgépjárművek és a távolsági közúti árufuvarozás esetében. Figyelmet kell fordítani a bioüzemanyag-előállítás üvegházhatásúgáz-lábnyomára, ugyanúgy, mint például az elektromos járművekhez és a hidrogéntermeléshez biztosított villamos energia esetében.

4.5. Amennyiben bioüzemanyagokat használnak a járművekben, akkor annak a szénlábnyma kisebb kell hogy legyen, mint a fosszilis tüzelőanyagoké. A problémát a bioüzemanyagok előállításának folyamata jelenti, amely jelentős üvegházhatásúgáz-kibocsátással járhat, és káros hatással lehet a földhasználatra, különösen, ha erdőirtáshoz vezet. A pálmaolaj használata például nem fenntartható.

4.6. Az EGSZB azoknak a bioüzemanyagoknak a támogatását ajánlja, amelyek az előállítás és a közlekedésben való felhasználás során egyaránt a legkevesebb üvegházhatásúgáz-kibocsátással járnak.

4.7. A vidéki térségek – a városi térségekhez képest – a tömegközlekedés hiánya miatt jobban függenek a személygépkocsiktól. A vidéki települések általában nagyon elszórtan helyezkednek el, így számos ilyen területen nem lehet kiterjedt tömegközlekedési rendszert kiépíteni. Életképes alternatív közlekedési eszközök hiányában a vidéki lakosokat nagymértékben sújtják majd a benzinre és a dízelüzemanyagra kivetett magas szén-dioxid-adók. Az Európai Fogyasztók Szervezete (BEUC) egy 2021 áprilisában közzétett jelentésében azt állítja, hogy a sokat utazó vidéki járművezetők számára az akkumulátoros elektromos járművekre való áttérés kézzelfogható előnyökkel jár, különösen, ha a jármű tulajdonosa a töltéshez a helyszínen előállított megújuló villamos energiát használ. A BEUC megállapítása megfontolandó, feltéve, hogy a magas indulási költség támogatható, és egyáltalán megengedett a megfelelő, közösen üzemeltetett áramtermelő- és töltőlétesítmények működtetése.

4.8. A vidéki térségek támogatásához elengedhetetlen az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának előmozdítása. Az elektromos járművek terjedésének előmozdítása mellett a fenntartható bioüzemanyagok, az e-üzemanyagok, a hibrid és a hálózatról tölthető hibrid elektromos járművek támogatásával a meglévő járműpark üvegházhatásúgáz-kibocsátásának csökkentését is elő kell mozdítanunk. Növelni kell a zöld hidrogénben rejlő lehetőségeket is.

4.9. A nehézgépjármű-forgalom terén nagyon határozott erőfeszítéseket kell tenni az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítésére. A 27 tagú EU-ban a tehergépkocsi mintegy 98 %-a dízelüzemű. Eddig a hangsúlyt inkább a könnyűgépjármű-forgalomra helyezték, mintsem a nehéztehergépjármű-forgalomra.

4.10. Sok akkumulátoros elektromos tehergépkocsit, valamint hibrid és hálózatról tölthető hibrid elektromos tehergépkocsit kell majd használatba állítani. Ez csak akkor valósulhat meg, ha minden tagállamban lehetőség van a megfelelő töltésre. Emellett elegendő finanszírozásra lesz szükség ahhoz, hogy a járműállományt nagy arányban le lehessen cserélni.

4.11. A tehergépkocsi nagy teljesítményű, gyors töltést igényelnek a lerakatoknál és az út menti töltőállomásokon. Nagyon előnyös lenne, ha előre lehetne helyet foglalni a töltőállomásokon. Kísérleti jelleggel már kipróbálták a 350 kW-os töltőket, de a töltési idő csökkentése érdekében 1 MW-os töltőket kell kifejleszteni.

4.12. A villamosenergia-hálózatot előre fel kell készíteni arra, hogy a tehergépkocsi gyors töltéséhez szükséges ilyen nagy teljesítményű töltőberendezéseket is el tudja látni.

4.13. A hidrogén ígéretesnek tekinthető a hosszú távú szállításban. Az EGSZB üdvözi a hidrogéntöltő-állomások kiépítése kapcsán kitűzött célokat. Hosszú távon a kék hidrogén helyett a zöld hidrogént kell célul kitűzni. A metánból előállított hidrogén esetében figyelembe kell venni, hogy a teljes kitermelési és szállítási láncban jelentős mértékű a metánszivárgás.

4.14. A hidrogén kisebb módosításokkal belső égésű járművek üzemanyagaként is használható. E javaslat előmozdításához további kutatásokra van szükség.

4.15. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a 700 bar hidrogénnyomást szabványosítsák. A hidrogénnek alacsony a térfogati energiasűrűsége, ezért tárolásához sokkal nagyobb tartályokra van szükség.

4.16. Az ideális a hidrogén helyszíni előállítása lenne, ahol ez lehetséges. Az ilyen fejlesztések előtt álló tervezési akadályokat a hidrogén kezelése során szükséges szigorúbb egészségügyi és biztonsági intézkedésekre kellő tekintettel kell megvizsgálni.

4.17. A hidrogént tehergépkocsikkal és csővezetékeken keresztül lehet szállítani. Alacsony térfogati energiasűrűsége miatt a tehergépkocsikkal történő szállítás esetében több fuvarra lenne szükség, mint a benzin és a gázolaj szállításánál.

4.18. Az EGSZB tudatában van annak, hogy a megújulóenergia-irányelv egyértelmű számításokat tartalmaz a különböző alternatív üzemanyagokhoz kapcsolódó üvegházhatásúgáz-kibocsátás meghatározására. Ezek azonban kevésbé relevánsak az emberek vásárlási döntéseinek szempontjából, mivel csak nagyon kevesen ismerik ezeket az értékeket, amelyekről az autógyártók vagy -értékesítők sem kommunikálnak. Ezt a helyzetet orvosolni kell.

4.19. Az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának gyors kiépítése jelentős előfinanszírozást igényel, hogy a rendszer gazdaságilag életképesse válhasson az elektromos és egyéb töltőállomások beruházói számára.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a megújuló és alacsony kibocsátású tüzelőanyagok tengeri közlekedésben való alkalmazásáról, valamint a 2009/16/EK irányelv módosításáról

(COM(2021) 562 final – 2021/0210 (COD))

(2022/C 152/24)

Előadó: **Constantine CATSAMBIS**

Felkérés:	Európai Parlament: 2021.9.13. az Európai Unió Tanácsa: 2021.9.20.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 100. cikkének (2) bekezdése
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	225/2/12

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlöi a megújuló és alacsony kibocsátású tüzelőanyagok tengeri közlekedésben való alkalmazásáról, valamint a 2009/16/EK irányelv módosításáról szóló rendeletjavaslatot (a „FuelEU” tengerészeti rendeletjavaslat) ⁽¹⁾. A javaslat célja, hogy hozzájáruljon az EU 2050-re kitűzött éghajlat-semlegességi céljaihoz azáltal, hogy az üvegházhatású gázok (ÜHG) intenzitására vonatkozó, egyre szigorúbb követelményeket tartalmazó uniós üzemanyag-szabványt hoz létre, és fokozza a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok iránti keresletet a tengeri szállítási ágazatban.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság rendeletjavaslatát a hajózás nemzetközi jellege miatt harmonizálni kell a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet előírásaival, beleértve a hajók által használt üzemanyagok biztonságára vonatkozó előírásokat is. Jelenleg a nemzetközi hajózás a fosszilis üzemanyagokon alapul. A teljes dekarbonizációhoz alternatív, alacsony szén-dioxid-kibocsátású vagy kibocsátásmentes tengeri üzemanyagokat és/vagy áttörést hozó meghajtási technológiákat kell széles körben elérhetővé tenni. E cél eléréséhez a tengeri klaszter és az ellátási lánc valamennyi érdekelt felének szorosan együtt kell működnie.

1.3. A zöld megállapodás és az ambiciózus „Irány az 55 %!” jogalkotási csomag klímasemlegességi célkitűzései más ágazatok mellett a tengeri ágazat környezetbaráttá tételére és végső soron dekarbonizációjára irányuló erőfeszítések szempontjából is kívánatosak, a lakosság érdekében tiszteletben tartva ugyanakkor az átmenet szociális dimenzióját. Más szóval, ez az energetikai átalakulás és a hajózás dekarbonizációjára irányuló átmenet csak társadalmi elfogadottság esetén lehet sikeres, ugyanakkor garantálni kell a hajózás és más ágazatok működését.

1.4. Az EGSZB megállapítja, hogy a „FuelEU” tengerészeti rendeletjavaslat hatása aránytalanul jobban érződik majd a hajózásban, mint más iparágakban: a 2030-ig tartó időszakra szóló, rövid távú intézkedéseket megfelelően leírják, de azok a hosszú távú változások, amelyek 2030 és 2050 között az üvegházhatású gázok csökkentése nagyrészt alapul, döntően még mindig távlati célok, és olyan technológiákat igényelnek, amelyek még ki sincsenek dolgozva, nemhogy kifarítottak volna. Ezért a javaslat szabályozási részeibe bizonyos fokú rugalmasságot kell beépíteni, hogy az ipar képes legyen alkalmazkodni hozzá. A tudásépítés felgyorsítása, és ezáltal a kockázatok mérséklése érdekében sürgősen szükség van a K+F koncentrált támogatására.

⁽¹⁾ COM(2021) 562 final.

1.5. Az EGSZB szerint az „Irány az 55 %!” jogalkotási csomag keretében a „FuelEU” tengerészeti kezdeményezésnek szinergiákat, koherenciát és következetességet kell biztosítania a kínálat, az elosztás és a kereslet között. A „FuelEU” rendelettervezet azonban egyelőre úgy ír elő bizonyos alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagokat, hogy nem értékeli előzetesen azok globális rendelkezésre állását és költségeit, holott minden alternatív üzemanyagot engedélyezni kellene. Ez végső soron a verseny torzulásához vezethet, miközben a kérdéses üzemanyagok most és a közeljövőben is csak elhanyagolható mennyiségben állnak rendelkezésre. A megújuló alternatív üzemanyagok kifejlesztése és elérhetősége az üzemanyag-szállítók feladata, és ösztönözni kell a tisztább üzemanyagok elterjedését. Ehhez a fosszilis és az alternatív üzemanyagok közötti árkülönbséget át kell hidalni, és a tisztább üzemanyagoknak megfizethetőbbé és szélesebb körben elérhetővé kell válniuk. Erőfeszítésekre van szükség, amelyekben aktívan közreműködnek a tengeri értéklánc szereplői, különösen az üzemanyag-gyártók és az energiaszolgáltatók, a motorgyártók, de a kikötők, a hajóbérlők és a munkavállalói képviselők is minden érintett szektorból. Ez potenciálisan az alternatív üzemanyagok iránti kereslet növekedését eredményezheti, ahogyan azt a „FuelEU” rendelet is előírja.

2. Bevezető

2.1. Az EGSZB szerint a hajózás az egész ellátási láncra hatással van, mivel a világ áruforgalmának közel 90 %-a tengeren zajlik. Továbbá az uniós hajózás a maga globális jelenlétével olyan stratégiai érték, amely lehetővé teszi az EU számára, hogy megőrizze geopolitikai függetlenségét, és fokozza gazdasági és ipari ellenálló képességét, valamint szuverenitását. 2019-ben az áruk EU-ból való kivitelének mintegy 46 %-a, az EU-n kívüli áruk behozatalának pedig 56 %-a zajlott tengeri úton (Eurostat, 2021).

2.2. Az EU által ellenőrzött hajózási flotta hordképessége 810 millió tonna. A flotta 23 400 hajóból áll, ami 2020-ban a globális flotta 39,5 %-ának felelt meg. A hajózás teljes gazdasági hatása az uniós GDP szempontjából 149 milliárd eurót tesz ki, és mintegy 2 millió munkahelyet biztosít. Érdemes megjegyezni, hogy a hajózási ágazat által generált minden egyes 1 millió euro GDP mellett az ágazatnak további 1,8 millió euro köszönhető az uniós gazdaság más területein ⁽²⁾. A legfrissebb becslések ⁽³⁾ szerint a teljes hajózási kibocsátás részaránya a globális antropogén üvegházhatásúgáz-kibocsátáson belül a 2012. évi 2,76 %-ról 2018-ra 2,89 %-ra nőtt.

2.3. Az EGSZB elismeri, hogy az európai hajózás elkötelezett a tengeri biztonság és a tengeri környezet védelme iránt, és hozzájárul a nemzetközi és uniós dekarbonizációs erőfeszítésekhez. Az EGSZB azt is elismeri, hogy az európai hajózás felvállalja ezeket a kihívásokat és elkötelezett az iránt, hogy vezető szerepet töltsön be a környezetbarát hajózás megteremtésében.

2.4. A „FuelEU” tengerészeti rendelet előírásokat vezet be az uniós kikötőkben horgonyzó, oda érkező vagy onnan induló hajók által a fedélzeten felhasznált üzemanyag átlagos üvegházhatásúgáz-intenzitásának fokozatos csökkentésére. Az előírások be nem tartása esetén a hajózási társaságokra közigazgatási bírságot rónak ki, amelyet elvileg a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok, különösen a bioüzemanyagok tengeri közlekedésben történő használatának felgyorsítását célzó projektek támogatására fordítanak. A javaslat területen kívüli hatállyal is rendelkezik: egyoldalúan alkalmazandó a nemzetközi hajózásra is, mivel a hatálya megegyezik az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerről (ETS) szóló javaslat hatályával ⁽⁴⁾. A javaslat 2030. január 1-jétől két hajótípus – a személyhajók és a konténerszállító hajók – számára is előírja a szárazföldi áramforrás használatát.

2.5. Az EGSZB megállapítja, hogy a „FuelEU” tengerészeti rendeletjavaslat a „szennyező fizet” elvvel összhangban elismerte a hajó bérlőjének strukturális szerepét. Általában a bérlő felelős a hajó üzemanyagának, útvonalának, rakományának és sebességének meghatározásáért, valamint a felhasznált üzemanyag ezzel kapcsolatos költségeiért ((6) preambulumbekzdés). Ez pozitívum. A hajóbérlő felelősségének elismerése azonban fontos rendelkezés a szabályozási folyamat következő szakaszában lezajló, az Európai Parlamentet és az EU Tanácsát is érintő viták szempontjából is.

3. Általános észrevételek

3.1. A zöld megállapodás és az ambiciózus „Irány az 55 %!” jogalkotási csomag klímasemlegességi célkitűzései más ágazatok mellett a tengeri ágazat környezetbaráttá tételére és végső soron dekarbonizációjára irányuló erőfeszítések szempontjából is kíváncsiak, a lakosság érdekében tiszteletben tartva ugyanakkor az átmenet szociális dimenzióját. Más szóval, ez az energetikai átalakulás és a hajózás dekarbonizációjára irányuló átmenet csak társadalmi támogatás és elfogadottság esetén lehet sikeres, ugyanakkor garantálni kell a hajózás és más ágazatok működését. Mindez csak konkrét intézkedésekkel érhető el, például új munkahelyek teremtésével, a közegészségügy javításával, valamint az éghajlatváltozás mérséklésére és a környezet védelmére irányuló jobb intézkedésekkel. Olyan erőfeszítésekre van szükség, amelyekben aktívan közreműködnek a tengeri értéklánc szereplői, különösen az üzemanyag-gyártók és az energiaszolgáltatók, a

⁽²⁾ Európai Hajótulajdonosok Szövetsége, 2021.

⁽³⁾ Az IMO negyedik ÜHG-tanulmánya, 2020.

⁽⁴⁾ COM(2021) 551final.

motorgyártók, de a kikötők, a hajóbérlők és a munkavállalói képviselők is minden érintett szektorból. A jól célzott, világos, ciklikus és átlátható kommunikáció elengedhetetlen a társadalom bevonásához és támogató hozzájárulásához.

3.2. A „FuelEU” tengerészeti rendeletjavaslat hatása aránytalanul jobban érződik majd a hajózásban, mint más iparágakban: a 2030-ig tartó időszakra szóló, rövid távú intézkedéseket megfelelően leírják, de azok a hosszú távú változások, amelyekre 2030 és 2050 között az üvegházhatású gázok csökkentése nagyrészt alapul, döntően még mindig távlati célok, és olyan technológiákat igényelnek, amelyek még ki sincsenek dolgozva, nemhogy kifarítottak volna. Vagyis a hajózási ágazatnak a 2050-re történő éghajlat-semlegessé válásához vezető út még mindig bizonytalan, és a technológiai lehetőségek széles skálájától függ. Ezen túlmenően komoly kérdések maradnak nyitva a szóban forgó alternatívák elérhetőségével, biztonságával, elosztásával és költségeivel kapcsolatban. Ezért e javaslat szabályozási részeibe bizonyos fokú rugalmasságot kell beépíteni, hogy az ipar képes legyen alkalmazkodni hozzá. Megjegyzendő továbbá, hogy sürges az idő, mivel hosszú az átmenet, és hatalmas kezdeti beruházásokra van szükség a tágabb értelemben vett, minden szereplőt magában foglaló ágazatban.

3.3. Egyrészt a kibocsátás teljes dekarbonizáció felé vezető pályája a gazdaságilag életképes és biztonságos kibocsátásmentes üzemanyagok és technológiák bevezetésétől és piaci elterjedésétől függ. Másrészt a teljes dekarbonizációhoz újfajta meghajtásra, új, világszerte elérhető, alacsony szén-dioxid-kibocsátású vagy kibocsátásmentes üzemanyagokra és az ellátási láncban érdekelt felekkel való együttműködésre van szükség.

3.4. Az „Irány az 55 %!” jogalkotási csomag keretében a „FuelEU” tengerészeti kezdeményezésnek szinergiákat, koherenciát és következetességet kell biztosítani a kínálat, az elosztás és a kereslet között. Ezt úgy érdemes megvalósítani, hogy a kezdeményezés hatékonyan kiegészítse a megújuló energiaforrásokról szóló irányelvet (RED) ⁽³⁾, amely különösen a megújuló energiaforrásokból származó energiaellátásról szól, valamint az alternatív üzemanyag-infrastruktúráról szóló rendeletet, amely az uniós kikötőkben lévő elosztási infrastruktúrával foglalkozik ⁽⁴⁾.

3.5. Ehhez elengedhetetlen a kereslet és a kínálat közötti megfelelő ösztönzők biztosítása is. A „FuelEU” rendelettervezet azonban egyelőre úgy ír elő bizonyos alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagokat, hogy nem értékeli előzetesen azok globális rendelkezésre állását és költségeit, holott minden alternatív üzemanyagot engedélyezni kellene. Ez végső soron a verseny torzulásához vezethet, miközben a kérdéses üzemanyagok most és a közeljövőben is csak elhanyagolható mennyiségben állnak rendelkezésre. A megújuló alternatív üzemanyagok kifejlesztése és elérhetősége az üzemanyag-szállítók feladata, és ösztönözni kell a tisztább üzemanyagok elterjedését. Ehhez a fosszilis és az alternatív üzemanyagok közötti árkülönbséget át kell hidalni, és a tisztább üzemanyagoknak megfizethetőbbé és szélesebb körben elérhetővé kell válniuk. Erőfeszítésekre van szükség, amelyekben aktívan közreműködnek a tengeri értéklánc szereplői, különösen az üzemanyag-gyártók és az energiaszolgáltatók, a motorgyártók, de a kikötők, a hajóbérlők és a munkavállalói képviselők is minden érintett szektorból. Ez potenciálisan az alternatív üzemanyagok iránti kereslet növekedését eredményezheti, ahogyan azt a „FuelEU” rendelet is előírja.

3.6. A javaslat a tisztább üzemanyagok és különösen a bioüzemanyagok használatának előírása során úgy tűnik, hogy figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy ezek az üzemanyagok a valóságban talán soha nem állnak majd rendelkezésre elegendő mennyiségben a nemzetközi hajózás számára, és nem jelentenek valóban életképes alternatívát a fosszilis üzemanyagokkal szemben. A közigazgatási bírságok kiszabása olyan helyzetben, amikor nincsenek életképes alternatívák, büntető jellegű, és inkább bevételtermelő, mintsem kibocsátáscsökkentő intézkedés.

3.7. A hajózás dekarbonizációjához szükséges kibocsátásmentes vagy alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok jelenleg nem állnak rendelkezésre, különösen nem a mélytengeri hajózásban, és ez a helyzet a közeljövőben is így marad. Hatalmas beruházásokra van szükség ezen üzemanyagok előállítására és világszintű elérhetősége érdekében, amelyeket az ágazaton kívüli érdekelt feleknek, nevezetesen az olajtársaságoknak és általában az energiaszolgáltatóknak kell kifejleszteniük. Ezenkívül az olyan alternatív üzemanyagokhoz, mint az ammónia, a metanol vagy a hidrogén, új generációs belsőégésű motorokra, valamint a hajók tervezésével és meghajtási technológiájával kapcsolatos olyan fejlesztésekre van szükség, amelyeket többnyire a Távol-Keleten található motorgyártóknak és hajógyáraknak kellene végrehajtania.

3.8. Amíg nincsenek kifejlesztve ezek az alternatív üzemanyagok, nem lehet elérni a dekarbonizációra vonatkozóan az IMO-stratégiában elfogadott hosszú távú célokat, sem pedig az európai zöld megállapodás és az „Irány az 55 %!” ambiciózus célkitűzéseit. A döntéshozatali kockázatok csökkentéséhez és a megfelelő beruházások betájolásához több tudományosan megalapozott, elmélyült tudásra van szükség. Ezért az iparág több, jelentős tengeri érdekeltséggel rendelkező tagállammal együtt javaslatot tett az IMO-nál egy K+F Testület és Alap létrehozására (IMRB- és IMRF-javaslat), amelyet kezdetben minden

⁽³⁾ COM (2021) 557 final.

⁽⁴⁾ COM(2021) 559 final.

egyes, 5 000-nál nagyobb bruttó tonnatartalmú hajó tonnában megadott üzemanyag-felhasználásához viszonyított kötelező hozzájárulásával kellene finanszírozni. A kezdeményezés célja, hogy felgyorsítsa az olyan alternatív üzemanyagok fejlesztését, amelyekre a hajózási ágazatnak szüksége van ugyan, de amelyeket nem tud kifejleszteni. Ezt a kezdeményezést a helyzet sürgőssége indokolja, és ez utóbbi áll a hajózási ágazat hozzájárulási hajlandósága mögött is. Őszintén reméljük, hogy a kezdeményezés további jelentős támogatást kap az IMO-tól.

3.9. A biztonsági megfontolásoknak továbbra is kulcsfontosságú paraméterként kell szerepelniük az alternatív üzemanyagok kutatása és fejlesztése során, amely igen megterhelő, tőkeigényes és időigényes folyamat. Ezen új üzemanyagok biztonsági kihívásainak kezelése új szabályozások és műszaki szabályok kidolgozását teszi szükségessé a biztonságos tervezésükre és a hajókon történő biztonságos használatukra vonatkozóan.

3.10. Jelentős aggodalomra adna okot, ha a hajóknak úgy kellene megfelelniük egy európai üzemanyag-szabványnak, hogy közben nincs garancia arra, hogy a világ kikötőiben rendelkezésre áll biztonságos és megfelelő mennyiségű alacsony kibocsátású és kibocsátásmentes üzemanyag. A fenntartható és intelligens mobilitási stratégiát kísérő, 2020 decemberében közzétett európai bizottsági szolgálati munkadokumentum ⁽⁷⁾ előrejelzése szerint a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok 2030-ra a hajózás üzemanyag-összetételének 5,5–13,5 %-át teszik majd ki. Az üvegházhatású gázok intenzitását „küttől a tartályig” alapon határozzák meg [3. cikk, fogalommeghatározások, p) pont] a javasolt felülvizsgált megújulóenergia-irányelvben (RED) meghatározott módszertanok és fenntarthatósági kritériumok szerint, ahol az alapanyagból előállított fejlett bioüzemanyagokra és biogázra, valamint a nem biológiai eredetű megújuló üzemanyagokra vonatkozó 1,2-es szorzót csak a hajózás és a légi közlekedés esetében tartják meg. Továbbá, amint arra a javaslat is rámutat, a bioüzemanyagokat észszerű lenne átirányítani a nehezen villamosítható közlekedési ágazatokba, így a tengeri hajózás, a nagy távolságra történő szállítás, valamint a légi közlekedés területére ⁽⁸⁾.

3.11. Ez a kiegészítő nyomonkövetési, jelentéstételi és ellenőrzési (MRV) rendszer a javasolt rendelet mellékletében meghatározza az üzemanyagok életciklus-elemzésének (LCA) módszertanát. Ha a vállalatok el kívánnak térni a megújuló energiaforrásokról szóló irányelvben (RED) előírt alapértelmezett értékektől, akkor lesznek jogosultak eltérni a „tartálytól a hajócsavarig” szerinti kibocsátási tényezők megállapított alapértelmezett értékeitől, ha az értékeket a RED keretében elismert önkéntes rendszerek valamelyikével (a „küttől a tartályig” értékek esetében) vagy laboratóriumi vizsgálatokkal vagy közvetlen kibocsátásmérésekkel („tartálytól a hajócsavarig”) lehet igazolni. A szén-dioxid-intenzitás kiszámításának módszertana és a kibocsátási tényezők olyan kritikus kérdések, amelyeket alaposan meg kell vizsgálni.

3.12. Az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt rendelet – regionális intézkedésként – veszélyezteti a nemzetközi hajózás dekarbonizációjára vonatkozó IMO-stratégiáról szóló, aktuális vitákat, amelyek jól haladnak, konkrét eredményeket hoznak, és ezek az egyetlenek, amelyek globális perspektívával rendelkeznek. Az IMO-tagok kormányai abban is megállapodtak, hogy a közép- és hosszú távú intézkedésekre vonatkozóan elfogadott IMO-munkatervnek megfelelően már 2021 októberében megkezdik a közép- és hosszú távú intézkedések megvitatását, beleértve a piaci alapú intézkedéseket is. A kapcsolódó, még befejezésre váró IMO-munkafolyamat a valamennyi üzemanyagtípust érintő, életciklusra vonatkozó ÜHG/szén-dioxid-intenzitási iránymutatásokkal foglalkozik. Amíg ez a munka az IMO keretein belül nem zárul le, el kell kerülni a kettős mércét.

3.13. Az EGSZB fontosnak tartja az EU-tagállamok kormányainak közelmúltbeli kezdeményezését, mely szerint a nemzetközi hajózás számára globális, alacsony üvegházhatású üzemanyag-szabványt kell javasolni, amelyet az üvegházhatású gázokkal foglalkozó ülészakkközi munkacsoport ⁽⁹⁾ közelgő, 10. ülésén kell megvitatni. Az említett javaslat többek között azt demonstrálja, hogy a hajók az intézkedésnek olyan módon tudnak megfelelni, hogy bizonyítják, hogy a megfelelési időszak alatt kizárólag olyan üzemanyagokat használtak, amelyek üvegházhatású gázkibocsátási intenzitása nem haladja meg a határértéket vagy az alatt van (pl. hagyományos és megújuló üzemanyagok keverékei), amely megközelítés hasonló az IMO Marpol VI. mellékletének (14.1. szabály) megközelítéséhez, amely az IMO bunkerolajokra vonatkozó 2020-as kéntartalom-korlátozását érvényesítette. A benyújtott dokumentum egy „küttől a tartályig” tanúsítási rendszert is javasol, amelyet az IMO dolgozna ki és hagyna jóvá. Ezen túlmenően, tekintettel az IMO-n belül az üvegházhatású gázok életciklus-értékeléséről folyó tárgyalásokra, amint az IMO szintjén megállapodás születik a globális megközelítésről a „FuelEU” rendelettervezetet érintő kérdésekben, az uniós jogszabályokat a rendeletjavaslat (42) preambulumbekzdése szerint teljes mértékben össze kell hangolni a nemzetközi szabályokkal.

⁽⁷⁾ SWD(2020) 331 final.

⁽⁸⁾ TEN/748 – Véleménytervezet a megújulóenergia-irányelv felülvizsgálatáról (lásd e Hivatalos Lap 127. oldalán) 4.17. pont.

⁽⁹⁾ ISWG-GHG 10/5/3. sz. dokumentum (Ausztria és mások), 2021.10.3.

3.14. Az IMO dekarbonizációs stratégiája meghatározta a CO₂-kibocsátás csökkentésére irányuló rövid, közép- és hosszú távú intézkedések listáját. Az IMO-tagok, köztük az összes uniós tagállam kormányai a tengeri ágazat energetikai átállása érdekében jelentős lépést tettek előre, és a Nemzetközi Tengerészeti Szervezet (IMO) tengeri környezetvédelmi bizottságának (MEPC) 2021. június 10–17. között tartott 76. ülésén elfogadták a hajók CO₂-kibocsátásának csökkentését célzó, jogilag kötelező erejű rövid távú műszaki és üzemeltetési intézkedések átfogó csomagját, amely 2022. november 1-jén lép hatályba.

3.15. Konkrétabban, az MEPC 76. ülésén elfogadott intézkedések előírják, hogy a 400 és annál nagyobb bruttó tonnataralmú hajóknak ki kell számítaniuk a meglévő hajók energiahatékonysági mutatóját (EEXI) az energiahatékonyságuk javítását célzó technikai eszközök szerint, és minden 5 000-nél nagyobb bruttó tonnataralmú hajónak meg kell állapítania az éves működési szén-dioxid-intenzitási mutatóját (CII) és CII-besorolását. A szén-dioxid-intenzitás az üvegházhatású gázok kibocsátását a megtett távolságon belül szállított rakomány mennyiségéhez köti. Az IMO 2026. január 1-jéig felülvizsgálja a CII- és az EEXI-követelmények végrehajtásának hatékonyságát, hogy megállapítsa, szükség van-e további módosításokra.

3.16. Általában a nemzetközi hajózáshoz köthető a nem honos fuvarozó által végzett nemzetközi szállítás legnagyobb része. A nemzetközi hajózás a kereskedelmi kapacitásának több mint 90 %-át arra fordítja, hogy harmadik országok között szállít a világgazdaság számára létfontosságú rakományokat, például olajat és kőolajtermékeket, gázt, vegyi termékeket, vasércet és egyéb ércet, szén és műtrágyát. Ezért a nemzetközi kereskedelem zavartalan lebonyolítása érdekében a világ kikötőiben világszerte rendelkezésre kell állnia az előírt uniós előírásoknak megfelelő üzemanyagoknak.

3.17. A nemzetközi hajózás elsősorban a kkv-k által irányított iparág, amely az ömlesztett áruk szállítása és a trumphajózás tekintetében egy valóban vállalkozói jellegű ágazat, amelyet egy tökéletesen versengő piac jellemez. Az ágazat ugyanis világszerte több ezer vállalatból áll, nem pedig csak néhány nagyon nagy vállalat vagy szövetség uralja, ami a vonalhajózásban és a legtöbb nagy ipari és szolgáltatási ágazatban világszerte jellemző. Ezért a kkv-méretű hajózási társaságok nem rendelkeznek akkora alkupozációval, hogy új üzemanyagokat terjesszenek és használjanak a világ kikötőiben.

3.18. A „FuelEU” tengerészeti rendelettervezetre irányuló európai bizottsági hatásvizsgálat a megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagok iránti kereslet növekedését irányozza elő a tengeri közlekedési ágazatban, és a hangsúlyt többek között a folyékony bioüzemanyagokra, a dekarbonizált gázra (ezen belül a bio-LNG-re), az elektronikus üzemanyagokra, a dekarbonizált hidrogén-származékokra (metanol és ammónia) és a villamos energiára helyezi. A hatásvizsgálat a bioüzemanyagok nagyobb mértékű elterjedésével számol, ugyanakkor a bioüzemanyagok fontosságát különösen a nehezen dekarbonizálható ágazatokban, például a légi és tengeri közlekedésben is elismerik.

3.19. Az e-üzemanyagok gyártásának és a szükséges ellátási infrastruktúrának a világméretű fejlesztése kihívást jelent. A felülvizsgált RED-javaslat új uniós célként tűzi ki, hogy 2030-ra a megújuló energiaforrásokból származó energia részaránya legalább 40 % legyen. Elismeri azonban, hogy a hajózás a többi ágazathoz képest nagyobb kihívásokkal küzd a dekarbonizáció terén, mivel jelenleg nincsenek piacépes kibocsátásmentes technológiák. A hajózás számára jelenleg valóban nem állnak rendelkezésre alacsony kibocsátású és kibocsátásmentes üzemanyagok a piacon. Ezen túlmenően a termelés fejlesztéséhez szükséges tökebefektetések – pl. a zöld ammónia (e-ammónia) esetében – a termelési módszerektől és a konkrét üzemanyag-előállítási útvonalaktól függően a becslések szerint körülbelül 1,2–1,65 billió USD között mozognak (UMAS, 2020), és nem tartalmazzák a világszintű ellátási infrastruktúrához szükséges beruházásokat.

3.20. Ezért a hajók fedélzetén felhasznált energia üvegházhatásúgáz-intenzitásának 2050-ig történő 75 %-os átlagos csökkentésére kitűzött cél túlbecsüli a lehetőségeket. A tengeri ágazat dekarbonizációjának egyik legnagyobb akadály a hajók alternatív üzemanyagokkal való biztonságos ellátásához szükséges új üzemanyagtöltő infrastruktúra biztosítása lesz a világ kikötőiben. A hajózási ágazat érdeke, hogy ez az infrastruktúra gyorsan kiépüljön, hogy az új üzemanyagok világszerte és minél több kikötőben könnyen elérhetőek legyenek, mivel ez csökkenti a kibocsátásmentes üzemanyagok árát, és ezáltal megkönnyíti a javasolt rendelet kitűzött céljainak teljesítését.

3.21. A helyettesítő üzemanyagok, így a fejlett bioüzemanyagok, pl. a hidrogénezett növényi olajok, amelyek korlátozott mértékben kompatibilisek a modern hajómotorokkal (minden hajótípus tekintetében, függetlenül a kereskedelmi tevékenységtől), és képesek bioüzemanyagokat elégetni anélkül, hogy műszaki, biztonsági vagy tervezési kiigazításokat igényelnének, részleges megoldást jelenthetnek legalább az ömlesztett árukat szállító hajók és a trumphajók ágazatában. Az üzemanyag-szállítók felelőssége azonban annak biztosítása, hogy a meghatározott keverékek a fosszilis üzemanyagokkal keverve alkalmasak legyenek a hajókon való használatra, és megfelelő mennyiségben álljanak rendelkezésre az EU kikötőiben. Az EU piacára importált bioüzemanyagoknak meg kell felelniük a felülvizsgált RED II irányelvben (IX. melléklet, A. és B. rész) meghatározott uniós fenntarthatósági kritériumoknak. A „FuelEU” tengerészeti rendelettervezet a hajókra hárítja a RED fenntarthatósági kritériumainak teljesítésével kapcsolatos felelősséget. Ezen túlmenően az EU-n kívül vásárolt, meghatározott minőségű bioüzemanyag-keverékek használatának ösztönzése végrehajtási problémákat okozhat, ami veszélyeztetheti a kibocsátáscsökkentési célok elérését.

3.22. Valamennyi potenciális elektronikus üzemanyag, például a zöld ammónia vagy a zöld hidrogén⁽¹⁰⁾ felveti bizonyos (gazdasági/technológiai/szabályozási) piaci akadályok kérdését, amelyek rövid távon meggátolják alternatív hajózási üzemanyagként való elterjedésüket. A tengeri hajózásban használatos alternatív üzemanyagok fragmentált, ráadásul fejletlen területet jelentenek. ezért ezen a területen meg kell erősíteni és fel kell gyorsítani a K+F-et.

3.23. A szén-dioxid-intenzitás kiszámításának módszertana és a kibocsátási tényezők olyan kritikus kérdések, amelyeket szintén alaposan meg kell vizsgálni. Figyelmet kell fordítani az el nem égetett metánra és a közvetett földhasználat-változás tényezőjére, különösen a bioüzemanyagok és az LNG elterjedésével és használatával kapcsolatban. Az első generációs bioüzemanyagok nem tekinthetők hosszú távon fenntarthatónak, mivel földhasználatuk az élelmiszertermeléssel verseng, és kimerítik a talajt.

3.24. Végül soron, mivel a hajózás valóban globális iparág, a globális szabályozás a leghatékonyabb út. Az uniós szinten végrehajtott intézkedéseknek összeegyeztethetőnek kell lenniük az IMO által elfogadott szabályozásokkal, és egyensúlyt kell teremteniük a nemzetközi szabályozás és az uniós jogalkotási kezdeményezések között.

4. Részletes megjegyzések

4.1. A felelős szervezet (a hajótulajdonos helyett az üzemanyag-szállító): A hajóüzemeltetők nem tehetők felelőssé sem a meghatározott üzemanyagok minőségéért, sem azok elérhetőségéért. A tengeri hajózásban használatos üzemanyagok szén-dioxid-intenzitását globálisan kell szabályozni, és a nem fosszilis alternatívák megfelelő rendelkezésre állásától kell függővé tenni. Ezek az alternatívák jelenleg nem elérhetőek a mélytengeri hajózás számára, és ez a közeljövőben is így marad. A hajók nem tehetők felelőssé olyan üzemanyagokkal való ellátás kapcsán, amelyek technológiailag kiforratlanok, vagy csak nagyon korlátozott mennyiségben és/vagy korlátozott földrajzi területeken állnak rendelkezésre. Ez ahhoz hasonlítható, mintha az autóhasználókat arra szólítanánk fel, hogy használjanak egy olyan konkrét üzemanyag-keveréket, amely nem áll széles körben rendelkezésre a piacon.

4.2. A hajóbérlők egyértelmű kötelezése arra, hogy méltányos módon osztozzanak a felelősségben: Minden esetben „a szennyező fizet” elvet kell alkalmazni. Az Európai Bizottság vonatkozó jogalkotási kezdeményezései (EU ETS, „FuelEU” tengerészeti kezdeményezés) elismerik ugyan a bérlők felelősségét, de nem kötelezik őket egyértelműen felelősségvállalásra. Ha a hajótulajdonost tesszük felelőssé a hajó kibocsátásáért, akkor a hajótulajdonosra hárulna – a bérlő tisztán gazdasági szempontú költség-haszon elemzésére visszavezethető – magasabb CO₂-kibocsátás terhe, és így figyelmen kívül maradnának a negatív környezeti externáliák. Egy ilyen helyzet nemcsak igazságtalan, hanem kontraproduktív is lenne. Amíg a hajóbérlőnek nincs jogszabályi felelőssége, addig továbbra is kizárólag költségmegtérülések alapján fog meghozni minden üzemeltetési döntést, és mentesül a „szennyező fizet” elv hatálya alól, amelyet pedig a hajózásban is megfelelően alkalmazni kell, mint minden más ágazatban.

4.3. A kettős elszámolás/követelmények elkerülése: Ez a javaslat egy második uniós nyomunkövetési, ellenőrzési és jelentéstételi (MRV) rendszert vezet be a javasolt rendelet alkalmazásában. Bár a rugalmasság megőrzése rendkívül fontos, a kettős elszámolást vagy a kettős követelményeket – az MRV-módszerek homogenizálásával – a lehető legnagyobb mértékben el kell kerülni.

4.4. Egy működésképtelen megfelelési mechanizmus létrehozásának elkerülése: A javaslattervezet egy összetett megfelelési mechanizmust is létrehoz az előírásokhoz képest jobban teljesítő hajók által felhasznált üzemanyagból fennmaradó többlet szén-dioxid-intenzitási kreditek összevonására. Ez a mechanizmus egy összevonási megállapodás tárgyát képezi, amely harmonizált szankciókat ír elő meg nem felelés esetére, illetve az ugyanazon hitelesítő által tanúsított túl- és alulteljesítő hajókkal rendelkező különböző vállalatok közötti kreditátvitel esetére. Ehelyett egy rugalmas mechanizmus bevezetését javasoljuk a rendelettervezetbe, amely kezdetben csak a hajók által használt e-üzemanyagokra vonatkozik⁽¹¹⁾, fokozatos végrehajtási ütemtervvel (hasonlóan a szárazföldi áramforrások (OPS) bevezetéséhez, lásd a rendeletjavaslat 5. cikkét). Elfogadás esetén a követelményeket fokozatosan lehet terjesztetni valamennyi megújuló és alacsony szén-dioxid-kibocsátású üzemanyagra (egy felülvizsgálati záradék és egy jövőbeli hatásvizsgálat függvényében, amely a tengeri ágazat számára rendelkezésre álló megújuló üzemanyagokkal és például a megújuló üzemanyagoknak más közlekedési módokkal való versenyével kapcsolatos kérdésekkel is foglalkozik). Következő lépésként pedig támogatást kapnának a partnerségek a „zöld” üzemanyagokba beruházó olyan piaci szereplők között, amelyek össze kívánják vonni megfelelőségi egységeiket, és közös értesítést kívánnak küldeni egyazon akkreditált hitelesítőnek.

⁽¹⁰⁾ A hidrogénstratégiáról szóló, TEN/718. sz. dokumentum meghatározása szerint (HL C 123., 2021.4.9., 30. o.).

⁽¹¹⁾ Az e-üzemanyagok közé tartozik az e-ammónia, az e-metanol, a szintetikus dízel, a szintetikus fűtőolaj és az e-gáz (COM(2021) 562 final – Melléklet, 7. o.).

4.5. Az OPS-rendszerek alkalmazására vonatkozó mentességek kiterjesztése 2034 után: Elismerve, hogy az OPS-rendszerek alkalmazását prioritásként kell kezelni az üvegházhatású gázok kibocsátásának és a kikötőhelyi légszennyezésnek a kézzelfogható, költséghatékony csökkentése szempontjából, a konténer- és személyhajókra összpontosítva, a fent említett hajózási szegmensek esetében az OPS-rendszerek kötelező alkalmazása alóli mentességet 2034 után nem szabad korlátozni, ha a kikötőben nem áll rendelkezésre infrastruktúra, illetve ha a hajó fedélzeti szárazföldi energiaellátó berendezése nem kompatibilis a kikötői berendezésekkel.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a 2003/87/EK irányelvnek a légi közlekedésnek az uniós gazdaság egészére vonatkozó kibocsátáscsökkentési célhoz való hozzájárulása tekintetében történő módosításáról és egy piaci alapú globális intézkedés megfelelő végrehajtásáról

(COM(2021) 552 final)

(2022/C 152/25)

Főelőadó: **Dumitru FORNEA**

Felkérés:	az Európai Unió Tanácsa, 2021.9.20. Európai Parlament, 2021.9.13.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikke
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	209/3/5

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A légi közlekedésnek az Unió egész gazdaságra kiterjedő kibocsátáscsökkentési célkitűzéséhez való hozzájárulását illetően az Európai Bizottságnak a 2003/87/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹⁾ módosítására irányuló kezdeményezése örömdetes lépés a légiközlekedési ágazat éghajlatra gyakorolt hatásának csökkentése terén. Támogatjuk a javasolt módosításokat, de hangsúlyozzuk, hogy fenn kell tartani az egyenlő versenyfeltételeket, és meg kell védeni a szociális és munkavállalói jogokat. Bár a társadalmon belül, sőt még a közlekedésen belül sem a légi közlekedés a legnagyobb kibocsátó, az ágazatnak és az ágazathoz kapcsolódó valamennyi érdekelt félnek ki kell vennie a részét a fenntartható légiközlekedési ágazat megvalósításából. Ez csak szociális párbeszédre és – az éghajlatvédelmi átállás kritikus fontosságú elemének számító – iparági szakszervezetekkel folytatott együttműködésen keresztül valósítható meg.

1.2. Általában ellenezzük az ingyenes kibocsátási egységek kiosztását a kibocsátáskereskedelmi rendszeren (ETS) belül, kivéve, ha az a tisztességes verseny biztosítása érdekében történik. Az EGT-n belüli járatok esetében az egyenlő versenyfeltételek terén kisebbek a kockázatok; mindazonáltal ébernek kell maradnunk a kibocsátásáthelyezést illetően, különösen a szabadidős és a távolsági közlekedésben. Ezért támogatnánk az ingyenes kibocsátási egységek teljes megszüntetésére javasolt 2027-es dátum fenntartását, és addig is az ingyenes kiosztások tisztességes versenyhez való igazítását. Ezzel megvalósíthatjuk a kibocsátáskereskedelmi rendszert, javíthatjuk a fenntartható légi jármű-üzemanyagok (SAF) elterjedését, és csökkenthetjük az ingyenes kibocsátási egységek szintjét, elkerülve mindeközben a piaci verseny torzulását.

1.3. Elengedhetetlen, hogy a javaslat az egyenlő versenyfeltételek védelmét szolgálja a tisztességes munkát és szociális normákat biztosító vállalatok támogatása érdekében. Az is fontos, hogy elkerüljük a nem az ETS szerint működő vállalatok részéről tapasztalható tisztességtelen verseny miatt a munkakörülményekre gyakorolt hosszú távú negatív hatásokat. Ezért javasoljuk egy „társadalmi hatásvizsgálat” elindítását, amely figyelembe veszi az ETS alkalmazása, a tisztességes verseny és a kibocsátásáthelyezés által okozott lehetséges társadalmi károk közötti kapcsolatot. Továbbá javasolunk két időközi értékelést is, amelyek a módosított ETS társadalmi, környezeti és gazdasági hatását elemzik. Ezt a módosított ETS hatálybalépése után kettő, illetve négy évvel kell elvégezni, és valamennyi érdekelt fél számára lehetőséget kell biztosítani az ETS alkalmazásának és a program céljainak felülvizsgálatára. Ezek az értékelések arra is lehetőséget adnak, hogy az iparág helyreállítását a kibocsátáskereskedelmi rendszer céljaihoz viszonyítva ellenőrizzék.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2003/87/EK irányelve (2003. október 13.) az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Unión belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról (HL L 275., 2003.10.25., 32. o.).

1.4. A pénzügyi közvetítőket ki kell zárni az EU kibocsátáskereskedelmi rendszeréből, hogy csak a termelési folyamataik során szén-dioxidot kibocsátó létesítmények kereskedhessenek kibocsátási egységekkel. Ennek célja a spekuláció kockázatának kiküszöbölése, hasonlóan a kínai megközelítéshez, amely kizárta a pénzügyi intézményeket a kibocsátási egységek kereskedelmének rendszeréből.

1.5. Az EGT-n kívüli forgalom nagy része az EGT-n belüli és kívüli központi csomópontokon keresztül halad. Jelenleg a legtöbb utas, aki EGT-n kívüli járatot vesz igénybe, számos lehetőség közül választhat, akár belső, akár külső csomópontokon keresztül. Az ETS költségének növekedésével azonban fennáll annak a jelentős kockázata, hogy az EGT-n kívüli csomópontok olcsóbb műveletei aláknílnak az EGT-országokban működő légitársaságoknak. Ennek ellensúlyozására az ingyenes ETS-kibocsátási egységek kiosztását a versenyhátrányok elleni célzott mechanizmussal kell felváltani az európai légitársaságok és európai csomópontok védelme érdekében.

1.6. Az EU-nak elő kell mozdítania a szén-dioxid-árazás ambiciózusabb, egységes globális szabályozását, és felhatalmazással kell rendelkeznie arra, hogy erről globális szinten tárgyaljon. A globális felhatalmazás mellett az alábbi mechanizmusok egyikének vagy mindkettőnek az alkalmazását javasoljuk az ETS tisztességes és fenntartható végrehajtásának biztosítása, valamint egy szélesebb alkalmazási kör támogatása érdekében rövid távon:

a) az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus bevezetése;

b) az ingyenes kiosztási rendszer felváltása a tisztességtelen versennyel szembeni célzott védelemmel.

1.7. Az ETS-nek – a légiközlekedési ágazaton belül is – támogatnia kell a fenntarthatóbb közlekedési módok felé történő elmozdulást, és ezért elő kell segítenie az üzleti repülés alkalmazásának csökkentését. Az ETS-nek ösztönöznie kell a fenntartható tömegközlekedés használatát, és ezért magasabb díjak megfizetésére kell kényszerítenie az üzleti repülőgépek felhasználóit.

1.8. A kibocsátáskereskedelmi rendszerből származó bevételeket olyan fejlesztési projektekbe kell fektetni, amelyek tovább csökkentik a légi közlekedés környezeti hatását azáltal, hogy támogatják a költségek csökkentését és a fenntartható légijármű-üzemanyagok nagyobb mértékű felhasználását. Támogatnia kell továbbá a repülőterek, az üzemanyag-ellátók és a földi kiszolgálók átállását az új szabályozásokra, amelyeket a ReFuelEU javaslat vezet be az európai repülőtereken a fenntartható légijármű-üzemanyagok használatára vonatkozóan. A bevételeknek támogatniuk kell az igazságos átmenetet a légiközlekedési ágazatban az éghajlatváltozás által negatívan érintett munkavállalók számára is. Ennek megvalósítása érdekében létre kell hozni egy légiközlekedési szociális alapot, amely lehetővé teszi a légiközlekedési dolgozók képzését és átállását. Egy ilyen alapot az Európai Bizottság kezelhetne, a munkaadók és a szakszervezetek együttes támogatásával.

1.9. A kibocsátáskereskedelmi rendszeren keresztül a javaslatnak arra kell ösztönöznie az üzemeltetőket, hogy intermodális közlekedési hálózatokat fejlesszenek ki főbb csomópontjaikon a célállomások szélesebb hálózatának lefedése érdekében, ugyanakkor csökkentve a szükségtelen, nagyon rövid távon közlekedő járatok számát. Ezt úgy lehetne megtenni, hogy helyettük a légitársaság hálózatán belül olyan helyeken növelik az ingyenes kibocsátási egységek szintjét, ahol nincs megfelelő vasúti kapcsolat.

1.10. Az EU-nak együtt kell működnie az európai üzemi tanácsokkal, az ágazati párbeszédbizottságokkal és más közös fórumokkal, például a Légiközlekedési Kerekasztallal, ha arról van szó, hogy a felülvizsgált ETS végrehajtása során milyen folyamatos hatások jelentkeznek. Különös figyelmet kell fordítani a munkavállalókkal folytatott szociális párbeszédre, valamint a fenntartható légi közlekedéssel kapcsolatos igényeik és aggodalmaik megértésére.

1.11. Az Unió legkülső régióinak különleges jogállását meg kell őrizni, és ezeket a régiókat mentesíteni kell a kibocsátáskereskedelmi rendszer alól az EUMSZ 349. cikke értelmében, amely lehetővé teszi az uniós jog alkalmazásától való eltérést ezekben a régiókban.

2. Általános megjegyzések

2.1. Üdvözljük, hogy az Európai Bizottság kezdeményezi a 2003/87/EK irányelv módosítását a légi közlekedésnek az Unió egész gazdaságra kiterjedő kibocsátáscsökkentési célkitűzéséhez való hozzájárulása tekintetében. Bár a társadalmon belül, sőt még a közlekedésen belül sem a légi közlekedés a legnagyobb kibocsátó, az ágazatnak és az ágazathoz kapcsolódó valamennyi érdekelt félnek ki kell vennie a részét a fenntartható légiközlekedési ágazat megvalósításából, valamint a Párizsi Megállapodásban és az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagban körvonalazott éghajlat-politikai célkitűzéseink eléréséből.

2.2. Az ilyen kezdeményezések, az érdekelt felek bevonása és a társadalmi párbeszéd révén a légiközlekedési ágazatban dolgozó munkavállalókat érő számos társadalmi és gazdasági fenyegetés mérsékelhető, és üdvözlőnk az Európai Bizottság annak biztosítására irányuló erőfeszítéseit, hogy minden érdekelt fél, különösen a szakszervezetek és az európai üzemi tanácsok részt vegyenek az éghajlatváltozás és az igazságos átmenet témáiról folytatott párbeszédben e javaslat tárgyalása, valamint a fenntartható légi közlekedéssel kapcsolatos minden jövőbeni munka során.

3. Részletes megjegyzések

3.1. A Covid19-világjárvány hatásainak figyelembevétele

3.1.1. A légiközlekedési ágazat azon ágazatok közé tartozik, amelyeket a legsúlyosabban érintett a közelmúltbeli Covid19-világjárvány, ezért ennek a javaslatnak figyelembe kell vennie, hogy a légiközlekedési ipar számára biztosítani kell a helyreállításhoz szükséges teret és időt. Világossá vált azonban, hogy a légiközlekedési ágazat eredendően fenntarthatósági problémával küzd, mind társadalmi, mind környezeti értelemben, és a helyreállítás során minden esetben, beleértve az ágazatnak nyújtott támogatást is, mérlegelni kell az ágazat hosszú távú fenntarthatóbbá tétele érdekében tett erőfeszítéseket.

3.1.2. Az Eurocontrol által közzétett adatok azt mutatják, hogy a légiközlekedési ágazatnak még hosszú utat kell megtennie ahhoz, hogy visszaálljon a 2019. évi forgalmi szintre. 2021 nyarán a forgalom a 2019. évi szintnek csupán 70 %-át érte el ⁽²⁾, és az Eurocontrol általános elvárása szerint csak 2023-ban tér vissza a 2019-es szintre ⁽³⁾. Ennek fényében egyértelmű, hogy a légiközlekedési ágazatot legalább 2023-ig csökkentett forgalmi szint jellemzi. A munkavállalókat ennek arányában érintette a forgalom visszaesése. Bár erre vonatkozó információk még mindig nem állnak rendelkezésünkre, az Európai Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szövetségének (ETF) becslései szerint a földi személyzet mintegy 60 %-a maradt munka nélkül a járvány idején ⁽⁴⁾. A helyreállítási időszak során minden olyan intézkedés meghozatala, amely torzítja a versenyt, káros következményekkel járhat a munkavállalókra és az egész iparágra nézve.

3.1.3. Mindamellet az ingyenes kibocsátási egységek kiosztását az ETS-en belül csak a verseny torzulásának vagy a kibocsátásáthelyezésnek a megakadályozása céljával támogatjuk. Figyelembe kell venni a lehetséges kibocsátásáthelyezést, amely akkor jelentkezhet, amikor a légitársaságok olcsóbb célállomásokra váltanak, különösen a szabadidős piacon. Továbbra is fennáll annak a veszélye, hogy sok tipikus szabadidős célpontot figyelmen kívül hagynak az EGT-n kívüli célállomások javára, mivel azok olcsóbb kibocsátási díjakat biztosítanak az EGT-n belüli célállomásokhoz képest. Az EGT-n kívüli járatok esetében további mérlegelésre van szükség, mivel jelentős a veszélye annak, hogy a harmadik országok üzemeltetői kihasználják az ETS-t, és felborítják az egyenlő versenyfeltételeket.

3.1.4. Ennek megfelelően az a véleményünk, hogy míg az ingyenes kibocsátási egységek megszüntetésének időpontja maradjon 2027, ingyenes kibocsátási egységeket csak a tisztességes verseny védelme érdekében szabad kiadni. Ezzel a javaslat elérheti céljait, és megvédi az egyenlő versenyfeltételeket, miközben az iparág megpróbál az új kibocsátáskereskedelmi rendszerben talpra állni és versenyezni.

3.2. Tisztességes verseny és kibocsátásáthelyezés

3.2.1. A légi közlekedés egy rendkívül mobilis és erősen liberalizált globális iparág. Ezért az ágazatban jelentős verseny jellemző, amelynek nagy része torzítja vagy torzíthatja a piacot. Ez egyértelműen látható a légiközlekedési piacot érintő szociális kérdésekben, ahol a vállalatok az EGT-n belül és harmadik országokban a kedvező szociális feltételeket a munkavállalók kizsákmányolására és a munkaerőköltségek csökkentésére használták ki. Ez a gyakorlat ma már elterjedt a légi közlekedésben, és figyelmeztetés számunkra a környezetvédelmi költségek mérlegelésekor. Emiatt szigorú jogszabályokra van szükség annak biztosítása érdekében, hogy ne forduljon elő kibocsátásáthelyezés vagy az ETS – különösen a rendszeren kívüli – országok vagy vállalatok általi kiaknázása. Ez leginkább az interkontinentális közlekedés szempontjából releváns, például azon utasok esetében, akiknek a kiindulási pontjuk vagy érkezési célállomásuk nem az EGT területén található, hanem csak áttutaznak azon, illetve akik az EGT területéről indulnak vagy oda érkeznek, ám EGT-n kívüli csomópontokon keresztül utaznak.

3.2.2. Üdvözljük azt a javaslatot, hogy minden EGT-n belüli járatra vezessék be az ETS teljeskörű alkalmazását, mivel ez segít fenntartani az egyenlő versenyfeltételeket a piacon. Támogatjuk a javaslatban szereplő, az ingyenes kibocsátási egységek megszüntetésére irányuló szándékot is, ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy ilyen kibocsátási egységeket csak a tisztességes verseny fenntartása érdekében szabad kiadni. Az alkalmazási kör nem korlátozódhat a légitársaságok közötti versenyre, hanem azt ki kell terjeszteni, hogy biztosítsa a tisztességes versenyt az EGT-n belüli és kívüli, a csatlakozó forgalomért versengő csomópontok, valamint az EGT-n kívüli célpontokkal versengő szabadidős célállomások között.

3.2.3. A nagy távolságú közlekedés tekintetében a főbb EGT-beli légi fuvarozók és csomópontok jelentős versennyel szembesülnek a közel-keleti légi fuvarozók és csomópontok részéről. Ez a verseny leginkább akkor érzékelhető, amikor az utasok nem az EGT területére érkeznek, hanem áttutaznak azon kontinensközi utazásaik során, vagy amikor az EGT területéről indulnak vagy oda érkeznek, de egy EGT-n kívüli csomóponton szállnak át. Tekintettel az EGT-n kívüli más jelentős légiközlekedési csomópontok közelségére, biztosítanunk kell a légitársaságok versenyképességét a piacon. A hagyományos légi fuvarozókat ezen a piacon magas szintű szociális normák és tisztességes munka jellemzi. Más régiókban, különösen a Perzsa-öböl térségében, a munkavállalóktól megtagadják az alapvető munkavállalói jogokat, például az

⁽²⁾ <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-data-snapshot-16-recovery-wide-variations>.

⁽³⁾ <https://www.eurocontrol.int/publication/eurocontrol-forecast-update-2021-2027>.

⁽⁴⁾ <https://www.etf-europe.org/ground-handling-sector-fights-for-its-survival-as-more-than-half-of-airport-based-workers-are-out-of-work/>.

egyesülési szabadságot, és minden intézkedést meg kell tenni annak biztosítása érdekében, hogy az ezekben az országokban székhellyel rendelkező fuvarozók ne az európai vállalatok és az európai munkavállalók rovására jussanak előnyökhöz. Ezért a versenyhátrányok megállítása érdekében célzott védelmi mechanizmusokra van szükség.

3.2.4. Az uniós kibocsátási egységek ára 2020 januárja óta körülbelül 20 EUR/tonnáról 70 EUR/tonna fölé emelkedett. A keresleti oldalon a létesítmények, azaz azok a vállalkozások, amelyeknek kibocsátási egységekre van szükségük, mivel termelési folyamataik során CO₂-t bocsátanak ki, pénzügyi intézményekkel és közvetítőkkal versenyeznek. Az utóbbiak teljes mértékben tisztában vannak azzal, hogy az előbbieknél a tevékenységük folytatásához kibocsátási egységekre van szükségük. Ezenkívül nincs piaci árkorlát, mivel a kibocsátási jog nélküli történő kibocsátás szankciója nem szünteti meg a kibocsátási egységek megvásárlásának kötelezettségét ⁽⁵⁾.

3.2.5. Feltétlenül szükséges, hogy a javaslat megvédje az egyenlő versenyfeltételeket a fuvarozók között, és biztosítsa, hogy a munkavállalók szociális helyzetét ne ériék hosszú távú negatív hatások a nem az ETS keretében működő vállalatok által teremtett tisztességtelen versenyhelyzet miatt. A kihívások teljeskörű elemzése érdekében javasoljuk egy „társadalmi hatásvizsgálat” elindítását, amely figyelembe veszi az ETS alkalmazása, a tisztességes verseny és a kibocsátásáthelyezés által okozott lehetséges társadalmi károk közötti kapcsolatot. Továbbá javasolunk két időközi értékelést is, amelyek a módosított ETS társadalmi, környezeti és gazdasági hatását elemzik. Ezt a módosított ETS hatálybalépése után kettő, illetve négy évvel kell elvégezni, és valamennyi érdekelt fél számára lehetőséget kell biztosítani az ETS alkalmazásának és a program céljainak felülvizsgálatára. Ezek az értékelések arra is lehetőséget adnak, hogy az iparág helyreállítását a kibocsátáskereskedelmi rendszer céljaihoz viszonyítva ellenőrizzék.

3.2.6. A javaslat méltányosságának előmozdítása érdekében javasoljuk két további elem figyelembevételét:

a) Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus (CBAM)

A CBAM alkalmazása korlátozni fogja a kibocsátásáthelyezést, és arra ösztönzi a nem uniós szereplőket, hogy javítsák saját környezeti lábnyomukat. A légiközlekedési ipart nem korlátozzák a határok, ezért nehéz az Unió határain belül jogszabályt alkotni, mivel a forgalom jelentős része azon kívül zajlik. Amint azt korábban említettük, az EU légiközlekedési ágazatában a magasabb szintű szociális normák védelmét prioritásként kell kezelni, és ezt a CBAM támogatja. Mivel az Európai Bizottság a harmadik országokkal kötött átfogó légiközlekedési megállapodások kidolgozásával támogatja a légiközlekedési ágazat növekedését, mérlegelnie kell a CBAM-nak az EU-n kívüli csomópontokról érkező csatlakozó járatokra történő alkalmazását vagy az EGT-n kívüli működés fenntartható növekedését támogató egyéb eszközök alkalmazását.

b) További intézkedések az egyenlő versenyfeltételek védelme érdekében

Az uniós ETS felülvizsgálatának foglalkoznia kell a kibocsátásáthelyezés kockázatával. A kibocsátásáthelyezés jelentős veszélyt jelent az EGT légiközlekedési piacára, tekintettel számos olyan csomópont közelségére, amelyek jelentős volumenű EGT-n kívüli forgalmat bonyolítanak le. Jelenleg a legtöbb utas, aki EGT-n kívüli járatot vesz igénybe, számos lehetőség közül választhat, akár belső, akár külső csomópontokon keresztül. Az ETS költségének növekedésével azonban fennáll annak a jelentős kockázata, hogy az EGT-n kívüli csomópontok olcsóbb műveletei alákínálnak az EGT-országokban működő légitársaságoknak. Ennek ellensúlyozására az ingyenes kibocsátási egységek kiosztását a versenyhátrányok elleni célzott mechanizmussal kell felváltani, különösen az európai légitársaságok és csomópontok védelme érdekében.

3.3. A repülőgép befogadóképességén alapuló ármoduláció mérlegelése

3.3.1. Szélesebb körben meg kell fontolni egy olyan moduláris árképzési rendszer alkalmazásának lehetőségét az ETS-kibocsátási egységek tekintetében, amely „a szennyező fizet” elvet követi, és az egyéni közlekedés helyett a tömegközlekedést támogatja. 2021 szeptemberéig az üzleti repülés 27 %-kal nőtt a 2019-es szinthez képest ⁽⁶⁾, valószínűleg a menetrend szerinti utasszállító ágazaton belüli kapacitáscsökkentés eredményeként. A menetrend szerinti utasszállító repülőgépekkel ellentétben az üzleti repülőgépek lényegesen kisebb utaskapacitásúak. Ennek ellenére ugyanúgy kezelik azokat, mint a sokkal nagyobb befogadóképességű repülőgépeket.

3.3.2. Az ETS-nek – a légiközlekedési ágazaton belül is – támogatnia kell a fenntarthatóbb közlekedési módok felé történő elmozdulást, és ezért elő kell segítenie az üzleti repülés alkalmazásának csökkentését. Az ETS-nek követnie kell „a szennyező fizet” elvet, ezáltal magasabb díj fizetésére kényszerítve az üzleti repülőgépek felhasználóit. Az üzleti repülőgépek használatának visszaszorítását célzó operatív intézkedések is megfontolandók, amelyek más módon is előnyben részesítik a menetrend szerinti utasforgalmat, például a hálózati díjakon és a repülőtéri résídlíraon keresztül.

⁽⁵⁾ <https://zpp.net.pl/en/press-release-new-eu-emissions-trading-scheme-how-to-mitigate-the-risks-for-european-consumers-and-smes/>.

⁽⁶⁾ <https://www.eurocontrol.int/sites/default/files/2021-09/covid19-eurocontrol-comprehensive-air-traffic-assessment-30092021.pdf>.

3.4. Az ETS-bevételek újrabefektetése

3.4.1. Az ETS-ből származó bevételeket az ágazatba kell befektetni a társadalmilag és környezetileg fenntartható ágazat, valamint az igazságos átmenet támogatása érdekében. Köztudott, hogy a légiközlekedési ágazat karbonsemlegességre való átállása jelentős beruházást igényel, és az ETS lehetőséget kínál az ehhez szükséges beruházások biztosítására. Fontos, hogy a befektetések a fenntartható légijármű-üzemanyagok rendelkezésre állásának és használatának növelésére összpontosítsanak, ugyanakkor csökkentsék azok költségeit. Így biztosítható, hogy a felhasználók nyereségesek maradjanak, miközben dekarbonizálják az ágazatot.

3.4.2. Üdvözöljük az Európai Bizottság átfogó törekvéseit az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag légi közlekedéssel kapcsolatos aspektusaiban, és támogatjuk a fenntartható légiközlekedési intézkedések folyamatos fejlesztését mind az ETS-irányelv felülvizsgálata, mind a fenntartható légi közlekedés egyenlő versenyfeltételeinek biztosításáról szóló rendeletjavaslat keretében. Ez a két javaslat kiegészíti egymást, és így az ETS-ből származó bevételeknek támogatniuk kell a célkitűzéseiket. Ezért az ETS-bevételeket a fenntartható légijármű-üzemanyagokhoz való hozzáférés előmozdítására és a költségek csökkentésére kell felhasználni az egész EGT-ben. Ezen túlmenően az ETS pénzügyi támogatást nyújthat a repülőtereknek, az üzemanyag-ellátóknak és a földi kiszolgálást végző vállalatoknak ahhoz, hogy átálljanak a fenntartható légijármű-üzemanyagok repülőtéri rendelkezésre állásával kapcsolatos új követelményekre.

3.4.3. A bevételeket szintén olyan fejlesztési projektekbe kell újra befektetni, amelyek tovább csökkentik a légi közlekedés környezeti hatását. Az olyan technológiák, mint a hidrogénalapú üzemanyagok, lehetőséget jelentenek a légi közlekedés hatásainak hosszú távú csökkentésére. Ez a technológia azonban költségigényes, és még mindig messze elmarad a piaci alkalmazástól, bár a hidrogénprojektekbe és más alternatív üzemanyagokba történő befektetés idővel elősegíti a költségek csökkentését és a nagyobb mértékű elterjedést.

3.4.4. A bevételeknek támogatniuk kell az igazságos átmenetet a légiközlekedési ágazatban az éghajlatváltozás által negatívan érintett munkavállalók számára is. Várhatóan a technológiai fejlődés eredményeként bizonyos légiközlekedési infrastruktúra idővel megszűnik majd. Ilyen esetekben a munkavállalók munkahely nélkül maradhatnak, és átképzési és továbbképzési lehetőségekre van szükség ahhoz, hogy ezek a munkavállalók új, zöld és fenntartható munkahelyekre válthassanak. Ennek megvalósítása érdekében létre lehetne hozni egy légiközlekedési szociális alapot, amely lehetővé teszi a légiközlekedési dolgozók képzését és átállását. Egy ilyen alapot az Európai Bizottság kezelhetne, a munkaadók és a szakszervezetek együttes támogatásával.

3.4.5. Az alapon túlmenően az Európai Bizottságnak együtt kell működnie az európai üzemi tanácsokkal, az ágazati párbeszédbizottságokkal és más közös fórumokkal, például a Légiközlekedési Kerekasztallal, ha arról van szó, hogy a felülvizsgált ETS végrehajtása során milyen folyamatos hatások jelentkeznek. Különös figyelmet kell fordítani a munkavállalókkal folytatott szociális párbeszédre, a fenntartható légi közlekedéssel és az ágazatban zajló igazságos átmenettel kapcsolatos igényeik és aggodalmaik megértésére.

3.5. Az intermodális közlekedés kiterjesztése

3.5.1. Az intermodális közlekedés egyszerű és költséghatékony mód a közlekedés éghajlati hatásainak azonnali csökkentésére. Ma már számos légitársaság lehetővé teszi az utasok számára az intermodális jegyek vásárlását, különösen a vasúti szolgáltatókkal kötött megállapodások révén. Az ilyen megállapodások lehetővé teszik a járatok számának átfogó csökkentését, és hatékony módon elősegítik a fenntartható tömegközlekedés használatát is.

3.5.2. A javaslatnak arra kell ösztönöznie az üzemeltetőket, hogy főbb bázisaikon intermodális közlekedési hálózatokat alakítsanak ki, lehetővé téve egy szélesebb hálózat lefedését, ugyanakkor csökkentve a szükségtelen, nagyon rövid távolságokon közlekedő járatok számát. Ezt úgy lehetne ösztönözni, hogy ha a légitársaságok nem légi közlekedési módokra helyeznek át útvonalakat, a légitársaság hálózatán belül növelhetik az ingyenes kibocsátási egységek szintjét olyan helyeken, ahol nincs megfelelő vasúti kapcsolat.

3.6. Regionális kapcsolatok

3.6.1. Alternatív közlekedési forma hiányában fennáll annak a veszélye, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer révén csökkenhet az összeköttetés Európa távoli régióival. Rendkívül fontos, hogy a meghozott intézkedések ne veszélyeztessék az összeköttetést a peremterületen fekvő európai régiókkal és tagállamokkal.

3.6.2. A peremterületek összeköttetésük és gazdasági fejlődésük biztosítása érdekében a légi közlekedésre támaszkodnak. Ennek háttérében távoli elhelyezkedésük, kis méretük, sziget jellegük, valamint az áll, hogy az áruk, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, az összeköttetés és a területi kohézió tekintetében erősen függnek a kontinenshez való kapcsolódástól.

3.6.3. Ezen túlmenően ezekre a régiókra a legalacsonyabb európai GDP-ráták jellemzők, ezért védeni és támogatni kell őket. Ezért javasoljuk az Unió legkülső régiói (Guadeloupe, Francia Guyana, Martinique, Mayotte, Réunion, St. Martin, Azori-szigetek, Madeira és Kanári-szigetek) különleges jogállásának megőrzését, és ezen régiók mentesítését a kibocsátáskereskedelmi rendszer alól az EUMSZ 349. cikke értelmében, amely lehetővé teszi az uniós jog alkalmazásától való eltérést ezekben a régiókban.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Szociális Klímaalap létrehozásáról

(COM(2021) 568 final – 2021/0206 (COD))

(2022/C 152/26)

Előadó: **Thomas KATTNIG**

Társelőadó: **Alena MASTANTUONO**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Tanács, 2021.9.20.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 91. cikke (1) bekezdésének d) pontja, 192. cikkének (1) bekezdése és 194. cikke (1) bekezdésének c) pontja
Illetékes szekció:	„Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.9.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	194/3/9

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí a Szociális Klímaalap létrehozását, amelynek célja az új szén-dioxid-árakozás negatív társadalmi és gazdasági hatásainak enyhítése, valamint a tagállamok számára források biztosítása a kibocsátáskereskedelemnek a hátrányosabb anyagi helyzetű háztartásokra, a mikrovállalkozásokra és a közlekedést használókra gyakorolt szociális hatásait kezelő intézkedéseik támogatásához. Az EGSZB azt is elismeri, hogy ezzel a rendelettel az Európai Bizottság hitelt érdemlően bizonyítja, hogy kész küzdeni az energiaszegénység és a mobilitás terén tapasztalható szegénység ellen.

1.2. Az EGSZB mindazonáltal meg van győződve arról, hogy a Szociális Klímaalap nem nyújt majd elegendő pénzügyi támogatást ahhoz, hogy felelősségteljesen szembe tudjunk nézni a szén-dioxid-árakozás társadalmi-gazdasági hatásaival. Egy 27 tagállamot magában foglaló heterogén gazdasági térségben egy hatékony és igazságos kompenzációs mechanizmus kialakítása hatalmas kihívás, és szélesebb körű kísérő intézkedéseket és forrásokat igényel uniós és nemzeti szinten egyaránt. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy használják ki a Szociális Klímaalap és az egyéb rendelkezésre álló pénzügyi források közötti szinergiákat, és a lehető leghatékonyabban használják fel azt.

1.3. Az „Írány az 55 %!” csomagban előirányzott intézkedések és átalakítási lépések hatalmas változásokat eredményeznek, és nem szabad szem elől téveszteniük az egyes tagállamok társadalmi és gazdasági helyzetét. Ellenkező esetben veszélybe kerülne ezen intézkedések társadalmi elfogadottsága. A csomagot kísérő intézkedéseket tagállami szinten már most meg kell vitatni és végre kell hajtani. Az igazságos ökológiai átalakulás elérése érdekében a hangsúlyt a mindenki számára igazságos átmenetre kell helyezni.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a magasabb szén-dioxid ár meghatározásának célja semmiképpen sem a bevételek növelése, hanem a piaci magatartás alacsony kibocsátású technológiák irányába történő terelése. Ezért erős érvek szólnak amellett, hogy az Európai Bizottság további pénzügyi forrásokat biztosítson. Ezenkívül a 2032-es határidő nem tűnik meggyőzőnek.

1.5. Néhány érdekelt fél, köztük a munkáltatókat és a munkavállalókat egyaránt képviselő szociális partnerek szkeptikusan, sőt negatívan álltak a kibocsátáskereskedelem épületekre és a közúti közlekedésre való kiterjesztéséhez, és rámutatnak a fűtési és üzemanyagárak emelkedése által hátrányosabb anyagi helyzetű háztartásokra, a közép-, kis- és mikrovállalkozásokra és a közlekedést igénybe vevőkre várhatóan gyakorolt társadalmi és gazdasági hatásra. Mindenáron meg kell akadályozni, hogy a lakosság kimaradjon az európai klímapolitikából, és el kell kerülni a „sárgamellényes” tüntetésekhez hasonló széles körű tiltakozások kirobbanását is. E tekintetben az Európai Bizottságnak alapos vizsgálatnak kell alávetnie terveit.

1.6. Az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság nem elemezte az „Irány az 55 %!” csomag egyes tagállamokra, illetve a különböző ágazatokra gyakorolt hatását. Véleménye szerint a Szociális Klímaalap létrehozásával kapcsolatban külön hatásvizsgálatot kellett volna végezni.

1.7. Az EGSZB üdvözlí, hogy a tagállamoknak szociális klímatervük keretében átfogó intézkedés- és beruházáscsomagot kell benyújtaniuk a nemzeti energia- és klímatervüknek az irányítási rendeletnek megfelelően aktualizált változatával együtt. Az EGSZB kéri, hogy a tagállamok vonják be a nemzeti szociális klímatervek kidolgozásába a szociális partnereket, a kereskedelmi kamarákat, a civil társadalmat, az ifjúsági szervezeteket, valamint a helyi és regionális önkormányzatokat.

1.8. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az épületekre és a közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer költségei meghaladják az elérni kívánt előnyöket, valamint ellenőrizetlen és ezért egzisztenciát veszélyeztető árrobbanásokhoz vezethetnek. Az EGSZB ezért általánosságban kritikusan szemléli, hogy a Szociális Klímaalapot az épületekre és a közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer bevezetéséhez kötik, és üdvözlí, ha az uniós költségvetésben külön fejezetet szentelnének a zöld átállás társadalmi hatásának. Inkább a Szociális Klímaalap uniós szintű bevezetésére kell törekedni.

1.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy biztosítani kell az Alap forrásainak hatékony felhasználását, és meg kell akadályozni az Alapból támogatott intézkedésekkel kapcsolatos csalást, korrupciót és összeférhetlenséget.

1.10. A jogállamiság tekintetében üdvözlí az Európai Bizottság által javasolt, a hatékony és eredményes belső ellenőrzési rendszerre vonatkozó intézkedéseket, valamint a jogosulatlanul kifizetett vagy visszaélősszerűen felhasznált összegek behajtására vonatkozó bejelentést. Az EGSZB ezenkívül arra is kíváncsi, hogy a pénzeszközök kifizetésére is alkalmazni fogják-e az uniós pénzeszközök csökkentésére vonatkozó, a jogállamiság tagállamok általi megsértése esetére létrehozott eljárást.

1.11. Az EGSZB további pontosítást kér az alap finanszírozásával kapcsolatban. A javaslat előírja, hogy a finanszírozás az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer változó piacán alapuljon. Az EGSZB ezért nem érti, hogy miért szerepel a javaslatban egy 72,2 milliárd eurós fix összeg. Az alap költségvetését az árak volatilitása határozza majd meg. Ez többek között a stabilabb finanszírozás szükségességére mutat rá. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Alapban vezessenek be részleges pénzügyi rugalmasságot a kibocsátási egységek árának tényleges alakulásától függően (amely esetben a kiosztás a növekvő árral együtt növelhető lenne).

1.12. Az alap tagállamok közötti elosztásának mérlegelését tekintve az EGSZB hangsúlyozza, hogy a szén-dioxid-árak eltérő hatással lehet az egyes tagállamokra, és ellentmondhat a már meglévő nemzeti intézkedéseknek is, amint azt az író parlament a szubsidiaritásról szóló, indokolással ellátott véleményében kiemelte.

1.13. Az EGSZB üdvözlí azt a megközelítést, hogy a nemzeti tervek kidolgozása és végrehajtása során a nemek közötti egyenlőséget és a mindenki számára biztosított esélyegyenlőséget, valamint e célok, illetve a fogyatékkal élők számára biztosított akadálymentességgel kapcsolatos kérdések általános érvényesítését követik és támogatják, hogy senkit ne hagyjunk hátra. A tervezett szén-dioxid-árak különösen a nőket érinti, mivel az egyedülálló szülők 85 %-át ők teszik ki. Az egyszülős családokban különösen nagy a gyermekszegénység kockázata.

1.14. Az EGSZB nagyon jól tudja, hogy a Szociális Klímaalap középtávú választ jelent arra a problémára, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévők számára kompenzálni kell a zöld átállás magasabb költségeit. Az energiaárak alakulásának jelenlegi helyzete azonban azonnali megoldást igényel. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság közleményét, amely „eszköztárat” ad a tagállamoknak ahhoz, hogy a földgáz és a villamos energia jelenlegi nagykereskedelmi áremelkedésének azonnali hatásait kezeljék, és erősítsék a jövőbeli ársokkokkal szembeni rezilienciát. A rövid távú nemzeti intézkedések közé tartozik a háztartásoknak nyújtott szükséghelyzeti jövedelemtámogatás, a vállalkozásoknak nyújtott támogatás és a célzott adócsökkentések. Annak érdekében, hogy a segítség összhangban legyen az eszköztárral, az EGSZB azt javasolja, hogy a Szociális Klímaalap hatókörét terjesszék ki a sérülékeny kis- és középvállalkozásokra. Ez a reakció összegegyeztethető a Szociális Klímaalap küldetésével, és tekintettel van a vonatkozó uniós szabályokra.

1.15. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy támogassák a megfizethető, kibocsátásmentes, illetve alacsony kibocsátású mobilitási és közlekedési szolgáltatások fejlesztését és biztosítását. Az EGSZB úgy véli, hogy a személyszállítási közszolgáltatások nyújtása – a jogi lehetőségek keretein belül – a fenntartható és megfizethető mobilitás gerincét képezi.

2. Az Európai Bizottság dokumentumának összefoglalója

2.1. Az Európai Bizottság 2020. szeptemberi közleményében az európai zöld megállapodás stratégiájára alapozva „Európa 2030-ra vonatkozó éghajlatvédelmi törekvéseinek fokozására⁽¹⁾” szólított fel, javasolta az Európai Unió éghajlat-politikai céljainak ambiciózusabbá tételét, és tervet terjesztett elő a nettó kibocsátás csökkentésére vonatkozó kötelező érvényű cél 2030-ig legalább 55 %-ra történő emelésére. Az Európai Tanács 2020. december 11-én jóváhagyta ezt a célt, hangsúlyozva a méltányossági és szolidaritási szempontok figyelembevételének, valamint annak fontosságát, hogy senki ne maradjon le, majd 2021. május 25-én megerősítette ezeket a következtetéseket, és felkérte az Európai Bizottságot, hogy a környezeti, gazdasági és társadalmi hatások tagállami szintű alapos vizsgálatával együtt terjessze elő jogalkotási csomagját.

2.2. Az európai klímarendelet és az Európai Tanács következtetéseinek végrehajtása érdekében az Európai Bizottság 2021. július 14-én javaslatot tett az „Irány az 55 %!” csomagra, amely felülvizsgál egyes jelenleg hatályos éghajlat- és energiapolitikai jogszabályokat, és új kezdeményezéseket javasol. Az „Irány az 55 %!” csomag, a Next Generation EU és a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret hozzájárul az Európa által elérni kívánt kettős – ökológiai és digitális – átalakulás megvalósításához.

2.3. Az Európai Bizottság szerint az Európai Unió ambiciózusabb éghajlati célkitűzése azt is jelenti, hogy minden ágazat hozzájárulását növelni kell. A 2003/87/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽²⁾ („ETS-irányelv”) felülvizsgálatának keretében ezért javaslatot tett az épületekre és a közúti közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelemre. A két új ágazat – az épületek és a közúti közlekedés – kibocsátáskereskedelme által a pénzügyi szempontból legkiszolgáltatottabbakra gyakorolt szociális és elosztási hatások kezelése érdekében az Európai Bizottság az „Irány az 55 %!” csomag részeként javaslatot tett a Szociális Klímaalap létrehozásáról szóló rendeletre.

2.4. A 2025 és 2032 közötti időszakban a Szociális Klímaalap célja, hogy enyhítse az új szén-dioxid-árzás hatásait, és finanszírozást nyújtson a tagállamok számára, hogy támogassa a kibocsátáskereskedelemnek a pénzügyi szempontból kiszolgáltatott háztartásokra, a mikrovállalkozásokra és a közlekedést használókra gyakorolt szociális hatásait kezelő intézkedéseiket.

2.5. A támogatás elsősorban átmeneti jövedelemtámogatáson, valamint a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentését célzó intézkedéseken és beruházásokon keresztül valósul meg, az épületek energiahatékonyságának növelése, az épületek fűtésének és hűtésének nagyobb mértékű dekarbonizációja, a megújuló forrásokból származó energia integrálása, valamint a nulla és alacsony kibocsátású mobilitáshoz és a megfelelő közlekedési eszközökhöz való hozzáférés javítása révén. A kért intézkedésekhez szükséges pénzügyi források legalább 50 %-át maguknak a tagállamoknak kell biztosítaniuk.

2.6. A nemzeti energia- és klímatervek (NEKT) meghatározzák, hogy a tagállamok hogyan kívánnak foglalkozni az energiahatékonysággal, a megújuló energiákkal és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésével, valamint azt, hogy a hatályos jogszabályok keretében hogyan kezelik az energiaszegénységet. Az Európai Bizottság az energiaunió helyzetéről szóló jelentés részeként nyomon követi az elért eredményeket, és jelentést tesz róluk. A tagállamoknak javaslatot kell tenniük az Alapból finanszírozandó átfogó intézkedés- és beruházási csomagra, és azt a szociális klímatervüként, a nemzeti energia- és klímaterveik aktualizált változatával együtt, az irányítási rendelettel összhangban kell benyújtaniuk.

2.7. A tagállamoknak az irányítási rendelettel összhangban a nemzeti energia- és klímatervek végrehajtásáról szóló kétéves előrehaladási jelentéseikben be kell számolniuk az Európai Bizottságnak a szociális klímaterveikben szereplő intézkedések és beruházások végrehajtása terén elért eredményekről.

2.8. Az Alapnak a tagállamok szociális klímatervein keresztül történő végrehajtása összhangban van a társadalmilag igazságos átállás előmozdítását célzó, más uniós eszközök által támogatott politikákkal és intézkedésekkel is. Ezek közé tartozik a szociális jogok európai pillérének cselekvési terve⁽³⁾, amelynek célja a társadalmilag összeegyeztethető és igazságos ökológiai átalakulás minden európai polgár számára, az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+), az (EU)

⁽¹⁾ COM (2020) 562 final.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2003/87/EK irányelve (2003. október 13.) az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Unión belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról (HL L 275., 2003.10.25., 32. o.).

⁽³⁾ Az Európai Tanács a 2021. június 24–25-i ülésén jóváhagyta.

2021/1056 európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽⁴⁾ szerinti, az igazságos átmenetre vonatkozó tervek, a 2010/31/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽⁵⁾ szerinti, az épületek felújítására vonatkozó hosszú távú tagállami stratégiák, valamint az Energiaszegénységi Megfigyelőközpont, amely támogatja a tagállamok energiaszegénység csökkentésére és nyomon követésére irányuló erőfeszítéseit, valamint a kapcsolódó szakpolitikai kombinációkat az energiaszegénységről szóló európai bizottsági ajánlással⁽⁶⁾ összhangban.

2.9. Az új kibocsátáskereskedelemről származó bevételek többsége a tagállamok nemzeti költségvetéseibe kerül, és az Európai Bizottság elképzelése szerint azokat az éghajlattal kapcsolatos célokra kell fordítani, például az új kibocsátáskereskedelem társadalmi hatásainak kezelésére. A tagállamokat arra ösztönzik, hogy ezeket a bevételeket, valamint az Európai Unió más programjaiból származó további forrásokat olyan intézkedésekre fordítsák, amelyek támogatják az ágazatok szociális szempontokkal összeegyeztethető dekarbonizációját.

2.10. Az Alap teljes pénzügyi dotációja a 2025–32-es időszakra folyó áron 72,2 milliárd EUR. Az Európai Bizottság hamarosan javaslatot fog előterjeszteni a 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keretről szóló rendelet célzott felülvizsgálatára, hogy az a 2025–2027 közötti időszakra 23,7 milliárd EUR összegű további európai uniós kiadásokat tartalmazzon. Ezeket a forrásokat a tervezettnél korábban kell rendelkezésre bocsátani az új kibocsátáskereskedelmi rendszer zökkenőmentes bevezetésének elindítása és kísérése érdekében.

2.11. Az új kibocsátáskereskedelmi rendszerhez való közvetlen kapcsolódása miatt az Alap pénzügyi dotációjának elvileg meg kell felelnie az épületeknek és a közúti közlekedésnek a kibocsátáskereskedelmi rendszerről szóló irányelv hatálya alá vonásából várható bevételek 25 %-ának.

2.12. Az Alap kötelezettségvállalásainak éves elosztását az Alap célkitűzéseivel összhangban kell kialakítani. Ennek eredményeképpen a pénzeszközök korai elosztásának profilja összhangban van az Alap azon célkitűzésével, hogy enyhítse a kibocsátáskereskedelmi rendszerről szóló irányelv kiterjesztett hatályának a pénzügyi szempontból kiszolgáltatottabb háztartásokra, a mikrovállalkozásokra és a közlekedést igénybe vevőkre gyakorolt hatását. A kiterjesztés következményeinek előrejelzése érdekében a támogatás már 2025-től elérhető.

2.13. A 2021. május 8-i portói nyilatkozat megerősítette az Európai Tanács elkötelezettségét a szociális Európa megvalósítása iránti munka mellett, valamint az iránti elkötelezettségét, hogy a szociális jogok európai pillérének uniós és nemzeti szintű végrehajtását tovább fokozza, a vonatkozó hatáskörök, valamint a szubszidiaritás és az arányosság elvének kellő tiszteletben tartásával.

2.14. Az Alap végrehajtásának összhangban kell állnia a hatékony és eredményes pénzgazdálkodás elvével, beleértve a csalások, például az adócsalás, az adóelkerülés, a korrupció és az összeférhetlenség hatékony megelőzését és üldözését.

3. Az EGSZB általános megjegyzései

3.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) támogatja azokat a fontos lépéseket, amelyeket az európai zöld megállapodás által kitűzött, a klímasemlegességre és az éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciára vonatkozó célok 2050-ig történő elérése érdekében tettek. Elismeri, hogy az Európai Bizottság tudatában van annak, hogy az éghajlati válság és az energetikai átmenet nem pusztán technikai és strukturális, hanem társadalmi, gazdasági és elosztási kihívás is. Az EGSZB üdvözlöi a Szociális Klímaalapnak a jelen rendeletben foglaltak szerinti létrehozását, amelynek célja, hogy enyhítse az új szén-dioxid-árazás hatásait, és hogy forrásokat biztosítson a tagállamok számára a kibocsátáskereskedelemnek a pénzügyi szempontból kiszolgáltatottabb háztartásokra, a mikrovállalkozásokra és a közlekedést használókra gyakorolt negatív szociális és gazdasági hatásait kezelő intézkedéseik támogatásához. Az EGSZB azt is elismeri, hogy ezzel a rendelettel az Európai Bizottság hitelt érdemlően bizonyítja, hogy kész küzdeni az energiaszegénység és a mobilitás terén tapasztalható szegénység ellen.

3.2. Az EGSZB mindazonáltal meg van győződve arról, hogy a Szociális Klímaalap nem nyújt majd elegendő pénzügyi támogatást ahhoz, hogy felelősségteljesen tudjuk kezelni a szén-dioxid-árazás társadalmi-gazdasági hatásait. Egy 27 tagállamot magában foglaló heterogén gazdasági térségben egy hatékony és igazságos kompenzációs mechanizmus kialakításának hatalmas kihívása szélesebb körű kísérő intézkedéseket és forrásokat igényel uniós és nemzeti szinten

⁽⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1056 rendelete (2021. június 24.) az Igazságos Átmenet Alap létrehozásáról (HL L 231., 2021.6.30., 1. o.).

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/31/EU irányelve (2010. május 19.) az épületek energiahatékonyságáról (HL L 153., 2010.6.18., 13. o.).

⁽⁶⁾ A Bizottság (EU) 2020/1563 ajánlása (2020. október 14.) az energiaszegénységről (C/2020/9600) (HL L 357., 2020.10.27., 35. o.).

egyaránt. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy használják ki a Szociális Klímaalap és az egyéb rendelkezésre álló pénzügyi források közötti szinergiákat, és a lehető leghatékonyabban használják fel azt. Ugyanakkor a Szociális Klímaalap bevezetését a teljes „Irány az 55 %!” csomag összefüggésében kell vizsgálni.

3.3. Az EGSZB rámutat, hogy a tervezett éghajlatvédelmi intézkedések és azok hatásai tovább súlyosbíthatják a már meglévő egyenlőtlenségeket. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, a Tanácsot és a Parlamentet, hogy helyezték az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló intézkedéseik középpontjába az igazságos átmenet elvét.

3.4. Az „Irány az 55 %!” csomagban előirányzott intézkedések és átalakítási lépések hatalmas változásokat eredményeznek, és nem szabad szem elől téveszteniük az egyes tagállamok társadalmi és gazdasági helyzetét. Ellenkező esetben veszélybe kerülne ezen intézkedések társadalmi elfogadottsága. A csomagot kísérő intézkedéseket tagállami szinten már most meg kell vitatni és végre kell hajtani. Az igazságos ökológiai átalakulás elérése érdekében a hangsúlyt a mindenki számára igazságos átmenetre kell helyezni.

3.5. Az Alap volumene 2025 és 2032 között 72,2 milliárd eurót tesz ki, a közlekedési és az épületszektor kibocsátáskereskedelmi rendszeréből származó bevételek 25 százaléka felhasználásával. Az ETS ilyen mértékű kiterjesztése által támasztott kihívásokhoz képest ez nagyon kis összeg. Az EGSZB úgy véli, hogy a magasabb szén-dioxid ár meghatározásának célja semmiképpen sem a bevételek növelése, hanem a piaci magatartás alacsony kibocsátású technológiák irányába történő terelése. Ezért erős érvek szólnak amellett, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok további pénzügyi forrásokat biztosítsanak. Ezenkívül a 2032-es határidő nem tűnik meggyőzőnek.

3.6. Néhány érdekelt fél, köztük a munkáltatókat és a munkavállalókat képviselő szociális partnerek szkeptikusan, sőt negatívan álltak a kibocsátáskereskedelem épületekre és a közúti közlekedésre való kiterjesztéséhez, és rámutatnak a fűtési és üzemanyagárak emelkedése által a hátrányosabb anyagi helyzetű háztartásokra, a közép-, kis- és mikrovállalkozásokra és a közlekedést igénybe vevőkre várhatóan gyakorolt társadalmi és gazdasági hatásra. Mindenáron meg kell akadályozni, hogy a lakosság kimaradjon az európai klímapolitikából, és el kell kerülni a „sárgamellényes” tüntetésekhez hasonló széles körű tiltakozások kirobbanását is. E tekintetben az Európai Bizottságnak alapos vizsgálatnak kell alávetnie terveit.

3.7. Az EGSZB sajnálja, hogy az Európai Bizottság nem elemezte a „Irány az 55 %!” csomag egyes tagállamokra, illetve a különböző ágazatokra gyakorolt hatását. Véleménye szerint a Szociális Klímaalap létrehozásával kapcsolatban külön hatásvizsgálatot kellett volna végezni.

3.8. Az alacsony jövedelmű háztartások már a jelenlegi rendszerben is különböző nehézségekkel szembesülnek, amelyekre a rövid távú támogatás mellett hosszú távú és így fenntartható megoldásokra van szükség. Az EGSZB véleménye szerint az EU-nak uniós szinten szilárd finanszírozásra van szüksége, amely enyhíti az éghajlat-politikai intézkedések társadalmi-gazdasági hatásait, és biztosítja az igazságos átmenetet. Ezért az EGSZB szerint a Szociális Klímaalap uniós szintű bevezetése is alapvetően szükséges, és azt nem szabad az épületekre és a közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer bevezetéséhez kötni. Az Európai Klímaalapítvány tanulmánya⁽⁷⁾ alapján „egy kibővített ETS önmagában nem eredményezné a közúti közlekedés és az épületek tekintetében szükséges jelentős kibocsátáscsökkenést”.

3.9. Bár az EGSZB elvben üdvözi a javasolt Szociális Klímaalap létrehozását, rámutat, hogy annak finanszírozása az épületekre és a közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer bevezetésétől függ (26. cikk). A lakhatás és a mobilitás alapvető szükségletek, ezért ezek biztosítása az általános érdekű szolgáltatások közé tartozik. Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az épületekre és a közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer költségei meghaladják az elérni kívánt előnyöket, valamint ellenőrizetlen és ezért egzisztenciát veszélyeztető árrobbanásokhoz vezethetnek. Az EGSZB ezért általánosságban kritikusan szemléli, hogy a Szociális Klímaalapot az épületekre és a közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer bevezetéséhez kötik, és üdvözlőné, ha az uniós költségvetésben külön fejezetet szentelnének a zöld átállás társadalmi hatásának. Inkább a Szociális Klímaalap uniós szintű bevezetésére kell törekedni.

3.10. Az alap egyrészt szociális kompenzációs kifizetésekről, másrészt az elektromos járművekkel kapcsolatos ösztönzőkről, harmadrészt a töltőinfrastruktúrába történő beruházásokról és az épületek dekarbonizációjáról gondoskodik. Figyelembe kell azonban venni az alacsony jövedelmű háztartások szükségleteit, és a mobilitás villamosításához kapcsolódó intézkedéseknek mindenkire ki kell terjedniük és jövőorientáltak kell lenniük, az alacsony jövedelmű háztartások számára is lehetővé téve az elektromos városi közlekedés vagy az olyan új üzleti modellek alkalmazását, mint az autómegosztás. Az

(7) Európai Éghajlatvédelmi Alapítvány: Decarbonising European transport and heating fuels – Is the EU ETS the right tool? <https://europeanclimate.org/wp-content/uploads/2020/06/01-07-2020-decarbonising-european-transport-and-heating-fuels-full-report.pdf>.

EGSZB rámutat arra, hogy a kibocsátásmentes és az alacsony kibocsátású mobilitás előmozdítása kapcsán nemcsak az elektromos közlekedésre kell összpontosítani, hanem adott esetben más alternatív és alacsony költségű üzemanyagokat, például bioüzemanyagokat is elő kell mozdítani. Az EGSZB arra is rámutat, hogy amikor pénzügyi vagy műszaki okok miatt nem lehetséges a kibocsátásmentes alternatívák alkalmazása, akkor az alacsony kibocsátású megoldásokat kell támogatni. Ennek kapcsán az EGSZB hangsúlyozza, hogy az alacsony jövedelmű háztartások számára az lenne a legfontosabb, hogy régi, környezetszennyező autóikat üzemanyag-hatékonyabb járművekre cseréljék, ami az európai használtautó-piac alapos újraszabályozását igényli. Fontos, hogy az igazságos átmenet e szempontjait a tagállamok figyelembe vegyék a szociális klímatervek kidolgozásakor, az Európai Bizottság pedig azok értékelésekor.

3.11. Az Alap tagállamok közötti elosztásának mérlegelésekor az Európai Bizottság olyan képletet keresett, amely figyelembe veszi a népesség nagyságát (beleértve a vidéki területek arányát), az egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelmet, a veszélyeztetett háztartások arányát és a háztartások tüzelőanyag-égetésből származó kibocsátását. Az EGSZB attól tart, hogy ez még mindig nem lesz elegendő az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségek figyelembevételéhez. Egy viszonylag szegény tagállam, ahol az országon belüli egyenlőtlenség alacsonyabb, végül kevesebbet profitálhat, mint egy gazdag, de nagy egyenlőtlenségekkel küzdő tagállam.

3.12. A tagállamoknak a nemzeti energia- és klímaterveikkel együtt 2024-ig szociális klímaterveket kell benyújtaniuk, amelyekben meghatározzák a kiszolgáltatott csoportokat és intézkedéseket. Ebben az összefüggésben a vállalatok és az intézményi kapacitások terén megmutatkozó jelentős különbségek felvetik a kérdést, hogy ez működni fog-e. Az, hogy a tagállamok a különböző nemzeti energia- és klímatervekben milyen módon kezelik az igazságos átmenetet, ízelítőt adhat abból, hogy mire számíthatunk. Az EGSZB ezért kéri, hogy a tagállamok vonják be a nemzeti szociális klímatervek kidolgozásába a szociális partnereket, a kereskedelmi kamarákat, a civil társadalmat, az ifjúsági szervezeteket, valamint a helyi és regionális önkormányzatokat.

3.13. Az EGSZB elismeri, hogy az Európai Bizottság ezzel a rendelettel – akárcsak számos más dokumentumban, például az energiaszegénységről szóló közleményben és ajánlásban (C(2020) 9600 final) vagy a télen közzétett európai épületkorszerűsítési programban (COM(2020) 662 final, SWD(2020) 550 final) – ismét nagy hangsúlyt fektet az energiaszegénység elleni küzdelemre. További erőfeszítésekre van azonban szükség.

3.14. Az Energiaszegénységi Megfigyelőközpont becslése szerint az Európai Unióban több mint 50 millió háztartás él energiaszegénységben. Az Európai Energiaszegénységi Megfigyelőközpont megállapításaira és az újonnan kidolgozott európai energiaszegénységi indexre alapozva az energiaszegénység felszámolására irányuló európai cselekvési tervet kell kidolgozni az érdekelt felekkel, többek között fogyasztóvédelmi szervezetekkel és a szegénység elleni küzdelemmel foglalkozó civil szervezetekkel (például az Európai Szegénységellenes Hálózattal) együttműködve annak érdekében, hogy a közszférabeli fellépés még inkább az energiaszegénység hátterében álló okokra irányuljon.

3.15. Ennek megfelelően mind nemzeti, mind európai szinten konkrét intézkedésekre van szükség az energiaszegénység ellen. Ezek közé tartozik az energiaszegénységben élő háztartások számára a fűtési felújításokhoz vagy a fűtési rendszerek cseréjéhez nyújtott támogatásokhoz való jobb hozzáférés, a kötelező alapellátási modellek és az energiaágazatban a fogyasztókat védő általános rendelkezések.

3.16. Ebben az összefüggésben az EGSZB felhívja a figyelmet a szociális jogok európai pillérének 20. alapelvére, amely kimondja: „Mindenkinek joga van jó minőségű alapszolgáltatásokat igénybe venni, ideértve a vízellátást, a szennyvízelvezetést, az energiaellátást, valamint a közlekedési, a pénzügyi és a digitális távközlési szolgáltatásokat. Gondoskodni kell a rászorulóknak támogatásáról, hogy igénybe tudják venni ezeket a szolgáltatásokat.”

3.17. Az EGSZB megjegyzi, hogy biztosítani kell az Alap forrásainak hatékony felhasználását, és meg kell akadályozni az Alapból támogatott intézkedésekkel kapcsolatos csalást, korrupciót és összeférhetetlenséget. A jogállamiság tekintetében üdvözlő az Európai Bizottság által javasolt, a hatékony és eredményes belső ellenőrzési rendszerre vonatkozó intézkedéseket, valamint a jogosulatlanul kifizetett vagy visszaélészerűen felhasznált összegek behajtására vonatkozó bejelentést.

3.18. Az EGSZB azt ajánlja, hogy a Szociális Klímaalap a többi eszközzel együtt átfogó, rendszerszintű eszköz legyen, amely kompenzálja a zöld átállás növekvő költségeit az EU és a tagállamok számára, és amely jelentősen hozzájárul a fenntarthatósági célok eléréséhez.

3.19. Az EGSZB további pontosítást kér az alap finanszírozásával kapcsolatban. A javaslat előírja, hogy a finanszírozás az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer változó piacán alapuljon. Az EGSZB ezért nem érti, hogy miért szerepel a javaslatban egy 72,2 milliárd eurós fix összeg. Az alap költségvetését az árak volatilitása határozza majd meg. Ez többek között a stabilabb finanszírozás szükségességére mutat rá. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Alapban vezessenek be részleges pénzügyi rugalmasságot a kibocsátási egységek árának tényleges alakulásától függően (amely során a kiosztás a növekvő árral együtt növekedhetne).

3.20. A földgáz és a villamos energia nagykereskedelmi árának erőteljes emelkedése hatalmas pénzügyi terheket ró a fogyasztókra. Az EGSZB nagyon jól tudja, hogy a Szociális Klímaalap középhátvát választ jelent arra a problémára, hogy a kiszolgáltatott helyzetben lévők számára kompenzálni kell a zöld átállás magasabb költségeit. Az energiaárak alakulásának jelenlegi helyzete azonban azonnali megoldást igényel. Az EGSZB üdvözlö az Európai Bizottság közleményét, amely „eszköztárat” ad a tagállamoknak ahhoz, hogy a földgáz és a villamos energia jelenlegi nagykereskedelmi áremelkedésének azonnali hatásait kezeljék, és erősítsék a jövőbeli ársokkokkal szembeni rezilienciát. A rövid távú nemzeti intézkedések közé tartozik a háztartásoknak nyújtott szükséghelyzeti jövedelemtámogatás, a vállalkozásoknak nyújtott támogatás és a célzott adócsökkentések. Annak érdekében, hogy a segítség összhangban legyen az eszköztárral, az EGSZB azt javasolja, hogy a Szociális Klímaalap hatókörét terjesszék ki a sérülékeny kis- és középvállalkozásokra. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságot a megújuló energiákba és az energiahatékonyságba történő beruházások támogatására, az energiatárolás és a gáztartályok beszerzésére vonatkozó lehetséges intézkedések megvizsgálására, valamint a villamosenergia-piac jelenlegi szerkezetének értékelésére irányuló terveit illetően.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB üdvözlö azt a megközelítést, hogy a nemzeti tervek kidolgozása és végrehajtása során a nemek közötti egyenlőséget és a mindenki számára biztosított esélyegyenlőséget, valamint e célok, illetve a fogyatékkal élők számára biztosított akadálymentességgel kapcsolatos kérdések általános érvényesítését követik és támogatják, hogy senkit ne hagyjunk hátra. A tervezett szén-dioxid-árak azonosan különösen a nőket érinti, mivel az egyedülálló szülők 85 %-át ők teszik ki. Az egyszülős családokban különösen nagy a gyermekszegénység kockázata. Ebben az összefüggésben az EGSZB megismétli az Európai Bizottsághoz intézett azon kérését, hogy a lehető leghamarabb kezdeményezze az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokról szóló határozat felülvizsgálatát a szociális lakhatás célcsoportja tekintetében, és tegye egyértelművé, hogy a lakhatási politika nem korlátozódhat kizárólag a szegénységi küszöbhez közeli személyek megsegítésének céljára, hanem megfelelő, hozzáférhető és hosszú távon megfizethető lakhatást kell biztosítani az európai lakhatási válság által érintett valamennyi polgár, különösen a hajléktalanok, a fiatal párok, az egyedülálló szülők vagy a sok gyermeket nevelő családok, a munkavállalók, valamint általában véve a középosztály számára ⁽⁸⁾.

4.2. A fosszilis tüzelőanyagok árának emelkedése aránytalanul nagy mértékben érintheti azokat a pénzügyi szempontból kiszolgáltatottabb háztartásokat, a mikrovállalkozásokat és a közlekedési szolgáltatások felhasználóit, akik jövedelmük nagyobb részét fordítják energiára és közlekedésre, akik bizonyos régiókban nem rendelkeznek alternatív, megfizethető mobilitási és közlekedési lehetőségekkel, és akiknek esetleg nincs pénzügyi kapacitásuk a fosszilis tüzelőanyag-fogyasztás csökkentésére való befektetésre. Az EGSZB ezért üdvözlö, hogy az Európai Bizottság javaslatának középpontjában a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartások, mikrovállalkozások és közlekedési felhasználók szükségletei állnak, ideértve a tömegközlekedéshez való ingyenes hozzáférés biztosítását vagy a kiigazított díjszabást, a keresleten alapuló fenntartható mobilitás előmozdítását és a közös mobilitási szolgáltatásokat. Ezenkívül arra kéri a tagállamokat, hogy támogassák a megfizethető, kibocsátásmentes, illetve alacsony kibocsátású mobilitási és közlekedési szolgáltatások fejlesztését és biztosítását. Az EGSZB úgy véli, hogy a személyszállítási közszolgáltatások nyújtása – a jogi lehetőségek keretein belül – a fenntartható és megfizethető mobilitás gerincét képezi. Ebben az értelemben az ökológiai és társadalmi követelményeknek jobban megfelelő közszolgáltatási kötelezettségekért nagyobb kompenzációra van szükség, ami viszont a nemzeti kormányok, régiók és önkormányzatok pénzügyi támogatását és pénzügyi eszközök létrehozását igényli.

4.3. Az „Irány az 55 %!” csomagban az Európai Bizottság többek között előírja a közúti közlekedés bevonását az EU kibocsátáskereskedelmi rendszerébe, ami azt jelenti, hogy középhátvát a hagyományos motorizált magánközlekedési eszközök költségei emelkedni fognak, amennyiben azok fosszilis tüzelőanyaggal működnek. Az Európai Bizottság tisztában van azzal, hogy ez a lakosság bizonyos csoportjai számára hátrányos következményekkel jár. Ebben az összefüggésben foglalkozik a mobilitási szegénység kérdésével, rámutat a Szociális Klímaalapon ⁽⁹⁾ belüli kompenzáció szükségességére, és kezdeti javaslatokat tesz arra vonatkozóan, hogyan kellene ezt kialakítani. Az Európai Bizottság azonban nem ad becslést arra vonatkozóan, hogy ez hány embert érinthet az EU egész területén, és nem ad meghatározást vagy mutatókat a mobilitási szegénység meghatározására.

4.4. A vidéki területeken a mobilitásról és a munkába való visszatérésről szóló tanulmány (Mobility4Job ⁽¹⁰⁾) megállapította, hogy a munkanélküliek mindössze 50 százalékának állt bármikor rendelkezésre autó, míg a lakossági átlag 80 százalék volt. A Costs projekthez hasonlóan ez is azt mutatja, hogy a háztartások a jövedelemcsökkenésre többek között a magángépkocsin való spórolással reagálnak. Ez azt jelenti, hogy a mobilitási korlátok csak egy későbbi időpontban válnak láthatóvá, például álláskeresőkor, amikor nem állnak rendelkezésre megfelelő mobilitási alternatívák, és a potenciális

⁽⁸⁾ TEN/707 – A méltányos, fenntartható és hosszú távon megfizethető lakhatáshoz való egyetemes hozzáférés. (HL C 429., 2020.12.11., 93. o.)

⁽⁹⁾ COM(2021) 568.

⁽¹⁰⁾ Unterwegs zwischen Erwerbs- und Familienarbeit (54) – Portal der Arbeiterkammern und des ÖGB Verlags (A keresőtevékenység és a családi munka közötti úton (54) – A munkaügyi kamarák és az ÖGB Kiadó portálja).

munkahelyek helyszínei nem érhetők el. A mobilitási költségek jövedelemhez viszonyított pusztán százalékos aránya ezért nem elegendő mutatója annak, hogy a mobilitási lehetőségek korlátozottsága fennáll-e, és ha igen, milyen mértékben. A mobilitási szegénység több változó kombinációjának a következménye: elsősorban a jövedelem és a gépkocsi birtoklásának kényszere, ha nem állnak rendelkezésre alternatív mobilitási lehetőségek.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az Európai Unió területére történő jogellenes belépéssel összefüggésben az emberke-
reskedelmet vagy migráncscsempészt elősegítő vagy abban részt vevő fuvarozókkal szembeni
intézkedésekről**

(COM(2021) 753 – 2021/0387 (COD))

(2022/C 152/27)

Főelőadó: **Cristian PÎRVULESCU**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.12.13. Tanács, 2021.12.16.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Közgyűlési határozat:	2021.12.9.
Illetékes szekció:	„Külkapcsolatok” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.9.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	159/15/09

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí a javaslatot, és úgy véli, hogy a fuvarozókkal szembeni lehetséges szankciók indokolt lépést jelentenek az EU és a tagállamok részéről.

1.2. Rámutat azonban arra, hogy a jogalkotási választ kiváltó, a Belarusz–EU határon kitört válság összetettebb, és sokkal messzemenőbb következményekkel jár, amelyek kezeléséhez a javasoltakon túli eszközök is szükségesek.

1.3. Az EGSZB-t nagyon aggasztja, hogy a belarusz kormány autoriter irányt követ, továbbá elítéli a polgárokkal, a médiával, a politikai pártokkal, a civil társadalmi szervezetekkel és a szociális partnerekkel szembeni elnyomás és megfélemlítés minden formáját. Azt is elítéli, hogy a belarusz kormány megszervezte személyek harmadik országokból a saját területére történő szállítását azzal a céllal, hogy uniós határok átlépésére kényszerítse őket. A kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek életének és törekvéseinek illetén kihasználása elfogadhatatlan, és veszélyezteti az érintettek egészségét és biztonságát.

1.4. Az EGSZB mindenekelőtt az emberek méltóságának tiszteletben tartását és alapvető jogaik védelmét helyezi a középpontba. Az EU-nak válaszul először az érintettek méltóságának és jogainak helyreállításával kell foglalkoznia.

1.5. Az EGSZB ezért kéri, hogy haladéktalanul vessenek véget az EU területéről egy olyan országba való visszatoloncolásoknak, ahol az emberek biztonsága veszélyben van. Fontos, hogy az EU határát átlépő valamennyi személy – ha akar – menedéjog iránti kérelmet tudjon benyújtani.

1.6. Az EGSZB sürgeti, hogy a belarusz kormány biztosítsa, hogy a területén tartózkodó személyek megfelelő bánásmódban részesüljenek, menedéjog iránti kérelmet nyújthassanak be, és ne küldjék vissza őket származási országukba, ha ott életük és biztonságuk veszélyben van, teljes mértékben tiszteletben tartva a visszaküldés tilalmának elvét.

1.7. Az uniós intézményeknek többoldalú párbeszédet kell folytatniuk Belarusszal, biztosítva, hogy az ország tiszteletben tartsa a menekültügyre és az emberi jogok védelmére vonatkozó nemzetközi szerződéseket.

1.8. A Frontex szerint 2021. január és október között mintegy 6 571 ember lépte át az EU keleti határát, ebből 3 868 iraki állampolgár volt ⁽¹⁾. Az iraki polgárok esetében az egyik legmagasabb a nemzetközi védelemhez való jog elismerésének aránya (az EASO szerint 2020-ban 44 %-ban hoztak kedvező elsőfokú határozatot) ⁽²⁾. Ezért az Európai Bizottság javaslatának maradéktalanul fel kell tárnia az új migrációs és menekültügyi paktummal való kiegészítő jelleget, és az érintett személyeket a nemzetközi védelem lehetséges kedvezményezettjeinek kell tekintenie.

1.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy biztonságos útvonalakat kell kialakítani a nemzetközi védelem kérelmezéséhez és az uniós, nemzeti és nemzetközi jog szerinti biztonságos migrációhoz. A biztonságos útvonalak kialakítása csökkenteni fogja az embercsempészek és emberkereskedők iránti igényt, és jobban védi valamennyi érintett személy biztonságát és jogait.

1.10. Az EGSZB sürgeti az uniós intézményeket, hogy dolgozzanak ki átfogóbb szankciórendszert a belarusz kormány ellen a válságban játszott szerepe miatt, amelyben a fuvarozók részvétele csak egy összetevő. A Belarusz területén végrehajtott akciókat nem lehetett volna megszervezni a legmagasabb kormányzati szintek jóváhagyása és a különböző állami erők, köztük a határrendészet részvétele nélkül.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az EGSZB szerint az Európai Bizottság helyes irányba indult el azzal, hogy a fellépést a következő nemzetközi szabályokra alapozza: a nemzetközi szervezett bűnözés elleni ENSZ-egyezmény, az Egyesült Nemzetek keretében létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyve, valamint az Egyesült Nemzetek keretében létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezménynek a migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren történő csempészete elleni fellépéséről szóló jegyzőkönyve.

2.2. Rámutat továbbá arra, hogy erre a helyzetre vonatkozóan más nemzetközi szabályok is relevánsak: a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi egyezmény és annak 1967. évi jegyzőkönyve, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával együtt. Szem előtt kell tartanunk az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény tartalmát is. Az EU a világ egyik legátfogóbb alapjogvédelmi rendszerével rendelkezik, és valamennyi rendelkezésének és fellépésének összhangban kell lennie az Alapjogi Chartával.

2.3. Ami az egyéb uniós szakpolitikákkal való összhangot illeti, a javaslat jelzi az Unió külső fellépéseivel – többek között a közös kül- és biztonságpolitikával – való komplementaritást, de külön nem tér ki az e területre vonatkozó támogató intézkedésekre és fellépésekre. A javaslat azt is megemlíti, hogy az intézkedéseket megfelelő humanitárius intézkedéseknek kell kísérniük, de nem határozza meg ezeket. Az EGSZB javasolja e szakasz módosítását úgy, hogy az kifejtse az új migrációs és menekültügyi paktummal, valamint az európai szomszédságpolitikával való kiegészítő jelleget. A javaslatban a tervezett humanitárius intézkedéseket is meg kell határozni.

2.4. Ennek kapcsán az EGSZB valódi európai szolidaritást szorgalmaz a határon fekvő uniós tagállamokkal, és közvetlen támogatást kér számukra a jelenlegi válság kezeléséhez. Ugyanakkor emlékeztetni kell őket arra, hogy a személyek – köztük a migránsok és a lehetséges menekültek – alapvető jogainak védelme az uniós szerződésekben és az Alapjogi Chartában rögzített felelősség.

2.5. A fuvarozókkal szembeni valamennyi lehetséges intézkedést – a jelenlegi szállítási műveletek korlátozását vagy további bővítésének megakadályozását, az uniós jog alapján megadott különféle engedélyek felfüggesztését, az uniós légtér használatához, az Unió területén való átutazáshoz vagy az uniós kikötőkbe való befutáshoz való jog felfüggesztését, az Unió belüli üzemanyag-feltöltési vagy karbantartási jogok felfüggesztését, illetve az Unióba irányuló, onnan kiinduló és az Unió belüli működési jogok felfüggesztését – arányosan és célzottan kell alkalmazni, szem előtt tartva az emberkereskedelem és a migráncsempészség korlátozására vonatkozó átfogó célkitűzést.

2.6. A javaslat szerint a rendelet általános célja az emberkereskedelem és a migráncsempészség korlátozása. A Frontex szerint 2021. január és október között 6 571 ember lépte át az EU keleti határát, ebből 3 868 iraki állampolgár volt. Az iraki polgárok esetében az egyik legmagasabb a nemzetközi védelemhez való jog elismerésének aránya. E számadatok alapján ezeket a személyeket nemcsak legális migránsoknak kell tekinteni, hanem olyan személyeknek, akik esetleg jogszerűen folyamodnak nemzetközi védelemért. Ezért a javaslatot ennek elismerése érdekében módosítani kell. A javaslatnak nagyon konkrét intézkedéseket is tartalmaznia kell annak érdekében, hogy a Belaruszban és az uniós országokban tartózkodó személyek nemzetközi védelemért folyamodhassanak.

⁽¹⁾ A Frontex migrációs térképe, <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-map/>. Hozzáférés: 2021.12.1.

⁽²⁾ EASO Menekültügyi trendek – 2020. évi áttekintés, <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/EASO-Asylum-Report-2021.pdf>. Hozzáférés: 2021.12.1.

2.7. Az EGSZB-t egyre inkább aggasztja, hogy a „migráns” kifejezéshez diszkriminatív és pejoratív képzetek társulnak. A migránsok emberek, akiknek alapvető jogait, ezen belül méltóságát is védeni kell. A legtöbben nagyon nyomós okokból hagyják el hazájukat, többek között azért, mert veszélyben érzik az életüket, és ezekben az esetekben biztosítani kell számukra a jogot arra, hogy nemzetközi védelmet kérjenek, és az utazás és a kérelmezési folyamat során megfelelően bánjanak velük.

2.8. A javaslat megfelelően kialakítja a fuvarozókat célzó keretet, de nem ismeri el az állami és kormányzati szereplők felelősségét. Belarusz esetében a nemzeti légitársaság közvetlen kormányfelügyelet alatt működik. Számos kormányzati és állami szerv közvetlenül részt vett az emberek Belaruszba történő beutaztatásának és határra szállításának folyamatában.

2.9. A szankciókat ki kell terjeszteni, és azokkal közvetlenül a rendeletben említett intézkedések megszervezéséért felelős állami és közszereplőket kell megcélózni. Végso soron a kormány rendelkezik minden jogi és intézményi eszközzel ahhoz, hogy leállítsa a fuvarozók ilyen tevékenységeit, közvetlen részvétele esetén pedig még egyértelműbb felelősség terheli. A kizárólag a fuvarozókat célzó intézkedések tehát nem a válság okaira, hanem annak eszközeire irányulnak.

2.10. Belarusznak az EU nyújtotta a legtöbb anyagi támogatást. 2016 óta a Belarusznak nyújtott pénzügyi támogatás összege mintegy 30 millió EUR volt éves vissza nem térítendő támogatás formájában, jelenleg a kötelezettségvállalások teljes összege megközelíti a 135 millió eurót. Az EGSZB üdvözli az EU és Belarusz közötti kapcsolatok – ezen belül a pénzügyi együttműködés – átfogó, mélyreható felülvizsgálatának elindítását, és reméli, hogy a felülvizsgálat megújult és hatékonyabb nyomást fog gyakorolni Belaruszra a jogállamiság, a demokrácia és az emberi jogok tiszteletben tartása érdekében, továbbá visszatartó erővel bír olyan további intézkedések meghozatalát illetően, amelyek hasonló válsághoz vezethetnek az EU határain.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 9-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság jelentése az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A 2030-ig tartó időszakra szóló új uniós erdőgazdálkodási stratégia

(COM(2021) 572 final)

(2022/C 152/28)

Előadó: **Simo TIAINEN**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2021.8.10.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.25.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	227/1/6

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó új uniós erdőstratégiájában az Európai Bizottság helyesen állapítja meg, hogy az erdők sokrétű szerepet játszanak, és komoly gazdasági, társadalmi és környezeti jelentőséggel rendelkeznek. Az erdők életképessége és egészsége alapvető fontosságú mind környezeti, mind éghajlati okokból, valamint az erdőalapú gazdasági fejlődés és az emberek jólétének fokozása szempontjából. Bár az EGSZB elismeri, hogy az erdészeti stratégia foglalkozik a gazdasági és társadalmi lehetőségekkel, ezt átfogóbb módon kell megvalósítani. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy az, hogy miként kellene ellentételezni az erdők, és így az erdőtulajdonosok által nyújtott nem kereskedelmi ökoszisztéma-szolgáltatásokat, megválaszolatlan marad. A stratégia bemutat néhány pozitív példát, de az EGSZB egy igazán meggyőző és fenntartható megoldást szeretne látni a jövőre nézve.

1.2. Az erdőgazdálkodási stratégiának össze kell kötnie az erdőkkel és az erdőalapú biogazdasággal kapcsolatos különböző szakpolitikai területeket és stratégiákat. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy a hatáskörökkel és a szubszidiaritás elvével összhangban a döntéseket mindig a megfelelő szinten kell meghozni. Mivel az EU erdei nagyon különbözőek, nincs egységesen alkalmazható megoldás sem, az erdőgazdálkodás és az erdőtervezés pedig a közös célokhoz hozzájárulva a legjobban nemzeti szinten kezelhető. Egy uniós szintű keretre viszont szükség van az olyan, az egységes piachoz kapcsolódó, illetve környezetvédelmi és éghajlati kérdések tekintetében, amelyeket nem lehet csak nemzeti intézkedésekkel megoldani, és amelyek gyakran nemzetközi fellépést is igényelnek.

1.3. Elmélyültebb együttműködésre van szükség a politikai döntéshozatal minden szintjén, és az EGSZB kiemeli, hogy a civil társadalom – ezen belül a vállalkozások, a szakszervezetek és a környezetvédelmi szervezetek – képviselőit szorosan be kell vonni a stratégia továbbfejlesztésébe és nyomon követésébe, rámutatva arra, hogy az erdőtulajdonosok, az iparágak és a munkavállalók központi szerepet játszanak a fenntartható erdőgazdálkodás és az erdőalapú biogazdaság területén.

1.4. Az EGSZB kéri, hogy a szakpolitikai és szabályozási keret legyen koherens, stabil, egyértelmű, következetes, és nyújtson jogbiztonságot. Döntő fontosságú, hogy ne vezessenek be olyan kezdeményezéseket, amelyek átfedésben vannak a meglévő, széles körben elfogadott fenntarthatósági meghatározásokkal, elvekkel, kritériumokkal, mutatókkal, iránymutatásokkal és rendszerekkel, vagy ellentmondanak azoknak. A tulajdon védelme és a szabad vállalkozásgyakorlás is olyan elvek, amelyeket be kell tartani.

1.5. Számos, egyelőre nem látható következménnyel járó kérdés miatt az EGSZB kéri a stratégia átfogó hatásvizsgálatát, hogy feltárják, hogy milyen következmények lépnek fel a piaci feltételekre, a vidéki térségekre és a különféle finanszírozási igényekre nézve, beleértve a kutatás és innováció finanszírozását, a készségek fejlesztését, az infrastruktúrát, az éghajlatváltozás hatásainak enyhítését és az azokhoz való alkalmazkodást, valamint a biológiai sokféleség fokozását.

1.6. Az EGSZB üdvözlö, hogy a stratégia kellő figyelmet fordít az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra, mivel a globális felmelegedés megváltoztatja a fák és valamennyi élőlény körülményeit, és összefüggésben áll az erdőkkel kapcsolatos katasztrófákkal, aminek mind ökológiai, mind gazdasági szempontból fatális következményei vannak. Az EGSZB azt is hangsúlyozza, hogy az erdők és az erdőalapú biogazdaság által az éghajlatváltozás mérséklésében játszott szerepre holisztikus szemlélettel kell tekinteni, hogy a fosszilis tüzelőanyagokon túli gazdaság elérése érdekében biztosíthassuk a megkötés, tárolás és helyettesítés legjobb kombinációját. Az EGSZB – csakúgy mint az európai bizottsági erdőstratégia – az erdőgazdálkodás és a biológiai sokféleség védelme kapcsán kiemeli az integrált megközelítés jelentőségét is.

1.7. Az EGSZB ösztönzi az éghajlatváltozás, az erdei ökoszisztémák és az erdőgazdálkodás közötti összefüggések kutatását, és kéri az erdők állapotára vonatkozó megbízható adatok módszeres gyűjtését és megosztását. Az EGSZB kiemeli továbbá a digitális technológiák teljes kihasználása mellett zajló innováció fontosságát a fenntartható és az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens biomassza-termelés, az új erdőalapú termékek és a körforgásos gazdaság gyakorlatai területén.

1.8. Az erdészeti alapú tevékenységek terén a digitális és a zöld átállás újfajta készségeket igényel, amit különösen a szakképzésben, valamint a továbbképzések és az átképzések megszervezésében figyelembe kell venni. Az EGSZB rámutat arra, hogy a faalapú biogazdaságban minőségi munkahelyeket kell teremteni, a munkavállalók számára pedig lehetőségeket és megfelelő munkakörülményeket kell biztosítani. Kiemeli, hogy a szociális párbeszédnek fontos szerepe van a készségek fejlesztésében, valamint a munkahelyi egészség és biztonság javításában. Együttműködésre is szükség van annak érdekében, hogy a lakosság és különösen a fiatalok jobban megismerjék a modern, erdőalapú tevékenységeket.

1.9. Az erdőalapú biogazdaság innovációs és foglalkoztatási potenciáljának kiaknázása érdekében kedvező környezetet kell teremteni a termelőberuházásokhoz az értékláncok mentén. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá az infrastruktúrába történő beruházások szükségességét, a logisztika megkönnyítése és az erdőalapú tevékenységek digitalizálásának lehetővé tétele érdekében.

1.10. Az EGSZB arra kéri az EU-t, hogy a globális fejlődéshez való hozzájárulás érdekében aktívan mozdítsa elő az egyenlő versenyfeltételeket a nemzetközi biogazdasági piacokon versenyző uniós vállalkozások számára, és segítse az erdők védelméhez és fenntartható használatához hozzájáruló nemzetközi megállapodások globális végrehajtását.

2. Általános megjegyzések: szakpolitikai keret

2.1. „A 2030-ig tartó időszakra vonatkozó új uniós erdőstratégia” című dokumentum aktualizálja a 2013-as uniós erdőgazdálkodási stratégiát, figyelembe véve a legújabb fejleményeket, és reagálva az európai zöld megállapodás célkitűzéseire, egy modern, szén-dioxid-semleges, erőforrás-hatékony, versenyképes és társadalmilag igazságos EU elérését tűzve ki célul. Az EGSZB már benyújtotta véleményét az előző stratégia elért eredményeiről szóló jelentéssel kapcsolatban ⁽¹⁾.

2.2. Az erdők fontos szerepet játszanak a zöld megállapodás végrehajtásában, mivel szervesen kapcsolódnak a megállapodás különböző építőköveihez, így a fenntartható iparágak, energia-, közlekedési, építési és élelmiszerrendszerek előmozdításához, valamint az éghajlatváltozás, a biodiverzitás-csökkenés és a környezetszennyezés kezeléséhez.

2.3. Az erdők emellett globális szinten is fontos kérdést jelentenek, és lényegesek az Egyesült Nemzetek számos fenntartható fejlődési célja szempontjából, beleértve a szárazföldi élethez, az éghajlat-politikai fellépéshez, a szegénység csökkentéséhez, az egészséghez és a jóléthez, az iparhoz és az innovációhoz, a tisztességes munkához és a gazdasági növekedéshez kapcsolódó célokat.

2.4. Figyelembe véve az erdők gazdasági, társadalmi és környezeti előnyök tekintetében meglévő sokrétű szerepét és lehetőségeit, az EGSZB fontosnak tartja az erdők összes funkciójának fejlesztését a lehető legjobb összesített előny elérése érdekében.

2.5. Alapvető fontosságú az erdők életképességének és egészségének fenntartása, mind környezeti, mind éghajlati okokból, de emellett az erdőalapú gazdasági fejlődés és az emberek jólétének fokozása érdekében is. Bár az EGSZB elismeri, hogy az erdészeti stratégia foglalkozik a gazdasági és társadalmi lehetőségekkel, ezt átfogóbb módon kell megvalósítani. Az EGSZB megjegyzi továbbá, hogy az, hogy miként kellene ellentételezni az erdők, és így az erdőtulajdonosok által nyújtott nem kereskedelmi ökoszisztéma-szolgáltatásokat, megválaszolatlan marad. A stratégia bemutat néhány pozitív példát, de az EGSZB egy igazán meggyőző és fenntartható megoldást szeretne látni a jövőre nézve.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye az Európai Bizottságnak az uniós erdőgazdálkodási stratégia végrehajtása terén elért előrehaladásról szóló jelentéséről (HL C 47., 2020.2.11., 87. o.).

2.6. Az EGSZB úgy véli, hogy az erdőgazdálkodási stratégiának össze kell kötnie az erdőkkel és az erdőalapú biogazdasággal kapcsolatos különböző szakpolitikai területeket és stratégiákat. Ehhez ágazatközi együttműködésre van szükség, amely az éghajlat- és környezetvédelmi politikákon, valamint az agrárpolitika vidékfejlesztési dimenzióján túl a kutatási, innovációs, ipari, foglalkoztatási és fiskális politikákra is kiterjed.

2.7. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy a hatáskörökkel és a szubszidiaritás elvével összhangban a döntéseket mindig a megfelelő szinten kell meghozni. Általános szabály, hogy az egységes piaccal kapcsolatos kérdések szilárd uniós szintű intézkedéseket igényelnek. Egy uniós szintű keretre is szükség van azon környezetvédelmi és éghajlati kérdések tekintetében, amelyeket nem lehet csak nemzeti intézkedésekkel megoldani, és amelyek gyakran nemzetközi fellépést is igényelnek.

2.8. Az erdőgazdálkodás és az erdőtervezés viszont a közös célokhoz hozzájárulva a legjobban nemzeti szinten kezelhető. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a tagállamok bevonása és a támogatásuk döntő fontosságú a stratégia végrehajtásához. Az erdőkre vonatkozó nemzeti stratégiai tervek itt kulcsfontosságú szerepet töltenek be, többek között azért, hogy a tervekbe beépítik az éghajlattal és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos szempontokat, és azért, hogy meghatározzák, miként lehet az erdőtulajdonosok számára gazdasági kompenzációt nyújtani a nem kereskedelmi jellegű erdei ökoszisztéma-szolgáltatásokért. Nincs egységesen alkalmazható megoldás, mivel az erdők jellemzői jelentős eltérést mutatnak az EU-ban. Az is eltérő, hogy az egyes tagállamok nemzetgazdaságában mennyire jut fontos szerep az erdőknek. Emellett az erdőtulajdonosok köre is eltérő: az állami szektorbeli tulajdonosoktól, valamint a nagy magánvállalatoktól és befektetőktől a kis családi tulajdonosokig terjedhet.

2.9. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a tagállamok megosszák egymással a bevált gyakorlatokat, valamint hogy fejlesszék az Európai Bizottság és a tagállamok közötti együttműködést, de felülvizsgált munkamódszerekre, nem pedig új, formális testületekre alapozva. Az EGSZB szintén kiemeli, hogy a civil társadalom képviselőit – ideértve a vállalkozói szférát, a szakszervezeteket és a környezetvédelmi szervezetek képviselőit is – szorosan be kell vonni a stratégia továbbfejlesztésébe és nyomon követésébe, és rámutat arra, hogy az erdőtulajdonosok, az iparágak és a munkavállalók központi szerepet játszanak a fenntartható erdőgazdálkodás és az erdőalapú biogazdaság területén. A stratégia végrehajtásához beruházásokra van szükség az érdekelt felek és az illetékes hatóságok kapacitásépítésébe.

2.10. Tekintettel a magán erdőtulajdonosok és -vállalkozások kulcsfontosságú szerepére, nagyon oda kell figyelni a tulajdon védelmére és a szabad vállalkozás lehetőségének biztosítására. Általánosságban véve nem lehetséges a termékválaszték, a nyersanyagválasztás vagy a működési gyakorlat ellenőrzése; ami lehetséges, az az olyan tudományosan megalapozott és technológiasemleges keretszabályok felállítása, amelyek mellett a biogazdaság szereplői újításokat vezethetnek be, befektethetnek és működhetnek. Ez vonatkozik például a lépcsőzetes felhasználás elvének megvalósítására, amelynek piaci alapokkal kell rendelkeznie.

2.11. Az EGSZB kéri, hogy a szakpolitikai és szabályozási keret legyen koherens, stabil, egyértelmű, következetes, és nyújtson jogbiztonságot, figyelembe véve számos biogazdasági tevékenység hosszú megtérülési idejét. Döntő fontosságú, hogy ne vezessenek be olyan kezdeményezéseket, amelyek átfedésben vannak a meglévő, széles körben elfogadott fenntarthatósági meghatározásokkal, elvekkel, kritériumokkal, mutatókkal, iránymutatásokkal és rendszerekkel, vagy ellentmondanak azoknak. Ezenkívül minden kezdeményezésnek kerülnie kell a túlzott bürokráciát, például a többszörös adatgyűjtést és jelentéstételt.

2.12. Az EGSZB véleménye szerint létfontosságú, hogy alaposan mérlegeljék és a további munka során teljes mértékben betartsák a fenti, a döntéshozatali szinttel, a tulajdonjoggal, a stabilitással, a koherenciával és az átfedések elkerülésével kapcsolatos elveket. Ez különösen érvényes a nyomonkövetési rendszert, a mutatókat és a fenntartható erdőgazdálkodási küszöbértékeket, a természetközelség tanúsítási rendszereit és a fenntartható finanszírozás erdőkkel kapcsolatos kritériumait érintő kezdeményezésekre.

2.13. Összességében a stratégia következményei nem egyértelműek, és egyes kezdeményezései gyengíthetik az erdőalapú értékláncokat és veszélyeztethetik a munkahelyeket – különösen a vidéki területeken – azért, hogy korlátozzák a fenntartható fakitermelést. Ezért az EGSZB sürgeti, hogy készítsenek átfogó hatásvizsgálatot a stratégiáról annak halmozott gazdasági, szociális és környezeti hatásainak értékelésére. Erre azért is szükség van, hogy azonosítani lehessen a különféle finanszírozási igényeket, beleértve a kutatásra és az innovációra, a készségek fejlesztésére, az infrastruktúrára, az éghajlatváltozás hatásainak enyhítésére és az ahhoz való alkalmazkodásra, valamint a biológiai sokféleség védelmére és fokozására irányuló finanszírozást is.

3. Részletes megjegyzések: az erdők szerepe az éghajlatváltozásban és a biológiai sokféleségben

3.1. Az erdők jelentős szerepet játszanak a természetes folyamatokban: a szén, a víz és a tápanyagok körforgásának szabályozásában, a talajképződésben és a biológiai sokféleség fenntartásában. Másfelől maguk az erdők is rendkívül érzékenyek az éghajlatváltozás hatásaira.

3.2. Az Unióban az összes erdőterület és a védett erdők területe is nőtt az elmúlt évtizedekben – a növekedés meghaladja a fakitermelést –, és az erdők jelentős szénelnyelők⁽²⁾. Ezzel szemben az erdőirtás globális szinten – különösen a trópusi területeken – folytatódik, kibocsátási forrássá alakítva ezeket az erdőket, és jelentősen hozzájárulva a biológiai sokféleség folyamatos csökkenéséhez⁽³⁾. Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy globális szinten is figyelembe kell venni az erdők szerepét, és arra kéri az EU-t, hogy aktívan támogassa az erdők védelméhez és fenntartható használatához hozzájáruló nemzetközi megállapodások globális végrehajtását.

3.3. Az erdők és az erdőalapú biogazdaság sokrétű szerepet játszanak az éghajlatváltozás hatásainak enyhítésében, a szén megkötése és tárolása, valamint a fosszilis alapú nyersanyagok, energia és termékek helyettesítése révén. Ebből következik, hogy kölcsönhatások és kompromisszumok állnak fenn a különböző intézkedések között⁽⁴⁾. Az EGSZB ezért kiemeli, hogy ezeket a mechanizmusokat holisztikus módon kell figyelembe venni, amikor a leginkább fenntartható megoldásokat keresik a fosszilis tüzelőanyagokon túli gazdaság eléréséhez.

3.4. A szénmegkötés nemcsak erdőterület, hanem elsősorban az erdők növekedésének és az erőteljes fotoszintézisének függvénye. Az erdőtelepítésen és újraerdősítésen túlmenően tehát az erdők aktív kezelése, használata és megújítása elengedhetetlen az erdők szénelnyelő potenciáljának kihasználásához.

3.5. Az erdők széntároló szerepe szintén sokrétű, mivel a szén nemcsak a fákban és a talajban, hanem a faalapú termékekben is tárolódik. Ebben az értelemben a tartós fa-termékek, például az épületek és a kiváló minőségű bútorok a leghatékonyabbak. A rövidebb élettartamú erdőalapú termékek is megőrzik széntartalmukat, mindaddig, amíg újrahasznosítják őket. Továbbá ha erdőalapú megújuló alapanyagokat használnak a fosszilis anyagok helyettesítésére, azzal is elkerülhető a szén fosszilis tárolókból történő kikerülése.

3.6. Az EGSZB azt is kéri, hogy alaposan vizsgálják meg az erdők éghajlatváltozással szembeni sebezhetőségét és az alkalmazkodás szükségességét, mivel a felmelegedés megváltoztatja a fák és valamennyi élőlény körülményeit, és fokozott szárazság, tűzvészek, viharok és kártevők okozta erdei katasztrófákkal jár együtt. Másfelől az erdők hozzájárulnak az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodáshoz azáltal, hogy védelmet nyújtanak az erózió, a földcsuszamlások és az árvizek ellen.

3.7. Az erdők, beleértve gazdálkodással hasznosított erdőket is, kulcsfontosságúak a biológiai sokféleség szempontjából, mivel ezek jelentik a legtöbbféle szárazföldi növény és állat élőhelyét. A biológiai sokféleség többféle módon is fenntartható: a veszélyeztetett fajok védelmével, olyan védett területek létrehozásával, ahol korlátozott vagy semmilyen emberi tevékenység nem megengedett, vagy olyan erdőgazdálkodási gyakorlatok alkalmazásával, amelyek lehetővé teszik az erdők társadalmi-gazdasági hasznosítása mellett a biológiai sokféleség fenntartását.

3.8. Az EGSZB úgy véli, hogy mivel az erdők legnagyobb részén gazdálkodás folyik, nagyon fontos az erdőgazdálkodás és a biodiverzitás-védelem integrált megközelítése, amely lehetővé teszi az erdők többféle funkciójának ötvözését. Az EGSZB elismeri az erdőtulajdonosoknak a biológiai sokféleség védelmét és a szénmegkötést szolgáló, piaci alapú és önkéntes intézkedéseit, és támogatja az ilyen intézkedésekre vonatkozó jóváírási rendszerek feltárását és fejlesztését.

3.9. Mind az erdők szénmegkötő kapacitása, mind pedig biológiai sokfélesége jelentősen eltér a tagállamokban. A különbségek részben a különböző természeti viszonyokhoz kapcsolódnak, részben az erdőgazdálkodás és az erdők hosszabb időn át történő használatának módjából adódnak. Így tehát az erdők védelmére és helyreállítására is eltérő mértékben van szükség az Unión belül, ezt pedig figyelembe kell venni a helyreállításra vagy védelemre szoruló erdők meghatározásakor.

3.10. Az EGSZB ösztönzi, hogy folytassák az erdők fizikai, kémiai és biológiai folyamatainak, valamint az éghajlatváltozás, az erdei ökoszisztémák és az emberi tevékenységek közötti összefüggéseknek a kutatását annak biztosítása érdekében, hogy az erdőgazdálkodási gyakorlatok szilárd tudományos alapokra támaszkodjanak. Emellett az is fontos, hogy az erdők állapotát módszeresen nyomon kövessék és az erre vonatkozó adatokat megosszák, teljes mértékben kiaknázva a digitális eszközök és rendszerek nyújtotta lehetőségeket, ugyanakkor biztosítva az adatok megfelelő védelmét és megbízhatóságát.

3.11. Az EGSZB támogatja azt a kezdeményezést, hogy 3 milliárd fát ültessenek egy gyakorlati demonstrációs projekt keretében, amely magában foglalja a területek és fajok megfelelő megtervezését, az emberi és pénzügyi erőforrások elosztását, az ültetést, a kezelést, valamint a fejlemények és eredmények szoros nyomon követését. Ez az erdőtelepítés nem eredményezhet versenyt az élelmiszer-termelésre irányuló földhasználattal, és nem hagyhatja figyelmen kívül azt az igényt sem, hogy egyes helyeken fenn kell tartani a nyílt, belátható tájképet.

⁽²⁾ <https://forest.eea.europa.eu/news/summary-for-policy-makers-state-of-europe2019s-forests-2020>

⁽³⁾ <http://www.fao.org/state-of-forests/en/>

⁽⁴⁾ <https://ec.europa.eu/jrc/en/science-update/forest-based-bioeconomy-and-climate-change-mitigation-trade-offs-and-synergies>

4. Részletes megjegyzések: az erdők gazdasági és szociális szerepe

4.1. Az erdők a mindennapi szükségletek széles skáláját elégítik ki, nyersanyagot biztosítva az ipari és fogyasztói termékekhez, teret a kikapcsolódáshoz és egészséges élelmiszereket közvetlen háztartási felhasználásra. Az erdők tehát alapvető szerepet játszanak a faalapú és a nem faalapú biogazdaságban egyaránt, valamint hozzájárulnak az egészséghez és a mentális jóléthez.

4.2. Az erdőalapú biogazdaság változatos értékláncokon nyugszik, felöleli az erdőtulajdonosokat, valamint sokféle iparágat és szolgáltatást, az erdészeti gépekkel és szállítással foglalkozó vállalkozóktól a ffeldolgozó vállalatokig, illetve a helyi mikrovállalkozásoktól, szövetkezetektől és kkv-któl a nagy nemzetközi vállalatokig. Következésképpen az erdőalapú biogazdaság számos területen és különböző helyeken ad munkát, és kiemelten fontos a vidéki térségek számára.

4.3. Az Unióban a kitermelt hengeres faanyag nagy részét ipari alapanyagként hasznosítják (rönk és cellulózfa), míg a fa tüzelőanyagként való felhasználása nagyon eltérő mértékű az egyes tagállamokban^(*). A nyomtatópapír kivételével a globális kereslet várhatóan növekedni fog mind a hagyományos, mind az új faalapú termékek iránt. Az EGSZB azt javasolja, hogy a normák és szabványok ne akadályozzák, hanem inkább ösztönözzék a faalapú termékek használatát és az ilyen faalapú építkezést, miközben arról is gondoskodni kell, hogy a fogyasztók – megfelelő címkézés segítségével – korrekt tájékoztatást kapjanak a nem faalapú anyagok lehetséges jelenlétéről az adott termékekben.

4.4. A jelenlegi bevált gyakorlatok azt mutatják, hogy a különböző fafajokat és a fa különböző részeit arra a célra és azon termékekhez használják fel, amelyeknek a leginkább megfelelnek, és ily módon a legnagyobb hozzáadott értéket hozzák létre a természeti erőforrások pazarlása nélkül. Sok erdőalapú energia termelődik a gyérítésekől származó faanyag, a fakitermelés maradékanyagai vagy a famegmunkálás mellékáramai által. A cellulózgyárak jó példái azoknak az üzemeknek, amelyek melléktermékként villamos energiát és hőt termelnek. Ezenkívül a mellékáramokat és maradékanyagokat nyersanyagként használják a meglévő ipari folyamatokban, és egyre inkább az új biotermékek esetében is.

4.5. Az EGSZB kiemeli, hogy az erdőalapú értékláncokban rendkívül fontos a fenntartható és éghajlatváltozással szemben ellenálló biomassza-termelést, az energia- és anyaghatékonyságot, valamint a körforgásos gazdaság gyakorlatait előmozdító technológiák és megoldások intenzív fejlesztése. A digitális technológiákban, beleértve a mesterséges intelligenciát is, komoly lehetőség rejlik az erdőgazdálkodás, az ipari folyamatok és a logisztika, valamint az ellátási láncban működő partnerek közötti kapcsolatok fejlesztésének és optimalizálásának támogatása terén.

4.6. A legszélesebb körű innovációk új anyagokat és termékeket hoznak létre, beleértve a biokémiai anyagokat, a korszerű bioüzemanyagokat és a textilszállakat, amelyek némelyike kis mennyiségben előállított, magas hozzáadott értékű termék. Mivel az új termékek kifejlesztése gyakran a jelenlegi termelés keretében történik, a hagyományos termelési egységek olyan új üzleti ökoszisztémákat hozhatnak létre, amelyekben sokféle vállalkozás részt vesz, különös tekintettel a kkv-kra.

4.7. A készségek fejlesztése az erdőalapú tevékenységek digitális és zöld átmenetének egyik előfeltétele. Szükséges eszköz annak biztosítására is, hogy senki se maradjon le. A készségek iránti új igényeket figyelembe kell venni a szakképzésben és az egyetemi tanulmányokban, valamint a továbbképzések és az átképzések megszervezésében. Ezenkívül gyakorlati tanácsadási szolgáltatásokra van szükség, amelyek segítik a vállalkozásokat, különösen a kisvállalkozásokat abban, hogy megfeleljenek az új követelményeknek.

4.8. Az EGSZB kiemeli a szociális párbeszéd szerepét a készségek, valamint a munkahelyi egészség és biztonság fejlesztésében. Ha ESZA+-forrásokat különítenek el arra, hogy további minőségi munkahelyeket és megfelelő munkakörülményeket teremtsenek a faalapú biogazdaságban, az segíthet a szegénység elleni küzdelemben és a vidéki területekről kiinduló migráció csökkentésében. A szegénység csökkentése emellett az – elsősorban fűtési célokra történő – illegális fakivágások visszaszorításához is hozzájárul.

4.9. Mivel az erdőkkel kapcsolatos munkahelyeken leginkább férfiak dolgoznak, és mivel ezen munkakörökben az emberek átlagos életkora viszonylag magas, fontos, hogy több nő munkavállalót és vállalkozót, valamint fiatalokat vonzzanak az ágazatba. Ehhez olyan együttműködésre van szükség, amely az erdészetről és az erdőalapú iparról kialakult kép javítását, illetve azt célozza, hogy a lakosságot hatékonyabban tájékoztassák a korszerű biogazdálkodás lehetőségeiről. Megalapozott társadalmi kommunikációra van szükség arról is, hogy miként lehet javítani az erdők életképességét és ellenálló képességét, és melyek ennek az előfeltételei.

(*) <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/12069644/KS-FK-20-001-EN-N.pdf/a7439b01-671b-80ce-85e4-4d803c44340a?t=1608139005821>

4.10. Az erdőalapú biogazdaság innovációs és foglalkoztatási potenciáljának megvalósításához a termelőbefektetéseknek kedvező környezetet kell teremteni az egész értékláncban. Az EGSZB hangsúlyozza továbbá, hogy megfelelő infrastruktúrára van szükség, egyebek mellett a vidéki területeken is. Az erdőalapú biogazdaság olyan szállítási infrastruktúrát igényel, amely megfelel az erdőszet, valamint az erdőalapú biotermékek előállítása és forgalmazása logisztikai igényeinek. A megfelelő digitális infrastruktúra a modern biogazdaság másik lényeges előfeltétele.

4.11. Az EGSZB arra ösztönzi a tagállamokat, hogy vegyenek igénybe uniós és nemzeti forrásokat – beleértve vidékfejlesztési alapokat is – az erdőalapú biogazdaság megerősítésére. El kell kerülni a biogazdasági piacokat akadályozó vagy torzító támogatási rendszereket, és kiemelt figyelmet kell fordítani a fa égetéséhez kapcsolódó meglévő támogatásokra, illetve ösztönzőkre.

4.12. Az uniós vállalkozásoknak versenyképes kereskedelmi környezetre is szükségük van, amely lehetővé teszi számukra, hogy fenntartható, erdővel kapcsolatos termékeket és megoldásokat exportáljanak más országokba, és sikeresen versenyezzenek az Unión kívülről származó importtal. Az EGSZB arra kéri az Uniót, hogy ösztönözze ugyanezen szabályok alkalmazását a biogazdaság nemzetközi piacain, és a páneurópai és nemzetközi partnerségekre, valamint a külkereskedelmi megállapodásokra építve mozdítsa elő az EU éghajlati törekvéseit és az Unión kívüli erdőhasználat fenntarthatóságát.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Unión belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról szóló 2003/87/EK irányelv, az üvegházhatású gázok uniós kibocsátás-kereskedelmi rendszeréhez piaci stabilizációs tartalék létrehozásáról és működtetéséről szóló (EU) 2015/1814 határozat és az (EU) 2015/757 rendelet módosításáról

(COM(2021) 551 final – 2021/0211 (COD))

valamint

Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az (EU) 2015/1814 határozatnak a 2030-ig az uniós üvegházhatásúgázkibocsátás-kereskedelmi rendszerhez tartozó piaci stabilizációs tartalékba helyező kibocsátási egységek mennyisége tekintetében történő módosításáról

(COM(2021) 571 final – 2021/0202 (COD))

(2022/C 152/29)

Előadó: Stefan BACK

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Tanács, 2021.9.20.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.25.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	219/3/13

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí azt a törekvést, hogy az európai klímarendeletben és az európai zöld megállapodásban meghatározott célkitűzések teljesítése érdekében felgyorsítsák és növeljék a szén-dioxid-kibocsátás csökkentését, és teljes mértékben támogatja azt az átfogó célkitűzést, hogy 2030-ig 55 %-kal kell csökkenteni a szén-dioxid-kibocsátást, 2050-ig pedig karbonsemleges gazdaságot kell megvalósítani.

1.2. Az EGSZB támogatja a javasolt intézkedéseket, és ezért azt is rendkívül fontosnak tartja, hogy a tervezett átmenettel járó problémákat megfelelő módon kezeljék és oldják meg. Véleményünk szerint ez a siker egyik alapvető feltétele.

1.3. Ezért fontos, hogy a javasolt intézkedések lehetséges negatív hatásait nagyon világosan elemezzék az európai iparra és szolgáltatókra nézve – mind a magas karbonkibocsátású ágazatokban, mind általánosságban –, és hozzanak intézkedéseket, hogy amennyire lehetséges, elkerüljék a gazdaságra gyakorolt negatív hatásokat és az olyan negatív társadalmi hatásokat, mint a munkanélküliség, az energiaszegénység vagy a mobilitási szegénység.

1.4. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a továbbképzésre és átképzésre, valamint az ETS-javaslatból eredő negatív társadalmi hatások megoldására rendelkezésre álló források a társjogalkotók előtt még függőben lévő javaslatok sorsától függenek, beleértve a Szociális Klímaalap létrehozását is. Az EGSZB alapvetően egyetért ezekkel a javaslatokkal, ugyanakkor továbbra is kérdésesnek tartja, hogy a rendelkezésre álló források elegendőek lesznek-e, még akkor is, ha a finanszírozási javaslatokat – jelentős módosítások nélkül – elfogadják.

1.5. Azt is meg kell vizsgálni, hogy miképp kezelik világszerte az éghajlattal kapcsolatos kérdéseket, és el kell kerülni az olyan eltéréseket, amelyek hátrányosan érinthetik az európai vállalkozásokat. Ennek vonatkozásában az EGSZB egyebek mellett utal az importáruk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmussal (CBAM) kapcsolatos véleményére is.

1.6. A CO₂-kibocsátás csökkentésének gyorsított üteme és magas ambíciószintje, valamint az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységeinek korlátozott hozzáférhetősége magasabb költségeket eredményez majd a kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó valamennyi ágazat számára. Egyes ágazatokat ugyan véd a CBAM-mechanizmus (az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus), ennek azonban negatív hatása lesz a világpiaci versenyképességre, kivéve, ha jelentős számú állam követi az EU vezető szerepét, ami egyelőre nem ismert. Szükség lehet exporttámogató intézkedésekre, és az EGSZB hangsúlyozza, hogy olyan hatékony megoldásokat kell találni, amelyek összeegyeztethetők a WTO keretével. Ennek érdekében az Európai Bizottságnak haladéktalanul aktivizálnia kell magát politikai szinten. Emellett az EU valamennyi kétoldalú kereskedelmi megállapodását ennek megfelelően módosítani kell.

1.7. Az EGSZB szerint az is kérdéses, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer módosításaival előidézett költségszint-növekedés negatív hatással lehet-e a Covid19-válságot követő helyreállítás kilátásaira.

1.8. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy a tengeri szállítás az egyik olyan ágazat, ahol a szén-dioxid-kibocsátás 2030-ig történő csökkentése különösen nehéz és költséges, ugyanakkor az ágazat bejelentette, hogy 2050-re klímasemlegessé válik. Az Európai Bizottságnak meg kell vizsgálnia, hogy a tengeri szállítás tervezett bevonása a kibocsátási egységek általános áremelkedését idézheti-e elő, ami minden ETS-ágazatra kihatással lehet.

1.9. Az EGSZB elviekben üdvözli azt a javaslatot, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer terjedjen ki a harmadik országok hajóira, valamint a harmadik országok kikötőiből induló és oda érkező utakra is, ugyanakkor felhívja a figyelmet az IMO (Nemzetközi Tengerészeti Szervezet) keretében folyamatban lévő munkára, amelynek célja a tengeri szállításból származó kibocsátásokkal kapcsolatos globális megoldás elérése. Az EGSZB arra ösztönzi az EU-t, hogy tevékenyen törekedjen az IMO-megoldás elérésére.

1.10. Ami a kibocsátáskereskedelmi rendszernek az épületekre és a közúti szállításra való, párhuzamos rendszer formájában történő kiterjesztésére vonatkozó választott megoldást illeti, amelynél a tüzelőanyag-forgalmazók kereskedelmi jogalanyok, az EGSZB megállapítja, hogy az épületekért felelős szereplőkre, a fuvarozókra, valamint a személygépkocsik tulajdonosaira gyakorolt fő hatás egy árjelzés lesz, amennyiben a tüzelőanyag-forgalmazó lehetővé teszi, hogy a kereskedelmi költségek olyan módon befolyásolják az üzemanyagárat, hogy az jelentős mértékben érintse a háztartásokat/fogyasztókat és a vállalkozásokat.

1.11. Mivel ebben az esetben a kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó szereplők nem a ténylegesen érintett ágazatok – azaz a közúti szállítás vagy az épületgazdálkodás – szereplői, hanem a tüzelőanyag-forgalmazók, az érintett ágazatok szereplőinek nagyon korlátozott lehetőségei vannak, illetve sok esetben nincsenek is lehetőségei arra, hogy befolyásolják helyzetüket. A bevezetendő megoldás egy árjelzés, amelynek hasonló hatásai vannak, mint például az adóemelésnek. A kibocsátáskereskedelmi rendszer szokásos hozzáadott értéke ezért nagyrészt nem érvényesül.

1.12. A közúti szállításra való kiterjesztés különösen jelentős hatással lehet azokra a háztartásokra, amelyek pénzügyi vagy egyéb okokból nem tudnak elektromos vagy alternatív üzemanyaggal működő járművet választani, vagy a nehézteher-szállításra, ahol – különösen a nagy távolságra történő szállítás tekintetében – eddig nem álltak rendelkezésre a fosszilis tüzelőanyagok valódi alternatívái.

1.13. A kibocsátáskereskedelmi rendszernek a közúti szállításra való kiterjesztése kapcsán az EGSZB megjegyzi, hogy az intézkedésre vonatkozó döntés a magánszektor, a szakszervezetek és a nem kormányzati szervezetek ezzel az intézkedéssel kapcsolatos szkeptikus nézetei ellenére született. Úgy tűnik, hogy ezek a vélemények kevés súllyal esnek latba a magánszemélyekhez és a tudományos körökhöz képest. Mivel a jogalkotás társadalmi hatásokkal járó politikai folyamat, az EGSZB úgy véli, hogy a társadalomra – többek között a gazdaságra és a foglalkoztatásra – gyakorolt hatások széles körű figyelembevételének kulcsfontosságú szerepet kell játszania ebben a döntéshozatalban.

1.14. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az uniós belvízi hajózás, az építőipar és a közúti közlekedés továbbra is a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá fog tartozni, és hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer ezekben az ágazatokban mutatott eredményei a tagállamoknak a közös kötelezettségvállalási rendelet szerinti kötelezettségek teljesítésére irányuló erőfeszítéseibe számítanak majd bele. A közlekedési ágazatot a kibocsátási előírások, míg az építőipart az energiahatékonysági előírások érintik, és mindkét ágazatra hatással van a megújuló energiaforrásokról szóló irányelv is. Az EGSZB ezért rámutat arra, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak zökkenőmentesen és átlátható módon kell kezelniük a rendszerek közötti kapcsolódási pontokat.

1.15. Az EGSZB egyetért azzal a javaslattal, hogy a piaci stabilizációs tartalék tekintetében ki kell igazítani a mennyiségeket, és javítani kell a stabilitást és az előreláthatóságot. Az EGSZB hasonlóképpen üdvözli a piaci stabilizációs tartalék létrehozását, többek között a közúti szállításra és az épületekre vonatkozó kibocsátáskereskedelemhez kapcsolódóan.

2. Háttér

2.1. Az Európai Bizottság az alábbi két javaslatot nyújtotta be a kibocsátáskereskedelmi rendszer aktualizálására és kiterjesztésére.

- Irányelvjavaslat az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységei Unión belüli kereskedelmi rendszerének létrehozásáról szóló 2003/87/EK irányelv, az üvegházhatású gázok uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeréhez piaci stabilizációs tartalék létrehozásáról és működtetéséről szóló (EU) 2015/1814 határozat és az (EU) 2015/757 rendelet módosításáról (COM(2021) 551 – 2021/0211 (COD)) (ETS-javaslat)
- Határozati javaslat az (EU) 2015/1814 határozatnak a 2030-ig az uniós üvegházhatásúgázkibocsátás-kereskedelmi rendszerhez tartozó piaci stabilizációs tartalékba helyezendő kibocsátási egységek mennyisége tekintetében történő módosításáról (COM(2021) 571 – 2021/0202 (COD)) (piaci stabilizációs javaslat)

2.2. A javaslatok az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag részét képezik, amelynek célja, hogy megteremtse a szabályozási keretet a klímarendeletben meghatározott cél eléréséhez, amely szerint 2030-ra az 1990-es szinthez képest legalább 55 %-kal csökkenteni kell a szén-dioxid-kibocsátást, méltányos, költséghatékony és versenyképes módon.

2.3. E célkitűzés elérését tizenhárom, egymással összefüggőnek tekintett, az árképzést, a célmeghatározást, a szabványalkotást érintő, valamint kísérő intézkedéseket tartalmazó jogalkotási javaslat szolgálja.

2.4. A szóban forgó javaslatok célja egy erősebb kibocsátáskereskedelmi rendszer létrehozása, továbbá a kibocsátáskereskedelem kiterjesztése a tengeri és a közúti szállításra, valamint az épületekre. A légi közlekedési ágazat kibocsátáskereskedelmi rendszerére vonatkozó további javaslatokkal külön vélemény foglalkozik.

2.5. A javaslatok kapcsolódnak az aktualizált energiaadó-irányelvre irányuló javaslatokhoz ⁽¹⁾ és az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusra (CBAM) irányuló javaslatokhoz ⁽²⁾. Összefüggenek a Szociális Klímaalap létrehozásáról szóló rendeletre irányuló javaslattal ⁽³⁾ is, amelynek célja az ETS-javaslatból eredő negatív társadalmi hatások enyhítése.

2.6. A 2030-ig teljesítendő, 43 %-ról 61 %-ra emelt kibocsátáscsökkentési követelmény a jelenlegi 2,2 %-ról 4,2 %-ra történő csökkenést jelent az éves kibocsátásban. Ez az egyes években rendelkezésre álló kibocsátási egységek számának csökkentésén keresztül valósul meg. Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó javasolt mechanizmus (CBAM) által védendő ágazatok (cement, villamos energia, műtrágya, vas, acél és alumínium) esetében a mechanizmus teljeskörű bevezetését követően nem lesznek ingyenes kibocsátási egységek. Ez lesz a helyzet az épületek és a közúti szállítás esetében is, ahol nem várható a kibocsátásáthelyezés kockázata.

2.7. A kibocsátáskereskedelmi rendszernek a közúti szállításra és az épületekre való kiterjesztése tekintetében a javaslat kapcsolódik az aktualizált közös kötelezettségvállalási rendeletre irányuló javaslatokhoz ⁽⁴⁾ is.

3. Általános megjegyzések

Az ETS-javaslat általánosságban

3.1. Az EGSZB üdvözli azt a törekvést, hogy az európai klímarendeletben és az európai zöld megállapodásban meghatározott célkitűzések teljesítése érdekében felgyorsítsák és növeljék a szén-dioxid-kibocsátás csökkentését. Teljes mértékben támogatja azt az átfogó célkitűzést, hogy 2030-ig 55 %-kal kell csökkenteni a szén-dioxid-kibocsátást, 2050-ig pedig karbonsemleges gazdaságot kell megvalósítani. Az EGSZB támogatja „a szennyező fizet” elvet is. Amint az az IPCC legutóbbi jelentéséből is kiderül, sürgős és határozott intézkedésekre van szükség az éghajlatváltozás mérséklése érdekében.

3.2. Ezért fontos, hogy a javasolt intézkedések lehetséges negatív hatásait nagyon világosan elemezzék az európai iparra és szolgáltatókra nézve – mind a magas karbonkibocsátású ágazatokban, mind általánosságban –, és hozzanak intézkedéseket, hogy amennyire lehetséges, elkerüljék a gazdaságra gyakorolt negatív hatásokat és az olyan negatív társadalmi hatásokat, mint a munkanélküliség, az energiaszegénység vagy a mobilitási szegénység.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021PC0563>

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021PC0564>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021PC0568>

⁽⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0555>

3.3. Azt is meg kell vizsgálni, hogy miképp kezelik világszerte az éghajlattal kapcsolatos kérdéseket, és el kell kerülni az olyan eltéréseket, amelyek hátrányosan érinthetik az európai vállalkozásokat, illetve szociális problémákat, például energiaszegénységet vagy mobilitási szegénységet okozhatnak. Az EGSZB sajnálja, hogy a jelek szerint ezek a problémák mindeddig túl kevés figyelmet kaptak, a felkínált megoldások pedig nem tűnnek maradéktalanul kielégítőnek.

3.4. Ami a társadalmi hatásokat illeti, nyilvánvalóan szükség lesz átképzésre és továbbképzésre annak érdekében, hogy a munkaerő alkalmazkodni tudjon és megfeleljen az új készségekre vonatkozó követelményeknek. Emellett a háztartásokra gyakorolt hatások – például a magasabb villamosenergia- és mobilitási költségek – valószínűleg energia- és mobilitási szegénységet okoznak, és ez utóbbi különösen jelentős lehet a távoli és ritkán lakott régiókban. A tervek szerint ezeket a problémákat különböző mérséklési intézkedések révén kell kezelni, amelyeket nagyrészt a kibocsátáskereskedelmi rendszer bevételeiből finanszíroznának. Ez érvényes a tagállamokat érintő, valamint a javasolt Szociális Klímaalap finanszírozására irányuló intézkedésekre is. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy az e problémák megoldására rendelkezésre álló források a társjogalkotók előtt még függőben lévő javaslatok sorsától függenek. Az EGSZB úgy véli, hogy e problémák kezelésének költségei jelentősek és tartósak lesznek. Az EGSZB ezért továbbra is kérdésesnek tartja, hogy a rendelkezésre álló források elegendőek lesznek-e, még akkor is, ha a finanszírozási javaslatokat – jelentős módosítások nélkül – elfogadják, figyelembe véve az érintett személyek számát és a tervezett átmenethez szükséges időt.

3.5. A CO₂-kibocsátás csökkentésének gyorsított üteme és magas ambíciószintje, valamint az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási egységeinek korlátozott hozzáférhetősége – jóllehet környezeti előnyökkel jár – magasabb költségeket eredményez majd a kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó valamennyi ágazat számára. A költséghatásokat csökkenti az ingyenes kibocsátási egységek rendelkezésre állása, valamint egyes ágazatok esetében a CBAM, ugyanakkor ezek az intézkedések nem vonatkoznak minden olyan ágazatra, amely a különböző folyamatokban energiát használ fel, és amely harmadik országok versenyével szembesül a belső piacon. Ezek az intézkedések továbbá a megnövekedett költségszint miatt nem fogják megvédeni az uniós vállalkozásokat a külső piacokon jelentkező versenyhátránytól.

3.6. Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy továbbra is nyitott kérdés, hogy a kibocsátásmentes termékek kellőképpen vonzóvá válnak-e az ETS által okozott költségkülönbség ellensúlyozására, vagy hogy általános módon bevezetnek-e az ETS-ével azonos költségű intézkedéseket a világpiacokon. Ellenkező esetben az európai vállalkozások világpiaci versenyképessége problémássá válhat.

Ez felveti a kérdést, hogy a harmadik országokba exportálandó termékeket vagy szolgáltatásokat mentesíteni kell-e az ETS alól, vagy más kísérő intézkedéseket kell fontolóra venni. Kétségesnek tűnik, hogy az innovációs támogatás, amely az egyetlen olyan kísérő intézkedés, amely összeegyeztethető a WTO keretével, elegendő lesz-e egy esetleges versenyképességi probléma megoldásához.

3.7. További kérdés, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer módosításaival előidézett költségszint-növekedés negatív hatással lehet-e a Covid19-válságot követő helyreállítás kilátásaira. Az EGSZB kérdésesnek tartja, hogy e kockázatot megfelelően figyelembe vették-e.

3.8. Az EGSZB örömmel állapítja meg, hogy az ETS-javaslat szerint a kibocsátáskereskedelmi rendszerből származó bevételeket különböző módokon – az Európai Bizottság saját forrásain keresztül vagy a bevételek tagállami felhasználására vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően – kell felhasználni a fenntarthatóság előmozdítására, ideértve a szén-dioxid-mentes társadalomba való átmenetre gyakorolt társadalmi hatásokat is.

3.9. Az EGSZB megjegyzi, hogy a fenti észrevételeket nem úgy kell értelmezni, hogy megkérdőjelezzik a kibocsátások éghajlatra gyakorolt negatív hatásainak mérséklésére irányuló intézkedések sürgető szükségességét, hanem úgy, hogy figyelmeztetnek a társadalmi és versenyképességi szempontból negatív hatások kockázatára, amelyek akkor jelentkeznek, ha a fentiekhez hasonló kérdésekkel nem foglalkoznak és nem oldják meg azokat.

A tengeri szállításra történő kiterjesztés

3.10. Az EGSZB üdvözlöi, hogy az EU kikötőibe érkező vagy onnan induló valamennyi hajóra ugyanazok a szabályok vonatkoznak majd. Mindazonáltal az ETS rendszerbe tartozó uniós hajótulajdonosok vagy üzemeltetők költségszintje magasabb lesz, mint a nem uniós versenytársaiké, akik ráadásul néhány esetben szociális dömping révén is csökkentik költségeiket. Az EU-nak figyelmet kell fordítania az uniós hajózás versenyképessége csökkenésének hatásaira.

3.11. Figyelembe kell venni azt is, hogy a tengeri szállítás az egyik olyan ágazat, ahol a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése különösen nehéz és költséges, valamint arra, hogy ezért a tengeri szállítás bevonása a kibocsátási egységek általános áremelkedését idézheti elő, ami általában minden ETS-ágazat versenyképességére kihatással lenne.

3.12. Az ETS-javaslat szerint a tengeri közlekedésből eredő szén-dioxid-kibocsátások nyomonkövetéséről, jelentéséről és hitelesítéséről szóló (EU) 2015/757 európai parlamenti és tanácsi rendelet értelmében ⁽⁵⁾ az ETS-kereskedelem a tengeri ágazatban az 5 000 bruttó tonnatartalmat meghaladó hajókra korlátozódik. Ez visszas hatásokat válthat ki, mivel egyre nagyobb mértékben épülnek 5 000 tonna alatti új hajók, illetve építik át úgy a meglévő hajókat, hogy ne ériék el az 5000 tonnás határértéket. Ésszerű megoldás lenne a küszöbérték jelentős csökkentése, és a kibocsátáskereskedelmi rendszer alkalmazása például a 400 bruttó tonnatartalom feletti hajókra. További megoldás lehet a nyomonkövetési kötelezettség ennek megfelelő kiigazítása.

3.13. Bár az EGSZB elviekben üdvözli azt a javaslatot, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer terjedjen ki a harmadik országok hajóira, valamint a harmadik országok kikötőiből induló és oda érkező utakra is, felhívja a figyelmet az IMO keretében folyamatban lévő munkára, amelynek célja a tengeri szállításból származó kibocsátásokkal kapcsolatos globális megoldás elérése. Az EGSZB arra ösztönzi az EU-t, hogy tevékenyen törekedjen az IMO-megoldás elérésére.

Az építőiparra és a közúti szállításra történő kiterjesztés párhuzamos rendszerben

3.14. A választott megoldás szerinti párhuzamos rendszerben a tüzelőanyag-forgalmazók kereskedelmi jogalanyok, ami azt jelenti, hogy az épületekért felelős szereplőkre, a fuvarozókra, valamint a személygépkocsik tulajdonosaira gyakorolt fő hatás egy árjelzés lesz, amennyiben a tüzelőanyag-forgalmazó lehetővé teszi, hogy a kereskedelmi költségek befolyásolják az üzemanyagárát. Ebben az esetben jelentős hatások érhetik a háztartásokat/fogyasztókat és a vállalkozásokat egyaránt.

3.15. A kibocsátáskereskedelmi rendszernek a közúti szállításra való kiterjesztése kapcsán az EGSZB megjegyzi, hogy az intézkedésre vonatkozó döntés a magánszektor, a szakszervezetek és a nem kormányzati szervezetek ezzel az intézkedéssel kapcsolatos szkeptikus nézetei ellenére született. Úgy tűnik, hogy ezek a vélemények kevés súllyal esnek latba a magánszemélyekhez és a tudományos körökhöz képest. Mivel a jogalkotás társadalmi hatásokkal járó politikai folyamat, az EGSZB úgy véli, hogy a társadalomra – többek között a gazdaságra és a foglalkoztatásra – gyakorolt hatások széles körű figyelembevételének kulcsfontosságú szerepet kell játszania ebben a döntéshozatalban.

3.16. Különösen jelentős hatásokkal szembesülhetnek azok a háztartások, amelyek pénzügyi vagy egyéb okokból nem tudnak elektromos vagy alternatív üzemanyaggal működő járművet választani, vagy a nehézteher-szállítás, ahol – különösen a nagy távolságra történő szállítás tekintetében – eddig nem állnak rendelkezésre a fosszilis tüzelőanyagok valódi alternatívái.

3.17. A kereslet növekedésével az alternatív üzemanyagok ára is valószínűleg emelkedni fog, különös tekintettel a megújuló üzemanyagokra vonatkozó szigorú jogszabályokra, amelyek korlátozzák a rendelkezésre állást, és magasabb költségeket okoznak.

3.18. A kibocsátáskereskedelmi rendszer lényegi elemének és jelentős hozzáadott értékének tekinthető, hogy arra ösztönzi az érintett ágazatok szereplőit, hogy magatartásuk megváltoztatásával vagy különböző módokon fejlődve tegyenek lépéseket a rendszer által okozott terhek csökkentése érdekében. Mivel ebben az esetben a kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó szereplők nem a ténylegesen érintett ágazatok – azaz a közúti szállítás vagy az épületgazdálkodás – szereplői, hanem a tüzelőanyag-forgalmazók, az érintett ágazatok szereplőinek nagyon korlátozott lehetőségei vannak, illetve sok esetben nincsenek is lehetőségei arra, hogy befolyásolják helyzetüket. A bevezetendő megoldás egy árjelzés, amelynek hasonló hatásai vannak, mint például az adóemelésnek. A kibocsátáskereskedelmi rendszer szokásos hozzáadott értéke ezért nagyrészt nem érvényesül.

Kapcsolódási pont a tengeri közlekedésre, az építőiparra és közúti közlekedésre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer, valamint a közös kötelezettségvállalásról szóló (EU) 2018/842 európai parlamenti és tanácsi rendelet ⁽⁶⁾ között

3.19. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy az uniós belvízi hajózás, az építőipar és a közúti közlekedés továbbra is a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá fog tartozni, és hogy ezeket az ágazatokat más, az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagban bevezetendő új rendeletek is érintik majd, például az energiahatékonysági irányelv ⁽⁷⁾, a megújuló energiaforrásokról szóló irányelv ⁽⁸⁾ vagy a gépjárművekre vonatkozó kibocsátási szabályok. Ez azt jelenti, hogy ezekben az ágazatokban a kibocsátáskereskedelmi rendszerből eredő kibocsátási szintek beleszámítanak a tagállamoknak a közös kötelezettségvállalási rendelet szerinti kötelezettségek teljesítésére irányuló erőfeszítéseibe. Emellett azt is jelenti, hogy a tagállamok továbbra is szabályozási kapacitással rendelkeznek ahhoz, hogy további kötelezettségeket rójanak ezekre az

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/757 rendelete (2015. április 29.) a tengeri közlekedésből eredő szén-dioxid-kibocsátások nyomonkövetéséről, jelentéséről és hitelesítéséről, valamint a 2009/16/EK irányelv módosításáról (HL L 123., 2015.5.19., 55. o.).

⁽⁶⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/842 rendelete (2018. május 30.) a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a tagállamok által 2021-től 2030-ig kötelezően teljesítendő, az éghajlat-politikai fellépéshez hozzájáruló éves üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentések meghatározásáról, valamint az 525/2013/EU rendelet módosításáról (HL L 156., 2018.6.19., 26. o.).

⁽⁷⁾ COM(2021) 558 final.

⁽⁸⁾ COM(2021) 557 final.

ágazatokra annak érdekében, hogy hozzájáruljanak a közös kötelezettségvállalási rendeletről eredő kötelezettségeik teljesítéséhez, miközben ezzel egyidejűleg alkalmazni kell a közös kötelezettségvállalási rendelet rugalmasságra és méltányosságra vonatkozó rendelkezéseit. Az EGSZB ezért felhívja a figyelmet arra, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak zökkenőmentesen és átlátható módon kell kezelniük a különböző rendszerek közötti kapcsolódási pontokat.

A piaci stabilizációs javaslat

3.20. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a kibocsátási egységek teljes számának kiszámítását kiigazították annak érdekében, hogy a piaci stabilizációs tartalék a légi közlekedési és a tengeri szállítási ágazatra is kiterjedhessen, valamint hogy módosították az úgynevezett beviteli arányt, amely a piaci stabilizációs tartalékpuffer létrehozásával rugalmassági elemet vezet be.

3.21. Az EGSZB hasonlóképpen üdvözli a piaci stabilizációs tartalék létrehozását, többek között a közúti szállításra és az épületekre vonatkozó kibocsátáskereskedelemhez kapcsolódóan.

3.22. Az EGSZB üdvözli a piaci stabilizációs tartalékról szóló (EU) 2015/1814 európai parlamenti és tanácsi határozat⁽⁹⁾ módosításait és azt a szándékot, hogy figyelembe vegyék a légi közlekedés és a tengeri szállítás, valamint az épületek és a közúti közlekedés igényeit. Az EGSZB nagyra értékeli azt a célkitűzést, hogy a kibocsátási egységek rendelkezésre állása tekintetében javítani kell az előreláthatóságot és a stabilitást. Az EGSZB hasonlóképpen üdvözli azt a javaslatot, hogy hosszabbítsák meg a százalékos arányok és a kibocsátási egységek megkésztetését annak érdekében, hogy elegendő számú kibocsátási egységet lehessen elhelyezni a piaci stabilizációs tartalékban.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/1814 határozata (2015. október 6.) az üvegházhatású gázok uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeréhez piaci stabilizációs tartalék létrehozásáról és működtetéséről, valamint a 2003/87/EK irányelv módosításáról (HL L 264., 2015.10.9., 1. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus létrehozásáról

(COM(2021) 564 final – 2021/0214 (COD))

(2022/C 152/30)

Előadó: **Andrés BARCELÓ DELGADO**

Társelőadó: **John COMER**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Tanács, 2021.9.21.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.25.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	179/3/7

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus (CBAM) létrehozására irányuló európai bizottsági javaslatot, amelynek célja, hogy felhívja a figyelmet az uniós éghajlat-politikai törekvésekre, és egyenlő versenyfeltételeket teremtsen az egységes piacon belül.

1.2. Az EGSZB kéri, hogy a hatásvizsgálatot terjesszék ki a CBAM hatálya alá tartozó ágazatok exporttevékenységeire is. Az Uniónak továbbra is saját éghajlat-politikai céljainak elérésére kell törekednie, ugyanakkor az európai ipar számára egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítani a nemzetközi szinten, lehetővé téve számára, hogy az egységes piacon versenyképes legyen és nemzetközi piacokra exportálhasson.

1.3. Az EGSZB arra ösztönzi az uniós jogalkotókat, hogy vizsgálják meg, hogyan lehetne az exportot úgy kezelni, hogy az uniós ipar versenyképes maradjon a nemzetközi piacokon. Az EGSZB hatásvizsgálatot javasol annak feltárására, hogy a WTO-szabályok hogyan értelmezhetők vagy módosíthatók a CBAM céljainak és hatékonyságának támogatása érdekében, hogy ezáltal világszerte hozzájáruljanak az ipari szén-dioxid-kibocsátás elkerüléséhez.

1.4. A végrehajtáshoz számos fontos témát kell majd részletesebben kidolgozni felhatalmazáson alapuló jogi aktusok keretében. Ezért, ha ezt a pontot az előzővel együtt szemléljük, szinte lehetetlen felmérni, hogy milyen következményekkel jár majd a végrehajtás az egyes feldolgozóipari ágazatokra nézve. A javasolt rendelet számos kulcsfontosságú részletét kétségek övezik, ami mindaddig megnehezíti a rendelet értékelését, amíg a jogalkotási folyamat nem halad tovább. El kell kerülni azonban a bizonytalan keretfeltételeket, különösen az importra vonatkozó szén-dioxid-kibocsátás értékelésekor, hogy ne ássák alá az európai vállalatok által az éghajlat védelme érdekében hozott proaktív és megelőző intézkedéseket.

1.5. Az EGSZB arra kéri az európai jogalkotókat, hogy az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusból származó bevételeket közvetlenül az érintett ágazatok ipari átalakulásának támogatására fordítsák. A tisztességtelen éghajlati versenytől szenvedő egyes gazdasági szektoroknak – erőfeszítéseik elismeréseként – további támogatásra lehet szükségük, mivel csökkenhet a versenyképességük azokkal szemben, amelyek nem internalizálják az éghajlati/környezeti lábnyomot.

1.6. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Uniót, hogy a CBAM kijátszása kockázatának elkerülése érdekében segítse a fejlődő országokat technológiai kapacitásuk javításában.

1.7. Az importált termékek tényleges beágyazott kibocsátásainak szigorú ellenőrzése kulcsfontosságú lesz a CBAM méltányos alkalmazása szempontjából. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság konkrét kéréseket fogalmazzon meg a felhatalmazott hitelesítő testületek számára.

1.8. Az EGSZB megjegyzi, hogy Európában erős, teljes mértékben versenyképes és éghajlati szempontból felelősségteljes ipari bázisra van szükség.

1.9. Az Európai Bizottságot felkérték arra, hogy a jogalkotási eljárással párhuzamosan készítsen hatástanulmányt arról, hogy a CBAM végrehajtása milyen hatásokkal járhat az értéklánc egészében.

1.10. A CBAM bevezetése jelentős változást idézne elő a világkereskedelmi rendszerben. Az EU-nak minden szükséges lépést meg kell tennie annak biztosítása érdekében, hogy a CBAM a világ más részein ne vezessen az ÜHG-kibocsátás növekedéséhez, ami globális szinten többletkibocsátásokkal járhat. Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus semmiképp sem vezethet az EU iparának leépüléséhez. Az EU-nak egyensúlyba kell hoznia éghajlat-politikai törekvéseit azzal a valós helyzettel, hogy az üvegházhatást okozó gázok (ÜHG) kibocsátásának csökkentése globális kérdés.

1.11. A CBAM szakpolitikai dimenzióját nem emelték ki kellőképpen. Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmussal kapcsolatos végső döntések nagyrészt nemcsak az Unión belüli vitákon alapulnak majd, hanem a kereskedelmi partnerekkel annak érdekében folytatandó tárgyalásokon is, hogy megegyezzenek az eredményről és elkerüljék a kereskedelmi konfliktust.

1.12. Az EGSZB úgy véli, hogy észszerű elvárás, hogy egy jól működő CBAM-rendszer növelje a foglalkoztatást azokban a vállalatokban és ágazatokban, amelyek korábbi szén-dioxid-intenzív voltak után éghajlatbarátokká váltak. Ugyanakkor arra a veszélyre is figyelmeztet, hogy a CBAM a kibocsátáskereskedelmi rendszerrel összefüggésben nem fogja elérni a kitűzött célokat. Az EU-ban a CBAM bevezetésével a kibocsátási egységek térítésmentes kiosztásának teljes eltörlése számos munkahely megszűnéséhez vezethet.

1.13. A CBAM támogatja az EU éghajlat-politikai célkitűzéseit és azt a szándékot, hogy Európa a jövőben erősebb ipari lábnyomot tudjon kialakítani. A CBAM végrehajtása során, az átmeneti időszak alatt és azt követően számos kockázatot kell figyelembe venni, például a harmadik országokból származó szén-dioxid-kibocsátásra vonatkozó információk ellenőrzésének nehézségeit és a rendszer esetleges kijátszását.

2. Az Európai Bizottság javaslatának összefoglalása

2.1. Az Európai Bizottság július 14-én közzétette az „Irány az 55 %! Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében” című intézkedéscsomagot ⁽¹⁾. E csomag részét képezi az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusra (CBAM) ⁽²⁾ vonatkozó javaslat is, amely szorosan kapcsolódik a kibocsátáskereskedelmi rendszerről (ETS) szóló irányelv ⁽³⁾ felülvizsgálatához. Magát az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagot az európai zöld megállapodásról szóló, 2019. december 15-én előterjesztett közlemény ⁽⁴⁾ nyomán nyújtották be.

2.2. A javaslat egy – számos ipari termék és a villamos energia behozatalára alkalmazandó – „fiktív kibocsátáskereskedelmi rendszerről” rendelkezik. Az első szakaszban érintett ágazatok: cement, acél, műtrágya, alumínium és villamos energia.

2.3. Ami az intenzívebb továbbfeldolgozást igénylő anyagokat illeti, a javaslat már számos továbbfeldolgozott termékre kiterjed. Mindazonáltal utalnak az „összetett árukra”, ami a javaslat hatályának kiterjesztéséhez vezethet.

2.4. Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmushoz kapcsolódó adminisztratív terhek az Európai Bizottságra, a tagállamokra és az uniós piacokra importáló szereplőkre hárulnak.

⁽¹⁾ COM(2021) 550 final

⁽²⁾ COM(2021) 564 final

⁽³⁾ COM(2021) 551 final

⁽⁴⁾ COM(2021) 640 final

2.5. A „fiktív kibocsátáskereskedelmi rendszer” a jelenlegi kibocsátáskereskedelmi rendszert tükrözi, azonban van néhány lényeges különbség: a kibocsátási egységeket nem lehet majd értékesíteni, és az importőröknek a kibocsátási egységeket az Unióba behozandó termékek beágyazott kibocsátásai alapján az Unióban érvényes szén-dioxid-áron kell átadniuk.

2.6. A CBAM hatálya alá tartozó ágazatok és termékek listáját a javaslat I. melléklete tartalmazza. Az Európai Bizottság a CBAM hatályát új termékekre is kiterjesztené, ha az intézkedések kijátszásának komoly kockázatát észleli. Az új ágazatok vagy termékek bevonására irányuló európai bizottsági javaslatoknak keresztül kell menniük a teljes jogalkotási folyamaton.

2.7. A javasolt rendszer csak a közvetlen kibocsátásokat (1. alkalmazási kör) veszi figyelembe, az energiához (villamos energiához vagy fűtéshez) kapcsolódó közvetett kibocsátásokat (2. alkalmazási kör) vagy az értéklánc lejjebb lévő szintjein található termékek közvetett kibocsátásait már nem, ellenben az „összetett áruk” fogalma révén az értéklánc feljebb lévő szintjein (a szállítás vagy a vállalati értéklánc kivételével) korlátozottan előforduló kibocsátásokat (3. alkalmazási kör) is figyelembe venné. A javaslat nem részletezi kellően, hogy ez hogyan fog működni; ezt az Európai Bizottság végrehajtási jogi aktusok révén fogja meghatározni.

2.8. A földrajzi hatály a vámunión kívüli valamennyi harmadik országra kiterjed, kivéve a jelenlegi uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerben már részt vevő országokat, illetve az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerhez „kapcsolt” országokat. A javaslat arra irányuló különleges intézkedéseket is tartalmaz, hogy figyelembe vegyék a számos harmadik országban alkalmazott szén-dioxid-árat.

2.9. A CBAM különbözik az ETS-től, mivel a CBAM a (külön Kombinált Nomenklátúra (KN) kódokkal rendelkező) termékekre, az ETS viszont a létesítményekre összpontosít.

2.10. A CBAM végső célja, hogy az érintett ágazatokban fokozatosan felváltsák a jelenlegi ingyenes kiosztást. A „hároméves átmeneti időszak” után a térítésmentes kiosztás az Európai Bizottság jelenlegi javaslatának megfelelően 2026-tól kezdődően évi 10 %-ot csökkenve, 10 év alatt fokozatosan megszűnik. Az ingyenes kiosztásnak az érintett ágazatokon belüli fokozatos megszüntetésével kapcsolatos részleteket nem az importárak karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusra vonatkozó javaslat, hanem az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszer felülvizsgálatára vonatkozó irányelv tartalmazza.

2.11. A CBAM a kettős védelem elkerülése érdekében figyelembe fogja venni az uniós iparnak biztosított ingyenes kiosztásokat. Az Európai Bizottság végrehajtási jogi aktusokban fogja meghatározni az egyes termékek CBAM-szintjének kiszámításához alkalmazandó módszertant.

2.12. A termékek beágyazott kibocsátásainak meghatározására vonatkozó szabályok általánosak, a villamos energia behozatalára pedig egyedi és egyszerűsített megközelítés vonatkozik.

2.13. Az Európai Bizottság úgy véli, hogy egy hároméves átmeneti időszakra lesz szükség a beágyazott kibocsátások számításának pontosításához és annak meghatározásához, hogy kik lesznek e kibocsátások akkreditált hitelesítői. A rendszer átfogó felülvizsgálatát 2025-ben, a CBAM második szakasza előtt kell elvégezni.

2.14. Az importárak karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusból származó bevételeket a nemzeti hatóságok szedik be, amelyek elvileg az eljárások lebonyolításához kapcsolódó adminisztratív költségek levonását követően befizetik ezeket az összegeket az uniós kincstárba.

2.15. A javaslat egy hároméves (2023-tól 2025-ig tartó), gazdasági következmények nélküli kísérleti adminisztratív szakaszt irányoz elő. Az importőröknek teljesíteniük kell bizonyos jelentéstételi követelményeket, de nem kell ellenőrizniük a beágyazott kibocsátásokat, nem kell előzetes engedélyt kérniük, és nem kell fizetniük az importált termékekre vonatkozó tanúsítványokért.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az Európai Bizottság – az Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság vezetésével – jó munkát végzett a javaslat kidolgozása során, figyelembe véve, hogy az uniós éghajlatvédelmi törekvések kiterjesztését össze kell kapcsolni a kibocsátásáthelyezés kockázatának elkerülésével.

3.2. Úgy tűnik, hogy a javaslatot úgy terjesztették elő, hogy nem határoztak meg néhány technikai kérdést, amelyekről az Európai Bizottság az első szakaszban (a próbaidőszakban) fog dönteni. Mind a Tanács, mind az Európai Parlament elkötelezte magát a CBAM 2023-as – szoros ütemtervet követő – bevezetése mellett.

3.3. A végrehajtáshoz számos fontos témát kell majd részletesebben kidolgozni felhatalmazáson alapuló jogi aktusok keretében. Ezért, ha ezt a pontot az előzővel együtt szemléljük, szinte lehetetlen felmérni, hogy milyen következményekkel jár majd a végrehajtás az egyes feldolgozóipari ágazatokra nézve. A javasolt rendelet számos kulcsfontosságú részletét kétségek övezik, ami mindaddig megnehezíti a rendelet értékelését, amíg a jogalkotási folyamat nem halad tovább. El kell kerülni azonban a bizonytalan keretfeltételeket, különösen az importra vonatkozó szén-dioxid-kibocsátás értékelésekor, hogy ne ássák alá az európai vállalatok által az éghajlat védelme érdekében hozott proaktív és megelőző intézkedéseket.

3.4. A villamosenergia-behozatalt illetően nem világos, hogy az Európai Bizottság megfelelően értékelte-e az uniós villamosenergia-piaci árakra gyakorolt hatást, valamint azt, hogy ez miként eredményezne a fogyasztók számára magasabb költségeket, és ezáltal mennyire növelné a kibocsátásáthelyezés kockázatát a villamosenergia-igényes ágazatokban. Nem szabad elfelejteni, hogy a villamosenergia-fogyasztást nem veszik figyelembe az importált termékek szénlábnymának kiszámítása során ⁽⁵⁾.

3.5. Az európai ipar exportorientált, és ha a CBAM következtében némi védelmet élvez az importtal szemben, de nem tud versenyezni a nemzetközi piacokon, akkor a versenyképesség hiánya jelentős mértékű lesz, és Európa többé nem tud majd ipari beruházásokat vonzani.

3.6. Ha a CO₂-kibocsátás-áthelyezéssel kapcsolatos meglévő intézkedéseket nagyon gyorsan egy importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmussal váltják fel, az jelentős bizonytalansághoz vezethet, ami megzavarhatja a nemrégiben felülvizsgált 2030-as célkitűzések alapján már meghozott hosszú távú beruházási döntéseket. Csökkentheti továbbá az ipar karbonszegény technológiákba való beruházással kapcsolatos képességét, és akadályozhatja a harmadik piacokra való bejutásért folytatott versenyt. Ezért szükség esetén kezdetben meg kell tartani az ingyenes kibocsátási egységek jelenlegi mértékét, hogy a CBAM hatálya alá tartozó iparágak csökkenthessék szén-dioxid-kibocsátásukat, majd a további dekarbonizáció elősegítése érdekében szükség szerint fokozatosan csökkenteni kell az ingyenes kibocsátási egységeket.

3.7. Az értékláncra gyakorolt versenyképességi és árhatásokat gondosan fel kell mérni a hatások korlátozása érdekében, különösen az olyan exportágazatokban – többek között az agrár-élelmiszeripari ágazatban –, amelyek nagymértékben függenek az olyan ágazatokból származó termékektől, amelyek az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusra vonatkozó javaslat hatálya alá tartoznak.

3.8. A CBAM csak akkor tudja teljes mértékben megvalósítani célkitűzéseit, ha az EU-ba irányuló behozatal során a szén-dioxid-kibocsátás elkerülésére vonatkozó kötelezettséget ellensúlyozzák az európai termelők számára az éghajlatbarát termelésből származó előnyök. Előfordulhat, hogy az egységes piacon meglehetősen egyenlő versenyfeltételek uralkodnak majd a harmadik országbeli és az uniós vállalatok között, de egyetlen uniós vállalat sem tudna külföldön versenyezni, mivel az uniós gyártók teljeskörűen viselni fogják a szén-dioxid-kibocsátási költségeket, ellenben a harmadik országbeli versenytársak nem vagy alig fizetnek majd szén-dioxid-kibocsátási költséget.

3.9. A rendszer számos kijátszási mechanizmusra adhat lehetőséget, például a források áthelyezésére vagy átcsoportosítására, az ellenőrzés részleteinek megváltoztatására, a harmadik országokban működő multinacionális vállalatok hamis állításaira arról, hogy a termékeket alacsony szén-dioxid-kibocsátású létesítményekben gyártják, vagy a termékek meghatározásának megváltoztatására. Ez hátráltathatja a CBAM ambíciózusabb éghajlat-politikai céljainak elérését. A javaslat a jogalkotási folyamat során gondos finomításra szorul, hogy elkerülhetők legyenek azok a káros magatartások, amelyek súlyosan alááshatják a jogszabály célját: az áruknak származási helyüktől függetlenül viselniük kell saját éghajlati lábnymukat annak érdekében, hogy az egész világon előmozdítsák az éghajlatváltozás hatékonyabb mérséklését, ahelyett, hogy a kibocsátásáthelyezéssel azt helyi szinten csökkentenék.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB igen tevékenyen részt vett az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmus vagy más adóügyi megoldás keretében kidolgozandó lehetőségek, korlátok és fontos szempontok feltárásában annak érdekében, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos költségek és erőfeszítések kiegyenlítése révén csökkenteni lehessen a kibocsátásáthelyezést, akár uniós, akár nem uniós termékekről legyen szó. Az EGSZB volt az első olyan uniós intézmény, amely a kibocsátásáthelyezés korlátozására irányuló kiegészítő intézkedésként azonosította e lehetőségeket.

⁽⁵⁾ Az Európai Bizottság CBAM hatásvizsgálata, 8. melléklet.

4.2. Az Európai Bizottság az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmust ki kívánja terjeszteni a (villamos energiából vagy fűtésből származó) „2. alkalmazási körbe tartozó kibocsátásokra”, amelyek jelenleg nem tartoznak ide. Az uniós jogalkotóknak figyelembe kell venniük, hogy a villamos energiából származó közvetett költségek ellentételezése korántsem egységes, mivel az a tagállamok döntésétől függ. A legrosszabb eset forгатókönyve szerint a CBAM korlátozná az ipar által a közvetett költségek miatt kapott ellentételezést, ami az uniós iránymutatások által megengedettnél kisebb ellentételezést eredményezne.

4.3. A javasolt CBAM kizárja a ferroötvözeteket (KN 7202), de nem egyértelmű, hogy a ferroötvözetek beépített kibocsátását figyelembe fogják-e venni az érintett termékeknél (pl. rozsdamentes acél (KN 7218)), mivel meg kell várni a technikai részleteket és más nagyon fontos szempontokat szabályozó másodlagos jogszabályokat.

4.4. Uniós szinten a jogbiztonság kiemelkedő fontosságú, és az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusra irányuló javaslatot az egész jogalkotási folyamat során finomítani kell, hogy minden – akár európai, akár harmadik országbeli – gazdasági szereplő számára biztonságot nyújtson.

4.5. A nemzetközi szintén hasonló módon elő kell mozdítani az európai vagy Európán kívüli hatékony ipar tisztességes „éghajlati és környezeti versenyképességét”, amely magában foglalja a szociális partnerek közötti kollektív tárgyalások során elfogadott tisztességes munkafeltételeket is. Az európai ipar társadalmi szempontból kívánatos új versenyképessége csak éghajlatbarát, tisztességes szociális és munkafeltételek mellett valósulhat meg. Ez a hozzáállás az EU egységes piacán, de a nemzetközi piacon is ösztönözni fogja a tisztességes éghajlati versenyt.

4.6. Azt, hogy az Unióba irányuló behozatalok megfelelnek-e CBAM követelményeinek, az Unión kívül kiállított dokumentumok igazolják. Ez az ilyen dokumentumok érvényességének megállapításával kapcsolatban felveti a területen kívüliség és az uniós hatáskör kérdését. Ráadásul az ilyen értékelés elvégzéséhez szükséges idő lehetővé tenné, hogy a javasolt rendelet és az európai ipar kárára a bejelentettnél nagyobb szénlábnyomú importált áruk jussanak be az uniós piacra.

4.7. Nem világos, hogyan kell kiszámítani az 1. mellékletben nem említett, de az 1. mellékletben felsorolt anyagokat tartalmazó feldolgozott termékek beágyazott kibocsátását.

4.8. A jelentéstétel, a hitelesítés, a nyomonkövethetőség és a nyomon követés olyan kulcsfontosságú szempontok, amelyeket – a kibocsátáskereskedelmi rendszer nyomon követéséhez hasonlóan – nem szabad kizárólag szűrőpróbaszerűen ellenőrizni. A CBAM esetleges kijátszása vagy az annak való megfelelés esetleges elmaradása esetére egyértelmű és gyors eljárást kell kialakítani annak biztosítása érdekében, hogy rövid időn belül orvosolják az ilyen problémákat, hogy elkerülhető legyen mind a kijátszás, mind a kereskedelem vagy az ellátási lánc megszakadása.

4.9. Az ellenőrzésnek és a nyomon követésnek teljesen átláthatónak és megbízhatónak kell lennie az Európai Unióban és a tagállamokban. Az információkat az ellenőrzésre jogosult illetékes szervek rendelkezésére kell bocsátani, a titoktartás értelemszerű tiszteletben tartása mellett.

4.10. Az Európai Bizottságnak fel kell ajánlania támogatását a gyenge határigazgatási képességekkel rendelkező uniós tagállamoknak, mivel e tagállamok a tisztességtelen gyakorlatok célpontjaivá válhatnak, és lehetővé tehetik a CBAM kijátszását. A fejlődő és szomszédos országok támogatására irányuló programjaiba be kell építenie egy CBAM-mal kapcsolatos „képzést” is annak érdekében, hogy segítse őket az éghajlatvédelem kihívásainak kezelésében és a kijátszás kockázatának elkerülésében.

4.11. Az importárúk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmusból származó bevételeket az érintett ágazatokban az európai ipar karbonsemleges gazdaságra való méltányos átállásának támogatására kell fordítani. Az EU útjára indíthatna egy kifejezetten a technológiai fejlesztésre szánt innovációs alapot, hogy elősegítse az iparágak átállását anélkül, hogy veszélyeztetné éghajlati versenyképességüket.

5. Megjegyzések a WTO-val kapcsolatban

5.1. Ami a WTO szabályaival való összeegyeztethetőséget illeti, az Európai Bizottság nagyon óvatosan járt el. A javaslatban ezért nem foglalkozott a kivitellel. Mivel a WTO szabályaival való összeegyeztethetőséget illetően megoszlanak a vélemények, a kereskedelmi partnerekkel folytatott őszinte diplomáciai tárgyalások mellett részletesen meg kell vizsgálni e témát annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a kereskedelmi háború, az uniós ipar pedig versenyképes lehessen a nemzetközi piacokon.

5.2. Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT; 1994) XX. cikkének b) és g) pontját valószínűleg fel fogják használni a CBAM mint környezetvédelmi politika igazolására. Senki sem lehet biztos abban, hogy milyen döntést hozna e kérdésben valamely WTO-vizsgálóbizottság vagy fellebbviteli testület.

5.3. A jelenlegi körülmények között, az éghajlatváltozás elleni küzdelem sürgősségére való tekintettel alapvető fontosságú, hogy a megújult WTO napirendjére tűzze az éghajlati és környezetvédelmi kérdések figyelembevételét. Az EU a CBAM-ot lehetőségként használhatná fel arra, hogy ezt a vitát a WTO más kereskedelmi partnereivel együtt kezdeményezze. Az EGSZB már tett erre vonatkozó javaslatokat a REX/531. sz. véleményében ⁽⁶⁾.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽⁶⁾ EGSZB-vélemény: Szén-dioxid-piacok: Új irányok, struktúrák és kihívások az európai iparágban (REX/531))(HL C 429., 2020.12.11. 122. o.).

MELLÉKLET

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították (eljárási szabályzat 43. cikk (2) bekezdés):

1. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

3.6. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Ha a CO ₂ -kibocsátás-áthelyezéssel kapcsolatos meglévő intézkedéseket nagyon gyorsan egy importárúrk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmussal váltják fel, az jelentős bizonytalansághoz vezethet, ami megzavarhatja a nemrégiben felülvizsgált 2030-as célkitűzések alapján már meghozott hosszú távú beruházási döntéseket. Csökkentheti továbbá az ipar karbonszegény technológiákba való beruházással kapcsolatos képességét, és akadályozhatja a harmadik piacokra való bejutásért folytatott versenyt. Ezért szükség esetén kezdetben meg kell tartani az ingyenes kibocsátási egységek jelenlegi mértékét, hogy a CBAM hatálya alá tartozó iparágak csökkenthessék szén-dioxid-kibocsátásukat, majd a további dekarbonizáció elősegítése érdekében szükség szerint fokozatosan csökkenteni kell az ingyenes kibocsátási egységeket.	Ha a CO ₂ -kibocsátás-áthelyezéssel kapcsolatos meglévő intézkedéseket nagyon gyorsan egy importárúrk karbonintenzitását ellensúlyozó mechanizmussal váltják fel, az jelentős bizonytalansághoz vezethet, ami megzavarhatja a nemrégiben felülvizsgált 2030-as célkitűzések alapján már meghozott hosszú távú beruházási döntéseket. Csökkentheti továbbá az ipar karbonszegény technológiákba való beruházással kapcsolatos képességét, és akadályozhatja a harmadik piacokra való bejutásért folytatott versenyt. Ezért szükség esetén kezdetben meg kell tartani az ingyenes kibocsátási egységek jelenlegi mértékét, hogy a CBAM hatálya alá tartozó iparágak csökkenthessék szén-dioxid-kibocsátásukat, majd a további dekarbonizáció elősegítése érdekében fokozatosan csökkenteni kell az ingyenes kibocsátási egységeket, mindaddig, amíg az új intézkedés bizonyítja hatékonyságát.

Indokolás

Mivel a 3.6. pont lényegében olyan ingyenes kibocsátási egységekre utal, amelyeket kezdetben meg kell tartani annak érdekében, hogy a CBAM hatálya alá tartozó iparágak szén-dioxid-kibocsátás szempontjából hatékonyabbá válhassanak, ezt a rendelkezést a „Következtetések és ajánlások” fejezetben is szerepeltetni kell. Emellett ki kell egészíteni azt a „mindaddig, amíg az új intézkedés bizonyítja hatékonyságát” mondatrésszel, amely megerősíti azt az álláspontot, hogy a CBAM-et az ingyenes kiosztás kiegészítő eszközének kell tekinteni mindaddig, amíg a CBAM teljes mértékben működőképes és hatékonyá válik és nem vezet kibocsátásáthelyezéshez, ezáltal valóban egyenlő versenyfeltételeket biztosítva az uniós ipar számára.

A szavazás eredménye:

Mellette: 66

Ellene: 90

Tartózkodott: 24

2. MÓDOSÍTÓ INDÍTVÁNY

1.12. pont

A következőképpen módosítandó:

Szekcióvélemény	Módosítás
Az EGSZB úgy véli, hogy észszerű elvárás, hogy egy jól működő CBAM-rendszer növelje a foglalkoztatást azokban a vállalatokban és ágazatokban, amelyek korábbi szén-dioxid-intenzív voltak után éghajlatbarátokká váltak. Ugyanakkor arra a veszélyre is figyelmeztet, hogy a CBAM a kibocsátáskereskedelmi rendszerrel összefüggésben nem fogja elérni a kitűzött célokat. Az EU-ban a CBAM bevezetésével a kibocsátási egységek térítésmentes kiosztásának teljes eltörlése számos munkahely megszűnéséhez vezethet.	Az EGSZB úgy véli, hogy észszerű elvárás, hogy egy jól működő CBAM-rendszer növelje a foglalkoztatást azokban a vállalatokban és ágazatokban, amelyek korábbi szén-dioxid-intenzív voltak után éghajlatbarátokká váltak. Ugyanakkor arra a veszélyre is figyelmeztet, hogy a CBAM a kibocsátáskereskedelmi rendszerrel összefüggésben nem fogja elérni a kitűzött célokat. Az EU-ban a CBAM bevezetésével a kibocsátási egységek térítésmentes kiosztásának teljes eltörlése számos munkahely megszűnéséhez vezethet. Kezdetben meg kell tartani az ingyenes kibocsátási egységek jelenlegi mértékét, hogy a CBAM hatálya alá tartozó iparágak csökkenthessék szén-dioxid-kibocsátásukat, majd a további dekarbonizáció elősegítése érdekében fokozatosan csökkenteni kell az ingyenes kibocsátási egységeket, mindaddig, amíg az új intézkedés bizonyítja hatékonyságát.

Indokolás

A cél egy nagyon fontos szövegrész (lásd fent) áthelyezése a 3.6. pontból a következtetésekbe.

A hangsúlyt arra a szempontra kell helyezni, hogy a CBAM ingyenes kibocsátási egységeit csak akkor szabad teljesen megszüntetni, ha az új mechanizmus már bizonyította hatékonyságát.

A szavazás eredménye:

Mellette: 60

Ellene: 94

Tartózkodott: 26

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a tagállamok által 2021-től 2030-ig kötelezően teljesítendő, az éghajlat-politikai fellépéshez hozzájáruló éves üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentések meghatározásáról szóló (EU) 2018/842 rendelet módosításáról

(COM(2021) 555 final – 2021/0200 (COD))

(2022/C 152/31)

Előadó: **Veselin MITOV**

Társelőadó: **Udo HEMMERLING**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Tanács, 2021.9.17.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke és 192. cikkének (1) bekezdése
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.25.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	220/4/8

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy módosítsák a közös kötelezettségvállalási rendeletet – azaz a tagállamok által kötelezően teljesítendő éves üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentések meghatározásáról szóló (EU) 2018/842 európai parlamenti és tanácsi rendeletet⁽¹⁾ – annak érdekében, hogy a közös kötelezettségvállalási rendelet hozzájáruljon az európai zöld megállapodás által 2030-ra kitűzött és az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag többi része által konkrét intézkedésekre váltott, ambiciózusabb célok megvalósításához.

1.2. Jóllehet az ambiciózusabb uniós kibocsátáscsökkentési célértékek nemzetközi viszonylatban elismerésre méltók, még e fokozott erőfeszítések sem elegendőek ahhoz, hogy egy fejlett gazdaság, amely történelmileg jelentős kibocsátó, ésszerűen hozzá tudjon járulni ahhoz, hogy az évszázad végére elérjük a legfeljebb 1,5 °C-os felmelegedés forgatókönyvét, különösen ha figyelembe vesszük az IPCC nemrég közzétett hatodik értékelő jelentésében (2021) szereplő drámai előrejelzést is⁽²⁾. Ezért létfontosságú, hogy megvalósuljon a 2030-ra kitűzött, uniós szintű 55 %-os kibocsátáscsökkentési cél, a tagállami erőfeszítések pedig döntő jelentőséggel bírnak ezen a téren. Az EGSZB ezért elismeri, hogy a tagállamok számára kulcsfontosságú, hogy ambiciózus és kötelező erejű közös kötelezettségvállalási célértékekkel rendelkezzenek.

1.3. Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag egészét tehát vitathatatlanul magas szintű éghajlat-politikai ambíciók jellemzik. Ugyanakkor ezeknek a szükséges éghajlat-politikai intézkedéseknek az elosztási hatásai (a tagállamok között és a tagállamokon belül egyaránt) jelentősek lehetnek, ezért megfelelően kell kezelni őket.

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/842 rendelete (2018. május 30.) a Párizsi Megállapodásban vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a tagállamok által 2021-től 2030-ig kötelezően teljesítendő, az éghajlat-politikai fellépéshez hozzájáruló éves üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentések meghatározásáról, valamint az 525/2013/EU rendelet módosításáról (HL L 156., 2018.6.19., 26. o.).

⁽²⁾ IPCC (2021): Összefoglaló a szakpolitikai döntéshozók számára. Climate Change 2021: The Physical Science Basis [Éghajlatváltozás 2021: Természettudományos alapok]. Az I. munkacsoport hozzájárulása az Éghajlat-változási Kormányközi Testület hatodik értékelő jelentéséhez [MassonDelmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, és B. Zhou (szerk.)]. Cambridge University Press.

1.4. Az EGSZB ezért egyetért azzal, hogy a lehető legnagyobb méltányosság és a költséghatékonyság biztosítása érdekében figyelembe kell venni a tagállamok közötti különbségeket. A valódi költséghatékonyság méltányos módon történő megvalósítása érdekében a közös kötelezettségvállalások elosztásával kapcsolatos számításoknál ideális esetben egyszerre mindkét szemponttal foglalkozni kell, és a célokat oly módon kell kitűzni, hogy a vonatkozó GDP-arányos kibocsátáscsökkentési költségek minden egyes ország számára azonosak legyenek. Az EGSZB véleménye szerint a rugalmassági mechanizmusok döntő szerepet játszanak a közös kötelezettségvállalás terén mutatkozó hiányosságok ellensúlyozásában, ezért különös figyelmet érdemelnek.

1.5. Ezt úgy kell beépíteni, hogy hosszú távon erősítse a klímasemlegesség felé történő előrelépést. A kibocsátáscsökkentést és a szénmegkötést ezért egyaránt figyelembe kell venni, csakúgy mint az alkalmazkodással és az élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos kihívásokat.

1.6. A közúti közlekedésre és épületekre vonatkozó új kibocsátáskereskedelmi rendszer létrehozását tekintve az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló jelenlegi javaslatát, hogy ezek az ágazatok még a közúti közlekedésre és az épületekre vonatkozó új kibocsátáskereskedelmi rendszer létrehozása után is a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozzanak, és tudomásul veszi, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer révén az ezekben az ágazatokban elért kibocsátáscsökkentések bele fognak számítani a tagállamok által a közös kötelezettségvállalási rendeletről fakadó kötelezettségek teljesítése érdekében tett erőfeszítésekbe. Az EGSZB rámutat arra, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak zökkenőmentesen és átlátható módon kell kezelniük a két rendszer közötti kapcsolódási pontokat.

2. Általános megjegyzések

2.1. Az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag keretében az Európai Bizottság által 2021. július 14-én benyújtott javaslat célja a közös kötelezettségvállalási rendelet módosítása annak érdekében, hogy az európai klímarendelettel összhangban az is hozzájáruljon a 2030-ra kitűzött 55 %-os kibocsátáscsökkentési cél megvalósításához. A 2018-ban meghatározott, a közös kötelezettségvállalási rendeletben foglalt, 2030-ra vonatkozó 29 %-os kibocsátáscsökkentési célhoz képest mintegy 11 százalékponttal kellene növelni a teljes csökkentést. Ebben a véleményben az EGSZB kifejti nézeteit az arról szóló rendeletjavaslatról, hogy a tagállamoknak 2021 és 2030 között kötelezően mennyivel kell csökkenteniük éves üvegházhatásúgáz-kibocsátásukat.

2.2. A közös kötelezettségvállalási rendeletről irányuló javaslat azon uniós kötelezettségvállalás végrehajtásának részét képezi, hogy 2030-ig 1990-hez képest legalább 55 %-kal kell csökkenteni az üvegházhatásúgáz-kibocsátást. Amint az Európai Bizottság javaslatában szerepel, a 2030-ra kitűzött cél eléréséhez a 2005-ös szinthez viszonyítva a meglévő uniós kibocsátáskereskedelmi rendszerbe tartozó ágazatokon belül 61 %-os, a közlekedés és az épületek esetében javasolt külön kibocsátáskereskedelmi rendszeren belül 43 %-os, az egyéb (e rendszeren kívüli) ágazatokban pedig 40 %-os kibocsátáscsökkentésre van szükség.

2.3. A javasolt rendelet egyrészt a közúti közlekedésre és az épületekre – amelyekre az „Irány az 55 %!” intézkedéscsomagban megállapítottak szerint külön kibocsátáskereskedelmi rendszer vonatkozik –, továbbá az uniós belföldi hajózásra, másrészt az uniós kibocsátáskereskedelmi rendszeren kívüli ágazatokra és tevékenységekre, például a mezőgazdaságra és a hulladékokra vonatkozik. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon javaslatát, hogy a fent említett ágazatok esetében tartsák fenn a közös kötelezettségvállalást. Ennek várható hozzáadott értéke az, hogy – az Európai Bizottság hatásvizsgálata szerint – biztosítja, hogy ezek az ágazatok megvalósítsák a szükséges kibocsátáscsökkentést, és hogy a (kiterjesztett) kibocsátáskereskedelmi rendszert kiegészítő támogatásnak tekinthessék a 2030-ra vonatkozó ambiciózusabb célkitűzés eléréséhez. A hatásvizsgálat arra is rámutat, hogy a közös kötelezettségvállalási rendelet keretébe tartozó nemzeti célkitűzések növeléséhez felül kell vizsgálni a méltányosság és a költséghatékonyság elveit. Ezért kiegészítő (piaci és szabályozási) eszközökre lehet szükség a piaci rugalmatlansággal rendelkező ágazatokban (a megfizethető, alacsony szén-dioxid-kibocsátású megoldásokhoz való hozzáférés hiánya), ahol ez a lakosságot (különösen az alacsony jövedelmű csoportokat) közvetlenül érinti. Ha ezek az ágazatok a közös kötelezettségvállalási rendelet keretében eljáró tagállamok szabályozási lehetőségein belül maradnak, az garantálja a kívánt eredmények elérését, valamint jobb védelmet és méltányosságot biztosíthat. Az EGSZB ezért támogatja az Európai Bizottság arra irányuló jelenlegi javaslatát, hogy ezek az ágazatok még a közúti közlekedésre és az épületekre vonatkozó új kibocsátáskereskedelmi rendszer létrehozása után is a közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozzanak. Az EGSZB rámutat arra, hogy az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak zökkenőmentesen és átlátható módon kell kezelniük a két rendszer közötti kapcsolódási pontokat.

2.4. Az Európai Bizottság a differenciált nemzeti kibocsátáscsökkentési célértékek megtartását javasolja, hogy azok megfeleljenek az Európai Tanács által szorgalmazott méltányosság és költséghatékonyság elvének. 10 % és 50 % között mozognak azok a felülvizsgált ÜHG-csökkentési célértékek, amelyeket az egyes tagállamok határoztak meg a közös kötelezettségvállalás által érintett ágazatokban 2030-ra (a 2005-ös szinthez képest). Az EGSZB határozottan támogatja azt az elképzelést, hogy az üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkentésére gazdaságilag leginkább felkészült tagállamok viszonylag többet tegyenek, ugyanakkor a költséghatékony kibocsátáscsökkentési potenciált szintén figyelembe kell venni, a rugalmassági mechanizmusoknak pedig jelentős mértékben hozzá kell járulniuk ehhez.

2.5. Ami a rugalmassági mechanizmusokat illeti, a tagállamok közötti rugalmasságot és az időbeli rugalmasságot egyaránt alkalmazni kell, akár jogosultságtartalékolás, akár jogosultságátadás útján, figyelembe véve a tagállamok eltérő képességeit és kapacitásait, a költséghatékony megoldásokat és a gazdasági ciklusok hatását.

2.6. Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy folytassák a rugalmassági rendszert, amely lehetővé teszi a kibocsátási jogosultságok tagállamok közötti átruházását és tervezési időszakok közötti átvitelét. Az Európai Bizottság emellett olyan új rugalmassági intézkedéseket is javasol, amelyek a közös kötelezettségvállalás által érintett ágazat számára lehetővé teszik bizonyos kompromisszumok megkötését az ETS- és a LULUCF-ágazatokkal.

2.7. A javasolt „Irány az 55 %!” intézkedéscsomag az üvegházhatásúgáz-kibocsátás nyomon követésével és bejelentésével ugyancsak foglalkozik, ideértve a földhasználatra és erdőgazdálkodásra vonatkozó elszámolási szabályokat is.

3. Részletes megjegyzések

3.1. Az Európai Bizottság javaslatában megfelelően figyelembe veszi a méltányosság és a költséghatékonyság elvét. Az EGSZB egyetért azzal, hogy mind a méltányosság, mind a költséghatékonyság biztosítása érdekében figyelembe kell venni a tagállamok közötti különbségeket. Ennek célja, hogy figyelembe vegyék a tagállami sajátosságokat és kiindulópontokat, valamint a kibocsátáscsökkentésben rejlő gazdasági lehetőségeik terén meglévő különbségeket is.

3.2. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a nemzeti kibocsátáscsökkentési célértékek és azok méltányos és költséghatékony elérési módjainak mérlegelésekor a fosszilis energiaforrásokon alapuló energiatermelés és -fogyasztás jelenlegi állami támogatását átgondolt módon fokozatosan meg kell szüntetni.

3.3. Az EGSZB azonban felhívja a figyelmet arra, hogy a javasolt megközelítés külön-külön kezeli a méltányosságot és a költséghatékonyságot. Ahhoz, hogy uniós szinten valódi költséghatékonyság mellett, méltányos módon a lehető legjobb eredményt lehessen elérni, a számítások során ideális esetben mindkét szempontot átfogó módon, valamennyi tagállamra kiterjedően kell figyelembe venni.

3.4. A földhasználatot és az erdőgazdálkodást illetően – amely külön javaslat tárgyát képezi, de bizonyos mértékben más ágazatok számára is fontos – az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a számviteli szabályoknak megfelelően kiszámított kibocsátások és elnyelések minden tagállamban egyensúlyban legyenek. A szénelnyelőknek a 2030-ra vonatkozó uniós üvegházhatásúgáz-kibocsátás-csökkentési célértékbe történő bevonásával a LULUCF-ágazatban a nettó üvegházhatásúgáz-elnyelés 310 millió tonnára nőne. Bár az EGSZB szükségesnek tartja a célérték növelését, rámutat arra, hogy a szén-dioxid-eltávolítást nem szabad a más ágazatok kibocsátáscsökkentésének ellensúlyozására szolgáló mechanizmusnak tekinteni.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy szükség van egy hatékony és átlátható rendszerre a rugalmassági intézkedések eredményének figyelemmel kísérése céljából. Ezért az Európai Bizottság (EU) 2019/1124 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelettel ⁽³⁾ létrehozott kibocsátási egység-forgalmi jegyzéken keresztül működő jelenlegi nyomonkövetési keretet javítani kell annak biztosítása érdekében, hogy az ügyletekkel kapcsolatos adatok – beleértve a rugalmassági mechanizmusok alkalmazását is – teljes mértékben hozzáférhetőek legyenek a nyilvánosság számára ⁽⁴⁾.

3.6. Ami a nemzeti kibocsátáscsökkentési célértékeket illeti, az EGSZB arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg, milyen más tagállami jellemzőket (pl. szén-dioxid-intenzitás, sérülékeny régiók) kellene figyelembe venni az egy főre jutó GDP-n kívül a nemzeti célértékek meghatározásakor, az uniós Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközön keresztül nyújtott támogatást is figyelembe véve.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽³⁾ A Bizottság (EU) 2019/1124 felhatalmazáson alapuló rendelete (2019. március 13.) a (EU) 2019/1122 felhatalmazáson alapuló rendeletnek az (EU) 2018/842 európai parlamenti és tanácsi rendelet alapján, az uniós kibocsátási egység-forgalmi jegyzék működése tekintetében történő módosításáról (HL L 177., 2019.7.2., 66. o.).

⁽⁴⁾ Jelenleg az ügyletekkel kapcsolatos adatok – többek között a rugalmassági mechanizmusok alkalmazását illetően – nyilvánosan hozzáférhetőek (európai uniós üzleti jegyzőkönyv). Ezen túlmenően az Európai Bizottság az éghajlat-politikai eredményjelentés révén évente jelentést tesz az összes uniós éghajlat-politikai jogszabálynak való megfelelésről.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az (EU) 2018/841 rendeletnek a hatály, a megfelelési szabályok egyszerűsítése, a 2030-ra vonatkozó tagállami célértékek meghatározása, továbbá a földhasználati, erdőgazdálkodási és mezőgazdasági ágazat klímasemlegességének 2035-ig történő közös megvalósítására irányuló kötelezettségvállalás tekintetében, valamint az (EU) 2018/1999 rendeletnek az ellenőrzés, a jelentéstétel, az előrehaladásra vonatkozó nyomon követés és a felülvizsgálat javítása tekintetében történő módosításáról

(COM(2021) 554 final)

(2022/C 152/32)

Előadó: **Anastasis YIAPANIS**

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.9.13. Tanács, 2021.9.17.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke és 192. cikkének (1) bekezdése
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2021.11.25.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	145/1/3

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB nagyon elkötelezett az éghajlatváltozás elleni küzdelem iránt, és határozottan egyetért azzal, hogy hatékony és azonnali intézkedésekre van szükség. A köz- és a magánszférának egyaránt összehangolt erőfeszítéseket kell tennie a polgárok és a helyi közösségek aktív részvételének, támogatásának és felelősségvállalásának biztosításához, valamint azért, hogy további finanszírozást teremtsenek az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás támogatására.

1.2. Európát példátlan erdőtüzek és árvizek, valamint ugyanakkor rekordméreteket öltő szárazság és hóhullámok sújtották. Az intelligens és fenntartható vízgazdálkodás révén az EU nagymértékben javíthatja lehetőségeit a tüzek enyhítésére és leküzdésére, valamint fokozhatja az intenzív esőzésekkel, árvizekkel és aszályokkal szembeni ellenálló képességet.

1.3. Az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése összefügg egymással, ezért ezeket együtt kell kezelni. Az élőhelyek pusztulása, a szennyezés, a túlhalászás és az invazív fajok terjedése ellen küzdeni kell, hogy biztosíthassuk a természetes ökoszisztémák megőrzését és azt, hogy a földalapú ágazatok betöltsék létfontosságú társadalmi és gazdasági szerepüket.

1.4. A tagállamoknak olyan jogszabályi kereteket kell kialakítaniuk, amelyek arra ösztönzik a gazdálkodókat és az erdőgazdálkodókat, hogy olyan új, fenntartható üzleti modelleket kövessenek, amelyek elősegítik a biológiai sokféleséget, alkalmazzák a körforgásos gazdaság szabályait, és fenntartható gyakorlatokat alakítanak ki a biomassa-termelésben. Az EGSZB a vizes élőhelyek helyreállítására irányuló nemzeti programokat szorgalmaz, és úgy véli, hogy a jó minőségű vizes élőhelyekből származó kibocsátásokat a lehető leghamarabb, és nem csak 2026-tól kezdődően kell elszámolni.

1.5. Mivel az éghajlatváltozás enyhítése globális kihívás, az EGSZB úgy véli, hogy az EU erőfeszítéseit célzott, hatékony külső megbeszélésekkel kell kiegészíteni az azonnali globális részvételről, a méltányos tehermegosztásról és a tisztességes versenyről.

1.6. Az EGSZB kéri a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok, például a vetésforgó, a szerves hulladékok újrahasznosítása, a precíziós mezőgazdaság, a permakultúra stb. széles körű népszerűsítését és támogatását. A földekkel minden tagállamban körültekintően kell gazdálkodni, biztosítva a versenyképesség és a fenntarthatóság közötti megfelelő egyensúlyt és a szükséges finanszírozási lehetőségeket. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság azon szándékát, hogy javaslatot tegyen a mezőgazdasági ágazatban történő szén-dioxid-eltávolítás szabályozási keretére.

1.7. A faalapú és egyéb típusú bioenergia nagyon fontos szerepet játszik, és alkalmazni kell, amennyiben a biomasszát fenntartható módon állítják elő. A biomassza behozatala azonban egyedi kockázatokkal jár, amelyekre az uniós jogi keret nem terjed ki. Az uniós kereskedelempolitikának elő kell segítenie a biomassza-behozatal megelőzését, amely erdőirtáshoz vezet a származási országokban.

1.8. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy 2025-ben átfogó felülvizsgálatot végez a nemzeti jegyzékek adatairól, mivel az adatelemzés főként a nemzeti erdőnyilvántartásokon alapul, amelyeket nem egyeztettek egymással, és amelyek néha hiányosak vagy pontatlanok.

1.9. Mind a vállalkozók, mind a munkavállalók számára továbbképzési és átképzési programokra van szükség a legújabb technológiákhoz, valamint a fenntarthatóságot fokozó digitális készségekhez való hozzáférés biztosítása érdekében. A szociális partnerek és az érintett civil társadalmi szervezetek fontos szerepet játszanak, és be kell vonni őket az „Irány az 55 %!” csomag tervezési és végrehajtási szakaszába egyaránt.

1.10. Támogatni kell a fenntartható gazdálkodással és a fás biomassza termelésével kapcsolatos K+F projekteket. Az EGSZB a kkv-kat támogató, személyre szabott jogszabályi keretet sürget, és arra kéri a tagállamokat, hogy fontolják meg az átállást megkönnyítő adókedvezmények létrehozását.

1.11. Végezetül az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az európai zöld megállapodás végrehajtásának szociális dimenzióját nem veszik teljes mértékben figyelembe. Különös figyelmet kell fordítani azokra a régiókra, iparágakra, munkavállalókra és polgárokat, amelyeknek a legnagyobb kihívásokkal kell szembenéznük.

2. Háttér és bevezetés

2.1. A 2020 szeptemberében elfogadott, a 2030-ig szóló időszakra vonatkozó éghajlat-politikai célterv⁽¹⁾ új és ambíciózusabb célokat tűz ki az üvegházhatású gázok kibocsátásának 2030-ig az 1990-es szintekhez képest legalább 55 %-kal történő csökkentésére, szemben a korábbi, legalább 40 %-os nettó csökkentésre vonatkozó megállapodással. A 2021 júliusában közzétett „Irány az 55 %!” csomag⁽²⁾ 13 jogalkotási javaslatot terjeszt elő, amelyek célja a jelenlegi éghajlat-politikai jogszabályok, köztük a 2018-as LULUCF-rendelet⁽³⁾ felülvizsgálata, valamint a 2030-ig és azt követően megvalósuló igazságos, versenyképes és hatékony zöld átállás biztosítása.

2.2. A földek a társadalmakat élelemmel és takarmányokkal, de a bioalapú gazdaság nyersanyagaival (rostok és fa a papír- és a textilgyártás, az építőanyagok és a bioüzemanyagok számára) is ellátják, élőhelyet biztosítanak a biológiai sokféleség számára, és fontos szerepet játszanak a légköri szén-dioxid megkötésében. Ugyanakkor a mezőgazdasági és erdészeti tevékenységek üvegházhatásúgáz-kibocsátást okoznak. A LULUCF-rendelet hatályát az erdőkről a teljes földhasználatra kiterjesztették (beleértve 2031-től kezdődően a mezőgazdasági ágazatot is), és a rendelet minden tagállam számára kötelező érvényű kötelezettségeket ír elő a „negatív egyenleg tilalma” szabály betartására. Ezt úgy kell megvalósítani, hogy az ágazaton belül olyan jogalkotási intézkedéseket kezdeményeznek, amelyek biztosítják, hogy a földhasználatból származó elszámolt kibocsátásokat teljes mértékben ellensúlyozza a CO₂ éghajlatból való egyenértékű, elszámolt eltávolítása. A jelentés egy új uniós irányítási folyamatot is javasol, amelynek célja, hogy pontosabbá tegye a tagállamok kibocsátási és eltávolítási számításainak nyomon követését.

2.3. A tagállamoknak alapvetően azt kell biztosítaniuk, hogy a LULUCF-ágazatokból származó kibocsátás ne haladja meg az elnyelést a 2021 és 2025 közötti időszakban. 2030-ra legalább 310 millió tonna CO₂ teljes nettó elnyelését kell elérni, 2035-re valamennyi földhasználati ágazatban klímasemlegességet kell megvalósítani, ezt követően pedig negatív adatokat kell felmutatni.

2.4. A tagállamok azonban kötelesek lesznek integrált mérséklési terveket benyújtani valamennyi földhasználati ágazatra vonatkozóan, és arra ösztönzik őket, hogy megfigyelési célokra használjanak fejlett digitális technológiákat, beleértve a távérzékelős megfigyeléseket, amelyek a Kopernikusz programon (nagy felbontású és nagy területet lefedő műholdfelvételek) és a közös agrárpolitika (KAP) keretében gyűjtött adatokon keresztül állnak rendelkezésre. A rendeletjavaslat továbbá lehetőséget teremt a tagállamok közötti tranzakciós folyamatra, mivel arra ösztönzi őket, hogy törekedjenek a CO₂-eltávolítás növelésére, az előírt célértékeken túl is.

⁽¹⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlatvédelmi törekvésének fokozása – Beruházás a klímasemleges jövőbe az európai polgárok érdekében.

⁽²⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: „Irány az 55 %!": Az EU 2030-ra vonatkozó éghajlat-politikai célkitűzésének megvalósítása a klímasemlegesség elérése érdekében – COM(2021) 550 final.

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/841 rendelete (2018. május 30.) a földhasználatról, a földhasználat-változtatásról és az erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó üvegházhatásúgáz-kibocsátásnak és -elnyelésnek a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó éghajlat-és energiapolitikai keretbe történő beillesztéséről, valamint az 525/2013/EU rendelet és az 529/2013/EU határozat módosításáról (HL L 156., 2018.6.19., 1. o.).

2.5. A földhasználat, a földhasználat-változtatás és az erdőgazdálkodás (LULUCF) ágazata az elnyelők és a szénkészletek fenntartásával és növelésével hozzájárulhat az éghajlatváltozás mérsékléséhez. Az Európai Bizottság olyan szakpolitikákat javasol, amelyek segítenek az erdőgazdálkodóknak abban, hogy a fatermékek előállítása során nagyobb éghajlati előnyöket biztosítsanak, és a gazdálkodókat az éghajlattudatos és fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok követésére ösztönzik.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az európai civil társadalom nagyon elkötelezett az éghajlatváltozás elleni küzdelem iránt, és határozottan egyetért azzal, hogy hatékony és azonnali intézkedésekre van szükség. Az EGSZB úgy véli, hogy mind a köz-, mind a magánszféra részéről összehangolt erőfeszítésekre van szükség annak érdekében, hogy felhívjuk a figyelmet arra, hogy mindenképpen most kell cselekedni, hogy biztosítsuk a polgárok és a helyi közösségek aktív részvételét és felelősségvállalását, és hogy további forrásokat teremtsünk az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való átállás támogatására. Az EU nem vesztegetheti tovább az időt hosszadalmas vitákra.

3.2. A LULUCF-ágazat nettó CO₂-elnyelése egyötödével csökkent ⁽⁴⁾, főként a fokozott fakitermelés és az ösztönzők hiánya miatt. Ezenkívül Európát példátlan erdőtűzek és árvizek, valamint ugyanakkor rekordméreteket öltő szárazság és hóhullámok sújtották. Az erdők különösen érzékenyek a rovarinváziókra is, a vizes élőhelyek pedig folyamatosan romlanak. Miközben a földhasználati ágazati elnyelés mértéke viszonylag alacsony költségek mellett növelhető, az intézkedéseket a földhasználat minden formája tekintetében fokozni kell, beleértve a jobb erdő- és szántóföldi gazdálkodást, valamint az erdősitést.

3.3. Az EGSZB rámutat arra, hogy a szén-dioxid-megkötés növelésének többféle módja van, ilyen többek között a földhasználat, az erdőfelújítás és a természetes ökoszisztémák helyreállítása. Az éghajlatváltozás és a biológiai sokféleség csökkenése összefügg egymással, ezért ezeket együtt kell kezelni. Az élőhelyek pusztulása, a szennyezés, a túlhalászás és az invazív fajok terjedése ellen küzdeni kell, hogy biztosíthassuk a természetes ökoszisztémák megőrzését és azt, hogy a földalapú ágazatok betöltésük létfontosságú társadalmi és gazdasági szerepüket.

3.4. A tagállamoknak nemzeti stratégiákat kell kidolgozniuk a jó minőségű tőzeglápok megőrzésére és elárasztására, mivel ezek fontos lehetőséget jelentenek a szerves talajok szénkészletének védelmére és növelésére, valamint a biológiai sokféleség helyreállításának biztosítására. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy az egyik legfontosabb célkitűzés a jó minőségű tőzeglápok (paludikultúrával ⁽⁵⁾ történő) helyreállítása és vizes élőhelyek helyreállítása legyen, és úgy véli, hogy a vizes élőhelyekből származó kibocsátásokat a lehető leghamarabb kellene elszámolni, és nem csak 2026-tól kezdődően, ahogyan azt az Európai Bizottság javasolja.

3.5. A kutatások szerint a nagy erdőtűzek évtizedek óta hozzájárulnak a nettó szén-dioxid-kibocsátáshoz, és akadályozzák a növényzet újránövekedését. A vízgazdálkodás, különösen a víz visszatartása a talajban és a víz tárolása a víztározókban, nagymértékben javíthatja a tüzek enyhítésére és leküzdésére való képességet. Ugyanakkor növeli az ellenálló képességet az intenzív esőzésekkel, árvizekkel és aszályokkal szemben. Az EGSZB ezért azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság ösztönözze és támogassa a tagállamokat a vízgazdálkodási politikák javításában a mezőgazdasági termelékenység és a szénmegkötési kapacitás növelése érdekében.

3.6. A gazdálkodókat és az erdőgazdálkodókat ösztönözni kell arra, hogy olyan új, fenntartható üzleti modelleket kövessenek, amelyek elősegítik a biológiai sokféleséget és a körforgásos gazdaság szabályait alkalmazzák. Az EGSZB már korábban is olyan komplex és méltányos jogi keretet sürgetett, amely „lehetővé teszi, hogy a földtulajdonosok és földkezelők hatékony LULUCF-intézkedéseket hajtsanak végre gazdaságilag észszerű módon, nem csak saját kárukra” ⁽⁶⁾. Most már az egyes tagállamokon múlik, hogy ezeket a fontos ösztönző kereteket a saját egyedi körülményeiknek megfelelően alakítsák ki. Az EGSZB már eddig is arra ösztönözte a tagállamokat, hogy „a civil társadalomnak a folyamatba nemzeti, regionális és helyi szinten történő fokozott bevonásával vezessenek be alulról építkező ambiciózus nemzeti politikákat a földhasználati ágazat tekintetében” ⁽⁷⁾.

3.7. Folytatni kell a megbeszéléseket arról, hogy az erdőket hogyan kell kezelni, és hogy a fák mely részei használhatók energetikai célokra. Miközben az Európai Bizottságnak a megújuló energiaforrásokról szóló irányelv felülvizsgálatára irányuló javaslata ⁽⁸⁾ megtiltja a biomassza elsődleges erdőkből történő kitermelését, és korlátozásokat vezet be bizonyos fafajták elégetésére, nem ismeri el a jelenlegi bevált gyakorlatokat, amelyek szerint a különböző fafajtákat és a fák különböző részeit a számukra legmegfelelőbb célra használják, így optimális általános hozzáadott értéket állítanak elő a természeti erőforrások pazarlása nélkül. Az EGSZB olyan nemzeti jogszabályi kereteket sürget minden tagállamban, amelyek támogatják és ösztönzik a fenntartható gyakorlatok alkalmazását a biomassza-termelésben.

⁽⁴⁾ SWD(2021) 610 final.

⁽⁵⁾ Nedves körülmények közötti termesztés.

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Földhasználat, földhasználat-megváltoztatás és erdőgazdálkodás (LULUCF) (HL C 351., 2012.11.15., 85. o.).

⁽⁷⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Erőfeszítés-megosztási határozat a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai keret kapcsán, valamint a földhasználatból, földhasználat-megváltoztatásból és erdőgazdálkodási tevékenységből (LULUCF) származó kibocsátások és eltávolítások (HL C 75., 2017.3.10., 103. o.).

⁽⁸⁾ Európai Bizottság – A megújulóenergia-irányelv felülvizsgálata.

3.8. Ezen túlmenően a mezőgazdasági termelők és az erdőgazdálkodók készségeinek, ismereteinek és támogatásának előmozdítása erősítheti az új fenntartható gyakorlatok és áttörést jelentő technológiák alkalmazását (pl. precíziós mezőgazdaság, ellenőrzött forgalmú gazdálkodás, megfelelő hulladékkezelés, a kémiai növényvédő szerek használatának csökkentése vagy elkerülése, a genetikai sokféleség megőrzése a földeken stb.). Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság azon szándékát, hogy javaslatot tegyen a mezőgazdasági ágazatban történő szén-dioxid-eltávolítás szabályozási keretére.

3.9. Az éghajlatváltozás gyors és hatékony kezeléséhez globálisan összehangolt fellépésre van szükség. Amint azt az IPCC 2021. évi jelentése is jelzi ⁽⁹⁾, tudományos bizonyítékok állnak rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy a közelmúltban Európában gyakran előforduló katasztrófák egyértelműen a melegebb éghajlattal és az üvegházhatású gázok kibocsátásának növekedésével függnek össze. Továbbá leszögezi, hogy az emberi hatás „az elmúlt legalább 2000 évben példátlan mértékben melegítette fel az éghajlatot”. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy az EU törekvéseit célzott és hatékony nemzetközi szintű intézkedésekkel kell kiegészíteni a globális részvétel, a méltányos tehermegosztás és a tisztességes verseny biztosítása érdekében.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az „Irány az 55 %!” jogalkotási csomag kiváló és ambiciózus lépés, és ismét bizonyítja, hogy az EU élen jár az éghajlatváltozás elleni küzdelemben. Kiváló vitatéma is így az ENSZ 26., glasgow-i éghajlatváltozási konferenciája előtt, amikor az EU-nak meg kell próbálnia meggyőzni a világ többi részét arról, hogy sürgősen hasonló intézkedéseket kell hozniuk. Az EGSZB rámutat arra, hogy az éghajlatváltozás elleni küzdelem egyetlen hatékony módja az összehangolt globális válasz, és hogy a G7-ek, a G20-ak és más nemzetközi testületek partnereivel való együttműködés az előre vezető út.

4.2. A termőföldek talajromlás, urbanizáció és földelhagyás miatti csökkenése évek óta összetett probléma valamennyi tagállamban. A területhasználat tervezése alapvető fontosságú az EU fenntartható fejlődése szempontjából, és az EGSZB kéri, hogy fordítsanak különös figyelmet a természeti erőforrások hatékony felhasználására, különösen mivel a földterületek a népesség növekedésével egyre szűkösebbé válnak. Az EGSZB már tett javaslatot egy koherens uniós keretrendszerre, amely megvédi a mezőgazdasági földterületeket ⁽¹⁰⁾.

4.3. A mezőgazdasági ágazat termelékenységének és szén-dioxid-tárolásának növelése érdekében az EGSZB a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok, például a vetésforgó, a szerves hulladékok hasznosítása, a precíziós mezőgazdaság stb. széles körű előmozdítására és támogatására szólít fel. A gazdálkodók számára biztosítani kell a szükséges finanszírozási lehetőségeket és a naprakész információkat a legjobb gazdálkodási gyakorlatokról és a talajminőség javításának lehetőségeiről. Végül pedig minden tagállamban körültekintően kell gazdálkodni a földekkel, biztosítva a versenyképesség és a fenntarthatóság közötti megfelelő egyensúlyt.

4.4. 2021 márciusában az Európai Bizottság közzétette az ökológiai cselekvési tervet ⁽¹¹⁾, hogy segítsen a tagállamoknak elérni azt a célt, hogy 2030-ra a mezőgazdasági területek 25 %-át ökológiai gazdálkodással műveljék. Az EGSZB rámutat a biogazdálkodás növelésének fontosságára, ami hatalmas ugrást jelentene a mezőgazdasági ágazat számára az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából. Az EGSZB kiemeli a földek mesterségesítésének kockázatát csökkentő egyéb lehetőségeket is, mint amilyen például az agroökológia, az agrárerdészet, a permakultúra, a talajművelés nélküli gazdálkodás stb.

4.5. A számadatok szerint a biomassza-égetés 2000 óta megkétszereződött, és a kitermelt fa felét energetikai célokra égetik el ⁽¹²⁾. Az EGSZB úgy véli, hogy ez az erdőkre nehezedő kedvezőtlen nyomás vezetett a szén-dioxid-megkötés közelmúltbeli csökkenéséhez, és úgy véli, hogy bár a faalapú és egyéb típusú bioenergia nagyon fontos szerepet játszik, csak akkor szabad alkalmazni azt, ha a biomassza előállítása fenntartható módon történik. Az EGSZB emellett már említette, hogy „a környezeti integritás veszélyeztetésének elkerülése érdekében az egyéb ágazatokból származó fosszilis kibocsátásokat nem lehet elnyelő funkciót betöltő erdőkkel oly módon ellentételezni, amely csökkentené a fa biogazdasági célú felhasználását” ⁽¹³⁾.

4.6. Az EGSZB rámutat arra, hogy a biomassza behozatala sajátos kockázatokkal jár, amelyekre az uniós rendelet nem terjed ki. Ezért széles körű nemzetközi megállapodásokra van szükség az egységes piacon az egyenlő versenyfeltételek biztosításához, az uniós kereskedelempolitikának pedig elő kell segítenie a biomassza-behozatal megelőzését, amely erdőirtáshoz vezet a származási országokban.

⁽⁹⁾ Az IPCC hatodik értékelő jelentése: Climate Change 2021: The Physical Science Basis [Éghajlatváltozás 2021: Természettudományos alapok].

⁽¹⁰⁾ A fenntartható élelmiszer-termelést és az ökoszisztéma-szolgáltatásokat elősegítő földhasználat (HL C 81., 2018.3.2., 72. o.).

⁽¹¹⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az ökológiai termelés fejlesztésére irányuló cselekvési tervről (COM(2021) 141 final).

⁽¹²⁾ Forests sacrificed for EU climate policy [Az uniós klímapolitika érdekében feláldozott erdők].

⁽¹³⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Erőfeszítés-megosztási határozat a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó éghajlat- és energiapolitikai keret kapcsán, valamint a földhasználatból, földhasználat-megváltoztatásból és erdőgazdálkodási tevékenységből (LULUCF) származó kibocsátások és eltávolítások.

4.7. A tagállamok kizárhatják az elszámolásból a szélsőséges természeti események, például viharok, tüzek vagy rovarok inváziója által okozott kibocsátásokat. Sürgősen szükség van az erdőkben előforduló természetes zavarok megfelelőbb nyomon követésére, hogy biztosítani lehessen a természetes bolygatásra vonatkozó rendelkezés helyes és hatékony alkalmazását, ami technikai szempontból kihívást jelent, de rendkívül fontos. Az egyes tagállamok jelentéstételi kötelezettségének teljesítése során olyan szabványosított protokollt kell követni, amely biztosítja az adatok hatékony gyűjtését és értelmezését, valamint a szakpolitikák hatékony végrehajtását és tervezését.

4.8. Az adatelemzés főként az egyes tagállamok nemzeti erdőnyilvántartásain alapul, amelyeket nem egyeztettek egymással, és néha hiányosak vagy pontatlanok. Ezen túlmenően nemzeti erdőnyilvántartásokat nem minden tagállamban készítenek gyakran. Az EGSZB nagyra értékeli az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy 2025-ben átfogó felülvizsgálatot végez a nemzeti jegyzékekről a 2026–2030-as időszakra vonatkozó pontos célok meghatározása céljából.

4.9. Támogatni kell a fás biomassza fenntarthatóbb termelését célzó K+F-et. Az EGSZB már rámutatott, hogy „*e szektorok támogatása érdekében intenzív kutatásra és innovációra van szükség, de azt is honorálni kell, amikor ezek az ágazatok igazoltan hozzájárulnak a szén-dioxid-kibocsátás csökkentéséhez*”⁽¹⁴⁾. Az EGSZB úgy véli továbbá, hogy minden tagállamnak ki kellene dolgoznia egy olyan célirányos adóösztönző rendszert, amely megkönnyíti az átállást, és javasolja a rendelkezésre álló KAP-finanszírozás teljeskörű felhasználását.

4.10. A vállalkozók és a munkavállalók számára továbbképzési és átképzési programokra van szükség a legújabb technológiákhoz, valamint a fenntarthatóságot előmozdító digitális készségekhez való hozzáférés biztosítása érdekében. Az európai zöld megállapodás menetrendje csak akkor lehet sikeres, ha olyan oktatási és képzési programok kísérik, amelyek fejlesztik az európai munkavállalók készségeit, miközben biztosítják a versenyképességet és a társadalmi igazságosságot. Ezért az EGSZB azt kéri, hogy a szociális partnereket és az érintett civil társadalmi szervezeteket teljes mértékben vonják be a csomag tervezési és végrehajtási szakaszába.

4.11. Az EGSZB úgy véli, hogy a kkv-knak olyan személyre szabott, támogató jogi keretre van szükségük, amely segíti őket az innovációban, a méretnövelésben és a fenntartható növekedésben. Bár az alkalmazkodás finanszírozására számos finanszírozási lehetőség áll rendelkezésre, az EGSZB ismételten kéri „*a különféle választási lehetőségek pontosítását [...], valamint gyakorlati szinten felhasználóbarát eljárásokat szorgalmaz annak biztosítása érdekében, hogy megfelelő időben hozzá lehessen férni a finanszírozási eszközökhöz*”⁽¹⁵⁾.

4.12. Végezetül az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az európai zöld megállapodás végrehajtásának szociális dimenzióját (az „*Irány az 55 %!*” jogalkotási csomagon keresztül) nem veszik figyelembe, és hogy a polgárok lesznek a leginkább érintettek, mivel autót kell váltaniuk, többet kell fizetniük otthonuk fűtéséért, többet kell fizetniük a legolcsóbb repülőutakért stb. Az EGSZB ezért komoly aggodalmát fejezi ki a háztartások által az „*Irány az 55 %!*” csomag végrehajtása után fizetendő magasabb számlák miatt. Az EGSZB továbbá határozottan úgy véli, hogy az átmenet során különös figyelmet kell fordítani azokra a régiókra, iparágakra és munkavállalókra, amelyek a legnagyobb kihívásokkal fognak szembenézni, és hogy az átállást „*versenyen alapuló, társadalmilag igazságos és multilaterális megközelítés révén kell végrehajtani. Hangsúlyozza továbbá, hogy megfelelő eszközöket kell alkalmazni a civil társadalom – beleértve minden polgárt, vállalkozást és szervezetet – teljeskörű részvételének, illetve a folyamat részükről történő elfogadásának biztosítása érdekében*”⁽¹⁶⁾.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens Unió létrehozása – Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó új uniós stratégia (HL C 374., 2021.9.16., 84. o.).

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens Unió létrehozása – Az éghajlatváltozás hatásaihoz való alkalmazkodásra vonatkozó új uniós stratégia.

⁽¹⁶⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: Tiszta bolygót mindenkinek – Európai hosszú távú stratégiai jövőkép egy virágzó, modern, versenyképes és klímaselegetes gazdaságról (HL C 282., 2019.8.20., 51. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a környezetben tartósan megmaradó szerves szennyező anyagokról szóló (EU) 2019/1021 európai parlamenti és tanácsi rendelet IV. és V. mellékletének módosításáról

(COM(2021) 656 *final* – 2021/0340 (COD))

(2022/C 152/33)

Felkérés:	Európai Parlament, 2021.11.10. Tanács, 2021.11.12.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 192. cikkének (1) bekezdése és 304. cikke
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a plenáris ülésen:	2021.12.8.
Plenáris ülés száma:	565.
A szavazás eredménye:	
(mellette/ellene/tartózkodott)	230/0/3

Mivel az EGSZB megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, a 2021. december 8–9-én tartott, 565. plenáris ülésén (a december 8-i ülésnapon) 230 szavazattal, 3 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2021. december 8-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió
Kiadóhivatala
L-2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU